

BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
YENİ TÜRK DİLİ BİLİM DALI

TUHFETÜ'L-EBRÂR
(GİRİŞ-İNCELEME-METİN-DİZİN)

İdris ÇETİN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Osman ÖZER

Bingöl-2017

İÇİNDEKİLER

Bilimsel Etik Bildirimi	VII
Tez Kabul ve Onay	VIII
Ön Söz	IX
Özet	X
Abstract	XI
Kısaltmalar	XII
Transkripsiyon İşaretleri	XIII
GİRİŞ	1
TUHFETÜ'L-EBRÂR	3
Yazarı.....	3
Yazılış Sebebi.....	4
Yazılış Tarihi ve Ait Olduğu Dönem.....	5
Başlıca Dil Özellikleri.....	6
Eserin Adı.....	12
Muhtevası.....	14
Nüshaları	14

BİRİNCİ BÖLÜM

İNCELEME

1.1. YAZIM ÖZELLİKLERİ	17
1.1.1. Türkçe Kelimelerin Yazılışı	17
1.1.1.1. Ünlülerin Yazılışı	17
1.1.1.1.1. /a/ ve /e/ Ünlülerinin Yazılışı	18
1.1.1.1.2. /ı/ ve /i/ Ünlülerinin Yazılışı	19
1.1.1.1.3. /o/ ve /ö/ Ünlülerinin Yazılışı.....	20
1.1.1.1.4. /u/ ve /ü/ Ünlülerinin Yazılışı.....	22
1.1.1.2. Ünsüzlerin Yazılışı.....	24
1.1.1.2.1. /ç/ Ünsüzü	24
1.1.1.2.2. /p/ Ünsüzü	24
1.1.1.2.3. /s/ Ünsüzü.....	25

1.1.1.2.4. /t/ Ünsüzü	26
1.1.1.2.5. /ŋ/ Ünsüzü	26
1.1.1.3. Eklerin Yazılışı	27
1.1.1.4. Bitişik Yazılan Kelimeler	28
1.1.1.5. Türkçe Kelimelerin Yazılışında Uygur Yazı Geleneğinin Etkisi	31
1.1.1.5.1. Eklerin Tabandan Ayrı Yazılması	31
1.1.1.5.2. ŋ Sesi İçin نك Kullanılması	31
1.1.1.5.3. Kalın Sıradan Kelimelerde س Kullanılması	32
1.1.1.6. Türkçe Kelimelerin Yazılışında Arap Yazı Geleneğinin Etkisi	32
1.1.1.6.1. /u/ ve /ü/ ile Biten Türkçe Kelimelerin Yazılışı	32
1.1.1.6.2. Türkçe Kelimelerde Şeddenin Kullanılması	32
1.1.2. Arapça ve Farsça Kelimelerin Yazılışı	34
1.1.2.1. İsm-i Fâil (فاعل) Veznindeki Kelimelerin /I/ Ünlüsünün Yazılışı	34
1.1.2.2. Kelime Sonunda a/e (Güzel He) Ünlüsünün Yazılışı	34
1.1.2.3. İki Farklı Şekilde Yazılan Arapça ve Farsça Kelimeler	35
1.1.2.4. Farsça Tamlamaların Yazılışı	37
1.2. SES BİLGİSİ	38
1.2.1. Ünlüler	38
1.2.1.1. Ünlü Uyumu	38
1.2.1.1.1. Büyük Ünlü Uyumu (Kalınlık-İncelik Uyumu)	38
1.2.1.1.2. Küçük Ünlü Uyumu (Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu)	38
1.2.1.2. Ünlü Türemesi	39
1.2.1.3. Ünlü Düşmesi	39
1.2.1.4. Ünlü Birleşmesi	40
1.2.2. Ünsüzler	40
1.2.2.1. Ünsüz Değişmeleri	40
1.2.2.2. Ünsüz Benzeşmesi	42
1.2.2.3. Ünsüz Yumuşaması	43
1.2.2.4. Ünsüz Türemesi	44
1.2.2.4.1. Yardımcı Ses -y- Türemesi	44
1.2.2.4.2. /s/ İkizleşmesi	45
1.2.2.5. Ünsüz Düşmesi	45
1.2.2.6. Hece Düşmesi	45
1.3. ŞEKİL BİLGİSİ	46

1.3.1. Yapım Ekleri.....	46
1.3.1.1. İsimden İsim Yapım Ekleri.....	46
1.3.1.2. İsimden Fiil Yapım Ekleri.....	48
1.3.1.3. Fiilden İsim Yapım Ekleri.....	49
1.3.1.4. Fiilden Fiil Yapım Ekleri.....	50
1.3.2. İsim.....	51
1.3.2.1. Çokluk.....	51
1.3.2.2. İyelik Ekleri.....	52
1.3.2.3. Hâl Ekleri.....	54
1.3.2.3.1. İlgi Hâli.....	54
1.3.2.3.2. Belirtme Hâli.....	55
1.3.2.3.3. Yönelme Hâli.....	55
1.3.2.3.4. Bulunma Hâli.....	55
1.3.2.3.5. Ayrılma Hâli.....	56
1.3.2.3.6. Eşitlik Hâli.....	56
1.3.2.3.7. Vasıta Hâli.....	56
1.3.2.3.8. Yön Gösterme Hâli.....	56
1.3.2.4. Soru Eki.....	57
1.3.3. Zamir.....	57
1.3.3.1. Şahıs Zamirleri.....	57
1.3.3.2. İşaret Zamirleri.....	61
1.3.3.3. Dönüşlülük Zamirleri.....	62
1.3.3.4. Belirsizlik Zamirleri.....	62
1.3.3.5. Soru Zamirleri.....	63
1.3.4. Sıfat.....	63
1.3.4.1. Niteleme Sıfatları.....	63
1.3.4.2. Belirtme Sıfatları.....	64
1.3.4.2.1. İşaret Sıfatları.....	64
1.3.4.2.2. Belirsizlik Sıfatları.....	64
1.3.4.3. Sayı Sıfatları.....	64
1.3.4.3.1. Asıl Sayı Sıfatları.....	64
1.3.4.3.2. Sıra Sayı Sıfatları.....	65
1.3.4.4. Soru Sıfatları.....	65
1.3.5. Zarflar.....	65

1.3.5.1. Zaman Zarfları	65
1.3.5.2. Yer ve Yön Zarfları	66
1.3.5.3. Durum Zarfları	66
1.3.5.4. Azlık-Çokluk Zarfları	67
1.3.5.5. Soru Zarfları	67
1.3.6. Edatlar	67
1.3.6.1. Bağlama Edatları	67
1.3.6.1.1. Şart Bildirenler	67
1.3.6.1.2. Sınırlama Bildiren	68
1.3.6.1.3. Sebep Bildirenler	68
1.3.6.1.4. İstisna Bildirenler	68
1.3.6.1.5. Cümle Bağlayıcılar	68
1.3.6.1.6. Atıf Edatları	68
1.3.6.1.7. Teşbih (Benzetme) Edatları	69
1.3.6.2. Son Çekim Edatları	69
1.3.6.3. İşaret Edatları	69
1.3.6.4. Berkitme Edatları	70
1.3.6.5. Seslenme (Hitap) Edatları	70
1.3.6.6. Ünlem Edatları	70
1.3.7. Bildirme	70
1.3.7.1. Geniş Zaman	70
1.3.7.2. Görülen Geçmiş Zaman	71
1.3.7.3. Anlatılan Geçmiş Zaman	72
1.3.7.4. Şart	72
1.3.7.5. Gerçek Olmayan Şart (Gerçeksizlik Kipi)	72
1.3.8. Fiil Çekimi	72
1.3.8.1. Basit Kipler	72
1.3.8.1.1. Haber Kipleri	72
1.3.8.1.1.1. Görülen Geçmiş Zaman	72
1.3.8.1.1.2. Anlatılan Geçmiş Zaman	73
1.3.8.1.1.3. Belirli Geçmiş Zaman	74
1.3.8.1.1.4. Geniş Zaman	74
1.3.8.1.1.5. Gelecek Zaman	75
1.3.8.1.2. Tasarlama (Dilek) Kipleri	75

1.3.8.1.2.1. Emir	75
1.3.8.1.2.2. İstek	76
1.3.8.1.2.3. Şart.....	77
1.3.8.1.2.4. Gereklilik	78
1.3.8.2. Birleşik Kipler.....	78
1.3.8.2.1. Hikâye Birleşik Kipi.....	78
1.3.8.2.1.1. Anlatılan Geçmiş Zamanın Hikâyesi.....	78
1.3.8.2.1.2. Geniş Zamanın Hikâyesi.....	79
1.3.8.2.1.3. İsteğin Hikâyesi.....	79
1.3.8.2.1.4. Şartın Hikâyesi	79
1.3.8.2.2. Rivayet Birleşik Kipi.....	79
1.3.8.2.2.1. Geniş Zamanın Rivayeti	79
1.3.8.2.3. Şart Birleşik Kipi.....	80
1.3.8.2.3.1. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı.....	80
1.3.8.2.3.2. Geniş Zamanın Şartı	80
1.3.8.2.3.3. Gerekliliğin Şartı	80
1.3.9. Fiilimsiler.....	81
1.3.9.1. İsim-fiiller	81
1.3.9.2. Sıfat-fiiller.....	81
1.3.9.2.1. Geniş Zaman Sıfat-fiilleri	81
1.3.9.2.2. Geçmiş Zaman Sıfat-fiilleri	81
1.3.9.2.3. Gelecek Zaman Sıfat-fiilleri	82
1.3.9.3. Zarf-fiiller	82
1.3.9.3.1. Hâl (Durum) Zarf-fiilleri	82
1.3.9.3.2. Zaman Zarf-fiilleri.....	83
1.3.9.3.3. Bağlama Zarf-fiilleri.....	84
1.3.10. Birleşik Fiiller	84
1.3.10.1. Yardımcı Fiillerle Yapılan Birleşik Fiiller.....	84
1.3.10.2. Tasviri Fiillerle Yapılan Birleşik Fiiller	85
1.3.10.2.1 Devamlılık (Süreklilik) Fiilleri	85
1.3.10.2.2. Tezlik Fiilleri.....	85
1.3.10.2.3. Yeterlik Fiilleri.....	85

İKİNCİ BÖLÜM
METİN

METİN86

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
DİZİN

DİZİN 138

SONUÇ407

KAYNAKÇA412

ÖZ GEÇMİŞ416

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım *Tuhfetü'l-Ebrâr Giriş-İnceleme-Metin-Dizin* adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

06 / 09 / 2017

.....

İdris ÇETİN

BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İdris ÇETİN tarafından hazırlanan *Tuhfetü'l-Ebrâr Giriş-İnceleme-Metin-Dizin* başlıklı bu çalışma, 06.09.2017 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda [oybirliği/oy çokluğuyla] başarılı bulunarak jürimiz tarafından *Türk Dili ve Edebiyatı* Ana bilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Çimen ÖZCAM İmza:

Danışman : Yrd. Doç. Dr. Osman ÖZER İmza:

Üye : Yrd. Doç. Dr. Yusuf AYDOĞDU İmza:

ONAY

Bu Tez, Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun/...../ 201.. tarih ve sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Yaşar BAŞ

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Tuhfetü'l-Ebrâr dinî-didaktik bir eserdir. Bu bakımdan yazar, eserini kaleme alırken sanat kaygısı gütmemiş, eserinde sade bir dil kullanmıştır. Eser, Eski Anadolu Türkçesinin dil özelliklerini yansıtması ve zengin kelime hazinesi yönüyle önemlidir.

Tuhfetü'l-Ebrâr üzerinde yapılmış bu çalışma Giriş, İnceleme, Metin ve Dizin bölümlerinden oluşmuştur.

Girişte Tuhfetü'l-Ebrâr'ın muhtevası, yazılış sebebi ve nüshaları hakkında bilgi verilmiştir.

İnceleme bölümü üç alt başlıktan oluşmuştur: İmlâ özellikleri, ses bilgisi ve şekil bilgisi. Eserin imlâ, ses ve şekil özellikleri bu bölümde örneklerle ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Metin bölümü Tuhfetü'l-Ebrâr'ın transkripsiyonlu metninden oluşmaktadır.

Tuhfetü'l-Ebrâr'ın ikisi Millî Kütüphanede (Ankara) biri Konya Yusufâğa Kütüphanesinde olmak üzere üç nüshası bulunmaktadır. Çalışmamız Konya Yusufâğa nüshasına dayanmaktadır. Ancak ihtiyaç hâlinde diğer iki nüshaya da müracaat edilmiş bunlardan yapılan alıntılar dipnotlarda gösterilmiştir.

Çalışmam sırasında bana destek olan saygıdeğer hocam Yrd. Doç. Dr. Osman ÖZER'e teşekkürlerimi sunar, çalışmamın ilgililere faydalı olmasını temenni ederim.

27/07/2017

İdris ÇETİN

Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı : Tuhfetü'l-Ebrâr (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin)

Tezin Yazarı : İdris ÇETİN

Danışman : Yrd. Doç. Dr. Osman ÖZER

Ana Bilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı

Bilim Dalı : Yeni Türk Dili

Kabul Tarihi :

Sayfa Sayısı : XIII+416

Tuhfetü'l-Ebrâr, dinî-didaktik bir eserdir. Yazarı belli değildir. Eserin yazılış tarihi 1430'dan sonradır.

Tuhfetü'l-Ebrâr üzerinde yapılan bu çalışma Giriş, İnceleme, Metin ve Dizin bölümlerinden oluşmuştur.

Giriş'te Tuhfetü'l-Ebrâr'ın muhtevası, nüshaları, telif tarihi ve sebebi üzerinde durulmuştur.

İnceleme'de metnin dil özellikleri üzerinde durulmuş, yazım (imlâ), ses bilgisi ve şekil bilgisi özellikleri ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

Metin bölümünde eserin transkripsiyonlu metni verilmiştir.

Dizin'de metnin dizini oluşturulmuştur.

Çalışmanın sonunda yararlandığımız kaynakların yer aldığı Kaynakça yer alır.

Anahtar Kelimeler: Tuhfetü'l-Ebrâr, Türk dili tarihi, Eski Anadolu Türkçesi, Dil incelemesi

Bingöl University Institute of Social Sciences Abstract of Master's Thesis

Title of the Thesis: Tuhfat al-Abrar (Introduction-Analysis-Text-Index)

Author : İdris ÇETİN

Supervisor : Assist. Prof. Dr. Osman ÖZER

Department : Turkish Language and Literature

Sub-field : New Turkish Language

Date :

Page : XIII+416

Tuhfat al-Abrar is a religious didactic work. Its author is not certain. The date of the writing is after 1430.

The study on Tuhfat al-Abrar consists of Introduction, Language Analysis, Text and Index sections.

The Introduction focused on Tuhfat al-Abrar's content, manuscripts, date and reason of copyright.

In the Language Analysis section, the language features of the text are emphasized, and the features of spelling, phonetic and morphology were discussed in detail.

In the Text section, the manuscript was transcribed.

In the Index, the grammatical index of the text was created.

At the end of the study, there is a Bibliography containing the bibliographic resources we have referred to.

Key Words : Tuhfat al-Abrar, history of Turkish language, Old Anatolian Turkish, Language analysis.

KISALTMALAR

A : a, e

a.g.e. : Adı geçen eser

Ar. : Arapça

Bkz. : Bakınız

C : c, ç

c. : Cilt

Far. : Farsça

G : ğ, g

I : ı, i

K : k, k

Karş. : Karşılaştırınız

MK : Millî Kütüphane (06 Mil) Yz A 7341 numarada kayıtlı nüsha.

S : Millî Kütüphane Samsun İl Halk Kütüphanesi koleksiyonu (55 Hk) 450 numarada kayıtlı nüsha.

S. : Sayı

s. : Sayfa

T. : Türkçe

U : u, ü

vr. : Varak

$x < y$: Sesin veya ekin gelişim yönünü gösterir: x, y'den doğmuştur.

$x > y$: Sesin veya ekin gelişim yönünü gösterir: y, x'ten doğmuştur.

+ : İsme bağlanmayı gösterir

- : Fiile bağlanmayı gösterir.

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

ء	:	ʾ
آ	:	ā
ا	:	ā, a, e
ب	:	b, p
پ	:	p
ت	:	t
ث	:	s
ج	:	c, ç
چ	:	ç
ح	:	ḥ
خ	:	ḫ
د	:	d
ذ	:	ḏ, z
ر	:	r
ز	:	z
ج	:	j
س	:	s
ش	:	š
ص	:	ṣ
ض	:	ḏ, ž
ط	:	ṭ
ظ	:	ẓ
ع	:	ʿ
غ	:	ġ
ف	:	f
ق	:	q
ك	:	k, g, ŋ
گ	:	g, ŋ
نگ	:	ŋg
ل	:	l
م	:	m
ن	:	n
و	:	v; o, ö, u, ū, ü
ه	:	h; a, e
ی	:	y; ı, ĩ, i

GİRİŞ

Tuhfetü'l-Ebrâr dinî-didaktik bir eserdir. Eserin kaleme alınmasının temel amacı birtakım dinî bilgiler vermektir. Bu bakımdan yazar eserini kaleme alırken sanat kaygısı gütmemiş, sade ve anlaşılır bir dil kullanmıştır. Eser dil özellikleri ve zengin kelime hazinesi yönüyle önemlidir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı Tuhfetü'l-Ebrâr'ın transkripsiyonunu yapmak, yazım (imlâ), ses bilgisi, şekil bilgisi özelliklerini tespit etmek ve bütün kelimelerini kapsayan dizinini hazırlayarak söz varlığını ortaya çıkarmaktır.

Araştırmanın Önemi

Tuhfetü'l-Ebrâr yazım (imlâ), dil özellikleri ve zengin söz varlığı yönüyle önemli bir eserdir. Yazım özellikleri arasında Uygur ve Arap yazı geleneğinden gelen özellikler taşıması, dil özellikleri arasında bugün kullanımdan düşmüş bazı ekler bulunması (bin-sejene 150b/13, iv-sejene 150b/13, -icek, -mazdın, -raq gibi), söz varlığı arasında bugün Türkiye Türkçesinde kullanımdan düşmüş kelimelerin bulunması (çoqra- “kaynamak, fokurdamak”, givür- “koymak, sokmak, yerleştirmek” gibi) eseri önemli kılmaktadır.

Çalışmamızda eserin bu yönleri ortaya çıkarılmıştır.

Kapsam

Tuhfetü'l-Ebrâr'ın üç nüshası vardır. Çalışmamız Konya Yusufâğa Kütüphanesinde YY8132 numarada kayıtlı nüshaya dayanmaktadır. Bu nüsha içinde

bulunduğu mecmuanın 111b-159a varakları arasında yer alır. Yazma 217x145, 115x70 ölçülerindedir. Her sayfada 13 satır bulunur. Yazı türü nesihdir. Çalışmamızda ihtiyaç hâlinde Tuhfetü'l-Ebrâr'ın Millî Kütüphane (06 Mil) Yz. A 7341 ve Millî Kütüphane Samsun İl Halk Kütüphanesi koleksiyonu (55 Hk) 450 numarada kayıtlı nüshaları da kullanılmıştır.

Tezimiz, esas aldığımız Konya Yusufâğa nüshasının transkripsiyonlu metni, dil özellikleri ve dizinini kapsamaktadır.

Metot

Çalışmamız Giriş, İnceleme, Metin ve Dizin şeklinde sınıflandırılmıştır.

Giriş'te eserin muhtevası, nüshaları, telif tarihi ve telif sebebi gibi konular ele alınmıştır.

İnceleme'de metnin yazım (imlâ) özellikleri tespit edilmiş, ses ve şekil bilgisi özellikleri örneklerle anlatılmıştır.

Metin bölümünde eserin transkripsiyonlu metni verilmiştir. Esas aldığımız Konya Yusufâğa nüshasında olmayan kısımlar Millî Kütüphanedeki Millî Kütüphane (MK) koleksiyonu ile Samsun İl Halk Kütüphanesi (S) koleksiyonundaki nüshalardan tamamlanmıştır. Bu iki nüshadan yapılan alıntılar dipnotlarda gösterilmiştir. Yine metne zorunlu hâllerde tarafımızdan yapılan eklemeler köşeli parantez ([]) içinde gösterilmiştir.

Dizin'de metnin dizini oluşturulmuş, böylece zengin dil hazinesi ortaya çıkarılmıştır.

Çalışmamız boyunca yararlandığımız kaynaklar, tezimizin sonunda Kaynakça başlığı altında bir araya toplanmıştır.

TUHFETÜ'L-EBRÂR

Yazarı

Tuhfetü'l-Ebrâr'da yazar adı geçmemektedir. Yazar, kendi hakkında “bu za'îf, naḥîf du'âcî” (vr. 122b/11), “bu kemîne kemter kıl” (vr. 112b/12), “bu ḳalîlü'l-âmel keşîrû'l-emel fakîr” (vr. 123a/8-9), “bu dâ'î-i za'îf” (vr. 123a/13) gibi alçakgönüllülük belirten ifadeler kullanmıştır.

Tuhfetü'l-Ebrâr'ın Millî Kütüphane nüshasında vr. 1b'de serlevhada “Hâzâ Kitâb-ı Tuhfetü'l-Ebrâr li-Şeyh-i Kâmil el-Muhakkik ve Fâzıl el-Mudakkik Hazret-i el-Hâcî Bayram Sultân” başlığı vardır. Bu başlıktan olsa gerek Millî Kütüphane kataloğuna eserin yazarı Hacı Bayram-ı Veli olarak kaydedilmiştir.¹ Hacı Bayram-ı Veli eserin yazarı değil, yazılışına vesile olan kişidir.

Hacı Bayram-ı Veli, Bayramiye tarikatının kurucusudur.² Müellif ondan bahsederken övgü dolu ifadeler kullanmıştır:

“ol sultānu'l-ârifin ve ḳuṭbu'l-muḥaḳḳikīn ve mürşidü't-ṭalibīn ve ḳıdvetü's-sâlikīn, şeyḩu'ş-şüyūḩ [Ḩâcî Pāşâ ḩazretleri ki] ol Ḩâcî Bayram'dur, nevvera'llāḩu [ḳabrehü].” (vr. 122a/2-5).

Bu ifadeler müellifin Hacı Bayram'ın müntesiplerinden biri olabileceğini düşündürmektedir. “Nevvara'llāḩu kabrehü” (Allah kabrini nurlandırın) ifadesi ise eser yazılırken Hacı Bayram-ı Veli'nin hayatta olmadığı göstermektedir.

Adını belirtmeyen müellif, eserin yazılış sebebi hakkında geniş bilgi vermiştir.

¹ Ayşe Yıldırım, *Hacı Bayram-ı Velî ve Tasavvufî Görüşleri*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana, 2008. s. 20, 85. dipnot.

² Nihat Azamat, “Hacı Bayrâm-ı Velî”, *DİA*, C. 14, İstanbul 1996, s. 442.

Yazılış Sebebi

Tuhfetü'l-Ebrâr'ın 122b/1-124a/3 varakları arası sebab-i telif bölümüdür.

Müellif bu kısımda eserini niçin yazdığını şöyle açıklıyor:

“Ammā **sebeb-i te'lîf-i kitâb** oldur kim: Şulehâdan bir dervîş ol sultânü'l-‘ârifîn ve kuṭbu'l-muḥakkiḳîn ve mürşidü't-tâlibîn ve kıdvetü's-sâlikîn, şeyḩu's-şüyûḩ [Hâcî Pâşâ ḩazretleri ki] ol Hâcî Bayram'dur, nevvera'llâhü [ḩabrehü], şariḩ vâḩı'asında görmiş. Şöyle remz itmiş-ki: İy dervîş eger saña dînüñ şakınmak gerek ise şol fülân kişiye diyesin, senün içün bir kitâb ki dîne müte'allıḩ ola, te'lîf idi virsün. Dâyim ol kitâbı mü'tâlâ'a idüp oḩıyasın. Anuḩ sebebi[y]le dînüñi ḩıfz idesin diyü bu za'îf, naḩîf du'âcılarına işâret itmişler, keremlerinden himmet ve 'inâyet itmişler.” (vr. 122a/1-12).

Yani salihlerden bir derviş bir gece rüyasında Hacı Bayram-ı Veli'yi görür. Hacı Bayram dervişe “dinini korumak, dinine bağlı kalmak istiyorsan falan kişiye (yazarı kastederek) söyle. O sana din ile ilgili bir kitap yazsın. O kitabı daima oku. Bu sayede dinini korursun” der.

Bunun üzerine müellif Hacı Bayram'ın dileği yerine gelsin diye kelime-i tevhidin faziletlerinden ve sırlarından bahseden Tuhfetü'l-Ebrâr isimli eserini yazar:

“Pes bu kemîne kemter ḩul daḩı Allâhü te'âlâ[ya] ilticâ idüp ve evliyâdan ve meşâyıḩdan himmet şey'en li'llâh idüp diledüm kim kelime-i tevḩîdüñ fezâyilinden ve esrârından ve şevâblarından bir şemme beyân eyleyem. Tâ kim şeyḩ ḩazretleriniñ mübârek nefesleri yirine gele. (vr. 112b/12-123a/4).

Müellif kitabını her okuyan anlasın, herkes faydalansın diye Türkçe yazdığını özellikle belirtmektedir:

“Ammâ Türkî dilince söylene, tâ kim fâyide-i 'âmm ola.” (vr. 123a/6-7).

Müellifin kitabını okuyanlardan bir de beklentisi vardır. Kitabını okuyanlardan kendisini hayır duayla anmalarını ve arkasından Fatıha okumalarını istemektedir:

“Okıyan ve dağı dinleyen ‘aşıklar bu kitâbdan istifâde itdükleri vaktin bunı cem^c iden kâlîlü’l-‘amel keşîrî’l-emel fakîri hayr du‘âyla yâd ideler. Ve anuñ şânında süre-i Fâtıha ihsân idüp şevâba gireler.” (vr. 123a/7-11).

Müellif, kendinden önceki âlimlerin Arapça, Farsça, Türkçe birçok kitap yazıp kendilerinden sonrakilere yadigâr bıraktıklarını, bundan dolayı hayır ile anıldıklarını ve ölümsüzleştiklerini, kendisinin de aynısına nail olmak için bu kitabı yazdığını belirtmiştir:

“Zîrâ kim selef-i mütekkaddimîn ve mü’ellifîn kim geçmişlerdür, bunca kitâblar te’lîf itmîşlerdür. Kimi ‘Arabî ve kimi Fârisî ve kimi Türkî düzüp koyup gitmişlerdür. Bu mü’min muvahhid yârenlere ve ‘aşık-ı şâdık dostlara bir yâdigâr komışlar gitmişler. Tâ ol sebebler-ile bu fânî cihânda añılalar, ölmemiş gibi olalar. Pes bu dâ‘î-i za‘îf dağı ol du‘â sebebinden ötrü bu kitâbı yazdum” (vr. 123a/11-13).

Yazılış Tarihi ve Ait Olduğu Dönem

Eserimizin yazılış tarihi tam olarak belli değildir. Eserde Hacı Bayram-ı Veli ismi bir kez geçmiştir (vr. 122b/4). Ondandır bahsedilirken “nevvara’llâhu kabrehü” (Allah kabrini nurlandırısın) ifadesinin kullanılması (vr. 122b/5) eserin Hacı Bayram-ı Veli’nin ölümünden (öl. 833/1430) sonra yazıldığını göstermektedir. Yani Tuhfetü’l-Ebrâr’ın telif (yazılış) tarihi 1430’dan sonradır. Dil özelliklerini de göz önünde bulundurarak eserin Eski Anadolu Türkçesinin son dönemine ait olduğunu

söyleyebiliriz. Eserin ait olduğu Eski Anadolu Türkçesi döneminin başlıca dil özelliklerini şunlardır.³

Başlıca Dil Özellikleri

I. Ses Özellikleri

1. Birden fazla heceli kelimelerin sonunda bulunan kalın ve ince *g* erimiştir:

ölü (<ölüg) 157b/4, diri (<tirig) 157b/4, bağılu (<bağlıg) 126a/5

2. İkinci ve daha sonraki hecelerin başında bulunan ince ve kalın *g*'ler erimiştir:

viren (<birgen 135b/10), yalan (<yalğan 133a/6), kırtaran (<kırtarğan) 149b/8, eyü (<edgü) 116a/7

3. Söz başındaki bir kısım *t*'ler tonlulaşmıştır:

diri (<tirig) 157b/4, düken- (<tüken- 113b/3), dört (<tört 138a/12)

4. Söz başındaki bir kısım ince *k*'ler tonlulaşmıştır:

girü (<kirü) 147b/13, gice (<kiçe) 141b/10, gündüz (<kündüz) 141b/10

5. Dış arası *d*'ler [d/z] *y* olmuştur:

ayağ (<aḍağ) 140b/1, ayrıl- (<aḍrıl-) 144a/10, koy- (<koḍ-) 128b/3

6. Çift dudak *w*'leri, dış-dudak *v*'sine dönmüştür:

ev (<ew) 141a/4, sev- (sew-) 118b/1, yavuz (<yawuz) 152b/8

7. Üç kelimde söz başı *b*- sesi *v*- olmuştur:

³ Maddeler hâlinde verilen Eski Anadolu Türkçesinin dil özellikleri Prof. Dr. Ahmet B. Ercilasın'un *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi* (Akçağ Yayınları, Ankara 2004, s. 457-461) adlı eserinde alınmış, örnekler ise üzerinde çalıştığımız Tuhfetü'l-Ebrâr'dan seçilmiştir.

var (< bar) 118b/11, var- (< bar-) 118b/13, vir- (< bir-) 119b/10

8. Bir kelimedede söz başı *b*- sesi düşmüştür:

ol- (< bol-) 152b/8

9. +IU isimden isim yapım eki, -Ur- ve -dUr- ettirgen çatı ekleri, 1. ve 2. şahıs iyelik ekleri, ilgi hâli eki, 1. çokluk şahıs ekleri, görülen geçmiş zaman 1. ve 2. teklik ile 2. çokluk şahıs ekleri, emir kipinin 3. teklik ve çokluk şahıs ekleri ile 2. çokluk şahıs eki yardımcı ünlüleriyle birlikte yuvarlaklaşmıştır:

+IU : tatlu (< tatlğ) 146b/13, dürlü (< türliğ) 121a/3

-Ur- : kaçur- 145a/9, giyür- 148a/5

-dUr- : yazdur- 123b/13, yidür- 143a/8

+Um : aşlum 142b/12, içüm taşum 143a/1

+Uñ : evün perdesi 141b/10, kişinün başına 140a/4

+Uz : ditrerüz 146b/3

-dUm, -dUñ, -dUK, -dUñUz: bırağdum 156a/2, geldün 154b/10, sevdük 135b/6, geldünüz 115b/4

“Yukarıdaki saydığımız eklerin sadece yuvarlak biçimlerinin bulunmasına karşılık, meslek isimleri yapan +çI, sayıları derecelendiren + (I)nçI, teklik 3. şahıs iyelik, teklik 1. şahıs (bir türde) ve çokluk 2. şahıs, teklik ve çokluk 3. şahıs bilinen [görülen] geçmiş zaman, -miş görülen [anlatılan] geçmiş zaman, -IsAr gelecek zaman, -IçAk ve -InçA zarf-fiil eklerinin, emir kipindeki -gII pekiştirme ekinin... sadece düz biçimleri bulunmaktadır.”⁴

+çı : kulluğ + çı 141b/5

+(I)nçI : üç + inci 132a/1, dörd + inci 132a/2, biş + inci 132a/4

⁴ Ercilasun, a.g.e., s. 458.

+(s)I : toz + ı 140a/11, gün + i 132b/1, kapu + sı 141b/11, gövde + si 120b/3

+In : anladur + ın 155b/12, bilür + in 151b/1

+sİz : gösterür + siz 135b/7, deprenür + siz 146a/11

-dİ, -dİlAr : bul-dı 142b/5, düş-di 119b/7, şor-dılar 133b/7, gör-diler 131b/5

-mİş : buyur-mış 114a/2, gör-miş 122b/5

-IsAr : peşimān ol-ısarsız 116a/1

-IcAK : gör-icek 127a/2, ol-ıcağ 125b/1

-IncA : öl-ince 138b/1, olma-y-ınca 116b/12

-Gİl : koy-gıl 149a/3, kopar-gıl 158b/11

“Sadece yuvarlak veya sadece düz biçimi bulunan ek ve yardımcı ünlüler, Eski Oğuz Türkçesinde [Eski Anadolu Türkçesi] küçük ünlü uyumunun olmadığını gösterir. İşte bu uyumsuzluk Eski Oğuz Türkçesinin [Eski Anadolu Türkçesi] ilk göze çarpan dil özelliğidir.”⁵

10. *D-* ile başlayan eklerin *t*-li biçimlerinin tonlulaşması sonucunda bu tür eklerde sadece *d*'li biçimler bulunur:

+dA : halvet + de 148b/12, āhıret + de 157a/8

+dAn : kurt + dan 156b/6, gök + den 149a/1

+dUr : haqlurak + dur 135b/8, yok + dur 137a/6, gerek + dür 135b/13

-dUr- : işit-dür- 135a/8

-dİ : kaç-dı 118b/8, çık-dılar 118b/9, eyit-di 119a/3, işit-di 119b/6

11. Birkaç kelimedede bazı ünsüzler düşmüştür:

su (< suw) 131b/6, otur- (< oltur-) 130a/8, getir- (< keltür-) 120a/1

⁵ Ercilasun, a.g.e., s. 459.

12. Kelime sonundaki *g*'lerin düşmesi neticesinde birkaç kelimedede ikizleşme ortaya çıkmıştır:

aşşı (< aşığ) “fayda” 117b/10, issi (< ışığ) “sıcak” 134a/2

II. Biçim Özellikleri

1. *+IUG* isimden isim yapma eki *+IU* olmuştur:

bağlu (< bağığ) 126a/5, dürlü (< türliğ) 121a/3

2. *+(I)G* fiilden isim yapma eki *+U* olmuştur:

şacığ (> şacı) 149a/7, tolu (< toliğ) 123b/3, ölü (< öliğ) 157b/4, korku (< korkığ) 158a/6

Bazen ek düzdür: diri (< tirig) 157b/4, katı (< katığ) 152b/12

3. *+GInA/+GIyA* küçültme eki yoktur. Onun yerine... *+çUk(Az)* ve *+çAgUZ* ekleri kullanılır:

azacuk 143b/8, taşcuğaz 125a/4

4. İlgi hâli eki ünsüzlerden sonra *+Uη*, ünlülerden sonra *+nUη* biçimindedir:

kuş+uη kanadından 136b/8, ev+ün perdesi 141b/10, enbiyā+nun ve evliyā+nun ve meşâyıh+uη ziyâretine 116b/4-5, gözleri+nün yaşı 146a/1

5. Belirtme hâli eki *+g* erimiş, *g*'den önceki yardımcı ünlü sadece düz biçimiyle, *g*'nin yerini almıştır:

beşâret+i (ışidicek) 148a/13, kıllar+i (ayırmağıl) 148b/7

Belirtme hâli eki *+I* olunca ünlülerden sonra *-y-* yardımcı ünsüzüne ihtiyaç doğmuştur:

kapu+yı 118b/8, kimse+yı 117a/4, ölü+yı 157b/4

6. Ayrılma hâli eki + *DIn* değil + *dAn*'dir:

kapu + dan 119a/12, kullarum + dan 151b/5, kırt + dan 156b/6,
yol + dan 134b/7, gök + den 149a/1, gönül + den 135a/4, gün + den 120b/6

7. Vasıta hâli eki *n*, kalıplaşmış örnekler dışında kaybolmuş; yerini *ile*'den
ekleşen + (*I*)*IA* almıştır:

anuñ + la 117a/5, ihlâş-ıla 115a/9, i'tikâd-ıla 115a/10, kıba âvâz-ıla
118b/7, şıdk-ıla 123b/6, 'amel-ile 148b/1, cãn ü dil-ile 115a/7

8. Teklik 1. şahıs eki –*vAn(In)*, –*vAm*, –*Am*, –*In* biçimindedir:

utanur-van 140b/3, al-am 119b/5, dut-am 144a/9, bin-em 151a/3,
diler-em 141a/2, ağlar-ın 148a/3, açar-ın 155b/11, dile-rin 129a/1

9. Çokluk 1. şahıs eki –*vUz* ve –*Uz*'dur:

akıda-vuz 147a/6, müştâk + uz 151a/1, ditrer-üz 146b/3

10. Görülen geçmiş zamanda –*DımIz* yerini –*dUK* almıştır:

sev-dük 135b/6, bilme-dük 136a/12

11. Eski Oğuz Türkçesinin [Eski Anadolu Türkçesi] yaygın gelecek zaman
eki –*IsAr*'dir:

bil-isersin 155b/8, bil-iser 155b/7, giç-iserdür 121a/13, iç-iserdür
121a/12, peşimân ol-ısarsız 116a/1, ir-iserlerdür 148b/1

12. Şart kipi, çokluk 1. şahıs dışında, iyelik kökenli eklerle çekilir hâle
gelmiştir:

du'â kı1-sam 128b/10, işle-señ 124b/12, söyle-señ 112b/8, vir-señ
118a/1, bak-sa 131b/13, eyit-se 128b/2, gel-se 134b/2, dut-sağuz 117a/1

13. Karahanlı Türkçesinin gelecek zaman eki $-gA$, $-A$ biçimine girmiş ve gelecek zaman yanında, geniş zaman ve istek kipi için de kullanılır olmuş; istek işlevi zamanla diğerlerini bastırmıştır:

di-y-em 119a/5, di-y-esin 122b/7, eyd-esin 134b/11, viribi-y-esin 131a/7, eyd-e 132b/3, ağıd-avuz 147a/6, vir-esiz 125a/8, eyd-eler 127a/8, gel-eler 126a/4

14. Çokluk 2. şahıs emir eki, yardımcı sesi bünyesine alarak $-U\eta(Uz)$ biçimine girmiştir:

bil-ün 115a/2, bil-ünüz 117a/2, eyd-ün 118b/11, gör-ün 115b/10.

Ancak metnimizde dile- η 137a/1 örneğine de rastlanmıştır.

15. Zarf-fiil eki $-p$ 'de de yardımcı ünlü ekin bünyesine dahil olmuştur:

dile-yüp 140a/5

Metnimizde zarf-fiil eki $-p$ 'nin genişletilmiş şekillerine ($+bAn$, $+bAnI$, $+bAnIn$) rastlanmamıştır.

16. Eski Oğuz Türkçesinde [Eski Anadolu Türkçesi] $-I\check{c}A\check{k}$ zarf-fiil eki vardır:

var-ıcağ (varınca) 152b/12, di-y-icek (deyince) 119b/1, gel-icek (gelince) 133b/11, gör-icek (görünce) 127a/2, işid-icek (işitince) 145b/2

17. Eski Oğuz Türkçesinde [Eski Anadolu Türkçesi] *durur* yanında $+dUr$ bildirme eki yaygınlaşmıştır:

yoğ duru[r] 116a/2, yoğdur ($<$ yoğ durur) 117b/2, loğmadur 116b/12, vardur 119a/11, yoğdur 120a/2, ölüm hağdur 121a/6, ol bākīdür 113b/4, netīcesidür 116a/8, āhīr-zamān peygāmberidür 154b/11

18. “Olmak” anlamındaki *er-* fiilinin sonunda bulunan *r* düşmüş; *e* daralmış ve fiillerin birleşik çekimi ile isim çekimi, bu değişimin sonucu olarak ortaya *i-* fiilinin uyuma giren biçimleriyle (ekleşmesiyle) yapılır olmuştur:

peygâamber idüm 128a/5, yoğıdı 118a/8, diñlerise 123b/5

19. Fiillerin yeterlik biçiminin olumlusu *-U bil-*, olumsuzu *-ImA-* ile yapılır:⁶

di-yü bil-esiz 115b/13, gider-ime-diler (gideremediler) 125b/4

Görüldüğü gibi metnimiz Eski Anadolu Türkçesinin bütün dil özellikleri bulunmaktadır.

Eserin Adı

İsmi bilmediğimiz müellif, kitabına *Tuhfetü'l-Ebrâr* adını vermiştir. *Tuhfetü'l-Ebrâr*, Naci Kum'a göre “özü sözü doğru dindar kimselere armağan”⁷ anlamına gelir. “Tuhfe”, “armağan, hediye” demektir.⁸ *Ebrâr*, “birr” kelimesinin çoğuludur. “Birr (Ar.) 1. iyilik. 2. bağış yapma” anlamlarına gelir.⁹ “*Ebrâr*” ise “iyi insanlar, hayır sahipleri” anlamındadır.¹⁰ “*Tuhfetü'l-Ebrâr*”a kısaca “İyilere Armağan” diyebiliriz.

Müellif eserini okuyanların ve dinleyenlerin bahtları iyi olsun, kıyamet gününde iyiler zümresinden haşr olsunlar ve arasat meydanında toplandıkları zaman

⁶ Bkz. 3. dipnot.

⁷ Naci Kum, “Hisarardı-Yalvaç-ı Âlim ve Şair: Şeyhi Hasan ve (Tohfetül Ebrar)”, *ÜN: Isparta Halkevi Mecmuası*, Cilt 9, Sayı 106-107-108, 2. Kânun-Şubat-Mart 1943, s. 1475.

⁸ Mehmet Kanar, *Örnekli Etimolojik Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Derin Yayınları, İstanbul 2003, s. 1557. (“tuhfe” maddesi).

⁹ Kanar, a.g.e., s. 164. (“birr” maddesi).

¹⁰ Kanar, a.g.e., s. 296 (“ebrâr” maddesi).

büyük nimetlere nail olsunlar diye eserine Tuhfetü'l-Ebrâr adını verdiğini söylemektedir:

“ve aña **Tuhfetü'l-Ebrâr** ad kıdum. Zîrâ kim bunı okıyan ve şıdķ-ıla ‘aşķ-ıla dinleyenlerün bahtları eyülerden olur. Ve eyüler zümresinden kıpalar. Ve yarın maşşer güninde kim cümle halâyık ‘araşâtda cem‘ oldukları vaķtin ni‘met-i ‘uzmâya yetiše, inşâ'allâhü te‘âlâ.” (vr. 123a/11-123b/2).

Müellif bütün bunları bu bölümün sonunda kısa bir şiirle de dile getirmiştir:

Cem' kıldum bir kitâb iy bahtiyâr Tâ ki benden şonra [ķala] yâdigâr	(Ey bahtiyar kişi benden yadigâr kalsın diye bir kitap derledim.)
İçi tolu âyet ü aħbârdur Dinleyenler gönline envârdur	(İçi ayetler ve kıssalarla doludur. Dinleyenlerün gönlünü nurlandırır.)
Her ki bunı dinler ise ‘aşķ-ıla Yâhu bunı işidürse şıdķ-ıla	(Bunu aşķla dinleyen ya da şıdķ ile duyanların)
Anlaruñ ħâcetlerin eyle revân ‘Afv eyle şuçların yâ Rabbenâ	(dileklerini yerine getir, günahlarını affeyle Allah'ım!)
Her ki bunun eksügin ma'zûr ide İnşâ'allâh Ħaķ anı mağfûr ide	(Kitabımızın eksigini mazur göreni umarım Allah (da) affeder.)
Yâ İlâhî rahmetüñdür bî-ħisâb Bunı okıyanlara kıлма 'itâb	(Allah'ım rahmetin sonsuzdur. Bunu okuyanları azarlama,)
Yâ Kerîm ü yâ Raħîm ü yâ 'Azîm Yâ Mu'izz ü yâ Müzîll ü yâ Ħakîm	(Ey Kerîm, ey Raħîm, ey Azîm, ey Muizz, ey Müzill, ey Hakîm)
Yâ Vekîl ü yâ Mücîb ü yâ Ğafûr Yâ Celîl ü yâ Cemîl ü yâ Şekûr	(Ey Vekîl, ey Mücîb, ey Ğafûr, ey Celîl, ey Cemîl ey Şekûr)
İy Ħudâyâ pâk zâtuñ ħaķķı-çün Daħı esmâ-i şıfâtuñ ħaķķı-çün	(Ey Allah'ım pak zatın hakkı için ve esmaü'l-hüsna için)

Bu kitābı yazdurup ben yazanı
Raḥmetünle yarlıgâgıl yâ Ğanî

(Bu kitabı yazan beni rahmetinle
bağışla, ey Ganî.)

Yâ Kadîm ü Zü'l-celâl ü Zü'l-cemâl
Rûzi kı l biz kullara kurb-ı vişâl

(Ey Kadîm, Zülcelâl ve Zülcemâl,
biz kullar(ına) cemalini görmeyi
nasip eyle.)

(vr. 123b/2-124a/2)

Muhtevası

Yazar, eserinde yaygın olarak kelime-i tevhidin faziletlerini ve sırlarını anlatır. Eserinde müminlere kurtuluş yollarını gösterdiğini, kıyamet korkuları ve cehennem azabı gibi konulardan bahsetmediğini belirtir. Kıyamet korkusu ve cehennem azabı hakkında başka kitaplarda ve tefsirlerde bilgi olduğunu, isteyenin oralara bakabileceğini söyler:

“İmdi iy mü'minler ve iy karındaşlar bilün-kim bu kitâbda mü'minlere şırf ümîz-i beşâret haberleri ketb olundu. Kıyâmet kôrçuları ve cehennem 'azâbları yazılmadı. Zîrâ kim anlar gayr kitâblarda meşûrdur ve tefsîrlerde mezkûrdur, anlarda görüle.” (vr. 158a/4-8).

Nüshaları

Tuhfetü'l-Ebrâr'ın üç nüshası vardır:

1. Konya Yusufâğa Kütüphanesi YY8132
2. Millî Kütüphane (06 Mil) Yz A 7341
3. Millî Kütüphane Samsun İl Halk Kütüphanesi koleksiyonu 55 Hk 450

Ayrıca Vasfi Mahir Kocatürk, *Türk Edebiyatı Tarihi* isimli eserinde özel kitaplığında Tuhfetü'l-Ebrâr adlı Türkçe bir yazma bulunduğunu yazmıştır.¹¹

Kocatürk özel kitaplığındaki bu nüsha hakkında şu bilgiyi vermiştir:

¹¹ Vasfi Mahir Kocatürk, *Türk Edebiyatı Tarihi: Başlangıçtan Bugüne Kadar Türk Edebiyatının Tarihi, Tahlili ve Tenkidi*, Edebiyat Yayınevi, Ankara 1964, s. 191.

“Elimizde bulunan telif tarihi ve müellifi belli olmıyan sonu eksik nüsha, kâğıdı ve bilhassa istinsah imlâsı bakımından Anadolu lehçesiyle yazılan en eski eserler evsafındandır. Çok güzel bir dille, samimi ve olgun bir ifade yazılmış olan bu kitap eski Türk nesrinin en değerli eserleri arasında sayılabilir.

Konusu ilk Anadolu eserlerinin birçoğu gibi basit bir şekilde tasavvufî ve dinîdir. Dünyanın faniliği ve kötülüğü, ahret için çalışma, dinî ahlak ve ibadet, eserin didaktik ruhunu teşkil etmektedir.”¹²

Kocatürk, *Türk Nesri Antolojisi* isimli eserinde ise özel kitaplığındaki Tuhfetü'l-Ebrâr'dan “*İsa Peygamber'in Nasihati*”, “*İsa Peygamber ile Yoldaşı*” ve “*Veli ile Geyik*” başlıklarıyla üç metin alıntılamıştır.¹³ Bu metinler üzerinde çalıştığımız eserde yoktur.

Naci Kum, 1942 yılında Isparta'nın Yalvaç ilçesi Leblebiciler Mahallesinde Derviş Ahmet oğlu Mehmet Said adlı bir kişide gördüğü Tuhfetü'l-Ebrâr isimli “dinî ve ahlakî öğütler veren”, Türkçe bir eseri tanıtmıştır. Kum'un verdiği bilgilere göre; eser 296 sayfadır. Her sayfada 22 satır vardır. Talik hat ile yazılmıştır. Eserin telif tarihi 1045/1635-1636'dır. Müellifi Hisarardılı Şeyhi Hasan olup 1049 yılında aşure gününde (10 Muharrem 1049/13 Mayıs 1639, Cuma günü) vefat etmiştir.¹⁴

Kum, Tuhfetü'l-Ebrâr'ın bulunduğu ciltte ayrıca “Hamid (?)’in Ümmü Zişaş Zade Hasan Efendinin, Seyid Nizamoğlu'nun, Eşrefoğlu Rumî'nin, Mısrî Niyazî'nin birer ilahileri” ve “Haza Risale-i Mahdum” isimli bir risale ile Muhammed b. Bali'nin Kitab-ı Güzide'si olduğunu da bildirmiştir.¹⁵

¹² Kocatürk, a.g.e., s. 191.

¹³ Vasfi Mahir Kocatürk, *Türk Nesri Antolojisi*, Edebiyat Yayınevi, Ankara 1963, s. 22-24.

¹⁴ Kum, a.g.m., s. 1477

¹⁵ Kum, a.g.m., s. 1478.

Kum, makalesinde Tuhfetü'l-Ebrâr'dan örnek metinlere yer vermiştir. Kum'un verdiği örnekler üzerinden yaptığımız karşılaştırmalar bu eserin, üzerinde çalıştığımız eserden farklı olduğunu göstermiştir. Bu eserin bir nüshası Süleymaniye Kütüphanesindedir.¹⁶

Ekmelüddîn Muhammed b. Mahmûd el-Bâbertî'nin de Tuhfetü'l-Ebrâr adlı bir eseri vardır. Bâbertî'nin eseri hadis ilmiyle ilgili olup Arapçadır. Kütüphanelerde birçok yazması vardır.

Bizim çalışmamız Tuhfetü'l-Ebrâr'ın Konya Yusufâğa Kütüphanesinde YY8132 numarada kayıtlı nüshasına dayanmaktadır.

Bu nüsha içinde bulunduğu mecmuanın 111b-159a varakları arasında yer alır. Yazma, 217x145, 115x70 mm. ölçülerindedir. Her sayfada 13 satır bulunur. Yazı türü nesihdir.

¹⁶ Süleymaniye Kütüphanesi Şazeli Tekkesi 55. Yazmada eser (Tuhfetü'l-Ebrâr, vr. 135a/3) ve müellif adı (Yalvac Hisarardılı Şeyhi Hasan, vr. 135a/11) geçmektedir. 135 vr., 23 satır. Türkçe. Nesih yazı.

BİRİNCİ BÖLÜM

İNCELEME

1.1. YAZIM ÖZELLİKLERİ

Tuhfetü'l-Ebrâr ilk dört varağı hariç harekesiz nesih ile yazılmıştır. Eserin ilk dört varağı harekeli diğer kısımları harekesizdir. Diğer kısımlarda yer yer bazı kelimeler yanlış okunmasın diye harekelenmiştir. Örneğin “Yā Mevlā'ī ve yā Seyyidī bu āvāz kim bizüm kulağumuza gelür, bu-nice āvāzdur?” (135a/10-11) cümlesinde bitişik yazılan “bu-nice” (بنجه) kelimelerindeki /u/ ve /i/ sesleri gösterilmemiştir. Kelime yanlışlıkla “bunca” okunmasın diye de harekelenmiştir.

Eserde standart bir yazılıştan söz etmek mümkün değildir. Aynı kelimenin farklı yerlerde farklı şekillerdeki yazılışlarıyla karşılaşmak mümkündür.

Eserin yazım özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:

1.1.1. Türkçe Kelimelerin Yazılışı

1.1.1.1. Ünlülerin Yazılışı

Ünlülerin yazılışında bir düzen yoktur. Aynı ünlü bazen yazılmış bazen de yazılmamıştır:

göçdükleri كجدكلى 116a/4

köprüleri كوپرلى 118a/11

/ö/ ünlüsü ilk örnekte (göçdükleri) yazılmamışken, ikinci örnekte (köprüleri) و (vav) ile yazılmıştır.

Aşağıdaki örnekte görüldüğü gibi aynı kelimenin aynı ünlüsü bazen yazılmış bazen de yazılmamıştır:

sözlerini سوزلرين 121b/5

sözleri سزلى 119b/6

1.1.1.1.1. /a/ ve /e/ Ünlülerinin Yazılışı

Kelime başında bu iki ünlü ʾ ile yazılmıştır:

ata اتا 138a/11

ana انا 138a/11

eksüksüz اكسوكسز 130b/6

eyü ايو 116a/7

Kelime ortasında bazen ʾ ile yazılmış bazen de yazılmamışlardır.

şagır صاغر 133a/5

uyansuz اويانسوز 147a/10

eyersüz ايارسوز 147a/10

delü دلو 133a/5

beņzer بکز 155a/11

Aşağıdaki örnekte aynı kelimenin aynı ünlüsü birinde yazılmış iken diğerinde yazılmamıştır:

topraqlara طپراقلره 147a/3

toprağdur طپراقدر 143a/2

Kelime sonunda /a/ ünlüsü bazen elif ʾ (elif) bazen ʰ (güzel he) ile yazılmış iken bazen de yazılmamıştır. /e/ ünlüsü ise bazen ʰ (güzel he) ile yazılmış iken bazen de yazılmamıştır

ata اتا 138a/11

ana انا 138a/11

Baca + suz باجه سوز 147a/11

Baca + s1 باجسی 141b/7

kimse کیمسه 117a/3

kimse + yi کسی 147a/4

Bu fānī dünyāda bir aḳçe (اقع) fāyide için bunca tedbīrler idersin 117b/4

1.1.1.1.2. /ı/ ve /i/ Ünlülerinin Yazılışı

Kelime başında /ı/ ve /i/ ünlüleri bazen ٰ (elif) bazen de ای (elif+ye) ile yazılmıştır.

/i/ ünlüsü aşağıdaki örneklerde ٰ (elif) ile yazılmıştır:

içre اچره 114a/4, 114a/5

incelse انجلسه 117a/2

Aşağıdaki örneklerde ise başta /i/ ünlüsü bu kez ای (elif+ye) ile yazılmıştır:

iki اکی 115a/4, 115a/6

için ایچون 115b/2

işı ایشی (işı hevā ve şehvete uymağıdı) 118b/6

Metnimizde /ı/ ile başlayan sadece iki kelime vardır. Bunlardan birinde baştaki /ı/ ünlüsü ای (elif+ye) ile diğesinde ise sadece ٰ (elif) ile yazılmıştır.

ıraq ايراق 124b/9

ısmarlar اصمرلار 119a/8

Kelime ortasında /ı/ ve /i/ ünlüleri bazen ی (ye) ile yazılmış bazen de yazılmamıştır.

Aşağıdaki örneklerde /ı/ ve /i/ ünlüleri yazılmamıştır:

bırakdum برقدم 156a/2

yıldur یلدور 130b/5

yıllık یللق 131a/12

binmek بنمك 150a/1

diledi دلدی 150a/1

kişi kşi 122a/2

Aşağıdaki örneklerde /ı/ ve /i/ ünlüleri ı (ye) ile yazılmış bazen de yazılmamıştır:

dilek diledüm dılek dıldm 150a/5

dilek dılek 150a/8

dirilde dırlde 157b/6

Aşağıdaki örnekte görüldüğü gibi aynı kelimenin aynı ünlüsü bazen ı (ye) ile yazılmış bazen de yazılmamıştır:

yıl ııl 138a/11

yıl ıl 131a/6

kıızı kıızı 138a/11

kıızı kıızı 138a/7

diledi fiilindeki /i/ 150a/1'de yazılmamışken 144b/8'de ı (ye) ile yazılmıştır:

diledi dıldı 150a/1

diledi dıldı 144b/8

Kelime sonunda ise /ı/ ve /i/ ünlüleri bazen ı (ye) ile yazılmış bazen de yazılmamıştır.

katı kıtı 148b/10

acı + sından ajısndn 147a/9

diri drı 157b/4

1.1.1.1.3. /o/ ve // nllerinin Yazılışı

Kelime başında bazen ı (elif) bazen de ı (elif + vav) ile yazılmıştır.

Aşağıdaki örneklerde /o/ ve // ünlüleri sadece ı (elif) ile yazılmıştır:

oldı الـدى 151b/13

olsa الـسه 132b/1

ölüm الـوم 121a/6

ölmüş الـمش 120b/3

Aşağıdaki örnekte ise او (elif + vav) ile yazılmıştır:

olduğı اولدغى 132b/2

ölüm اولوم 121a/11

öñ اولك 154b/12

öñden اولكن 154b/13

“ol-” fiilinin ünlüsü aynı satırda hem او (elif + vav) hem de sadece ا (elif) ile yazılmıştır:

“rāzī oldum (اولدوم), didi. Ve illā benüm bu sözde müşkilüm oldı (الـدى)”
151b/13

“Ölüm” kelimesinin ilk ünlüsü 121a/6’da ا (elif) ile yazılmışken sadece beş satır sonra bu kez او (elif + vav) ile yazılmıştır:

ölüm الـوم 121a/6

ölüm اولوم 121a/11

Kelime ortasında ise /o/ ve /ö/ ünlüleri bazen و (vav) ile yazılmış bazen de yazılmamıştır:

Aşağıdaki örneklerde و (vav) ile yazılmıştır:

gördiler كوردلر 131b/5

söze سوزه 153a/4

sözümüze سوزومزه 153b/4

Aşağıdaki örneklerde ise yazılmamıştır:

çok چق 138b/6

toğrı طغرى 138a/1

yoğdur يقدر 137a/6

tolusı طلوسى 117b/13

bölük بلوك 136b/11

çöküp چكوب 137a/2

dört درت 138a/12

köprüsi كپروسى 132a/11

Aşağıda aynı kelimenin aynı ünlüsü birinde yazılmış birinde yazılmamıştır:

şoŋ صوك 154b/10

şoŋum صكوم 143a/1

Bu karışıklık aynı satırda aynı kelimedede de görülür. Aşağıdaki örnekte aynı cümlede iki kez geçen “çok” kelimesinin ilkinde /o/ ünlüsü yazılmamışken ikincisinde و (vav) ile yazılmıştır:

azacuk ‘ameliyle çok (چق) luŋfa ve çok (چوق) ni‘mete iriserlerdür 148b/1

1.1.1.1.4. /u/ ve /ü/ Ünlülerinin Yazılışı

Kelime başında bazen ا (elif) bazen de او (elif + vav) ile yazılmıştır.

uyku اويقوا 125a/10

üç اوچ 138a/12

Aşağıdaki örneklerde baştaki /u/ ünlüsü sadece ا (elif) ile yazılmıştır:

uyudı ايودى 125a/11

Kelime ortasında ise /u/ ve /ü/ ünlüleri bazen و (vav) ile yazılmış bazen de yazılmamıştır.

Aşağıdaki örneklerde و (vav) ile yazılmıştır:

yudı يودی 131b/6

dükeli دوکلی 149a/8

Aşağıdaki örneklerde ise yazılmamıştır:

avuç اوج 143a/2

turağı طراغی 142a/5

dürlü درلوا 132a/6

yüzüme يزومه 142a/10

dükelisi دكلسی 129b/7

Bu karışıklık aynı satırda aynı kelimedede de görülür. Aşağıdaki örnekte aynı cümlede iki kez geçen “bölük” kelimesinin ilkinde /ü/ ünlüsü و (vav) ile yazılmışken ikincisinde yazılmamıştır:

resül hazretini ziyâret itmek-içün bölük (بلوک) bölük (بلک) ve şaf şaf gelüp karşıladılar 154b/1-2

eksük اکسک 130b/7

eksüksüz اکسوکسز 148b/2

Aşağıdaki parçada çokça geçen “budur” kelimesi dört farklı şekilde yazılmıştır:

Eydürler ki: **Budur** (بدر) ‘âlemün nûrî. Budur (بدر) mürseller üründüsü. Budur (بودور) ol kıyâmet gününün şem‘î. **Budur** (بودر) ümmet ümîzi. **Budur** (بودور) şefâ‘at maķâminün meliki. Budur (بودر) ol havz-ı kevşer issi. Budur (بودور) iki kıblenün imâmı. Budur (بودور) iki harem sultânı. Budur (بدر) İbrâhîm halîl’ün ciger-küşesi. **Budur** (بودور) yüz biñ yigirmi

dört bin peygamberün serveri. Budur (بدر) ol ‘âlemlerün fahırı. Budur (بدر) Muḥammed-i ‘Arabî. ‘a.m. 154a/3-9

Kelime sonunda ise /u/ ve /ü/ ünlüleri bazen و (vav) ile yazılmış bazen de Arap yazı geleneğinin etkisiyle وا (vav + elif) yazılmıştır.

eyü ايو 145a/10

uyku اويقوا 125a/10

kendü كندوا 120b/9

ötrü اوتروا 147b/10

Aşağıdaki aynı satırda iki kez geçen “ulu” kelimesinin son /u/ sesi iki farklı şekilde yazılmıştır. İlkinde و (vav) ikincisinde وا (vav + elif) ile yazılmıştır.:

ulu اولو 130a/5

ulu اولوا 130a/5

bir ulu اولو tağa uğradum. Teferrüc iderken anda bir ulu اولوا mağāra gördüm. 130a/5

1.1.1.2. Ünsüzlerin Yazılışı

1.1.1.2.1. /ç/ Ünsüzü

Bazen ج (cim) bazen de چ (çim) ile yazılmıştır:

çok (جق) luḥfa ve çok (چوق) ni‘mete 148b/1

agaçlar اغچلر 134b/12

Görüldüğü gibi /ç/ ünsüzü ilkinde ج (cim), ikincisinde چ (çim) ile yazılmıştır.

1.1.1.2.2. /p/ Ünsüzü

Bazen پ bazen de ب ile yazılmıştır:

toprağı طپراغی 128a/1, 139b/12

yapraq پيراق 134a/10

yaprağı پيرغى 119b/8, 134a/12

Özellikle /Up/ zarf-fiil ekinin yazılışında karışık kullanılmıştır.

Aşağıdaki örnekte /p/ ünsüzü پ ile yazılmıştır:

olup اولپ 116b/6

Aşağıdaki örnekte /p/ ünsüzü ب ile yazılmıştır:

açup اچوب 116b/8

Bu karışıklık bazen aynı satırda aynı kelimedede de görülür. Aşağıdaki örnekte aynı cümlede geçen /p/ ünsüzleri ilkinde ب ile yazılmışken ikincisinde پ ile yazılmıştır:

bunı görüp (كورب) feryād u figān idüp (ايدوپ) 120b/4

Aynı karışıklık aşağıdaki örneklerde de vardır:

Yarındası yarağın görüp (كورپ) techīz, tekfīn idüp (ايدوب) turāba koyup (قویب) defn itdiler. 120b/5-6

1.1.1.2.3. /s/ Ünsüzü

İnce ünlülü kelimelerde س (sin) ile, kalın ünlülü kelimelerde ise bazen ص (sad) bazen de س (sin) ile yazılmıştır. Bu karışıklık aynı kelimedede de görülür:

Aşağıdaki örneklerde /s/ ünsüzü س (sin) ile yazılmıştır:

sağlağıl سقلغل 147b/1

sağlayup سقلیوب 143b/3

sağladum سقلدم 156b/2

Aşağıdaki örneklerde /s/ ünsüzü ص (sad) ile yazılmıştır:

şaklar صقلر 143b/5

şaklayam صقلم 151a/7, 156b/4

şuşatmayam صوصتميم 151a/7

1.1.1.2.4. /t/ Ünsüzü

Kalın ünlülü kelimelerin başındaki /t/ ünsüzü genellikle ط ile yazılmıştır:

taşta طاغه (bir ulu taşta uğradum) 130a/5

taşal طال (denizine taşal) 136b/4

taşlar طلمر 136b/9

taşnuş طانق 135b/12

taşnuş şutduş طانق طتدوك 125b/13

taşnuşluk طانقلق 135b/10

taşolu طلوا 143a/1

taşrağı طراغى 142a/5

taşursun طورسون 149a/12

1.1.1.2.5. /ŋ/ Ünsüzü

Arka damak n ünsüzü (ŋ) genellikle كڭ (üç noktalı kef) ile gösterilmiştir:

günāh işlesenŋ anuŋ كناه اشلسك انكڭ 124b/12

‘ināyetünŋi عنایتكى 147b/1

anuŋdur انگدر 124b/5

Üç noktalı kef aşağıdaki örnekte /g/ yerine kullanılmıştır:

cān gözin جان گوزن 116b/7

Taŋrı kelimesindeki /ŋ/ ünsüzü çoğunlukla كڭ ile yazılmıştır. Sadece aşağıdaki yerlerde نك / نكڭ (ŋg) ile yazılmıştır:

Taŋrı تنگر 130b/1

Taŋrı تنكر 143a/7, 155b/5, 156a/3

Taŋrı تتركى 142b/3, 142b/8, 143a/11

Taŋrı'nun تتركينك 130a/12

Taŋrı'ya تتركيه 152b/8

Taŋrı'yı تتركى 152b/9

taŋrılık تتركيلق 140b/10

taŋrılık تتركلق 156a/5

taŋrılık تتركلق 153a/9

taŋrılıgumuz تتركيلغمز 152a/12

1.1.1.3. Eklerin Yazılışı

Eklerin yazılışında dikkat çeken özellikler:

1. İyelik üçüncü teklik şahıs eki eserin harekeli kısımlarında (ilk dört sayfa) bazen ى (ye) bazen de hareke (esre) ile yazılmış, harekesiz kısımlarında ise yazılmamıştır:

Ve ol ferd [ü] vāhiddür kim ferdāniyyetinde anuŋ beŋdeşi yoŋ. Ve ol bir aħaddur kim aħadiyyetinde zıddı yoŋ. (112a/2-3)

Bu örnekte *beŋdeş + i* kelimesindeki /i/ ى (ye) ile, *zıdd + i* kelimesindeki /i/ ise hareke (esre) ile gösterilmiştir.

Örnek:

Ve ol bir sulţāndur ki salţanatda anuŋ vezīri yoŋ. Ve ol bir ʿazīzdür ki ʿizzetinde anuŋ zilleti yoŋ. 112a/5-6

Bu örnekte de *vezīr + i* kelimesindeki /i/ ى (ye) ile, *zillet + i* kelimesindeki /i/ ise hareke (esre) ile gösterilmiştir.

Aynı sayfada bir satır arayla geçen aşağıdaki iki örnekten ilkindeki iki adet iyelik 3. teklik şahıs eki ى (ye) ile yazılmışken, ikincisindeki iki adet iyelik 3. teklik şahıs eki ise yazılmamıştır (hareke de kullanılmamıştır):

rūḥuḡ āleti ve ra'iyyeti 116b/1

ḥalāyīkuḡ ziyāret-gāhı ve ḥacet-gāhı 116b/3

Aşağıdaki örneklerde iyelik 3. teklik şahıs eki hareke (esre) ile gösterilmiştir:

anuḡ maḡāmı 113b/11

anuḡ risāleti 114b/7

anuḡ āl ve aşḡābı ve etbā'ı üzerine olsun 114b/11-12

ol iki cihān sultānı 115a/6

2. Yükleme hâli eki bazen ı (ye) ile bazen sadece hareke (esre) ile gösterilmiştir:

Aşağıdaki örneklerde yükleme hâli eki ı (ye) harfi ile yazılmıştır:

ḡözünü ıbrete ve dilini ḡehādete ve elini seḡāvete ve ayaḡını mescide
varmaḡa 113a/9-10

ıömr-i ıazızi olmaz yirlere ḡarc idersin 117b/9

Aşağıdaki örnekte sadece yükleme hâli eki hareke (esre) ile gösterilmiştir:

Dāyım ol kitābı müḡāla'a idüp oḡıyasın. 122b/9-10

1.1.1.4. Bitişik Yazılan Kelimeler

Metinde *kim* (ki) bağlacı bazen öncesindeki kelimeye bitişik yazılmıştır.

Aşağıdaki örneklerde *kim* (ki) bağlacı önceki kelimeye bitişik yazılmıştır:

beyān olındı-kim 122a/9

bildi-kim 119b/8

buyurdı-kim 117b/1, 121b/7, 122a/5, 124b/10

emr itdi-kim 120a/7

eyitdi-kim 118b/10, 119b/9, 120b/11

geldi-kim 120b/1, 120b/2, 146a/9, 146a11

imdi-kim 117b/5

işledi-kim 146a/6

kaçan-kim 120a/5, 124b/11, 132b/1

kimse-kim 131a/9

olsun-kim 114b/7, 114b/12

öğret-kim 124b/9

şordu-kim 120b/8

şöyle-kim 118a/7

Aşağıdaki örneklerde ise *kim* (ki) bağlacı önceki kelimedenden ayrı yazılmıştır:

ağladı kim 146a/1

diledüm kim 123a/2

eyitse kim 131a/10

Aşağıda aynı sayfada aynı örnekte *kim* (ki) bağlacının hem bitişik hem de ayrı yazıldığı görülmüştür:

kişi-kim 131b/10, 131b/12, 132a/1

kişi kim 131b/11, 132a/2, 132a/4

Bu da imlâda bir birlik olmadığını göstermektedir.

Metinde *kim* yanında *ki* bağlacı da geçer. *Ki* bağlacı da tıpkı *kim* bağlacı gibi bazen bitişik bazen ayrı şekilde yazılmıştır:

eydüm-ki (124b/6) örneğinde bitişik yazılmışken *eyitdüm ki* (130a/9) örneğinde ayrı yazılmıştır.

remz itmiş-ki 122b/6

Aşağıda aynı örnekte hem bitişik hem ayrı yazıldığı görülmüştür:

eyitdüm-ki 124b/13 (bitişik yazılmış)

eyitdüm ki 130a/9 (ayrı yazılmış)

Aşağıdaki kelimelerin de kendilerinden önceki kelimelerle bazen bitişik bazen de ayrı yazıldıkları tespit edilmiştir (bitişik yazılanların arasına – konmuştur).

şonra

andan-şonra اندنصگره 119b/13 karşı. andan şonra اندن صگره 122a/11

kadar

ne-kadar نقدر 128a/11, 135b/3, 138b/6

şol-kadar شولقدر 117a/1, 128a/13, 146a/1, 146a/6

kim (ki)

ne-kim نكيم 129a/7, 142a/3, 149b/5

şöyle-kim شويلكيم 118a/7

dağı

sen-dağı سنداخی 119b/13

ben-dağı بندهخی 133a/10

“ben-dağı” aynı satırda hem bitişik hem ayrı yazılışıyla dikkat çeker:

ben-dağı 151b sayfasında 5. satırda bitişik yazılmışken 9. ve 11. satırlarda ayrı yazılmıştır:

ben-dağı بنداخی 151b/5

ben dağı بن داخی 151b/9, 151b/11

Ayrıca aşağıdaki örneklerde de iki kelimenin bitişik yazıldığı görülmüştür:

evvel-günāh اولکناه zulmetdür 132a/7

gel-berü كلبرو 152b/6

ol-dem اولدم 153b/9

bu-nice بنجه āvāzdur? 135a/11

“Bu āvāz kim bizüm qulağumuza gelir, bu-nice āvāzdur?” 135a/11 cümlesinde bitişik yazılan “bu-nice” (بنجه) kelimelerindeki /u/ ve /i/ sesleri gösterilmemiştir. Yanlışlıkla “bunca” okunmasın diye de harekelenmiştir.

1.1.1.5. Türkçe Kelimelerin Yazılışında Uygur Yazı Geleneğinin Etkisi

Türkçe kelimelerde bazen ekler tabandan ayrı yazılmış, ŋ sesi için نك grubu kullanılmış ve kalın sıradan kelimelerdeki /s/ sesi için س kullanılmıştır.

Türkçe kelimelerin yazılışında görülen bu özellikler Uygur yazı geleneğinin etkileridir.¹⁷

1.1.1.5.1. Eklerin Tabandan Ayrı Yazılması

yaprak-lanurdi بېراق لئوردى 134a/3

issi-den اسى دن 134a/4

miskin-ligi مسكن لى 142b/7

şāliḥ-lerden صالح لردن 120b/7

1.1.1.5.2. ŋ Sesi İçin نك Kullanılması

Metnimizde sadece Taŋrı kelimesinde rastlanır. Taŋrı kelimesi aşağıdaki yerlerde نك , نك ile yazılmıştır:

Taŋrı تئگر 130b/1

Taŋrı تئكر 143a/7, 155b/5, 156a/3...

Taŋrı تئكرى 142b/3, 142b/8, 143a/11...

¹⁷ Mansuroğlu, a.g.m., s. 249.

1.1.1.5.3. Kalın Sıradan Kelimelerde س Kullanılması

sağlağıl سقلغل 147b/1

sağlayup سقليوب 143b/3

sağladum سقلدم 156b/2

Aşağıdaki örneklerde aynı kelimedeki /s/ ünsüzü bu kez ص (sad) ile yazılmıştır:

şaklar صقلر 143b/5

şaklayam صقليم 151a/7, 156b/4

1.1.1.6. Türkçe Kelimelerin Yazılışında Arap Yazı Geleneğinin Etkisi

1.1.1.6.1. /u/ ve /ü/ ile Biten Türkçe Kelimelerin Yazılışı

/u/ ve /ü/ ile biten aşağıdaki Türkçe kelimeler وا (vav + elif) ile yazılmıştır. Türkçe kelime sonundaki bu ünlülerin وا (vav + elif) ile yazılması Arap yazı geleneğinin etkisiyledir.¹⁸

almalu المالوا 117b/8

berü بروا 119a/11, 143b/3

diyü ديوا 115b/13, 136b/4

dürlü درلوا 132a/6, 143b/11

girü كروا 122a/10, 143a/5, 147b/2, 153b/4

içerü ايچروا 119b/10, 120a/9, 120b/3, 154b/13

ilerü ايلروا 130a/11, 151a/8

işbu اشبوا 119a/10, 132b/13, 152a/8

şamı قاموا 151a/7

¹⁸ Mansuroğlu, a.g.m., s.249.

ķaraņu قركوا 144a/5, 144a/10

kendü كندوا 120b/9, 143a/12, 137b/3

ötrü اوتروا 147b/10

sevgülü سوكلوا 127b/5, 131a/6

çamu طاموا 125b/1

şatlu طتلوا 146b/13

şolu طلوا 143a/1

ulu اولوا 118a/6, 138b/9, 140a/3

uyķu اويقوا 125a/10

Ayrıca Farsça “cāzū” kelimesinin son ünlüsü de vav ve elif ile yazılmıştır:

cāzū جاذوا 133a/4

1.1.1.6.2. Türkçe Kelimelerde Şeddenin Kullanılması

Türkçe kelimelerde yan yana gelen aynı cinsten iki ünsüz bazen Arapça kelimelerde olduğu gibi tek yazılıp üzerine şedde konmuştur.

aşşılar اصیلر 177b/11

güneş issisinden اسندن 129b/3

issi اسى günde 134a/2

issiden اسى دن 134a/4

issiden اسيدن 151a/6

Aşağıdaki örneklerde /l/ hem iki kez yazılmış hem de üzerinde şedde konulmuştur:

yıllık يلاق 131a/12

ķulluğunda قوللغكده 131a/7

ķullaruma قوللارمه 135b/6

قوللارینی 143b/3

1.1.2. Arapça ve Farsça Kelimelerin Yazılışı

Arapça ve Farsça kelimeler genellikle kendi kurallarına uygun yazılmışlardır.

Aykırı yazılışları şunlardır:

1.1.2.1. İsm-i Fâil (فاعل) Veznindeki Kelimelerin /I/ Ünlüsünün Yazılışı

Fâ'il veznindeki aşağıdaki Arapça kelimelerde yazılması gereken uzun ünlüler yazılmamış, yazılmaması gereken kısa ünlüler ise yazılmıştır:

Hâdi هاد 112a/9 /ī/ ünlüsü yazılmamalıydı

gāfil غافيل 121a/7 /i/ ünlüsü (ی) yazılmamalıydı

hāşıl حاصيل 115b/4 /i/ ünlüsü (ی) yazılmamalıydı

1.1.2.2. Kelime Sonunda a/e (Güzel He) Ünlüsünün Yazılışı

Güzel he (a, e) ile biten Arapça ve Farsça kelimeler bir ek aldıkları zaman genellikle kelimenin sonundaki a, e (ه : güzel he) ünlüsü yazılmamıştır:

cümle + si جملى 154b/4

guşşa + m غصم 137a/6

haz̄ine + dārlarumdur خزیندارلرمدر 137a/13

melike + si ملكسى 146b/2

ma'ade + sinde معدسنده 156b/1

şahābe + lerüm صحابلرم 130a/3

müşāhede + ye مشاهدیه 117a/6

tevbe + si توبسى 153b/1

varṭa + lardan ورطلردن 144b/3

zehre + si زهرسى 148a/7

Arapça “türbe” kelimesinde yazılması gereken /e/ (güzel he) sesi yazılmamış, yazılmaması gereken /ü/ ünlüsü و (vav) ile yazılmıştır.

türbe + leri توربلى 116a/5

Ancak “harbe” kelimesinde /e/ ünlüsü doğru bir şekilde güzel he ile gösterilmiştir:

harbe + sinden حربه سندن 147a/9

Aşağıdaki iki Farsça kelimenin de son ünlüsü olan a, e (güzel he) yazılmamıştır:

pāre + sidür پارسيدر 151b/3

h̄āce + lere خواجه 120b/11

Benzer yazılış Türkçe “ağçe” kelimesinde de görülür:

Bu fānī dünyāda bir ağçe (افچ) fāyide için bunca tedbīrlər idersin
117b/4

1.1.2.3. İki Farklı Şekilde Yazılan Arapça ve Farsça Kelimeler

berekāt

Metinde dört kez geçen Arapça *berekāt* kelimesi iki yerde yanlış, iki yerde de doğru yazılmıştır:

berekātiyla بره كاتيله 156b/3 (ikinci hecedeki /e/ güzel he ile yazılmıştır.)

berekātında بره كاتنده 156a/13 (ikinci hecedeki /e/ güzel he ile yazılmıştır.)

karş.

berekātında برکاتنده 157b/5, 157b/8 bu iki yerde kelime doğru yazılmıştır.

ġuŝŝa

ġuŝŝa + sında غصسنده 137a/8 /a/ ünlüsü yazılmamıştır.

karş.

ġuŝŝa + lanursın غصه لنورسون 137a/11 örneğinde /a/ ünlüsü güzel he ile yazılmıştır.

Ka'be

Ka'be كعبه 141b/13, 142a/2 örneklerinde /e/ ünlüsü güzel he ile yazılmıştır.

karş.

Ka'be + den كعبدن 142a/1 örneğinde /e/ ünlüsü yazılmamıştır.

meş'ele

meş'ele مسئله 155b/6 örneğinde /e/ ünlüsü yazılmıştır.

karş.

meş'ele + lerin مسئلن 155b/7, 155b/8 örneklerinde /e/ ünlüsü

yazılmamıştır.

Arapça “miskīn” kelimesinin uzun olan ikinci /i/ ünlüsü bazen yazılmamıştır:

miskinlere مسكنلره 121a/1 karş. miskīnler مسكينلر 142b/11

miskinlik مسكنك 142b/5 karş. miskīn مسكين 142b/11

Aşağıdaki Farsça kelimelerin uzun /ī/ ünlüsü bazen yazılmamıştır:

zāri زار 147a/5 karş. zārī زاری 147a/5

tizcek تزجك 144a/2 karş. tīzcek تيزجك 144a/3

Öldükden sonra tizcek uşanurlar. Eydürler kim tīzcek götürün 144a/2-3

İki farklı şekilde yazıldığı tespit edilen diğer Farsça kelimeler:

ḥāce خواجه 120b/3

ḥocaya خواجه 118b/12

Ḥudā خدا 123b/12

Ḥuzā خدا 128b/9

ḥod خود 147b/10

ḥoz خود 125b/13

kāğīd کاغذ 158a/2

kāğız کاغذ 135b/4

pādiṣāh پادشاه 127a/4

pāziṣāh پادشاه 140a/5

ṣād شاد 136a/6

ṣāz شاذ 136a/9

1.1.2.4. Farsça Tamlamaların Yazılışı

Farsça tamlamalarda izafet kesresi (-ı/-i) bazen ى (ye) harfi ile yazılmıştır:

Ol ‘ālem-i süflīden bu ‘ālem-i ‘ulvīye 115b/2-3

Bu tamlamalardan ilki (عالم سفلی : ‘ālem-i süflī) aslına uygun yazılmışken, ikincisinde (عالمی علوی) : ‘ālem-i ‘ulvī) izafet kesresi ى (ye) harfi ile gösterilmiştir.

Aşağıdaki tamlamada da aynı durum söz konusudur:

ṣeḳāvet-i ebedī ve ‘āzāb-ı sermedī 124b/5

Bu tamlamalardan ilki (شقاوت ابدی : ṣeḳāvet-i ebedī) aslına uygun yazılmışken, ikincisinde (عذابی سرمدی : ‘āzāb-ı sermedī) izafet kesresi ى (ye) harfi ile gösterilmiştir.

Aşağıdaki tamlamalarda izafet kesresi ى (ye) harfi ile gösterilmiştir:

bu ten-i ḥākī 116b/2, ‘ömr-i ‘azīzi 117b/8

cemī‘-i dertlülerüñ oldur ṭabībi 149b/12

cemī‘-i evliyānuñ 149b/9

dār-ı fenādan dār-ı beḳāya 116a/4

ol server-i enbiyā ve faḥr-ı aşfiyā 116b/13

ol seyyid-i ‘ālem ve faḥr-ı benī Ādem 126b/1-2

sa‘ādet-i sermedī ve ni‘met-i ebedī 124b/3

1.2. SES BİLGİSİ

1.2.1. Ünlüler

1.2.1.1. Ünlü Uyumu

1.2.1.1.1. Büyük Ünlü Uyumu (Kalınlık-İncelik Uyumu)

Metnimizde büyük ünlü uyumu sağlamdır:

ayağını 113a/10, yimekten içmekden 143a/8

-ken zarf-fiil eki büyük ünlü uyumuna uymaz

uçar-ken 135a/7, oturur-ken 143b/11

Türkiye Türkçesinde büyük ünlü uyumuna uymayan *ki* aitlik eki metnimizde uyuma tabidir:

avcuñdağı 151a/12, yolındağı 155a/6, göñüldeki 112b/8

1.2.1.1.2. Küçük Ünlü Uyumu (Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu)

Metnimizde küçük ünlü uyumu zayıftır. Aşağıdaki kelimeler küçük ünlü uyumuna uymamaktadır.

avuç 128b/13, kapuya 118b/7, şaçu 149a/7, ayruksı 152a/7, kamu 151a/7, yavuzı 117a/5; delü 133a/5, eksük 130b/7, eyüyi 117a/5, içeri 118b/12, ileri 151a/8

Metnimizde bazı eklerin ünlüsü daima düz bazı eklerin ise yuvarlaklıktır. Bundan dolayı metnimizde küçük ünlü (düzlük-yuvarlaklık) uyumu son derece zayıftır.

Ünlüsü daima düz olan ekler:

İsimden isim yapım ekleri **+çı** (kulluk + çı 141b/5), **+(I)ncı** (dörd + inci 132a/2); iyelik 3. teklik şahıs eki **+(s)ı** (toz + ı 140a/11, gün + i 132b/1, kapu + sı 141b/11, gövde + si 120b/3); 1. ve 2. teklik şahıs ekleri **+In** (anladur + ın 155b/12,

bilür + in 151b/1), +sIz (gösterür + siz 135b/7, deprenür + siz 146a/11); görülen geçmiş zaman 3. teklik ve çokluk şahıs ekleri -dI, -dIIAr (bul-dı 142b/5, düş-di 119b/7, şor-dılar 133b/7, gör-diler 131b/5); anlatılan geçmiş zaman eki -mIş (buyur-mış 114a/2, gör-miş 122b/5); gelecek zaman eki -IsAr (peşimān ol-ırsarsız 116a/1); zarf-fiil eklerinden -IcAK (gör-icek 127a/2, ol-ıcağ 125b/1) ve -Inca (öl-ince 138b/1, olma-y-ınca 116b/12); emir 2. teklik şahıs pekiştirme eki -Gıl (koy-gıl 149a/3, kıpar-gıl 158b/11) gibi.

Ünlüsü daima yuvarlak olan ekler:

İsimden isim yapım eki +IU (tatlu (<tatlığ) 146b/13, dürlü (<türlig) 121a/3); fiilden fiil yapım ekleri -Ur- (kaçur- 145a/9, giyür- 148a/5) ve -dUr- (yazdur- 123b/13, yidür- 143a/8); iyelik 1. teklik şahıs eki +Um (aşlum 142b/12, içüm taşum 143a/1); ilgi hâli eki +Uñ (evüñ perdesi 141b/10, kişinüñ başına 140a/4); 1. çokluk şahıs eki +Uz (ditererüz 146b/3); görülen geçmiş zaman 1. ve 2. teklik ve çokluk şahıs ekleri -dUm, -dUñ, -dUK, -dUñUz (bırakdum 156a/2, geldüñ 154b/10, sevdük 135b/6, geldüñüz 115b/4) ünlüsü daima yuvarlak olan eklerdir.

1.2.1.2. Ünlü Türemesi

azacuk (az + a + cuk) 143b/8

Yabancı kelimelerde de görülür:

ömür (<ömr) 113a/6

pādişāh (<pād-şāh) 118b/10

şermesār (<şerm-sār) 114a/11

tahtıgāh (< taht-gāh) 113a/4

1.2.1.3. Ünlü Düşmesi

ağzın (< ağız + ın) 119b/2

gönli (< gönül + i) 129b/13

oğlı (< oğul + ı) 131b/6

ayrıl- (< ayır-ıl-) 144a/10

ayruk (< ayır-uk) 147a/7

egnine (< egin + ine) 153b/10

dirlik (< diri + lik) 146b/12

beñze- (< beñiz + e-) 152a/8

buyruk (< buyur-uk) 114a/8

uyku (< uyu-ku) 125a/10

1.2.1.4. Ünlü Birleşmesi

niçün (< ne için) 121a/9

n'it- < ne + it- : n'ider (< ne ider) 136a/1

n'ol- < ne + ol- : n'oldı (< ne oldı) 146a/9

kendüz (< kendü + öz) 153b/1

şol (< şu ol) 113b/2

böyle (< bu eyle) 121a/8

şöyle (< şu eyle) 122b/5

karındaş (< karında eş) 155a/3

nesne (< ne + ise + ne) 117a/7

1.2.2. Ünsüzler

1.2.2.1. Ünsüz Değişmeleri

ķ > ħ değişmesi

ķoĥu (< ķoķu) : ķoĥusı 148a/11

ķorĥu (< ķorku) : ķorĥusından 119b/7

dağı (< tağı) 115a/9

b > v değişmesi

Eski Türkçenin bazı kelime ve fiillerinin başındaki *b*-ler Batı Türkçesinde daha ilk zamanlardan itibaren *v*-'ye dönüşmüştür.¹⁹ Bu değişikliğin metnimizdeki örnekleri şunlardır:

var (< bar) “mevcut”

Hocayla maşlahatum var. Eydüñ ki taşra gelsün. 118b/11

var- (< bar-)

H̄āce eyitdi: Yüri var. Her ne dirse saña disün. 118b/13

vir- (< bir-)

Yā ‘Azrā’īl bārī bir sāt başa mühlet vir. 119b/10

viribi- (< biribi-) “göndermek”

Cennet ta‘āmların viribiyesin, didüm. 131a/7

yavuz (< yabız) “kötü” 152b/8

Bu değişiklik eklerde de görülür:

+vAn (< ben)

ḥaḳīḳatüñ mu‘allimi ben + ven 155b/10

utanur + van 140b/3

+vuz (< biz)

gözlerümüzden yaşlar yirine ḳanlar aḳıda-vuz 147a/6

b > p değişmesi

¹⁹ Faruk Kadri Timurtaş, *Eski Türkiye Türkçesi: XV. Yüzyıl, Gramer-Metin-Dizin*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1994, s. 54.

paşmak (< başmak) “ayakkabı” 142a/11

t/t> d değişmesi

İnce ünlülü kelimelerin başında düzenli olarak t->d- değişmesi gerçekleşmiştir:

deg- 142a/11, degin 137a/3, degir- 148a/7, degül 117b/7, delü 133a/5, depren- 146a/8, dil 158a/9, dilek 150a/5, diri 157b/4, dirlik 146b/12, diş 151a/10, dökül- 134a/12, dört 138a/12, döşek 126b/8, döşe- 153b/12, düken- 113b/3, dükeli 129b/7, dün 155a/8, dürlü 121a/3, düzed- 141a/4...

Kalın ünlülü kelimelerin başında /t/ sesi genellikle korunmuştur:

taş 130a/5, tağıdıcı 146b/12, tal- “(suya) dalmak” 136b/4, taldur- 134b/6, tamlar- 136b/9, tanuk 125b/13, tanukluk 135b/10, taş “dış” 143a/1, taş “taş” 157a/13, tatlu 146b/13, toğan 138b/7, toğrı 147a/1, tokuş- 133a/1, tozu 140b/7, tul 146b/13, tur- 149a/12...

Aşağıdaki örneklerde kalın ünlülü kelimelerin başında t->d- değişikliği gerçekleşmiştir:

dağı (< tağı) 116a/2

dal (< tal) “ağaç dalı” 147a/1

dut- (< tut-) 116a/9

Aşağıdaki kelimenin metnimizde t’li ve d’li şekilleri bulunmaktadır:

tut- 130a/8, dut- 144a/9

1.2.2.2. Ünsüz Benzeşmesi

Metnimizde ünsüz benzeşmesi zayıftır. Tek örnekte ünsüz benzeşmesi tespit edilmiştir:

ḥasenāt-tan 125a/1

1.2.2.3. Ünsüz Yumuşaması

-t- > -d-

- aķıt- : aķı**d**-avuz 147a/6
aņlat- : aņ**lad**-urın 155b/12
art : ar**d** + ına 136b/1
dirilt- : diril**d**-em 157b/6
düzet- : dü**zed**-eyin 141a/4
eyt- : ey**d**-ür 124a/13
git- : gi**d**-er 134b/2
ilet- : il**ed**-eyüm 145b/4
işit- : iş**id**-icek 113b/10
ķanat : ķan**ad** + ından 136b/8
ķurt : ķur**d** + ından 157a/5
uyut- : uy**ud**-urlar 143a/10
yarat- : yar**ad**-up 138a/9
yut- : y**ud**-ardı 156b/10

-ç- > -c-

- avuç : av**c** + uņdağı 151a/12

-ķ- > -ğ-

- alçaklık : alçak**lık** + ı 142b/7
aņlamaklık : aņlamak**lık** + a 158b/2
ayaķ : ayag**lık** + ı 142a/11

bakmaḡ	: bakmaḡ + ı 121b/6
balçıḡ	: balçıḡ + ı 128a/2
buyruḡ	: buyruḡ + ını 149b/4
ḡulaḡ	: ḡulaḡ + ın 155b/11
ḡulaḡ	: ḡulaḡ + ına 118b/3
ḡulluḡ	: ḡulluḡ + uḡ 152a/12
ṭopraḡ	: ṭopraḡ + ı 128a/1
ṭuraḡ	: ṭuraḡ + ı 142a/5
varlıḡ	: varlıḡ + uma 128a/3
yapraḡ	: yapraḡ + ı 119b/8

-k- > -g-

bezek	: bezeg + i 141a/9
bī-edeblık	: bī-edeblig + i 152b/7
birlük	: birlüg + üme 128a/3
bölük	: bölüg + inde 142b/12
dirlik	: dirlig + i 132a/5
döşek	: döşeg + i 141a/11
eksük	: eksüg + in 123b/7
göbek	: göbeg + i 141b/13

1.2.2.4. Ünsüz Türemesi

1.2.2.4.1. Yardımcı Ses -y- Türemesi

zacr ü cefā-y-ıla ve ḡahr u belā-y-ıla 118a/3

1.2.2.4.2. /s/ İkizleşmesi

aşşı “fayda” 117b/10

Hîç saña ol [‘ömür] (sermâyesini viren ve bu dünyâ bāzârına göndüren, aşşılar eylegil, diyen pâdişâhuñ buyruğın anjar mısın 117b/9-11

issi “sahibi” 154a/6

Budur mürseller üründüsi... Budur ümmet ümîzi. Budur şefâ‘at maķâmınuñ meliki. Budur ol havz-ı kevşer issi. Budur iki kıblenüñ imâmı. Budur iki harem sultânı. 154a/3-7

issi “sıcak” 134a/2

yarın maşşer güninde güneş issisinden evliyâ ve enbiyâ dükeli “nefsî, nefsi” didükleri vaķtin... 129b/3-4

1.2.2.5. Ünsüz Düşmesi

ırak (< yırak) 124b/9

1.2.2.6. Hece Düşmesi

yoķdur (< yoķ durur) 117b/2

vardur (< var durur) 119a/11

nedür (< ne durur) 119b/8

ķardaş (< ķarındaş < ķarında eş) 116b/7

şimden girü (< şimdiden girü) 122a/13,

kimse (< kim + er-se) 116b/4

1.3. ŞEKİL BİLGİSİ

1.3.1. Yapım Ekleri

1.3.1.1. İsimden İsim Yapım Ekleri

+ An

oğlan < oğ(u)l + an 138b/7

+ IIk, + IUk

alçak + lık 142b/5, var + lık 141a/5, ğarīb + lık 147b/1, ğāşiye-dār + lık 150b/2, cömerd + lık 135b/11, za'īf + lık 148a/3, zārı + lık 129a/10, katı + lık 146a/4, muştı + lık 148a/13, küstāh + lık 152b/7, pādīşāh + lık 156a/5, peşīmān + lık 116a/1, rāhat + lık 143a/4, taŋrı + lık 140b/10, yıl + lık 119b/10

beg + lik 152b/3, bī-edeb + lik 152b/4, dir(i) + lik 132a/5, güzel + lik 145a/3, miskin + lik 142b/5,

kul + luğ 115b/1, tanuğ + luğ 125a/7, ulu + luğ 143a/2, cāzū + luğ 157a/12, resūl + luğ 133a/6

büyük + lük 135a/6, bir + lük 128a/3, gerçek + lük 113b/12, münezzeh + lük 133a/2, tekebbür + lük 142b/12

+ IU

şefkat + lu 153a/6, bağ + lu 126a/5, günāh + lu 129a/7, tat + lu 146b/13

dert + lü 142b/4, sevgü + lü 127b/5, dür + lü 121a/3, köşe + lü 149a/5

+ rAk

şefkatlu + rağ 138a/6, yig + rek 151a/13

+ (I)ncI

biş + inci 132a/4, iki + nci 125b/6, üç + inci 132a/1, dörd + inci 132a/2,
yidi + nci 149a/1

+ sI

ayruḡ + sı 152a/7

+ cUḡ; + cuḡaz

az(a) + cuḡ 143b/8, taşcuḡaz 125a/5

+ sUz

baça + suz 147a/11, uyan + suz 147a/10, çerāḡ + suz 147a/11

döşek + süz 147a/11, edeb + süz + lik 152b/3, eksük + süz 148b/2, eyer + süz
147a/10, geḡ + süz + in 118a/2

+ AgU

bir + egü 155a/11

+ CI

du^cā + cı 122b/11, ḡulluḡ + çı 141b/5

+ Az

geḡ + ez 155a/8

+ dUz

gün + düz 141b/10

+ Aş

gün + eş 129b/3

+ dAş

karın + daş 155a/3, yol + daş 138a/1

+ dIn

ön + din 127b/9

+ cUğAz

taş + cuğaz 125a/5,

+ cAk

t̄iz + cek 144a/3

+ Uz

yaluñ + uz 144a/8

+ dA

yarın + da + sı “ertesi” 120b/5

1.2.1.2. İsimden Fiil Yapım Ekleri

+ lA-

ağ + la-ş- 120b/5, bağ + la- 116b/10, bağış + la- 136a/4, ħor + la- 131b/10,
ışmar + la- 119a/8, karşı + la- 154b/2, muştı + la- 128b/7, sız(1) + la-t- 152b/5

bes(i) + le- 143b/10, bir + le- 132b/13, göz + le- 121b/4, inji + le- “inlemek”
146a/6, iş + le- 124b/13, öğüt + le- 152a/11

+ lA-n-

ğuşsa + la-n- 137a/11, nūr + la-n- 145b/3, sa^ʿādet + le-n-dür- 115a/4,
yaprak + la-n- 134a/3,

+IA-ş-

vidā^c + la-ş- 119b/12

+sA-

şu + şa-t- 151a/7

+A-

uz + a- 120b/1, beḡ(i)z + e- 152a/8, dil + e- 140b/13,

+l-

ince + l- 117a/2, ḡoca + l- 152b/6

1.3.1.3. Fiilden İsim Yapım Ekleri

-UK

art-uḡ 125a/8, ayr-uḡ 147a/7, buy(u)r-uḡ 114a/8, böl-ük 136b/11.

-I/UcI

ayır-ıcı 147a/1, ḡıl-ıcı 146b/11, ḡoy-ıcı 146b/13, taḡıd-ıcı 146b/12, id-ici 129a/3, soḡuld-ucı 147a/2, şoldur-ucı 147a/2.

-ḡ/k

ıra-ḡ 124b/9, ḡanu-ḡ 125b/13, dile-k 150a/5, döşe-k 126b/7, eksü-k 130b/7.

-Aḡ

ḡur-aḡ 142a/5

-I/-U

ḡoḡ-u 148a/11, ḡorḡ-u 147b/1, ḡorḡ-u 158a/6, şaç-u 149a/7, ḡol-u 123b/3, yar-u 118b/7, öl-ü 157b/4; dir-i 157b/4, ḡat-ı 152b/12

-Um

öl-üm 121a/11

-gU

sev-gü 137b/4

-kU

uy(u)-ku 125a/10

-Ut

ög-üt 152a/11

1.3.1.4. Fiilden Fiil Yapım Ekleri

-I/Ul-

aç-ıl-126a/6, aç-ıl- 143a/3, aş-ıl- 130a/6, ay(ı)r-ıl- 144a/10, yaz-ıl- 158a/6, gör-ıl- 158a/8, vir-ıl- 142a/12

kur-ül- 125a/13, yarad-ül- 115b/1, yog(u)r-ül- 128a/2, çöz-ül- 119b/7, dök-ül- 134a/12, göndür-ül- 115b/2

-(I)t-

agrı-t- 152b/5, anla-t- 155b/12, sızla-t- 152b/5, şuşa-t- 151a/7, uyu-t- 143a/12, diril-t- 157b/6, aqıt- 147a/6

-Ur-

art-ur- 123a/6, kaç-ur- 145a/9, geç-ür- 116a/11, giy-ür- 148a/5

-dUr-

az-dur- 152b/1, kal-dur- 139b/12, tal-dur- 134b/6, tol-dur- 158a/3, yaz-dur- 123b/13, yi-dür- 143a/8

bil-dür- 140a/13, dön-dür- 143b/8, işit-dür- 135a/8, öl-dür- 142b/11,
sa'âdetlen-dür- 115a/4, sevin-dür- 150b/10, söyün-dür- 128b/3, yetiş-dür- 122a/7

-(İ)ş-

ağla-ş- 120b/5, söyle-ş- 120b/2, inile-ş- 146a/7, çağ(ı)r-ış- 154a/3, ir-iş-
116a/13

-Ar-

çık-ar- 119a/12, kop-ar- 142b/12, gid-er- 124b/13,

-İr-

deg-ir- "değdirmek" 148a/7

-(İ)n-

söyle-n- 155b/13, tahmîrle-n- 128a/2, ağ-in- 154a/10, al-in- 128a/2, bul-in-
117b/8, mahv ol-in- 129b/6, habîb id-in- 127b/6, gör-in- 128b/8, sev-in- 145b/3,
silk-in- 136b/7.

1.3.2. İsim

1.3.2.1. Çokluk

+lAr

ağaç + lar 134a/12, aşhâb + lar 131b/4, 'aşık + lar 123a/7, ayruğ + lar 147a/7,
bulut + lar 141b/2, dost + lar 134b/9, du'â + lar 154b/5, günâh + lar 143b/12, hizmet-
kâr + lar 118b/8, kamu + lar 143a/4, kan + lar 147a/6, kapu + lar 126a/6,
karındaş + lar 115b/9, kitâb + lar 123a/11, pâdişâh + lar 111b/6, suç + lar 143b/12,
tağ + lar 146a/8, taşcuğaz + lar 125a/5, yıl + lar 116b/1, yoldaş + lar 146b/6

'âlim + ler 121b/10, beg + ler 118b/5, çemen + ler 141a/13, deniz + ler
157b/11, dirlik + ler 146b/12, eyü + ler 123a/12, gök + ler 146a/2, haber + ler

150a/11, kâfir + ler 128b/9, köpri + ler 118a/11, mescid + ler 118a/10, nesne + ler 157a/13, peygâmbir + ler 126a/10, yir + ler ve gök + ler 146b/9.

1.3.2.2. İyelik Ekleri

1. Teklik Şahıs: +m, (U)m

ana + m 136a/11, ata + m 136a/11, ‘aşā + m 133b/10, sevgü + m + i 137b/4

ad + um 137b/6, aşl + um 142b/12, cān + um 145b/3, iy benüm dost + um 129a/12, iy kul + um 125b/12, saltanat + um 140b/2, şoñ + um 143a/1, kullar + um 119b/11, karavaşlar + um 119b/12.

‘azamet + üm 127b/3, göñl + üm 145b/3, habīb + üm 128a/2, iç + üm taş + um 143a/1, nefis + üm 128b/12, ümmet + üm 129a/3, yüz + üm 131a/4, yārenler + üm ve yoldaşlar + um 120b/10.

2. Teklik Şahıs: +ñ, +(U)ñ

‘aşā + ñ 133b/8, gövde + ñ 120a/9

avc + uñ + dağı 151a/12, cān + uñ + ı 120a/8, baş + uñ 120a/8, başmağ + uñ + la 140a/11, kul + uñ + a 133a/4, kulluğ + uñ (unutduñsa) 152a/12, murād + uñ 129a/8, kullar + uñ + dan 151b/4.

diş + üñ 152b/5, dīn + üñ 122b/6, göñl + üñ + e 113a/3, yüz + üñ + e 152b/10, beden + üñ + i 112b/12, dil + üñ + den 116b/10.

3. Teklik Şahıs: +I, +sI

ad + ı 139a/1, ayağ + ı 142a/11, baş + ı 120b/3, oğl + ı 138a/11, kız + ı 138a/11, kul + ı 130a/13, taş + ı 125b/4, toprağ + ı 128a/1, toz + ı 140a/11, yaprağ + ı 119b/8, yol + ı 155a/8

deñiz + i 136b/3, diş + i 151a/10, döşeg + i 141a/11, göñl + i 129b/13, göz + i 113b/6, gün + i 132b/1, iç + i 123b/3, söz + i 119a/6, yüz + i 113b/8.

ana + sı 138b/1, ‘aşā + sı 134a/9, baca + sı 141b/7, kapu + sı 141b/11, koñu + sı 148a/11, şadaka + sı 142a/3.

gövde + si 120b/3, perde + si 141b/10, sevgülü + si 127b/2, cümle + si 131b/4, gice + si 126b/2, gölge + si + nde 132b/8.

Bazı kelimelerde iki tane iyelik 3. teklik şahıs eki üst üste kullanılmıştır:

“Türk dilinde, bazan 3. kişi iyelik eki almış kelimelerde bu ekin fonksiyonu kaybolur ve kelime kalıplaşarak taban hâline gelir. Bu durumda, kelimenin üstüne tekrar bir 3. teklik kişi iyelik eki geldiği görülür.”²⁰

Metnimizdeki örnekleri şunlardır:

anuñ nesl-i řāhir + i + si 146b/1, her bir + i + si 135b/1, mecmū^c + ı + sı 133b/1, 137a/1, cem^c + i + si 146a/3

1. Çokluk şahıs: +(U)mUz

ana + muz 130a/1, ata + muz 130a/1, cümle + müz + e 158a/13, kendü + müz + i 146b/10

ad + umuz 138b/7, ‘arş + umuz + a 140a/12, ĩmān + umuz + ı 158b/6, kulağ + umuz + a 135a/10, tañrırlıđ + umuz 152a/12

dil + ümüz + de 158b/3, el + ümüz + e 158b/10, řāzret + ümüz + de 140b/6, nefis + ümüz + i 147a/5, söz + ümüz + e 143a/5

2. Çokluk şahıs: +(U)ñUz

‘atā + ñuz + ı 136a/1, kat + uñuz + dadur 113b/2

²⁰ Gürer Gülsevin-Erdoğan Boz, *Eski Anadolu Türkçesi*, Gazi Kitabevi, Ankara 2004, s. 139.

bil + üñüz “beliniz” 117a/2, bölüg + üñüz 136b/11, göñl + üñüz 117a/6,
‘ömr + üñüz 115b/9, vaqt + üñüz + i 115b/11

3. Çokluk Şahıs: +LARİ

‘avrat + ları 132b/12, dost + ları 124a/4, kanat + ları 135a/7, kapu + ları
126a/4, kız + ları + dur 132b/12, kórqu + ları 158a/6, kul + ları 148b/7,
māl + ları + nuñ 120b/11, şanuñ + ları 132b/3, ata + ları + ndan 137b/2.

diş + leri 128b/8, beg + leri 131b/12, faķir + leri 118a/9, gövde + leri 148a/2,
göz + leri 147a/2, günāh + ları 129b/6, hücre + leri 126b/6, nefes + leri 123a/4,
‘ömür + leri 116a/12, perde + leri 145a/7, ten + leri 147a/3, yön + leri 142a/1,
yüz + leri 147a/2.

1.3.2.3. Hâl Ekleri

1.3.2.3.1. İlgi Hâli

+Uñ, +nUñ

İlgi hâli eki metnimizde yuvarlak ünlülüdür.

pādişāh + uñ buyruğın 117b/11, kitāb + uñ dībācesi 122a/8, ‘āşıklar + uñ ‘aşkın
123a/5, kuş + uñ kanadından 136b/8, bunlar + uñ göñline 137b/5

ev + üñ perdesi 141b/10, bīr + üñ içine 144a/5, cennet + üñ kapuların 144a/4,
dertlüler + üñ şabībi 142b/4, nefes + üñ kıymeti 117b/7, sen + üñ ümmetüñe 151b/11.

‘ulemā + nuñ naşīhatin 118a/9, a + nuñ vezīri 112a/5, enbiyā + nuñ ve
evliyā + nuñ ve meşāyih + uñ ziyāretine 116b/4-5, bu + nuñ söziyle 119b/1.

kişi + nüñ ĩmānı 135a/12, kişi + nüñ başına 140a/4, gözleri + nüñ yaşı 146a/1,
kıyāmet günü + nüñ şem‘i 154a/4, iki kıble + nüñ imāmı 154a/7.

1.3.2.3.2. Belirtme Hâli

+(y)I, +n

+(y)I adın +ı 138b/6, ayağın +ı 113a/10, kapusın +ı 125b/3, rûhın +ı 127b/8, dilin +i 113a/9, elin +i 113a/9, gözün +i 148a/8, 'ömürlerin +i 116a/11.

kapu +yı 118b/8, hoca +yı 120b/7, kimse +yi 117a/4, ölü +yi 157b/4.

+n buyruğı +n 117b/11, zekâtı +n 118a/8, başı +n 119b/1, cānı +n 120a/11, kadri +n 114a/7, cümlesi +n 118a/1, gözi +n 116b/7, 'ömri +n 114a/10, sözi +n 121a/1.

1.3.2.3.3. Yönelme Hâli

+(y)A

deryāsın +a 112b/7, ravzasın +a 114b/6, dergāhın +a 117b/12, kulağın +a 119a/13, katın +a 119a/5, okıyanlar +a 123b/9, uçmağ +a 126a/7.

biz +e 147b/2, deniz +e 126b/13, kabır +e 131b/8, söz +e 136a/6, yir +e 115b/1, cennet +e 124b/9, 'ilm +e 113a/8, mescid +e 113a/10.

kapu +ya 118b/9, fuḡarā +ya 120b/12, 'ulemā +ya 120b/12, kimse +ye 112a/12, kişi +ye 119a/2, tevbe +ye 153a/12.

1.3.2.3.4. Bulunma Hâli

+dA

'araşāt +da 123b/1, bāzār +da 113a/5, cihān +da 115a/4, kitāb +da 158a/5, namāz +da 157b/8, meydānın +da 113b/8, zindānın +da 117b/3.

dil +de 112b/8, el +de 115b/10, mülk +de 118a/2, hüccresin +de 126b/6, şehrin +de 126b/4, ḡadīs +de 122a/1, ḡalvet +de 148b/12, āḡiret +de 157a/8.

1.3.2.3.5. Ayrılma Hâli

+ dAn

kapu + dan 119a/12, kitâb + dan 123a/7, kıışsa + dan 121a/5, kız + dan 143b/8, kullarum + dan 151b/5, kurt + dan 156b/6, od + dan 138a/12, yol + dan 134b/7.

gök + den 149a/1, gönül + den 135a/4, gün + den 120b/6, erenler + den 122a/12, issi + den 151a/6, ben + den 123b/3, ümmetün + den 151b/6.

Metinde ayrılma hâli eki sadece bir kez **+tan** olarak kullanılmıştır:

hasenât + tan mıdur? 125a/1.

1.3.2.3.6. Eşitlik Hâli

+ CA

dünyâ + ca 135a/6, bun + ca 117b/4, ardın + ca 124b/12, öñin + ce 148a/10, Türkî dilin + ce 123a/6, zerre + ce 129a/6.

1.3.2.3.7. Vasıta Hâli

+ (I)LA

anuñ + la 117a/5, ʿilm öğrenmek + le 117a/8, ihlâş-ıla 115a/9, iʿtikâd-ıla 115a/10, kaba âvâz-ıla 118b/7, şıdķ-ıla 123b/6, aʿvânlarıyla 118b/5, hocayla 118b/11, pâdişâh kılıyla 120a/13.

ʿamel-ile 148b/1, cân ü dil-ile 115a/7, sebebler-ile 123a/11.

1.3.2.3.8. Yön Gösterme Hâli

Metnimizde yön gösterme eki üç şekilde görülmektedir. Bunlar + ArU, + rA, + rU ekleridir.

iç + erü 118b/12, yuk + aru 149a/13, il + erü 152a/8, taş + ra 119a/5, kanca + ru
136a/11

“Hocayla maşlahatum var. Eydüñ ki taşra gelsün, didi. Hādım içerü girdi. Kazıyyeyi
hocaya bildürdi. H̄āce eyitdi: Yüri var. Her ne dirse saña disün. Ben şimdi taşra çıkmazın,
didi.” (118b/11-119a/1)

1.3.2.4. Soru Eki

mI

Soru eki metnimizde daima düz-dar ünlülüdür.

var mıdur 117a/13, yalnız mı 144a/8, añar mısın 117b/11, aňmaz mısın
117b/12, şanur mısız 115b/7, şanmaz mısın 117b/12, sevdüñüz mi 135b/5 işitmedüñ
mi 120a/3.

1.3.3. Zamir

1.3.3.1. Şahıs Zamirleri

1. Teklik Şahıs Zamiri: ben

ben : *ben* ‘azrā’ilem 119b/4, *ben* peygāmbir idüm 128a/5, *ben*-dahı
129a/9, *ben* eyitdüm 130a/9, *ben* saña beglik bağışladum 152b/3

benüm : *benüm* ümmetümüñ ‘ālimleri 121b/13, *benüm* rühumı 121b/13,
benüm dergāhuma 128b/1, *benüm* dostum 129a/12, *benüm* birliğüme 133a/1

beni : *beni* saña göndürdi 119b/4, *beni* cennete yakın kıla ve cehennemden
beni ırak ide 124b/9

baña : *baña* bir ‘amel öğret-kim 124b/9, *baña* şöyle buyurmuşdur 119a/3,
baña bir maşlahat işmarlar ola 119a/8, *baña* mühlet vir 119b/9, *baña* şöyle emr itdi-
kim 120a/7

bende : *bende* dağı ve *sende* dağı ھاđları vardır. 133a/10

benden : *benden* Őnra [kala] yādigār 123b/3, *benden* rahmet ve dīzār diler 137a/2, *benden* selām ilet 149a/6, siz *benden* pīŐ-kağemsiz, evvel siz buyuruŐ 154b/7

2. Teklik Şahıs Zamiri: sen

sen : *sen* ol ıaŐları dār-ı dūnyāda Őanuđ ıutduŐ 125b/12, *sen* bunlaruŐ ھاđların öde 133a/10, *sen* iğerü girgil 154b/13

senüŐ : *senüŐ* göŐlüŐe yazdı 113a/3, *senüŐ* ümmetüŐden 127a/7, *senüŐ* dergāhuŐda 131a/5, *senüŐ* baŐuŐ ağrıtmadum 152b/5, *senüŐ* ھاđkuŐ 125b/13

seni : *seni* rüsvāy itmez 112b/1, *seni* yaluŐuz mı ıodılar 144a/8, *seni* hoş dutam 144a/9, *seni* ‘ālemlere rahmet viribidüm 152a/6

saŐa : *saŐa* diyecek Çöz degüldür 119a/3, *saŐa* beglik bağışladum 152b/3, *saŐa* fedā olsun 130a/1, *saŐa* lāzımdur 117a/8, *saŐa* dağı lāyık degüldür 137b/9.

sende : *sende* dağı ھاđları vardır. 133a/10

senden : *senden* bir avuç tevĥīd ehli güneh-kār ümmetümi dilerin 128b/13, *senden* anı dilerem 141a/2, *senden* dilerem ki 142a/9

3. Teklik Şahıs Zamiri: ol

ol : *ol* sizüŐ ‘aĥāŐuzı n’ider 136a/1, *ol* bir sultāndur ki salĥanat[ın]da anuÇ vezīri yoğ 112a/4, *ol* bir Ğaffār’dur ki günāhlaruŐı yarlıgar 112b/2, *ol* bir Tevvāb’dur ki tevbe kılsaŐ ıabül ider 112b/3

anuḡ : *anuḡ* ŧefā'atine lāyık idüp ve *anuḡ* ŧefā'atiyle biz güneh-kārları sevindürgil 150b/9-10, Ve *anuḡ* rūḡımı küllīsinden öñdin yaratdum. 'Arşı daḡı *anuḡ* nūrından yaratdum 127b/8-9, *anuḡ* yüzi ŧuyına bağıŧla 136a/4

anı : *anı* ıraḡu bīrūñ içine defn idüp giderler 144a/5, *anı* ögütleyesin 152a/11

aḡa : özümi ve lā-yezāl cemālūmi *aḡa* gösterdüm, didi 128a/10, *aḡa* eydürlerdi 118a/10, *aḡa* dürlü ni'metler virdi 143b/11

andan : zīrā kim beni hiç kimesne *andan* evvel birlemedi. 127b/8, bu ḡāl içinde iken *andan* yüz döndürürler 144a/5

1. Çokluk ŧahıs Zamiri: biz

biz : *biz* saḡa müŧākuz 151a/1, *biz* kendümüzi esirgemezüz 146b/10, *biz* miskīnleri 147a/13, *biz* güneh-kārları sevindürgil 150b/10

bizüm : *bizüm* kulaḡumuza 135a/10, *bizüm* 'arŧumuza 140a/12, *bizüm* ḡazretümüzde 140b/5, ayruklar *bizüm*-içün nite ağlaya 147a/7

bizi : *bizi* esirgeye 146b/10, *bizi* daḡı *anuḡ* yüzi ŧuyına bağıŧla 136a/3, *bizi* aḡa veyāḡūz utana 152b/13

bize : *bize* yoldaŧ eylegil 147b/2, sen *bize* müŧāk olmaduḡ-mı? 151a/1, *bize* kavuŧmaḡa ivseḡene 150b/13

bizde : Metinde örneḡi yoktur.

bizden : *bizden* toḡan oḡlana 138b/7, *bizden* ötrü inçileye 146b/8, *bizden* girü almaḡıl 147b/3

2. Çokluk ŧahıs Zamiri: siz

siz : *siz* benden p̄iş-şademsiz, evvel *siz* buyuruş 154b/7-8, *siz* şanur mısız kim sizi ‘abes yaratdum ve *siz* yine başa rāci‘ ol[mayı]sarsız 115b/7

sizüñ : *sizüñ* şatunuzdadur 113b/2, ol *sizüñ* ‘ařāñuzı n’ider 136a/1

sizi : *sizi* řāz u řandān görelüm 130a/3, şanur mısız kim *sizi* ‘abes yaratdum 115b/7

size : *size* fāyide itmez 117a/2, *size* bir beřāret şaberin vireyin 134b/11, *size* ‘aşık olmışlardı 150a/13, *size* şol-şadar muşabbet izřār iderdi 150a/11

sizde : Metinde örneği yoktur.

sizden : *sizden* şullarum şaşluraşdur 135b/8, *sizden* artuş ğuşşam yoşdur 137a/6

sizler : *sizleri* iki cihānda sa‘ādetlendürsün 115a/3, *sizlere* hiç fāyidesi yoş duru[r] 116a/2

3. Çokluk Şahıs Zamiri: **anlar**

anlar : *anlar* her dem Hāř buyuruğın dutup 116a/8, şanuşlık viren *anlardur* 135b/10

anlaruñ : *anlaruñ* řācetlerin 123b/6, *anlaruñ* řarīķine 115a/10, *anlaruñ* mezārları ve türbeleri 116a/4, *anlaruñ* eyü dirliklerinüñ 116a/7

anları : *anları* issiden şaşlayam 151a/6

anlara : *anlara* “yalan söylersiz” didiler 133a/5, *anlara* ve meřāyılılara ittibā‘ idesiz 115a/11, *anlara* atalarından ve analarından dağı şefşatluyam 137b/2

anlardan : *anlardan* şorasın 117a/9, *anlardan* řikāyet şıldığum 152a/3, *anlardan* bī-zāram 152a/5

1.3.3.2. İşaret Zamirleri

bu

bu : *bunu*ñ söziyle 119/1, *bunu*ñ eksügin 123b/7, *bunu* görüp 120b/4, *bunu* diñler ise 123b/5, *bundan* sevgülü kuluñ 131a/5, *bunca* tedb̄irler 117b/5, *bunca* yıllık zekātın 119b/10, *bunca* kitāblar 123a/11

bunlar : *bunlar* senüñ ümmetüñ 137a/11, *bunlaru*ñ göñline 137b/5, *bunlaru*ñ dillerinde 137b/4, *bunlaru*ñ haqların 133a/10, *bunlaru*ñ haqqında 121b/7, *bunları* sevmeseydüm 137b/3, *bunlara* kılsañ şefāat 129a/8

bular : *buları* rahmet eliyle şığağıl 129a/5.

şu

şunu : *şunu*ñ gibi 153a/10

şu : *şu*ña benzer 155a/11

ol

ol : *ol* bākīdür. 113a/2-4

anu : *ol* mağāra içinde bir kandīl aşılıñ ve *anu*ñ altında bir nūrānī pīr gördüm 130a/6-7

anı : *yā aḥī* Cebraīl, *ol* dilek ve ḥācet ne idi? *Anı* baña bildür 150a/8-9.

aña : *ol* ‘arşü’l-‘azīm ardında bir ulu deñiz vardur. *Aña* rahmet deñizi dirler. 136b/2-3

anda : Cebraīl beni Ḳudüs tağlarına ilette. *Anda* seyr iderken bir ulu tağa uğradum. Teferrüc iderken *anda* bir ulu mağāra gördüm 130a/4-5

andan : ölüm bir kadehdür kim küllî insân, hayvân *andan* içiserdür. Ve kabır bir kapudur kim küllî insân *andan* giçiserdür. 121a/12-13

anlar : bu kitâbda mü'minlere şırf ümîz-i beşâret haberleri ketb olındı. Kıyâmet korkuları ve cehennem 'azâbları yazılmadı. Zîrâ kim *anlar* gayr kitâblarda meşûrdur ve tefsîrlerde mezkûrdur, *anlarda* görile. 158a/5-8

şol

şol : *şol* kim 113b/3

1.3.3.3. Dönüşlülük Zamirleri

Tuhfetü'l-Ebrâr'da dönüşlülük zamirleri “öz”, “kendü” ve “kendüz”dür.

öz : *özümü* 128a/9, *özünjü* 152b/7

kendü : *kendü* kendüye eyitdi 119a/7, *kendü* kulağına 119a/4, *kendü* adını 138b/6, *kendü* yimekten içmekden münezzehdür 143a/8, *kendünün* fazlından 143b/10, *kendümüzi* esirgeyüp 147a/7, *kendüler* dağı 143a/6

kendüz : *kendüzi* 153b/1, *kendüzin* 113b/4, *kendüzine* 130a/10, *kendüzini* 140a/4, *kendüzünüz* 115a/13,

1.3.3.4. Belirsizlik Zamirleri

kim : lâ ilâhe illa'llâh Muḥammedün resûlu'llâh kelimesinünjü fazîletin ve sevâbın *kim* şerḥ eyleyübildi ki bu za'îf ü naḥîf ide bile. 157b/10-11

kimi : bunca kitâblar te'lîf itmişlerdür. *Kimi* 'Arabî ve *kimi* Fârisî ve *kimi* Türkî 123a/11, *kimi* eydür 144a/3

kimse : ‘adlinde *kimseye* meyli yoğ 112a/12, her *kimse* kim 116b/4, ol *kimseye* 124b/3, her *kimse*-kim senüñ ümmetünden 131a/9, *kimseyi* esirgemez 147a/4

kimesne : dün yarusında ıapuya bir *kimesne* geldi 118b/7, şalışlerden bir *kimesne* bu hocayı düşünde gördi 120b/7, beni hiç *kimesne* andan evvel birlemedi 127b/7, sa‘adet ol *kimesnelerüñ* cānına kim anuñ ümmetinden oldu 150b/8

ne : her *ne* kim 116b/5

1.3.3.5. Soru Zamirleri

kim : *kimdür*, işbu vağit gelen? 119a/9, ıullarından sevgülüsi *kimdür*? 127b/2, *kimsin* 118b/9

ne : şordı-kim ĥālün *nedür*? 120b/8, yā ĥabībüm müşkilün *nedür* 152a/1.

1.3.4. Sıfat

1.3.4.1. Niteleme Sıfatları

Metnimizde niteleme sıfatları çokça kullanılmıştır. Birkaç örnek vermekle yetiniyoruz:

ıaraņu ev 147a/11, ıaraņu bīrün 144a/5, ıoğrı yoldan 134b/7, eyü ‘amel 152a/3, gökçek ‘amellerinün 116a/8, güneh-kār ıullara 158b/13, güneh-kār ümmetümi 129a/1, günāhlu ümmetün sensin řabībi 129a/7, ĥoş āvāz-ıla 130b/12, sevgülü ıuluñ 131a/5, za‘īf ıullarına 137b/8, ıaba āvāz-ıla 118b/7, ĥelāl loğma 117a/3, ĥor nazarla 132a/4, yavuz işlerüne 152b/8, tāze enār 130a/8, ulu mađāra 130a/5, ulu deñiz 136b/2, ulu adlarını 139b/13, ulu dergāh[a] 140a/3, şefkatlu ulu peygāmbersin 153a/6, yumşak söze 153a/3, mübārek ıademine 153b/11, issi günde 134a/2.

1.3.4.2. Belirtme Sıfatları

1.3.4.2.1. İşaret Sıfatları

bu : *bu* ʿāleme 114a/13, *bu* beşāreti 145b/2, *bu* haberi 119a/2, *bu* kitābda 158a/5, *bu* kerāmet 116a/6, *bu* ululuğı 142b/5, *bu* niʿmetün şükkrinden 115a/13, *bu* velāyet 116a/7, *bu* cisim 116b/1, *bu* söze 136a/6.

ol : *ol* kulumı 135b/5, *ol* kişinün 141a/6, *ol* kitābı 122b/9, *ol* kuş 135a/7, *ol* mü'min 137a/3, *ol* evün 141b/10, *ol* dostuğa 142a/10, *ol* kulumu 135b/1, *ol* şehrin 136a/13, *ol* adın 139a/4

şol : *şol* ʿālimler 121b/10, *şol* kişi 155a/9, *şol* nesne 113b/2, *şol* mü'min 138b/11, *şol* vakit 134b/11

1.3.4.2.2. Belirsizlik Sıfatları

bir : nitekim *bir* ʿazīz buyurmuş 114a/2, *bir* ulu niʿmetdür 115a/13, nāgāh *bir* gice dün yarusında kapuya *bir* kimesne geldi 118b/6-7

bir kaç : *bir kaç* gündən sonra 120b/6, *bir kaç* naşihat 122a/9

cümle : *cümle* halāyık 144b/2, *cümle* maḥlūkāt 151a/5, *cümle* günāhluları 134b/5.

her : *her* kimse kim 116b/4, *her* kişi kim 122a/2

nice : *nice* yıllar 116b/1, *nice* meşʿelelerden 155b/8

fülān : *fülān* kişinün 135a/12, *fülān* maḳāma 136b/6

1.3.4.3. Sayı Sıfatları

1.3.4.3.1. Asıl Sayı Sıfatları

üç yıl 138a/12, *dört* yıl 138a/12, *yidi* taş 125b/8, *yidi* kapuyı 125b/8, *yidi* kat yirler 141a/11, *dört yüz* yıl 152b/9, *yidi yüz* yıllık yol 149a/12, *yidi yüz biñ* yıl

140b/11, *otuz biş mes̄'ele* 155b/6, *otuz biş* yıllık şırâtı 157a/10, *yitmiş biş cāzūnuş* 157a/11, *yitmiş* yıllık günāhların 157b/2, *iki biş sekiz yüz* yıldur 130b/5

Yüz binden sonraki sayıların yapılışı bugünkünden farklıdır.

Örnek: *yüz biş yigirmi dört biş* peygāberler 154b/3

Bu sayıya Eski Anadolu Türkçesinde farklı yapılarda da rastlanır: “yüz biş vü yigirmi dört biş” gibi.²¹

1.3.4.3.2. Sıra Sayı Sıfatları

ikinci kapuyı 125b/6, *yidinci* kat gökden 149a/1

1.3.4.4. Soru Sıfatları

ne : kimsin ve *ne* kişisin. 118b/9, *ne* kişidür ve *ne* maşlahatdur 119a/9

kaᅅı : *kaᅅı* nebīnūş veyāᅅūd *kaᅅı* peygāberūşdür 127a/4, *kaᅅı* kapudan 126a/7

1.3.5. Zarflar

1.3.5.1. Zaman Zarfları

Tuhfetü'l-Ebrâr'da Türkçe ve yabancı asıllı birçok zaman zarfı kullanılmıştır.

bu gün : *bu gün* ᅅabībūm Muᅅammed kāfirler elinden ᅅatı incinmişdür 148b/10

bu gice : *bu gice* Cebrā'īl beni ᅀudūs ᅅaᅅlarına ilette. 130a/3

bu dem : *bu dem* cānuşı alam, didi. 119b/5

dün gün : ol ᅅehriş ᅅoᅅrı ve geşez yolu *dün gün* işler 155a/8

dün yarusı : *dün yarusmda* kapuya bir kimesne geldi. 118b/7

²¹ Zeki Kaymaz, “Eski Anadolu Türkçesinde Sayı Adları ve Kullanılışları”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1991*, TDK Yayınları, Ankara 1994, s. 11.

her dem : *her dem* Hâk buyruğın dutup 116a/9

her gün : *her gün* rızkıımı virür 130b/7

imdi : *imdi* sen bunların ھاđların öde 133a/10.

ol dem : *ol demde* peşimān olırsarsız 116a/1.

şimdi : ben *şimdi* taşra çıkmazın didi 119a/1

şol vakit: *şol vakit* anmaz mısın ki 117b/12

yarın : *yarın* rāhat ola 134a/8

+ a/+ e degin : kıyāmet günine *degin* 144b/1

+ dan/+ den berü : ne vakitden *berü* bu arada ʿibādet ve tāt kılursın 130b/3.

1.3.5.2. Yer ve Yön Zarfları

berü : *berü* gel kapuya 119a/12

girü : bizden *girü* almağıl 147b/13

içerü : sen *içerü* girgil 154b/13

ilerü : *ilerü* vardum dağı eyitdüm 130a/11

yukaru : *yukaru* çıksunlar 149a/13

1.3.5.3. Durum Zarfları

böyle : bunu *böyle* bilürken 121a/8, *böyle* hitāb idicek 136a/2

eyle : *eyle* diyicek, bu hāce bunun söziyle başın kapudan taşra çıkardı.

119b/1

saf saf : *şaf şaf* gelüp karşıladılar 154b/1-2

şöyle : *şöyle* mağrür olmışdı kim 118b/4

hoş : başa *hoş* gelür 151b/2

yaluñuz : seni *yaluñuz* mı kodılar 144a/8

yine : *yine* hitāb geldi-kim 151b/1

1.3.5.4. Azlık-Çokluk Zarfları

katı : kâfirler elinden *katı* incinmiştir 148b/10, ol Fir'avn'a varıcağ *katı* söyleme aña 152b/12.

yigrek : sen *yigrek* bilürsin 151a/13

çok : *çok* severse 138b/6

çok çok : *çok çok* diyeler 145a/2

bir şemme : diledüm kim kelime-i tevḥīdün fezāyilinden ve esrārından ve sevāblarından *bir şemme* beyān eyleyem. 123a/2-3

şol kadar : ayaklarıñ üzerine namāza *şol-kadar* tırdıñ kim 140b/1

bu kadar : beni bu işde *bu kadar* kıomayaydı 156a/3

bölük bölük : resül ḥazretini ziyāret itmek-içün *bölük bölük* ve şaf şaf gelüp karşıladılar 154b/1-2

1.3.5.5. Soru Zarfları

kanı : *kanı* Muhammed ümmetleri? 132b/3

ne : işbu dün yarusında *ne* istersin, didiler 118b/10

nice : anlarıñ gövdeleri cehennem odına *nice* kıatlana 148a/2

niçün : *niçün* böyle zārī kıılıp ağlarsın? 147b/6

nite : bizden toğan oğlana kend[ü] adumuz *nite* virelüm? 138b/7

1.3.6. Edatlar

1.3.6.1. Bağlama Edatları

1.3.6.1.1. Şart Bildirenler

eger : *eger* şol-kadar oruç dutsañuz 117a/1, *eger* dünyā tolusı mālun olsa 117b/6, *eger* saña dīnün şakınmak gerek ise 122b/6, *eger* ol ḥabībüm benüm dergāhuma el götürse 128b/1, *eger* sen bunlara kılsañ şefā'at 129a/8

gerçi : *gerçi* şoñ geldüñ ve illā öñsin 154b/10

egerçi : *egerçi* şüretā şoñ geldi şoñdan 154b/12

bārī : *bārī* bir sā‘at başa mühlet vir. 119b/9

1.3.6.1.2. Sınırlama Bildiren

velīkin : *velīkin* ma‘nide öñ geldi öñden 154b/12

1.3.6.1.3. Sebep Bildirenler

çün : *çün* resül hazreti bu ‘ibretleri ve bu teferruḥları göricek 127a/1

çünkü : ‘ināyet kıldı saña *çünkü* Raḥmān 136a/7

çünkü : *çünkü* ömürleri tamām oldı 116a/12

zīrā : *zīrā* ‘āqıl ve zīrek olan kişi oldur kim 113a/7

1.3.6.1.4. İstisna Bildirenler

meger : *meger* zamān-ı evvelde bir ulu bāzırgān vardı 118a/6, meger şāliḥlerden bir kimesne 120b/7

illā : *gerçi* şoñ geldüñ ve *illā* öñsin 154b/10

illā kim : size fāyide itmez, *illā kim* perhīz idüp ḥelāl loḡma yimek. 117a/2

1.3.6.1.5. Cümle Bağlayıcılar

ki : bir ḥadīşde buyurdı *ki* “eş-şeyḥu fī ḳavmihi ke-nebiyyi fī ümmetihi.” 122a/4

kim : buyurdı *kim* yā Cebrā‘īl 127b/3, resül hazreti buyurdı-*kim*: “Bir şeyḥ ḳavm içinde, peygāMBER gibidür ümmet içinde, bir sā‘atde menzile yetiştürmekde ve irşād eylemekde.” 122a/5-7

1.3.6.1.6. Atıf Edatları

yā : bir gün *yā* bir sā‘at geçmez kim 137a/8

yāhūz : Nemrūd gibi *yāhūz* Fir‘avn gibi 156a/4

veyāhūd : bunlar kaᅅı nebīnūᅅ *veyāhūd* kaᅅı peygāmbereūᅅdür 127a/4, Ola kim bizi aᅅa *veyāhūz* utana 152b/13

ile : senūᅅ Őefā‘atūᅅ-*ile* benūm ‘ināyetūm 129b/5

u, ü : feryād *u* fiᅅān 120b/5, ‘ilm *ü* ‘irfān ve Őıdᅅ *u* ‘īmān 113a/1

ve : cenneti *ve* cehennemini, yirleri *ve* gökleri 140b/8

1.3.6.1.7. Teşbih (Benzetme) Edatları

nitekim : *nitekim* Kelām-ı Mecīd iᅅinde ᅅullarına ᅅaber virüp eydür 143b/5

Şöyle kim : *Şöyle kim* mübārek dişleri görindi 128b/8

1.3.6.2. Son Çekim Edatları

gibi : kiriş *gibi* 117a/2, ᅅazān yapraᅅı *gibi* 119b/8, anuᅅ *gibi* 137b/10

iᅅün : Fāᅅıma *iᅅün* 146a/7, bizüm-*iᅅün* 146b/7, dostlaruᅅ *iᅅün* 147b/9, ziyāret itmek-*iᅅün* 154b/1, bu fānī dūnyāda bir aᅅᅅe fāyide *iᅅün* bunca tedbīrler idersin 117b/4, ben bunları itmedüᅅüm *iᅅün* 121a/2

birle : ᅅudretüm *birle* 135a/6, salᅅanatım *birle* 140b/3

deᅅin : ᅅıyāmete *deᅅin* 137a/3, ᅅıyāmet gününe *deᅅin* 144b/1

ötrü : ol du‘ā sebebinden *ötrü* bu kitābı yazdım 123a/11, andan *ötrü* 127b/7

1.3.6.3. İŞaret Edatları

uŐ : *uŐ* benüm nūrum 144a/11, uŐ uᅅmaᅅ 144a/12

uşda : *uşda* bu beŐārete 131b/1, *uşda* dört yüz yıldır kim 152b/4

iŐbu : *iŐbu* vaᅅit 119a/10, *iŐbu* Őādıᅅ ᅅullarım 132b/13, *iŐbu* ᅅikāyetde 152a/8, *iŐbu* dūn yarusunda 118b/9

1.3.6.4. Berkitme Edatları

daḥī : aşḥāblarını *daḥī* şıdḳ u iḥlāş-ıla ve pāk i'tikād-ıla sevesiz. 115a/9, siz *daḥī* bu kışşadan ḥişşe aluḡ 121a/5, anı *daḥī* gidermege kādīr ol[ma]dılar. 125b/6

ḥod, ḥoz : ol *ḥod* senüḡ naşībüḡdür 147b/10, ben *ḥoz* senüḡ ḥaḳḳuḡ zāyi' itmeyem 125b/13, Ḥaḳ gelicek *ḥoz* bātıl maḥv olur 133b/11

1.3.6.5. Seslenme (Hitap) Edatları

iy : *iy* mü'minler ve *iy* şādīḳlar 115a/2, *iy* ḳardaşlar ve *iy* dīn yoldaşları 116b/7, *iy* ḳarındaşlarum 121a/4

yā : *yā* İläḥī 123b/8, *yā* Muḥammed 157b/6, *yā* benüm dostum Muḥammed 127a/6.

-ā : İläḥā, pādişāḥā, perverdigārā 134b/4-5

1.3.6.6. Ünlem Edatları

āh : *āh āh* ol şoḡ nefes ḳorḳusundan. *Āh āh* ölüm acısından. 147a/8

zihī : *zihī* 'ināyet, *zihī* ḥimāyet, *zihī* fazl [u] kerem 139b/11, *zihī* devlet, *zihī* sa'ādet 142a/13.

1.3.7. Bildirme

1.3.7.1. Geniş Zaman

1. Teklik Şahıs: + Am, + vAn, + In

Pādişāḥ ḳulıyam 118b/10, ben anlara atalarından ve analarından *daḥī* şefḳatlıyam 137b/3, ben anlardan bī-zāram 152a/5, ben 'Azrā'īl'em 119b/4, ben raḥīm pādişāḥvan 152b/1, ḥaḳīḳatüḡ mu'allimi benven 155b/10, şehādetüḡe şāhidin 126a/2

2. Teklik Şahıs: + sIn

sen ol Ğaffār u Settār Ğuzā'sın 129a/2, günāhlar 'afv idici pādişāhsın 129a/3, sen 'ālemlere rahmetsin 152a/6, Mūsā-yı kelīmsin ve şefkatlu ulu peygāmbersin 153a/6, dükelinden sen muğaddemsin 154b/10, gerçi şoñ geldüñ ve illā öñsin 154b/10.

3. Teklik Şahıs: +dUr; durur

gönül şaykalı helāl loğmadur 116b/12, senüñile maşlahatum vardur 119a/11, çäre yoğdur 120a/2, ölüm hağdur 121a/6, ol bākīdür 113b/4, gökçek 'amellerinüñ netīcesidür 116a/8, āñir-zamān peygāmberidür 154b/11, dükeli enbiyānuñ serveridür 154b/11, yoğ duru[r] 116a/2

1. Çokluk Şahıs: +Uz

biz saña müştākuz 151a/1

2. Çokluk Şahıs: +sİz

siz benden pīş-ğademsiz 154b/7

3. Çokluk Şahıs: +lArdUr

ğanuğluğ viren anlardur 135b/10

1.3.7.2. Görülen Geçmiş Zaman

1. Teklik Şahıs: +IdUm

ben peygāmber idüm 128a/5

3. Teklik Şahıs: +(I)dİ

cāzūlaruñ siħri bāñıldı 133b/11, mālınuñ kıyāsı yoğıdı 118a/8, arasında idi 128a/6, ra'ıyyeti idi 116b/1, benüm 'aşām hağ idi. 133b/10

2. teklik ile 1., 2. ve 3. çokluk şahısların metinde örneği yoktur.

1.3.7.3. Anlatılan Geçmiş Zaman

Metinde örneği yoktur.

1.3.7.4. Şart

Metinde sadece 3. tekil şahıs için örneği bulunmaktadır:

+ IsA

her kaçan ise 121b/1, her ne ise 129a/8

1.3.7.5. Gerçek Olmayan Şart (Gerçeksizlik Kipi)

-mİşsa < i-miş i-se

Metinde tek bir örnek geçmiştir: varmışsa 156a/3.

“Hâzret-i ‘İzzet buyurdu-kim yâ Aḥmed dünyâ evinde düşmenlerümün gönline şol-
kadar şübhe bıraḫdum ki eydürler kim “eger Tanḡrı **varmışsa** beni bu işde bu kadar
kõmayaydı.” 156a/1-3.

var + mış-sa < var i-miş i-se

A. Melek Özyetgin bu yapıyı “Gerçek Olmayan Şart (Gerçeksizlik Kipi)”²²

Muharrem Ergin de “Katmerli birleşik çekim”²³ başlığı altında ele almışlardır.

1.3.8. Fiil Çekimi

1.3.8.1. Basit Kipler

1.3.8.1.1. Haber Kipleri

1.3.8.1.1.1. Görülen Geçmiş Zaman

1. Teklik Şahıs: -dUm

²² A. Melek Özyetgin, *Ebū Ḥayyān, Kitābu’l-İdrāk li Lisāni’l-Etrāk, Fiil: Tarihi-Karşılaştırmalı Bir Gramer ve Sözlük Denemesi*, KÖKSAY, Ankara, 2001, s. 181-183.

²³ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1985, s. 328.

bağuşla-dum 152b/3, bırak-dum 156a/2, buyur-dum 140a/10, çıkar-dum 128a/8, di-düm 124b/10, dile-düm 123a/2, eyit-düm 124b/13, gel-düm 154b/10

2. Teklik Şahıs: **-dUḡ**

tut-duḡ 125b/13, tur-duḡ 140b/2, ḡo-duḡ 140b/6, gel-düḡ 154b/10, işit-düḡ 155a/4

3. Teklik Şahıs: **-dİ**

al-dı 120a/12, baş-dı 150b/12, bul-dı 142b/5, çık-dı 119a/2, besle-di 143b/10, bil-di 119b/8, çözüldi 119b/7, dile-di 144b/8, düş-di 119b/7, eyit-di 118b/10

1. Çokluk Şahıs: **-dUk**

sev-dük 135b/6, bilme-dük 136a/12

2. Çokluk Şahıs: **-dUḡUz**

var-duḡuz 146b/4, gel-düḡüz 115b/4, göndürüldüḡüz 115b/2

3. Çokluk Şahıs: **-dİlAr**

ağla-dılar 129a/11, çık-dılar 118b/9, di-diler 118b/10, birle-diler 132b/13, dile-diler 154a/12, döşe-diler 143b/12, eyit-diler 129b/13,

1.3.8.1.1.2. Anlatılan Geçmiş Zaman

3. Teklik Şahıs: **-mİş**

aşıl-miş 130a/6, buyur-miş 114a/2, kurul-miş 125a/13, düş-miş 120b/4, görmiş 122b/5, buyur-mışdur 119a/4, gel-mışdür 114a/13, öl-miş 120b/3

3. Çokluk Şahıs: **-mİşlAr**

ko-mışlar 123a/11, gi-tmişler 123a/11, di-mişler 133b/4, di-mişlerdür 155b/12, geç-mişlerdür 123a/11, git-mişlerdür 123a/11

1.3.8.1.1.3. Belirli Geçmiş Zaman

3. Teklik Şahıs: -UpdUr

gör-üpdür 124a/6

3. Çokluk Şahıs: -UpdUrlAr

tut-updurlar 155a/7

-IpdUr eki Türk dilinin diğer dönemlerinde de kullanılmaktadır.²⁴

1.3.8.1.1.4. Geniş Zaman

1. Teklik Şahıs: -rAm; rIn; -ArIn; -UrvAn; -UrIn

dile-rem 141a/2, ağla-rın 148a/3, aç-arın 155b/11, utan-urvan 140b/3, anlad-urın 155b/12, dile-rin 129a/1, sev-erin 128b/1, bil-ürin 151b/1

2. Teklik Şahıs: -rsIn, -ArsIn, -UrsIn

ko-rsın 118a/4, ağla-rsın 147b/6, ditre-rsın 146a/10, iste-rsın 118b/10, gid-ersin 118a/4, sev-ersin 128a/12, var-ursın 118a/4, bil-ürsin 121a/6, gör-ürsin 116a/3

Sadece bir örnekte -ursun: guşşalanursun 137a/11.

3. Teklik Şahıs: -r; Ar; -Ir; -Ur

bağışla-r 138b/10, ımarla-r 119a/8, bekle-r 143a/12, beñze-r 152a/8, çık-ar 136b/5, tut-ar 130a/8, uç-ar 136b/1, gid-er 134b/2, ört-er 112b/2, deg-ir 144b/5, tal-ur 136b/5, bil-ür 112b/1, dökül-ür 134a/12, düken-ür 113b/3, gel-ür 121a/7

²⁴ Nursel Özdarendeli, "Türk Dilinde Geçmiş Zaman", *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Aralık 2005, c. 2, S. 7, s. 96-98.

1. Çokluk Şahıs: **-Uz**

ditre-rüz 146b/3

2. Çokluk Şahıs: **-rsİz,-Ursİz**

inile-rsiz 146a/10, söyle-rsiz 133a/6, depren-ürsüz 146a/11, göster-ürsüz
135b/7

3. Çokluk Şahıs: **-rİAr,-ArİAr,-UrİAr**

di-rler 136b/3, dile-rler 116a/6, dök-erler 146a/4, ayır-urlar 118a/3, çağrış-
urlar 154a/3, uşan-urlar 144a/2, eyd-ürler 135a/9, götür-ürler 131b/2,

1.3.8.1.1.5. Gelecek Zaman

2. Teklik Şahıs: **-IsArsİn**

bil-isersin 155b/8

3. Teklik Şahıs: **-IsAr**

bil-iser 155b/7, giç-iserdür 121a/13, iç-iserdür 121a/12

2. Çokluk Şahıs: **-IsArsİz**

peşimān ol-ısarsız 116a/1

3. Çokluk Şahıs: **-IsArİAr**

ir-iserlerdür 148b/1

1.3.8.1.2. Tasarlama (Dilek) Kipleri

1.3.8.1.2.1. Emir

1. Teklik Şahıs: **-AyUm; -(y)AyIn**

‘ināyet kıl-ayum 133b/1, iled-eyüm 145b/4, çıkar-ayın 119b/11, vidā‘laş-ayın 119b/12, bil-eyin 140a/13, di-yeyin 119a/13, düzed-eyin 141a/4, giç-eyin 152b/11, gir-eyin 119b/10

2. Teklik Şahıs: (Eksiz), -Gİl

al- 149a/1, buyur- 151a/3, çıkar- 119a/12, dirgür- 142b/11, dile- 140b/13, göster- 128b/5, al-ğıl 149a/3, bağışla-ğıl 158b/3, bağla-ğıl 116b/10, çık-ğıl 140a/11, çıkar-ğıl 116b/8, birle-gil 152b/9, dinle-gil 153b/8, gider-gil 153b/8

3. Teklik Şahıs: -sUn

tur-sun 149a/12, ur-sun 149a/10, bin-sün 149a/10, deg-sün 140a/12, di-sün 119a/1, gel-sün 118b/11, yüri-sün 149b/3

1. Çokluk Şahıs: -(y)AlUm

di-yelüm 122a/11, gel-elüm 143a/5, gir-elüm 122a/11, gör-elüm 130a/2,

2. Çokluk Şahıs: -ŋ, -Uŋ(Uz)

dile-ŋ 137a/1, al-uŋ 121a/5, buyur-uŋ 154b/8, bil-üŋ 115a/2, bil-üŋüz 117a/2, eyd-üŋ 118b/11, gör-üŋ 115b/10, götür-üŋ 144a/3

3. Çokluk Şahıs: -sUnlAr

çık-sunlar 149a/13, dut-sunlar 121a/1, saç-sunlar 149a/7, var-sunlar 120b/13, döşe-sünler 149b/2, yürü-sünler 149a/11

1.3.8.1.2.2. İstek

1. Teklik Şahıs: -(y)Am

al-am 119b/5, dut-am 144a/9, bin-em 151a/3, di-y-em 119a/5, dirild-em 157b/6

2. Teklik Şahıs: **-(y)AsIn**

bul-asın 114a/6, buyur-asın 142a/10, dut-asın 137b/11, okı-yasın 122b/10, bil-esin 117a/10, di-yesin 122b/7, eyd-esin 134b/11, viribi-yesin 131a/7

3. Teklik Şahıs: **-(y)A**

açıl-a 126a/6, aņ-a 152b/13, ağla-ya 146b/7, artur-a 123a/6, baş-a 141a/3, buyur-a 132b/10, bul-a 153b/2, bil-e 113a/5, bil-me-ye 114a/7, bin-e 150b/12, deg-e 142a/11, degir-e 148a/7, di-ye 126a/3, düş-e 120a/9, eyd-e 132b/3, gel-e 115b/12

1. Çokluk Şahıs: **-AvUz**

aķıd-avuz 147a/6

2. Çokluk Şahıs: **-(y)AsIz**

bağışla-yasız 135b/1, ol-asız 117a/7, bil-esiz 117a/5, gir-esiz 115a/10, vir-esiz 125a/8

3. Çokluk Şahıs: **-(y)AlAr**

aņıl-alar 123a/11, bağışla-yalar 135b/2, di-yeler 132b/5, eyd-eler 127a/8, gel-eler 126a/4, gir-eler 123a/11, gör-eler 126a/4

1.3.8.1.2.3. Şart

1. Teklik Şahıs: **-sAm**

du'ā kıl-sam 128b/10

2. Teklik Şahıs: **-sAņ(AnA)**

tevbe kıl-saņ 112b/4, işle-seņ 124b/12, söyle-seņ 112b/8, vir-seņ 118a/1

Metnimizde iki örnekte şart 2. teklik şahıs eki +ene (< +e +ne) ile genişletilmiştir:

bin-señene 150b/13, iv-señene 150b/13

Bergamalı Kadri, Müyessiretü'l-‘Ulüm adlı eserinde -sAñAnA yapısını emir bildiren ekler arasında verir.²⁵

3. Teklik Şahıs: -sA

bağ-sa 131b/13, ugra-sa 156b/8, var-sa 116b/5, di-se 126a/13, eyit-se 128b/2, gel-se 134b/2, gir-se 124b/3, incel-se 117a/2,

2. Çokluk Şahıs: -sAñUz

dut-sañuz 117a/1

1.3.8.1.2.4. Gereklilik

1. Teklik Şahıs: -sem gerek

da‘vet it-sem gerek 142a/9

3. Teklik Şahıs: -mek gerek

bil-mek gerek 121b/6, eyle-mek gerek 121b/2

1.3.8.2. Birleşik Kipler

1.3.8.2.1. Hikâye Birleşik Kipi

1.3.8.2.1.1. Anlatılan Geçmiş Zamanın Hikâyesi

3. Teklik Şahıs: -mİşdİ

buyur-mışdı 141a/1, dut-mışdı 125b/8, tır-mışdı 125a/4, viril-mışdı 142a/12

3. Çokluk Şahıs: -mİşlArdİ

‘aşığ ol-mışlardı 150a/13, şı-mışlardı 151a/10

²⁵ Gülsevin-Boz; a.g.e., s. 134.

1.3.8.2.1.2. Geniş Zamanın Hikâyesi

1. Teklik Şahıs: **-UrdUm**

tañgrılığ kıl-urdum 140b/10,

3. Teklik Şahıs: **-rdI; -ArdI, -UrdI**

uyu-rdı 156b/6, bekle-rdi 156b/6, yud-ardı 156b/10, bit-erdi 134a/2, dik-erdi 134a/2, otur-urđı 129b/11, yapraklan-urđı 134a/3, eyd-ürdi 125a/5

3 Çokluk Şahıs: **-rlArdI, -UrlArdI**

di-rlerdi 118b/1, ÷ur-urlardı 120a/12, eyd-ürlerdi 118a/10

1.3.8.2.1.3. İsteğın Hikâyesi

1. Teklik Şahıs: **-AydUm**

müstecâb kıl-aydum 128b/6, ÷oldur-aydum 158a/3, şürü^c id-eydüm 158a/1

3 Çokluk Şahıs: **-AydI**

cüllâb gibi ol-aydı 127a/1, görün-eydi 126b/12, tükür-eydi 126b/13

1.3.8.2.1.4. Şartın Hikâyesi

1. Teklik Şahıs: **-sAydUm**

sev-me-seydüm 137b/3

3 Çokluk Şahıs: **-sAydI**

bağ-saydı 126b/11

1.3.8.2.2. Rivayet Birleşik Kipi

1.3.8.2.2.1. Geniş Zamanın Rivayeti

2. Teklik Şahıs: **-ArmİşIn**

icābet id-ermişsin 128b/10

1.3.8.2.3. Şart Birleşik Kipi

1.3.8.2.3.1. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı

1. Teklik Şahıs: **-dUmsA**

diri kı1-dumsa 157b/4, ruzī kı1-dumsa 157b/7

2. Teklik Şahıs: **-dUḡsa**

ḡal-duḡsa 144a/11, edepsüzlik kı1-duḡsa 152b/3, unut-duḡsa 152a/12

3. Teklik Şahıs: **-dIysA**

azdur-dıysa 152b/1, emr ol-dıysa 149b/5, bekle-diyse 157a/4, görün-diyse
157a/13

1.3.8.2.3.2. Geniş Zamanın Şartı

2. Teklik Şahıs: **-r(I)sAḡ; -ArsAḡ; -UrsAḡ**

aḡla-rsaḡ 147b/10, dile-rseḡ 112b/10, iste-rseḡ 144a/12, işle-rseḡ 112b/9, dile-
riseḡ 129a/7, şikāyet id-erseḡ 151b/5, buyur-ursaḡ 144b/13

3. Teklik Şahıs: **-r(I)sA; -Ar(I)sA; -UrsA**

di-rse 118b/13, diḡle-rise 123b/5, bit-erse 142a/3, ek-erse 113b/5, sev-erse
138b/6, bul-ursa 129a/5, şuvar-ursa 113b/6, gel-ürse 158a/9, işid-ürse 123b/5

1.3.8.2.3.3. Gerekliliğin Şartı

3. Teklik Şahıs : **-mAK gerek ise**

şakın-maḡ gerek ise 122b/6

1.3.9. Fiilimsiler

1.3.9.1. İsim-fiiller

-mAK

ağla-mak 147b/5, ur-mak 155b/1, ço-mak 156a/7, vir-mek 156a/7, söylemek 155b/1, bin-mek 147a/10, gözle-mek 121b/4

-mAKIİK

Metnimizde -mak isim fiil eki +lık isimden isim yapım eki ile kuvvetlendirilmiştir:

ağla-maklıg + a 158b/2, yazmaklıg + a 158a/1

1.3.9.2. Sıfat-fiiller

1.3.9.2.1. Geniş Zaman Sıfat-fiilleri

-(y)An

aç-an 145a/5, kaçur-an 145a/9, kırtar-an 149b/8, toğ-an 138b/7

eyle-yen 145b/1, geç-en 120b/9, geç-en+leri 112a/13, geçür-en 145a/12, gel-en 119a/10, gider-en 145a/7, görün-en 157a/13

-mAz

yara-maz işlerden 132a/11, ol-maz yirlere 117b/9

1.3.9.2.2. Geçmiş Zaman Sıfat-fiilleri

-dUK

ağla-duğ-um 148a/1, ağla-duğ-uñ 147b/7, bağışla-duğın 135b/3, çık-duğı 135a/5, çoğra-duğı 134a/5, uy-duğlarının 116a/10, dile-düğim 155b/10, bil-düğün 117a/10, eyle-dügi 146a/2, di-dükleri 129b/4, göç-dükleri 116a/4

-mİş

az-miş (Yā Mūsā ol az-miş... Fir‘avn’a varasın) 152a/10, vir-miş ola 114a/10, maḥbūs ol-miş bī-çāre 117b/3, gör-miş (Yā Mūsā ol... kendüzin gör-miş Fir‘avn’a varasın) 152a/10, bil-miş ol kim 119b/3, yaradul-miş (mecnū‘ yaradulmuş kātib olsa) 157b/12

1.3.9.2.3. Gelecek Zaman Sıfat-fiilleri

-AcAK

tır-acaḳ (ḥāzır olsun) 141a/5, di-yecek (söz) 119a/3, var-aca[ḡ]uḡı 117b/12

-(y)AsI

yi-y-esi “yiyecek” 143a/6

-mAlU

“Batı Türkçesinde ortaya çıkan bu ek... partisip eki olarak daha çok Azeri sahasında kullanılmış, Osmanlı sahasında çok az görüle gelmiştir: Azeri sahasında *öğ-meli (güzel)* “övülecek”, *gör-meli (yer)* “görülecek” gibi misallerle bugün kullandığımız *aḡla-malı (olmak)*, Eski Anadolu Türkçesindeki *gönder-melü (ol-)*, *iste-melü (ol-)* misallerinde olduğu gibi.

-ma, -me fiilden isim yapım eki ile sıfat ekinin birleşmesinden çıktığı anlaşılan bu ek tabii Eski Anadolu Türkçesinde *-malu, -melü* şeklinde idi. Misallerden de anlaşılacağı gibi bu ek partisip eki olarak gelecek zaman ifadesi taşımaktadır.”²⁶

Metnimizde bir örneği vardır:

al-malu (şatun almalu olsa) 117b/7

1.3.9.3. Zarf-fiiller

1.3.9.3.1. Hâl (Durum) Zarf-fiilleri

-(y)U

²⁶ Ergin, a.g.e., s. 337.

d̄inūñi hıfz idesin di-yü 122b/11, ol kuşa rahmet denizine “tal” di-yü emr ider
136b/4, yügür-ü 150a/1

-ken

bilür-ken 121a/9, seyr ider-ken 130a/4, uçar-ken 135a/7, yiyü turur-ken
143b/11, görür-ken 143b/13

1.3.9.3.2. Zaman Zarf-fiilleri

-(y)IncA

geç-ince 148a/10, di-me-y-ince 145b/7, gel-ince 122a/8, öl-ince 138b/1.

-(y)IcAK

var-ıcağ 152b/12, hisāb ol-ıcağ 125b/1, hiṭāb id-icek 136a/2, di-y-icek 119b/1,
gel-icek 133b/11, gir-icek 158b/9, gör-icek 127a/2, iriş-icek 113a/4, işid-icek
145b/2

-mAdIn

alın-madın 128a/2, çık-madın 155a/12, var-madın 155a/12, yarat-madın
140b/8, yoğrul-madın 128a/2, bil-medin 155a/13

-mAzdIn

yarat-mazdın 127b/13, 140b/11

-dUKdAn

bil-dükden 142b/6, öl-dükden 144a/2

-dUGIndA

ağın-duğında 154a/10

-dUGİndAn

dile-düğinden 150b/7, düş-düğinden 138b/1, sev-düğinden 138b/9

1.3.9.3.3. Bağlama Zarf-fiilleri

-(y)Up

aç-up 116b/8, al-up 125a/13, aņ-up 147a/5, baķ-up 152b/2, bul-up 113b/1,
dut-up 116a/9

dile-y-üp 140b/5, çök-üp 137a/2, dön-üp 129b/11, düz-üp 123a/11, gel-üp
128b/6, gör-üp 120b/4, koy-up 123a/11, ayırma-y-up 158b/5, bilme-y-üp 140a/3

1.3.10. Birleşik Fiiller

1.3.10.1. Yardımcı Fiillerle Yapılan Birleşik Fiiller

Bu yapı için kullanılan yardımcı fiiller *it-*, *eyle-*, *kıl-*, ve *ol-* yardımcı fiilleridir.

it- yardımcı fiili ile

tesbīh id-üj 136b/13, icābet id-ermişsin 128b/10, remz it-miş 122b/6, ‘ināyet
it-mişler 122b/12, ilticā id-üp 122b/13, te’līf it-mişlerdür 123a/11, yardım it-mez
112a/2, rüsvāy it-mez 112b/1, şābit-kādem it- 158b/4, fāyide it-mez 117a/2

eyle- yardımcı fiili ile

nazar eyle-ye 113a/5, zāyī‘ eyle-meņ 115b/10, şarf eyle-ņ 115b/11, şerh eyle-
di 120b/10, kabūl eyle-yüp 121b/6

kıl- yardımcı fiili ile

‘azāb kıl-mayayum 151b/12, du‘ā kıl-uņ 136b/12, ‘ināyet kıl-ayum 133b/1,
muvāfaķat kıl-duņuz 146b/5, şikāyet kıl-mayayın 151b/10

ol- yardımcı fiili ile

mağrūr ol-mışdı 118b/4, rāci^c ol-[mayı]sarsız 115b/8, ziyān ol-masun 143a/12, ağ ol-a 113b/8, mahrūr ol-a 114a/12, ġāfil ol-mayasız 115a/13

1.3.10.2. Tasviri Fiillerle Yapılan Birleşik Fiiller

1.3.10.2.1 Devamlılık (Süreklilik) Fiilleri

tur- yardımcı fiili ile

gel-i tur-a 148a/11, yiy-ü tur-urken 143b/11,

gel- yardımcı fiili ile

turı gel-di 136a/10

1.3.10.2.2. Tezlik Fiilleri

vir- yardımcı fiili ile

eyd-i vir-e 148b/12, eyd-i vir-em 152a/1, te^llīf id-i vir-sün 122b/9, sābit-kādem id-i vir-gil 158b/4, müyesser id-i vir-gil 158b/5

1.3.10.2.3. Yeterlik Fiilleri

bil- yardımcı fiili ile

di-yü bil-esiz 115b/13, eyle-yü bil-di 157b/10, id-e bile 157b/11

Olumsuzu için *u-* fiilinin olumsuz şekli kullanılır. Zarf-fiil eki ile *u-* arasına yardımcı ses gelmez. Ünlü birleşmesi (contraction) neticesi *u-* düşer. Eski Anadolu Türkçesinde yeterlik fiilinin olumsuzunda genellikle –I zarf-fiili kullanılmaktadır.²⁷

giderimediler (< gider-i umadılar) 125b/4

²⁷ Timurtaş, a.g.e., s. 142.

İKİNCİ BÖLÜM

METİN

[111b]

HĀZĀ KĪTĀBÜ TUHFETİ'L-EBRĀR

(1) Bi'smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm

(2) El-ḥamdü li'llāhi'l-vācibü'l-vücüd, el-muḳtezā li's-se'ādeti ve'l-cüdi. (3) Allāhümme edḥilnā dāre'l-ḥulūdi bi-raḥmetike yā erḥame'r-rāḥimīn, yā Vedūd. (4) Ve neşhedü en lā ilāhe illa'llāhü vaḥdehü lā şerīke lehü, lehü'l-mülkü (5) ve hüve 'alā külli şey'in ḳadīr.²⁸ Ḥamdü bī-ḥad ve senā-yi bī-'ad (6) ol pādişāhlar pādişāhına kim anuḡ salṭanatına (7) zevāl yoḡ. Ve şükrü bī-nihāye ve ḥamdü bī-ġāye ol (8) ḳādir İlāh'a kim anuḡ ḳudretinde 'acz²⁹ ü melāl (9) yoḡ. Ve ol bir ḥālīḳdur kim ḥilkātında anuḡ (10) noḡşānı yoḡ. Ve ol bir mu'ṫīdür³⁰ kim (11) virdüğine minneti [yoḡ]. Ve ol bir vāhibdür kim

[112a]

(1) baġışladıġına şıfat yoḡ. Ve ol ferd [ü] Vāḥid'dür kim (2) ferdāniyyetinde anuḡ beḡdeşi yoḡ. Ve ol bir aḥaddur kim (3) aḥadiyyetinde zıddı yoḡ. Ve ol bir Şamed'dür ki zātında (4) anuḡ 'aybı yoḡ. Ve ol bir sultāndur ki (5) salṭanat[ın]da anuḡ vezīri yoḡ. Ve ol bir 'Azīz'dür ki (6) 'izzetinde anuḡ zilleti yoḡ. Ve ol bir şāni'dür ki (7) şan'atında anuḡ āleti yoḡ. Ve ol bir rāzıḳdur ki (8) ḳullarına rızḳın [virür] minneti yoḡ. Ve ol bir fā'il-i muḫtārdur ki (9) iḫtiyārında anuḡ 'illeti yoḡ. Ve

²⁸ Hamd, saadet ve cömertliġi bahş eden, vacibü'l-vücud (varlıġı mutlak var) olan Allah'adır. Allah'ım bizi rahmetinle ebedî yurduna (cennetine) koy, ey merhametlilerin en merhametlisi, ey şefkati çok olan. Ve biz şehadet ederiz ki Allah'tan başka ilah yoktur. O tektir. Eşi benzeri ve ortaġı yoktur. Mülk onundur. O her şeye kadirdir (O'nun gücü her şeye yeter).

²⁹ Yazmada : 'ayy

³⁰ Yazmada : muṫīdür

ol bir Hādi'dür kim (10) hidāyetinde anuñ alāleti yok. Ve ol bir fa'āldur ki (11) fi'inde anıa melālet yok. Ve ol bir 'ādildür ki (12) 'adlinde kimseye meyli yok ve zālamlere yardım itmez. (13) Ve ol bir 'Ālim'dür ki zamīrünüden geçenleri

[112b]

(1) bilür, seni rüsvāy itmez. Ve ol bir Settār'dur (2) ki 'ayıblaruñı örter. Ve ol bir Ğaffār'dur ki (3) günāhlaruñı yarlıgar. Ve ol bir Tevvāb'dur ki (4) tevbe kılsañ kabül ider. Ve ol bir Mücīb'dür ki (5) du'ā kılsañ icābet ider. Ve ol bir Kerīm'dür ki (6) anuñ keremlerine nihāyet yok. Ve ol bir Raḥīm'dür ki (7) raḥmeti deryāsına ḥadd u ğāyet yok. Ve ol bir Semī'dür ki (8) her ne dilde söyleseñ işidür. 'Alīm'dür kim gönüldeki ḥacetüñi bilür. (9) Başı̄r'dür kim her ne işlerseñ görür. Raḥīm'dür kim günāh kılsañ (10) yarlıgar. Kerīm'dür kim her ne dilerseñ virür. Pes ol Mübdi'-i bī-(11)-mişāl ve şānī'-i lā-yezāl Ḥaḫ tebāreke ve te'ālā ḥazreti (12) celle celālühü ve 'amme nevālühü senüñ bu ḥākī bedenüñi cān (13) sultānuñ menzil-ğāhı kıldı ve saña 'ilm

[113a]

(1) ü 'irfān ve şıdḫ u imān erzānī kıldı. Nitekim Kelām-ı (2) Ḳadīm'inde buyurur: "Ulā-ike ketebe fī ḫulūbihimü'l-īmāne"³¹ (3) menşürünü ḫudretiyle senüñ gönülüne yazdı. (4) Tā ki cān sultānı bu taḫtığāha irişecek³² başiret (5) göziyile nazār eyleye. Bu bāzārda kendü manşıbın bile ve (6) 'ömür sermāyesin 'abeş ve mālāya'nī yirlere ḫarc idüp (7) telef itmeye. Zīrā 'āḫil ve zīrek olan kişi oldur kim (8) 'ömr-i nāzenīn naḫdini a'māl-ı şāliḫaya 'ilme ve tātate (9) şarf ide, gözünü 'ibrete ve dilini şehādete ve elini (10) saḫāvete ve ayağını mescide varmağa tātate ve 'ibādete (11) ḫarc [ide].

³¹ "işte Allah onların kalplerine imanı yazmış." Mücadele Sûresi 58/22.

³² Yazmada : irişecek

Bu ‘ömrün sermāyesini bu dünyā bāzārında bir (12) metā‘a vire kim ‘araşāt meydānına kendüye (13) fāyide ide. Zīrā Hāḡ tebāreke ve te‘ālā ḡazreti Kelām-ı

[113b]

(1) Ḳadīm’inde ḡullarına ḡaber virür kim: “Mā ‘indekum yenfedu ve mā ‘indallāhi bāḡin”³³ (2) Ya‘nī şol nesne kim sizün ḡatunuzda-(3)-dur, dükenür. Şol kim Hāḡ tebāreke ve te‘ālā ḡazretinde-(4)-dür, ol bāḡīdür. İmdi insān-ı za‘īf kendüzin (5) divşürüp bu mezra‘ada a‘māl-ı şālīḡa toḡmın ekerse (6) ve anı ḡasret ve nedāmet gözi yaşıyla şuvarursa³⁴ (7) ‘ilm ü ma‘rifet güneşiyile perveriş ḡılursa yarın ‘araşāt (8) meydānında ḡaşılalar götüre, ḡazretde yüzi aḡ ola. Ol (9) mürāca‘at vaḡtinde cān şebbāzi “irci‘ī”³⁵ ḡiḡābını (10) işidicek maḡām-ı aşliyyeye rücū‘ itdüḡi vaḡtinde kim (11) “küllü şey’in yerci‘u ilā aşlihi”³⁶ anuḡ maḡāmı “fī maḡ‘adi şıḡḡin ‘inde melīkin muḡtedirin”³⁷(12) ola. Ya‘nī gerḡeklük (13) maḡāmında Melik-i Muḡtedir ḡatında ola. Allāḡümme-

[114a]

(1)-’ruzḡnā ma‘a cemī‘i’l-mü’mīnīne ve’l-mü’mīnāti ve’l-müslimīne ve-(2)-’l-müslimāti.³⁸ Āmīn yā Rabbe’l-‘ālemīn. Nitekim bir ‘azīz buyurmuş: (3) **Beyt:**

Ṭaleb kon der ḡayāt-ı [ḡod ḡayāt-ı]³⁹ cāvidānīra
Der īn bāzāri ḡ‘āḡī yāft ki sūd-i zindigānīrā.⁴⁰

³³ “Sizin yanınızdaki tükenir, Allah katında olan ise kalıcıdır.” Nahl Sûresi 16/96.

³⁴ Yazmada : suvadursa. Karş. “şıvarırsa” MK 3a/6.

³⁵ “Dön!” (İrci‘ī ilā rabbiki rāziyeten merziyye : Sen O’ndan razı, O da senden razı olarak Rabbine dön!”) Fecr Sûresi 89/28.

³⁶ “Her şey aslına döner” (Hadis).

³⁷ “Muktedir bir hükümdarın katında, doğruluk meclisindedirler.” Kamer Sûresi 54/55.

³⁸ “Allahım bütün mümin erkekler ve mümin kadınlar, müslüman erkekler ve müslüman kadınlarla birlikte bize de nasip et!” anlamında Arapça dua.

³⁹ MK 3a/13; S 3a/10.

⁴⁰ Vezni : Me fā ‘ī lün / Me fā ‘ī lün / Me fā ‘ī lün / Me fā ‘ī lün

(4) Taleb kıl dirligün içre (5) hayāt-ı cāvidānı sen / Bu bāzār içre dilerseñ (6) bulasın⁴¹ zindigānı sen. İmdi iy mü'min muvaḥḥid (7) her kim bu İslām ni'metinün kadrin bilmeye ve ḥaḳḳın ve erkānın (8) gözetmeye ve Allāhü te'ālā ḥazretinün buyruğın dutmaya ve emr-i (9) şerī'at yolına ve meşāyih ṭarīḳine varmaya ve 'ömür sermā-(10)-yesini yele virmiş ola, nefis hevāsına uyup 'ömrin (11) zāyi' ide, 'āḳıbet mürāca'at vaḳtinde ḥacıl ve şermesār (12) ola. Ve lezzet-i rūḥāniyyeden maḥrūm ola. Ve rūḥ tācirini (13) ve cān bāzırgānı kim bu 'āleme ticārete gelmişdür

[114b]

(1) nefis caḥīmında maḥbūs ve mu'azzeb ola. Ne'üzü bi'llāhi min (2) zālike.⁴² Ve şad-hezārān şıla-i şalavāt-ı nā-maḥdūd ve tuḥaf-ı (3) taḥıyyāt-ı nā-ma'dūd ol şefī'-i rüz-ı mev'ūd, (4) ol efḍal-ı mevcūdāt ve ekmel-i maḥlūkāt, ol şāh-ı (5) Şuffe-i Şafā, ol māh-ı ḳubbe-i vefā Muḥammed Muştafā (6) ḥazretinün ş'am münevver merḳadına ve muṭahhar ravzasına (7) olsun-kim maşrıḳ ve mağrib anuñ risāleti nūriyla (8) münevver, ve mülk-i melekūt anuñ nübüvvet nesīmiyle (9) mu'aṭṭardur. Ol ḥabīb-i Rabbü'l-'ālemīn ve şefī'-ü-(10)-'l-müznibīndür, raḥmeten li'l-'ālemīndür. Ve dü[r]ūd-ı bī-(11)-nihāye ve selām-ı bī-ğāye anuñ āl ve aşḥābı (12) ve etbā'ı üzerine olsun-kim her birisi dīn (13) yolınuñ pīşrevleri ve şerī'at ve meşāyih

[115a]

(1) ṭarīḳinün rehrevleridür. Rıḍvānu'llāhi 'aleyhim ecma'īn.⁴³ (2) Ammā ba'd bilün iy mü'minler ve iy şādıḳlar, es'adekümü-(3)-'llāhü fi'd-dāreyn,⁴⁴ Allāh tebāreke ve te'ālā ḥazreti sizleri (4) iki cihānda sa'adetlendürsün. Pes size vācib (5) ve lāzımdur

⁴¹ Yazmada : bulasız.

⁴² “Bundan (bu duruma düşmekten) Allah'a sığınırız” anlamında Arapça dua.

⁴³ “Allah hepsinden razı olsun” anlamında Arapça dua.

⁴⁴ “Allah dünya ve ahrette sizi mesut etsin”

kim ol seyyid-i beşer ve şefî-i rûz-ı (6) maşşer, ol iki cihân sultânı Muḥammed Muşţafâ'yı (7) şallâ'llâhü 'aleyhi ve sellem cân ü dil-ile sevesiz ve (8) şerî'atine münkâd olup itâ'at idesiz (9) ve aşhâblarını daḥı şıdk u ihlâş-ıla ve pāk (10) i'tikâd-ıla sevesiz. Anlaruḡ ṭarîķine gire-(11)-siz. Anlara ve meşâyıḡlara ittibâ' idesiz. Bu islâm (12) ni'meti ve ĩmân hil'atı kim Ḥaḡ tebâreke ve te'âlâ (13) ḡazreti kemâl-i kereminden [size erzânî kılmışdır, bir ulu ni'metdür, ulu sa'âdetdür, kendüzünüz bu ni'metün şükrinden]⁴⁵ ġâfil olmayasız.

[115b]

(1) Zîrâ kim siz 'abeş yire yaradulmadunuz.⁴⁶ Ḳulluḡ (2) içün göndürüldünüz. Ol 'âlem-i süflîden bu (3) 'âlem-i 'ulvîye kesb-i kemâl idüp ve 'ilm ü ma'rifet (4) ḡaşıl itmege geldünüz. Nitekim Ḥaḡ sübhânehü (5) tebâreke ve te'âlâ Ḳur'ân'da ḡullarına ḡaber virür: (6) “Efeḡasibtum ennemâ ḡaleḡnâkum 'abeşen ve-ennukum ileynâ (7) lâ-turce'üne.”⁴⁷ Ya'nî “siz şanur mısız kim sizi 'abeş (8) yaratdum ve siz yine baḡa râci' ol[mayı]sarsız.” İmdi (9) iy mü'min muvaḡḡid ḡarındaşlar bu ġün 'ömrünüz naḡdin (10) ġanımet ġörüḡ ve fırsat elde iken zâyi' eylemeḡ. (11) Dâyim vaḡtünüzü 'ibâdete ve ṭâ'ate şarf eyleḡ. Zîrâ (12) size bir dem gele kim destür olmaya kim bir kez (13) lâ ilâhe illa'llâḡ Muḥammedün resûlu'llâḡ diyü bilesiz.

[116a]

(1) Ol demde peşîmân olırsarsız. Ammâ ol peşîmânlıġuḡ (2) sizlere ḡiḡ fâyidesi yok duru[r]. Daḡı niḡeleri (3) ġörürsin evliyâu'llâḡdan ve meşâyıḡlardan kim bu (4) dâr-ı fenâdan dâr-ı beḡâyâ göḡdükleri vaḡtin anlaruḡ (5) mezârları ve türbeleri ziyâret-

⁴⁵ MK 3a/8-9.

⁴⁶ Yazmada : yaradulmadadunuz

⁴⁷ “Sizi boşuna yarattığımızı ve bize tekrar döndürülmeyeceğinizi mi sandınız?” Müminün Sûresi 23/115.

gāh olur, varup (6) hācetleri dilerler, maḳbūl olur. İmdi bu kerāmet (7) ve bu velāyet anlarıñ eyü dirlikleriniñ ve (8) gökçek ‘amelleriniñ neticesidür. Zīrā kim anlar (9) her dem Hāḳ buyruğın dutup ve peygāmber sünnetine (10) ve anuñ şerī‘atine uyduklarınıñ ‘ivāzıdur. Zīrā kim (11) bunlar zāhiren ve bāṭinen ‘ömürlerini zūhd [ü] taḳvāyla geçürdiler. (12) Çünkim ‘ömürleri tamām oldu ten kafaşı uvandı, cān (13) murğı aşlına pervāz eyledi, a‘lā-yı ‘illiyiñe irişdi.

[116b]

(1) Bu cisim kim nice yıllar rūḥuñ āleti ve ra‘iyyeti idi, (2) ol cān-ı ‘azīzūñ muşāhabeti şerefinde bu ten-i (3) ḥākī ki ḥalāyıḳuñ ziyāret-gāhı ve hācet-gāhı oldu. (4) Pes her kimse kim enbiyānuñ ve evliyānuñ ve meşāyıḥuñ (5) ziyāretine ḥāliş i‘tikādıla varsa her ne kim (6) hācet dilese icābet olup maḳbūl olur. İmdi (7) iy ḳardaşlar ve iy dīn yoldaşları, cān gözin açup (8) ve ğaflet panbuğın ḳulağundan çıkarğıl. (9) Lā ilāhe illā’llāh Muḥammedün resū’llāh kemerin bilünge (10) bağlağıl ve şehādet kelimesin dilünge gidermegil (11) ve gönlüñi zikru’llāh ile şāf eylegil. Ammā gönül (12) şayḳalı ḥelāl loḳmadur. Loḳma ḥelāl olmayınca gönül (13) şāf olmaz. Ol server-i enbiyā ve faḥr-ı aşfiyā

[117a]

(1) Muḥammed Muşafā ‘a.m. buyurur kim: Eger şol-ḳadar oruç dutsaḥuz (2) kim bilünüz kiriş gibi incelse size fāyide itmez, illā kim (3) perhīz idüp ḥelāl loḳma yimek. Ve ḥelāl yimege kimse ḳādir (4) olmaz illā kim şerī‘at-ile. İmdi gerekdür kim şerī‘at ‘ilmini (5) ögrenesiz ve anuñıla ḥelāli ve ḥarāmı bilesiz. Eyüyi, yavuzı (6) tem[y]iz idesiz. Tā kim gönlüñüz şāfī olup sırr-ı müşāhedeye (7) ve keşf-i ilāhiye ḳābil olasız. İmdi bu nesne ‘ālimlerden (8) ‘ilm öğrenmekle olur. Pes saḥa lāzımdur kim ‘ulemā (9) meclisine varasın, dīnüñe müte‘allıḳ nesneleri anlardan

(10) şorasın, bilesin. Ve bildüğün ile ‘amel idesin. Ve (11) ‘ömr-i ‘azizüñi ‘abes yirlere telef itmeyesin. Zîrâ kim (12) Hâzret-i Resûl’den ‘a.m. şordılar kim: Yâ habîba’llâh dünyâ (13) sarâyında hîç bir nesne var mıdur kim aña kıymet

[117b]

(1) olmaya. Pes resûl hâzreti ‘a.m. buyurdu-kim: Âdem oğlan-(2)-larınuñ ‘ömrinden bâkî kalana hîç kıymet yoğdur, didi. (3) İmdi iy ğaflet zindânında maħbûs olmış bî-çâre,⁴⁸ (4) bu fânî dünyâda bir aqçe fâyide içün bunca tedbîrler (5) idersin ki eksügile ğarc idesin. İmdi (6) nefes kim⁴⁹ ‘ömrinden bâkî kalandur ve eger dünyâ tolusı (7) mâluñ olsa bir nefesün kıymeti degüldür. Ve eger şatun (8) almalu olsa bulunmaz. Pes ol bî-bahâ metâ‘ ve ‘ömr-i (9) ‘azizi olmaz yirlere ğarc idersin. Hîç saña ol [‘ömür] (10) sermâyesini viren ve bu dünyâ bâzârına göndüren, aşşılar (11) eylegil, diyen pâdişâhuñ buyruğın añar mısın ve anuñ (12) dergâhına varaca[ğ]uñı şanmaz mısın. Ve şol vaķit añmaz (13) mısın ki bir dem gele kim eger dünyâ tolusı ser-tâ-ser mâl

[118a]

(1) senün olsa cümlesin virseñ bir sâ‘at amân virmeyeler (2) ve bir nefes seni bu mülkde ğomayalar. Elbetde ğeñsüzün ğānumāndan⁵⁰ (3) ayırurlar. Ol zecr ü cefâyıla ve ğahr u belâyıla ğazandıuğın mâlı (4) dükelisin ğorsın, ğidersin. Varursın ğelâline (5) ğisâb ve ğarâm olana ‘azâb ğörürsin. Nitekim ğaberde (6) ğelmişdür. **Hikâyet:**

Meger zamân-ı evvelde bir ulu bâzîrgān (7) vardı. Ğâyetde mün‘im ve mâl-dârdı. Şöyle-kim mâ-(8)-lınıñ kıyâsı yoğıdı. Ammâ zekâtın virmezdi. Ve (9) faķîrleri sevmezdi ve ‘ulemānuñ naşîğatin dutmazdı. (10) Aña eydürlerdi mâluñ

⁴⁸ Yazmada : bî-çâreler

⁴⁹ Yazmada : İmdi-kim nefes

⁵⁰ Yazmada ğ (/ħ/) yerine ç (/c/) ileidir. (ğ = ħ harfinin noktası yanlışlıkla alta konmuş).

zekātın virgil ve hem mescidler (11) binā itgil ve köpriler ve kārban-sarāy yapgıl ve vakflar (12) idrār eylegil. Tā kim yarın kıyāmet güninde cümle maḥlūkāt (13) ‘araṣāt meydānında cem’ oldukları vakit saḅa karşı gele,

[118b]

(1) dirlerdi. Ve daḅı eydürlerdi: Faḅīrleri sevgil kim (2) yarın cennetün pādiṣāhlarıdır, dirlerdi. Bu ḥāce (3) bunların sözlerini kulağına koymayup dünyā-yı ḡaddāra (4) şöyle maḡrūr olmuşdı kim ‘ulemānuḅ sözine muḅayyed (5) olmazdı. Begler ve [a]‘vānlarıyla muṣāḅabet iderdi. Dāyimen (6) işi hevā ve ṣehvete uymağıdı. Nāḡāḅ bir gice (7) dün yarusında ḅapuya bir kimesne geldi. Ḳaba āvāz-ıla (8) çağırdı ve ḅapuyı ḅaḅdı. Ḳizmet-kārlar segirdüp (9) ḅapuya ḅıkdılar. Kimsin ve ne kişisin. İşbu dün (10) yarusında ne istersin, didiler. Eyitdi-kim: Pādiṣāḅ (11) ḅuliyam. Ḳocayla maṣlaḅatum var. Eydün ki ḅaṣra gelsün, (12) didi. Ḳādım iḅerü girdi. Ḳāziyyeyi⁵¹ ḅocaya bildürdi. (13) Ḳāce eyitdi: Yürü var. Her ne dirse saḅa

[119a]

(1) disün. Ben ṣimdi ḅaṣra ḅıkmazın, didi. Pes ol (2) ḅādım ḅıkdı. Ol kişiye bu ḅaberi didi. Pādiṣāḅ ḅulı (3) eyitdi: saḅa diyecek söz degüldür. Pādiṣāḅ baḅa şöyle (4) buyurmuşdur baḅa kim hemān ḅalvetde kendü kulağına (5) diyem. Ḳaṣra gelsün, didi. Ḳādım yine ḅāce ḅatına (6) girdi. Bu sözi ḅāceye didi. Ḳāce işidüp ṣāz u (7) ḅürrem oldı. Kendü kendüye eyitdi. Meger kim pādiṣāḅ (8) baḅa bir maṣlaḅat ıṣmarlar ola, didi. Ol maṣlaḅatı kimseye (9) inanmaz ola. ‘İzz ü nāz-ıla ḅapuya ḅıkdı, eyitdi: Kimdür, (10) işbu vakit gelen? Ne kişidür ve ne maṣlaḅatdur, (11) didi. Pādiṣāḅ ḅulı eyitdi: Senünile maṣlaḅatum vardur. (12) Berü gel ḅapuya. Baṣunı ḅapudan ḅaṣra ḅıḅar. (13) Ḳaberi kulağına diyeyin daḅı gideyin, didi.

⁵¹ Yazmada : ḅāziyyeye

[119b]

(1) Eyle diyicek, bu h̄āce bunun söziyle başın kapudan (2) taşra çıkardı. Andan pādīşāh kulu ağzın h̄-(3)-ācenüñ kulağına urdı. Eyitdi-kim: Bilmiş ol kim (4) ben ‘Azrā’īl’em. Allāh tebāreke ve te‘ālā beni saña göndürdi. (5) Tā kim bu dem cānuñı alam, didi. Çünkim h̄āce bu (6) sözleri işitdi, hemān-dem sâ‘at bend-i küşşleri (?) (7) çözüldi ve dükeli endāmına lerze düşdi. Kōrhusından (8) hazān yaprağı gibi dir dir ditredi. Bildi-kim hāl nedür. (9) Eyitdi-kim: Yā ‘Azrā’īl bārī bir sâ‘at baña mühlet (10) vir. İçerü evüme gireyin. Mālumuñ bunca yıllık zekātın (11) çıkarayın ve Allāhü te‘ālā yolına taşadduk ideyin. Ve hem kullarum (12) qaravaşlarum āzād ideyin ve ehl-i beytüm ile vidā‘-(13)-laşayın. Andan-şoñra sen-dañı Allāhü te‘ālānuñ buyruğın

[120a]

(1) yirine getir, didi. Andan ‘Azrā’īl eyitdi: Aña dermān (2) ve çāre yoğdur. Ve hergiz te’h̄ire mecāl yoğdur. (3) Zīrā kim ‘ulemādan işitmedüñ mi kim Allāhü te‘ālā Kūr‘ān-ı Kādīm’inde (4) kullarına buyurmışdur: “Fe-izā cā’e ecelühüm lā yeste’h̄irüne (5) sâ‘aten ve lā-yestakdimüne”⁵² didi. Ya‘nī “her kaçan-kim ecel (6) yetişe bir sâ‘at takdīm ve bir sâ‘at te’h̄ir olınmaz.”(7) İmdi Allāhü te‘ālā baña şöyle emr itdi-kim bu arada bu dem (8) cānuñı kabz idem, başuñ kapudan taşra ve (9) gövden içeri düşe, didi. H̄āce çāre (10) ve meded bulmayup ‘Azrā’īl’e muṭī‘c oldi. ‘Azrā’īl (11) h̄ācenüñ cānın ol arada kabz⁵³ eyleyüp teslīm (12) aldı.⁵⁴ Hizmet-kārlar h̄ācenüñ ardında şururlardı. (13) Gördiler kim h̄ācenüñ pādīşāh kulıyla sözi

[120b]

⁵² “Ecelleri geldiği zaman ise ne bir an geri kalabilirler, ne de öne geçebilirler.” Nahl Sûresi 16/61.

⁵³ Yazmada : kabz.

⁵⁴ Yazmada : oldi.

(1) uzadı. Biri yap yap geldi-kim göre ki h̄āce (2) pādīshāh kılıyla ne söyleşürler. Nāgāh gördi-kim (3) h̄āce ölmüş. Başı kapudan taşra ve gövdesi içerü (4) düşmüş. Bunı görüp feryād u fiğān idüp (5) ağlaşdılar. Yarındası yarağın görüp techīz [ü] tekfīn (6) idüp turāba koyup defn itdiler. Bir kaç günden (7) sonra meger şālihlerden bir kimesne bu hocayı düşünde (8) gördi. Şordı-kim hālün nedür? Bu h̄āce ‘Azrā’il’le (9) kendü arasında geçen mācerāyı ol şālih kişiye şerh (10) eyledi. Andan eyitdi: İy fülān, benüm yārenlerüm ve yoldaşlarum (11) h̄ācelere eyit-kim zinhār ü zinhār mällarınuñ zekātların (12) virsünler. Allāhü te‘ālā yolına ‘ulemāya ve fuķarāya şadaķa (13) itsünler. Ve hac farīza olana hacca varsunlar.

[121a]

(1) Ve ‘ulemānuñ sözün dutsunlar. Ve miskinlere hayr u (2) ihsān itsünler. Uş ben bunları itmedügüm için (3) ‘azāb-ı elīme ve dürlü belālara giriftār olup mu‘azzeb (4) oldum, didi.

İmdi iy karındaşlarum siz dağı bu (5) kışşadan hişşe aluñ ve bu hikāyetden naşīhat (6) ve ‘ibret aluñ. Çünkim bilürsin ölüm haķdur. Bir (7) gün saña gāfil gelür. Andan kaçup kırtulmağa çāre (8) ve dermān yoķdur. Taħķīķ bilürsin. Dağı bunı böyle (9) bilürken niçün emr-i ma‘rūf nehy-i münker üzerine⁵⁵ (10)

El-mevtü ke’sün küllü ünāsin şāribühā

El-ķabru bābun (11) küllü ünāsin dāhīlühā.⁵⁶

Ya‘nī “ölüm bir ķadehdür kim (12) küllī insān, hayvān andan içiserdür. Ve ķabr (13) bir ķapudur kim küllī insān andan giçiserdür.”

⁵⁵ Cümle eksiktir. Bu cümle ve sonraki Arapça beyit diğerk iki nüshada (MK, S) yoktur.

⁵⁶ Ölüm bir kadehtir, bütün insanlar ondan içeceklerdir. / Kabir bir kapıdır, bütün insanlar ondan geçeceklerdir.

[121b]

(1) Pes imdi iy mü'min qarındaşlar, her kaçan ise ol (2) söz⁵⁷ gerekdir. Anuñ-içün hoş vech-ile yaraqlar eylemek (3) gerek. Tā'ate ve 'ibādete meşgül olup Allāh tebāreke ve te'ālā (4) hāzretinün rızāsın gözlemek ve peygāamber sünnetine (5) iktidā idüp ve 'ulemā sözlerini cān u dil-ile kabül (6) eyleyüp ve 'ulemā yüzine bakmağı gānīmet bilmek gerek. (7) Zīrā kim resül hāzreti 'a.m. bunlaruñ hāqqında buyurdu-kim (8) “el-'ulema'u veresetü'l-enbiyā'i”⁵⁸ didi. Ve dağı bir hādīsde (9) “en-nazaru ilā vechi'l-'ulemā'i 'ibādetün.”⁵⁹ Ya'ni 'ālimler yüzine (10) nazar itmek 'ibādetdür, didi. Ammā şol 'ālimler ki (11) 'ulemā-i rabbāniyyūn olalar. Resül hāzreti 'a.m. anuñ gibileruñ (12) hāqqında “'ulemā'u ümmetī ke-enbiyā'i Benī İsrā'īli”⁶⁰ didi. (13) Ya'ni “benüm ümmetümün 'ālimleri Benī İsrā'īl peygāamberleri

[122a]

(1) gibidür.” Ve dağı bir hādīsde peygāamber hāzreti 'a.m. buyurmuşdur: (2) “men ekreme 'ālimen fe-ğad ekremenī.”⁶¹ Ya'ni “her kişi kim (3) bir 'ālime ikrām ve 'izzet eylese, ol ikrām tahkīk baña (4) eylemişdür.” Ve dağı bir hādīsde buyurdu ki “eş-şeyhu fī (5) kavmihi ke-nebiyyi fī ümmetihi.”⁶² Ya'ni resül hāzreti buyurdu-kim: (6) “Bir şeyh kavm içinde, peygāamber gibidür ümmet içinde, bir (7) sā'atde menzile yetiştürmekde ve irşād eylemekde.” (8) İmdi bu araya gelince kitābuñ **dībācesi** gibidür. (9) Pes bu bahāneyle bir kaç naşīhat beyān olındı-kim mu'teberlere (10) 'ibret görine. Ve şimden girü kitābuñ **sebeb-i te'līfin** (11) diyelüm. Andan şonra

⁵⁷ Yazmada : “olsa ver.” Karş. “Pes imdi cānum qardaşlar, her kaçan ise **ol-söz** gerekdir.” S 8a/3-4.

⁵⁸ “Alimler peygamberlerin varisleridir.” (Hadis).

⁵⁹ “Alimlerin yüzüne bakmak ibadettir.” (Hadis).

⁶⁰ “Ümmetimin alimleri İsrail Oğullarının peygamberleri gibidirler.” (Hadis).

⁶¹ “Bir alime ikramda bulunan bana ikramda bulunmuş gibidir.” (Hadis).

⁶² “Kavminin içindeki şeyh, ümmetinin içindeki peygamber gibidir.” (Hadis).

mağşūda girelüm. Hāk te‘ālā (12) hāzreti[nden] ‘ināyet ve erenlerden himmet taleb idelüm. (13) Hāk te‘ālā hāzreti müyesser ve muḳadder ide, ḥayr-ıla itmām

[122b]

(1) ola, inṣā'allāhü te‘ālā. Ammā **sebeb-i te'lif-i kitāb** o-(2)-ldur kim: Şulehādan bir dervīş⁶³ ol sulṭānu-(3)-'l-‘arīfīn ve ḳuṭbu'l-muḥaḳḳikīn ve mürşidü't-ṭālibīn (4) ve ḳıdvetü's-sālikīn, şeyḥu's-şüyüh [Hācī Pāşā hāzretleri ki]⁶⁴ ol Hācī Bayram'-(5)-dur, nevvera'llāhü[ḳabrehü], şariḥ⁶⁵ vāḳı'asında görmiş. Şöyle (6) remz itmiş-ki: İy dervīş eger saña dīnün şaḳınmaḳ (7) gerek ise şol fülān kişiye diyesin, senün (8) için bir kitāb ki dīne müte'allıḳ ola, te'lif (9) idi virsün. Dāyim ol kitābı müṭāla'a idüp (10) oḳıyasın. Anuḡ sebebi[y]le dīnünḡi ḥıfz idesin (11) diyü bu za'if, naḥif⁶⁶ du'acılarına işāret (12) itmişler, keremlerinden himmet ve 'ināyet itmişler. Pes (13) bu kemīne kemter ḳul daḡı Allāhü te'ālā[ya] ilticā idüp

[123a]

(1) ve evliyādan ve meşāyiḡdan himmet şey'en li'llāh idüp (2) diledüm kim kelime-i tevḥīdün fezāyilinden ve esrārından (3) ve şevāblarından bir şemme beyān eyleyem. Tā kim şeyḡ hāzretlerinün (4) mübārek nefesleri yirine gele. Tā kim mü'minlerinün (5) şevḳin ve 'āşıḳların 'aşḳın ve ṭāliblerinün talebin (6) artura. Ammā Türkī dilince söylene, tā kim fāyide-i 'āmm (7) ola. Oḳıyan ve daḡı dinleyen 'āşıḳlar bu kitābdan (8) istifāde itdükleri vāḳtin bunu cem' iden ḳalīlü-(9)-'l-‘amel keşirü'l-emel faḳiri ḥayr du'āyla yād ideler. (10) Ve anuḡ şānında sūre-i Fātiḡa iḡsān idüp (11) şevāba gireler. Zīrā kim [selef-i müteḳaddimīn ve mü'ellifīn kim

⁶³ Yazma : “Şulehā dīn adlu bir dervīş” Karş. “şulehādan dīn adlu bir ‘ābid var-ıdı” MK 9b/4; “Şulehādan bir dervīş var-ıdı” S 8b/9.

⁶⁴ MK 9b/6; S 8b/11.

⁶⁵ Yazmada : “şariḡa”

⁶⁶ Yazmada : “naḥif”

geçmişlerdür, bunca kitāblar te'lif itmişlerdür. Kimi 'Arabī ve kimi Fārisī ve kimi Türkī düzüp koyup gitmişlerdür. Bu mü'min muvaḥḥid yārenlere ve 'aşık-ı şādık dostlara bir yādigār kōmışlar gitmişler. Tā ol sebebler-ile bu fānī cihānda anılalar, ölmemiş gibi olalar. Pes bu dā'ī-i za'īf daḥı⁶⁷ ol du'ā sebebinden ötrü bu kitābı yazdum ve aña **Tuḥfetü'l-Ebrār** ad kōdum. Zīrā kim bunı]⁶⁸ okıyan ve şıdık-ıla 'aşık-ıla (12) diñleyenlerün baḥtları eyülerden olur. Ve eyüler zümre-(13)-sinden kōpalar. Ve yarın maḥşer güninde kim cümle

[123b]

(1) ḥalāyık 'araşātda cem' oldukları vaḥtin ni'met-i (2) 'uzmāya yetişe, inşā'allāhü te'ālā.

Cem' kıldum bir kitāb (3) iy baḥtiyār

Tā ki benden sonra [kala] yādigār

İçi tolu āyet (4) ü aḥbārdur

Diñleyenler gönline envārdur

Her (5) ki bunı diñlerise 'aşık-ıla

Yāḥu bunı işidürse (6) şıdık-ıla

Anlaruñ ḥācetlerin eyle revān

'Afv eyle şu-(7)-çların yā Rabbenā

Her ki bunuñ eksügin ma'zūr ide (8)

İnşā'allāh Ḥaḳ anı maḡfūr ide

⁶⁷ bu za'īf ve bī-çāre daḥı S 9a/12

⁶⁸ MK 10a/8-10b/1

Yā İlāhī raḥmetüñdür (9) bī-ḥisāb

Bunı okıyanlara kıılma ʿitāb

Yā Kerīm ü (10) yā Raḥīm ü yā ʿAzīm

Yā Muʿizz ü yā Müzill ü yā Ḥakīm

Yā Vekīl ü (11) yā Mücīb ü yā Ğafūr

Yā Celīl ü yā Cemīl ü yā Şekūr (12)

İy Hudāyā pāk zātuñ ḥaḳḳı-çün

Daḫı esmā-i şıfātuñ (13) ḥaḳḳı-çün

Bu kitābı yazdurup ben yazanı

[124a]

(1) Raḥmetüñle yarlıgagıl yā Ğanī

Yā Ḳadīm ü Zü'l-celāl ü Zü-(2)-'l-cemāl

Rūzi kııl biz ḳullara ḳurb-ı vişāl⁶⁹

İmdi (3) [iy] ʿaşıḳlar ve iy şādıḳlar ve iy mü'min muvaḥḫidler ve Allāh (4) dostları, bilün kim şeyḫü'l-islām ve faḫru'l-enām ve (5) cemālü'l-islām Aḫmed bin Muḫammed Ğazzālī raḥimeḫümü'llāh ḥadıṣ-i (6) şaḫīḫde görüpdür kim ol kıdve-i zümre-i enbiyā, ol (7) şemʿ-i cemʿ-i aşfiyā Muḫammed Muştafā ʿa.m. ḫaber virür, Ḥaḳ (8) tebāreke ve teʿālā ḫazretinden.Ḥadıṣ-i ḳudsīdür ki (9) Allāh tebāreke ve teʿālā kemāl-i kereminden buyurur kim: (10) “Lā ilāhe illa'llāhü ḫışnī, fe-men daḫale ḫışnī āmene min (11) ʿazābī.”⁷⁰ “Kelime-i lā ilāhe illa'llāh benim ḳalʿamdur.

⁶⁹ Vezni : Fā ʿi lā tün / Fā ʿi lā tün / Fā ʿi lün

⁷⁰ “Lā ilāhe illā'llāh kelimesi benim kalemdir. Kim kaleme girerse azabımdan emin olur.”

(12) Her kim benim al‘ama gire, benim ‘azābumdan emīn (13) olur.” Ve İmām-ı Ğazzālī rahmetu’llāhi [‘aleyh] eydūr kim:

[124b]

(1) “Lā ilāhe illa’llāh” demek hıřn-ı ek[be]rdūr. Ya‘nī ulu (2) al‘adur ve tevħīdūn niřānıdır. Her kim ki aa (3) girse sa‘adet-i sermedī ve ni‘met-i ebedī ol kimseye (4) hāřıldur. Her kiři kim girmese, taħařsun itmese taħallūf (5) eylese řekāvet-i ebedī ve ‘azāb-ı sermedī anuđdur. Ve Ebū (6) Z̄er raziyallāhū ‘anh eydūr: Resūl hāzretinden ‘a.m. řordum. (7) Eyitdüm-ki: “Yā Resūla’llāh ‘allemenī ‘amelen yukribunī ile-(8)-’l-cenneti ve yubā‘idnī mine’n-nāri.”⁷¹ Yā resūla’llāh baa bir ‘amel (9) öğret-kim beni cennete yakın ıla ve cehennemden beni irā (10) ide, didüm. Resūl hāzreti ‘a.m. buyurdu-kim: Yā Ebā Z̄er (11) “İzā ‘amilte seyyi’eten fetbi‘hā hāseneten.”⁷² Ya‘nī “her açan-kim (12) bir ğunāh iřlese anuđ ardınca bir hāsene (13) iřle kim ol seyyi’eyi maħv eyleye, gidere.” Eyitdüm-ki:

[125a]

(1) Yā hābība’llāh, lā ilāhe illa’llāh Muħammedūn resūlu’llāh daı hāsenāt-(2)-tan mıdır? āle: “Na‘am, hiye aħsenū’l-hāsenāt”⁷³ didi. Ya‘nī ol (3) hāsenātu ğökçeği ve yigregidūr, demek olur. (4) Hikāyet: Meger kim bir kiři ‘Arafāt’da tırmıřdı ve eline (5) yidi dāne tařcuğazlar alup eydürdi-kim: İy řa-(6)-řcuğazlar “eřhed ennī.”⁷⁴ Ya‘nī “eřhedü en lāilāhe illa’llāhu ve eřhedü enne Muħammedden ‘abdühü ve

⁷¹ “Ey Allah’ın resulü, beni cennete yaklaştıracak ve cehennemden uzaklaştıracak bir amel öğret bana.”

⁷² “Bir kötölük işlediğin zaman ardınca bir iyilik yap.”

⁷³ “Evet, o iyiliklerin en iyisidir.”

⁷⁴ “Bana şahitlik ediniz”

resulühü.⁷⁵ (7) Ya'nî şanukluk (8) viresiz ki ben şehadet iderem ki Allāh'dan artuk (9) tanrı yokdur ve dağı ol Muhammed Tanrı'nun resulidür, (10) didi. Dağı hemān-dem Allāhü te'ālā ol kişiye uyku viridi. (11) Uyudu, düşünde gördi-kim kıyāmet kopmuş. Cümle (12) maḥlūkāt 'araşāt meydānında cem' olmuş. Mīzān (13) kurulmuş. Beni alup terāzū dibine götürdiler. Bağa

[125b]

(1) hisāb olıcağ tamu vācib oldı. 'Azāb feri-(2)-şehleri beni alup cehenneme iletdiler. Ol taşcuğaz-(3)-laruñ birisi geldi, bu cehennemüñ kapusını bağıladı. Feri-(4)-şehler cehd idüp ol taşu kapudan giderimediler. (5) Bir kapuya dağı iletdiler. Ol yidi taşuñ biri dağı (6) geldi. Ol ikinci kapuyı bağıladı. Anı dağı (7) gidermege kadir ol[ma]dılar. Muḥaşşal ol-ki (8) yidi taşu şanuk dutmuşdı, cehennemüñ yidi (9) kapusını bağıladı. Pes cehennem feriştehleri bunı (10) alup 'arşü'l-'azīm altına iletdiler. Andan (11) Hāğ tebareke ve te'ālā hazretinden nidā geldi, (12) eyitdi: İy kulum sen ol taşları dār-ı dünyāda (13) şanuk tutduñ. Ben hoz senüñ hağkuñ zāyi'

[126a]

(1) itmeyem. Ben mücīb pādışāh <tut[d]uñ ben hoz senüñ (2) hağkuñ⁷⁶> şehadetüñe şahidin. İy ferişteherüm aluñ (3) bu kulumu cennete iletüñ, diye. Çünkü cennetüñ ka-(4)-pusına yakın geleler, göreler kim cennetüñ kapuları (5) bağılu ola. Ol şehadet kelimesi kim lā ilāhe illā'-(6)-llāh Muhammedün resülü'llāh'dür, gele mecmū'ı kapular açıla. (7) Kağı kapudan dilerse uçmağa gire ve sa'ādete (8) irişe. Allahümme'rzuknā ma'a cemī'i'l-mü'mināne ve'l-mü'mināt (9)

⁷⁵ Ben şahitlik ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur. Ve yine şahitlik ederim ki Muhammed onun kulu ve resulüdür." (Kelime-i şehadet).

⁷⁶ <tut[d]uñ ben hoz senüñ hağkuñ> kısmı önceki satırın sehven tekrarıdır.

ve'l-müslimîne ve'l-müslimâti. Āmīn yā Rabbe'l-‘ālemīn.⁷⁷ (10) Ve dağı ol ‘ālem fahrı ve peygāamberler mihterleri, ol (11) şāh-ı Şuffe-i Şafā, [ol] māh-ı kubb-e-i vefā Muḥammed Muşţafā ‘a.m. (12) buyurdı-kim, “bir kimesne ḥālīşen muḥlişen lā ilāhe (13) illa’llāh Muḥammedün resūlu’llāh dise elbetde uçmağa

[126b]

(1) gire” didi. Ve dağı ol seyyid-i ‘ālem ve fahr-ı (2) benī Ādem Muḥammed Muşţafā ‘a.m. eydür: Mi’rāc gicesi cennet (3) içinde bir iqlīm gördüm nūrdan yidi yüz biñ (4) şehri var. Ve her şehrinde yidi yüz biñ kö-(5)-şki var. Ve her bir köşkinde yitmiş sarāy var. Her (6) sarāyında yitmiş hücreleri var. Ve her hücrelerinde (7) yitmiş döşek var, sündüden ve istebrağdan ve (8) ḥarīrden. Ve her bir döşek üstinde bir ḥūrī (9) var. Ve her ḥūrīnün egninde⁷⁸ yitmiş hulle var. Her birinün (10) başında bir tāc var, nūrdan. Ve eger ol ḥūrīlerün (11) birisi dünyā yüzine bakşaydı anuñ yüzi nūrından⁷⁹ (12) eyle gün qarañu görineydi veyāḥūd ol ḥūrīlerün (13) birisi deñize tüküreydi ol deñizlerün

[127a]

(1) şuyı cüllāb gibi olaydı. Çün resūl ḥazreti (2) bu ‘ibretleri ve bu teferruḥları göricek eyitdüm ki (3) “fetebārekellahu aḥsenü'l-ḥālīkīne”⁸⁰ didüm. Andan eyitdüm, (4) İlähā, pādişāhā bunlar kañğı nebīnün veyāḥūd kañğı peygāamber-(5)-ünğdür, didüm. Ḥaḳ sübhānehü ve te‘ālā tarafından ḥiṭāb-ı (6) ‘izzet geldi-kim “yā benüm dostum Muḥammed, bu gördü-(7)-kilerünğden yüz biñ dağı artuḳ senünğ ümmetünğden (8) şol mü’minlerünğdür kim her dem şıdḳ-ıla eyde-(9)-ler kim eşhedü

⁷⁷ “Allah’ım bizi bütün mümin erkekler ve mümin kadınlar, müslüman erkekler ve müslüman kadınlarla birlikte rızıklandır. Amin. Ey âlemlerin Rabbi.”

⁷⁸ Yazmada : alnında. Karş. “egninde” MK 12b/12.

⁷⁹ Yazmada : yüzinden. Karş. “nūrından” MK 13a/1.

⁸⁰ “Yaratanların en güzeli olan Allah’ın şanı ne yücedir!” Müminün Sûresi 23/14.

en lā ilāhe illa'llāh ve eşhedü enne (10) Muḥammeden [‘abdühü ve resülühü].⁸¹
Diliyle diye ve gönliyle i’tikād (11) ide. Ve daḥı rivāyet iderler kim ol peyk-i
Rabbü-(12)-’l-‘ālemīn şalavātu’llāhi ‘aleyh, bir gün (13) Ḥaḳ sübhānehü ve te‘ālā
ḥāzretinden su’āl itdi

[127b]

(1) kim “pādişāhā, perverdigārā bu dükeli yaratduḡuḡ (2) ḳullaruḡdan sevgülüsü
kimdür?” Ol pādişāh-ı perverdigār (3) buyurdı kim “yā Cebrā’īl ‘azametüm ve
vaḥdaniyyetüm ḥaḳḳı-çün (4) benüm ḥāzretümde beni birleyen ḳullardan
Muḥammed Muştafā’dan (5) sevgülü ḳulum yokdur. Muḥammed Muştafā’yı anuḡ-
içün (6) ḥabīb idindüm ve zübde-i kāyināt ve eşref-i (7) maḥlūkāt andan ötrü
ḳıldum. Zīrā kim beni ḥiç kimesne (8) andan evvel birlemedi. Ve anuḡ rūḥını
küllīsinden (9) öḡdin yaratdum. ‘Arşı daḥı anuḡ nūrından yaratdum.” (10) Nitekim
ol sulḫān-ı taḫt-ı şerī‘at ve bürhān-ı baḫt-ı (11) ḥaḳıḳat Muḥammed Muştafā ‘a.m.
buyurur kim Allāh tebāreke (12) ve te‘ālā ḥāzreti “evvele mā ḥaleḳa rūḥī”⁸² didi.
Ya‘nī “rūḫları (13) yaratmazdın öḡdin benüm rūḥumı yaratdı.” Ḥaḳ tebāreke

[128a]

(1) ve te‘ālā ḥāzreti buyurdı-kim yā Cebrā’īl Ādem’üḡ ḫoḫraḡı (2) alınmadın ve
balçığı yoḡrulmadın benüm ḥabībüm taḫmīrlendi (3) ve benüm birlüḡüme,
varlıḡuma şehādet eyledi. Nitekim (4) resül ḥāzreti ‘a.m. buyurur: “Küntü nebiyyen
ve Ādemü beyne-(5)-’l-mā’i ve’ḫ-ḫīni.”⁸³ Ya‘nī “ben peygāMBER idüm henüz Ādem
(6) daḥı şuyıla balçık arasında idi.” Ve daḥı Allāh tebāreke (7) ve te‘ālā ḥāzreti

⁸¹ Yazmada : resülü’llāh. “Ben şahitlik ederim ki Allah’tan başka ilah yoktur. Ve yine şahitlik ederim ki Muhammed onun kulu ve resulüdür.” (Kelime-i şehadet).

⁸² “Allah’ın ilk olarak yarattığı benim ruhumdur.” (Hadis).

⁸³ “Ben peygamber iken Adem henüz su ile balçık arasında idi.” (Hadis).

eydür ki, yā Cebrāʿīl ol ḥabībüm dünyāda [iken] (8) anuḡ-içün altı yüz biḡ yıllık yol yukaru çıkardum (9) ve hicāblardan geçürdüm. Özümü ve lā-yezāl cemālümü (10) aḡa gösterdüm, didi. Andan Cebrāʿīl ʿa.m. eyitdi: (11) İlähā, pādişāhā ol ḥabībün Muḡammed Muştafāʿyı ne-ḡadar (12) seversin, didi. Ḥāzret-i ʿİzzetʾden nidā geldi (13) kim, yā Cebrāʿīl ʿizzetüm ʿazametüm ḡaḡḡı-çün anı şol-ḡadar

[128b]

(1) severin kim eger ol ḥabībüm benüm dergāhuma el götürse (2) eyitse kim İlähī ve seyyidī kāfirleri daḡı yarın (3) maḡşer güninde cehenneme ḡoyma ve cehennem odın söyündür (4) kāfirleri daḡı yakmasun ve kāfirlere daḡı dīzāruḡı (5) göster, dise “yoḡ” dimeyeydüm. Anuḡ duʿāsın müstecāb (6) ḡılaydum, didi. Andan Cebrāʿīl gelüp resül ḡazretine (7) bu beşāreti muştladı. Pes resül ḡazreti tebessüm (8) idüp güldi. Şöyle kim mübārek dişleri görindi. (9) Andan eyitdi-kim iy Bār-ı Ḥuzāyā, kāfirler ḡaḡḡında daḡı (10) duʿā ḡılsam icābet idermişsin. İmdi kāfirleri (11) dilemezsin. Atamı ve anamı dilemezsin. Ciger-güşem Ḥasan ve (12) Ḥüseynʾi ve Ḥāsım, İbrāhīmʾi dilemezsin. Kendü nefsum r-(13)-āḡatlıḡın dilemezsin. Senden bir avuḡ tevḡid ehli

[129a]

(1) güneḡ-kār ümmetümü dilerin, didi.

Resül-i muḡterem ol faḡr-ı ʿālem (2)

Eyitdi Rabbenā iy Rabb-ı ekrem

Sen ol Ğaffār u Settār Ḥuzāʾsın (3)

Günāḡlar ʿafv idici pādişāhsın

Bir avuḡ ümmetüm vardur güneḡ-kār (4)

ʿİnāyet anlara ḡıl iy perverd-ḡār

İlāhī fazlıñıla yarlığagıl (5)

Buları rahmet eliyle şığagıl

Eger rahmet bulursa cümle ‘ālem (6)

Degüldür rahmetünğden zerrece kem⁸⁴

Hiṭāb-ı ‘izzet indi⁸⁵ iy ḥabībī (7)

Günāhlu ümmetünğ sensin ṭabībī

Ne-kim sen diler-iseñ eyle olsun (8)

Murāduñ her ne ise eyle olsun.

Eger sen bunlara kılsañ şefā‘at (9)

Keremden⁸⁶ ben-daḥı kılam ‘ināyet⁸⁷

Andan resül ḥazreti rikḫat idüp (10) tazarru‘ kılup zārılığıla ağladı. Şöyle kim uçmaḫ ḥūrīleri (11) ve yidi ḫat gök feriştehleri bile ağladılar. Pes (12) hiṭāb-ı ‘izzet geldi-kim iy benüm dostum ve ay (13) resül-i muḫterem ağlamağıl. Beşāret olsun saña kim

[129b]

(1) “‘asā en-yeb‘aseke rabbüke maḫāmen maḫmūden.”⁸⁸ Ya‘nī:“Yā Muḫammed yakın (2) ḫaldı Rabbünğ seni maḫām-ı maḫmūda viribiye.” Dükeli nefsler (3) ḫayrān ḫalup yarın maḫşer güninde güneş issisinden (4) evliyā ve enbiyā dükeli “nefsī, nefsi” didükleri vaḫtin şefā‘at (5) maḫāmın saña rüzī kılam. Senünğ şefā‘atünğ-ile benüm ‘ināyetüm (6) arasında bir avuç günāhlularuñ günāhları maḫv olına. Ve (7) dükelisi rahmet bulursa benüm keremünden ‘acīb ve ğarīb (8) olmaya, didi. Ve

⁸⁴ Yazmada : “kim.” Karş. “kem” MK 14b/5

⁸⁵ Yazmada “indi-ki.” Vezin gereği “ki” hecesi atıldı.

⁸⁶ Yazmada “kereminden.” Vezin gereği “in” atıldı.

⁸⁷ Vezni : Me fā ‘ī lün / Me fā ‘ī lün/ Fe ‘ū lün

⁸⁸ “Rabbin seni Makam-ı Mahmud’a ulaştırısın.” İsra Sûresi 17/79.

dağı ol ma‘den-i vefā, ol resūl-i (9) bā-şafā ya‘nī Muhammed Muştafā ‘a.m. bir gün şubḥ namāzını kılop (10) mübārek arḳasın mihrāba virüp yüzün aşḫābdan yaḡa (11) dönüp otururdu. Nāḡāḥ tebessüm eyledi. Şöyle kim mübārek (12) dişleri görindi. Şaḫābeler resūl ḫāzretinüḡ gülüp (13) göḡli ḫoş olduḡına sevindiler. Eytidiler kim “fedāke

[130a]

(1) ebī ve ümmī.”⁸⁹ Ya‘nī “yā ḫabība’llāḥ atamız ve anamız saḡa fedā (2) olsun. Hemīşe sizi şāz u ḫandān görelüm” didiler. (3) Andan resūl ḫāzreti ‘a.m. buyurdu- kim iy şaḫābelerüm bu gice (4) Cebrā’īl beni Ḳudūs taḡlarına ilette. Anda seyr iderken (5) bir ulu taḡa uğradum. Teferrüc iderken anda bir ulu (6) maḡāra gördüm. Ol maḡāra içinde bir ḫandīl aşılıḡ (7) ve anuḡ altında bir nūrānī pīr gördüm, seccāde üzerinde (8) oturmuş, elinde bir ḫabaḡ tāze enār tutar. Bu ḫālī göricek (9) ben eytdüm ki “yā Cebrā’īl bu ne kişid[ür]?” Cebrā’īl (10) eyttte: “Yā Muhammed kendüzine şorḡıl tā ki cevāb vir-(11)-sün.” Pes resūl ḫāzreti eydür: İlerü vardum dağı (12) eytdüm: Es-selāmün ‘aleyküm iy Taḡrı’nuḡ ‘ābid ve zāhid (13) ḫulı, didüm. Andan ol pīr eyttte: ‘Aleykümü’s-selām

[130b]

(1) ve raḫmetu’llāḫi ve berekātühü iy Taḡrı resūli ve āḫir-zamān (2) peyḡāmbəri ve iy ‘aşīler şefā‘atçisi Muhammed, didi. Ben (3) eytdüm “iy ‘ābid ne vaḡitden berü bu arada ‘ibādet (4) ve ḫā‘at kılırsın” didüm. Ol pīr eyttte: Yā Muhammed (5) iki biḡ sekiz yüz yıldur ki bu arada ol ulu (6) dergāḫa ‘ibādet kılıram. Ol Rezzāḡ Pādişāḫ bir gün (7) benüm rızḡumı eksük itmedi. Her gün rızḡumı virür. (8) İmdi yā Muhammed benüm maḡşūdum murādum Ḥaḡ te‘ālā dergāḫından (9) buydu ki

⁸⁹ “Anam babam sana feda olsun!”

mübârek cemâlini müşâhede idem ve dağı (10) hazretünden temennâ iderüm-ki yevm-i kıyâmetde beni şefâ-(11)-‘atünden mahrûm itmeyesin. El-ğamdüli’llâh ki bu dünyâda mübârek (12) dîzâruñı gördüm, diyüp hoş âvâz-ıla eyitdi ki (13) “eşhedü en lâilâhe illa’llâhu ve eşhedü enne Muğammeden ‘abdühü

[131a]

(1) ve resulühü”⁹⁰ didi. Hemân-dem ol sâ‘at cân-ı pâkini (2) Hakk’a teslîm eyledi. Rağmetü’llâhi ‘aleyhi rağmeten vâsi‘aten.⁹¹ (3) Pes resûl hazreti ‘a.m. eydür: Çünki bu ħâli gördüm (4) yüzüm dergâha tıtdum ve eyitdüm ki: İlâhâ, pâdişâhâ, (5) perverdigârâ, ‘aceb senün dergâhuñda bundan sevgülü (6) kuluñ ola mı kim iki biñ sekiz yüz yıl senün (7) kulluğunñda ola. Cennet ta‘âmların viribiyesin, didüm. (8) Pes Allâh tebâreke ve te‘âlâ kıbelinden ħiğâb geldi-kim “yâ Muğammed (9) ‘izzetüm ‘azametüm ħakkı-çün her kimse-kim senün ümmetünñden (10) şıdğ-ıla ve i‘tikâd-ıla bir kez eyitse kim lâ ilâhe illa’llâh (11) Muğammedün resûlu’llâh dise ol ‘âbidün iki biñ sekiz (12) yüz yıllık şevâbından artuğ şevâb ol mü’münün (13) ‘ameli dîvânına yazam, didi. İmdi iy yârenlerüm

[131b]

(1) uşda bu beşârete sevinüp güldüm, didi. Ammâ şimdi (2) ol ‘âbidün meyyitini merğada götürürler. Ferişteler (3) ħâzır oluñ, varup namâzını kılalum, didi. Pes (4) aşğâblar cümlesi ħâzır olup Ĥazret-i Resûl’le bile varup (5) gördiler kim bir tâbüť içinde bir nûrânî pîr yatur. Ĥazret-i (6) ‘Alî kerreme’llâhü vechehü yudı ve ‘Abbâs oğlı Fağl şu koydı. (7) ‘Oşmân rağiya’llâhü‘anh kefenine şardı. Resûl hazreti anuñ (8) namâzın kıldı. İkindü vağtinde ħabre ħodılar, ilâ rağmeti’llâhi te‘âlâ. (9) Rivâyet

⁹⁰ Ben şahitlik ederim ki Allah’tan başka ilah yoktur. Ve yine şahitlik ederim ki Muhammed onun kulu ve resulüdür.” (Kelime-i şehadet).

⁹¹ “Allah’ın geniş rahmeti onun üzerine olsun”

olındı Hâzret-i Resûl'den 'a.m. eydür: Her⁹² (10) kişi-kim biş kimesne'ı ħorlasa biş dürlü nesne⁹³ (11) ziyân [ider.] Evvel: Her kişi kim 'âlimleri⁹⁴ ħorlasa (12) dînine ziyân ider. İkinci: Her kişi-kim begleri (13) ħorlayup ħıffet nazarıyla baksa dünyâsına ziyân

[132a]

(1) ider. Üçinci: Her kişi-kim ħoņşusına ħor nazar-ıla (2) baksa menfa'atlerine ziyân ider. Dördinci: Her kişi kim (3) ħavm ħabîlesine ħor nazarla baksa [mürüvvetine]⁹⁵ ziyân ider. (4) Bişinci: Her kişi kim ehline ħor nazarla baksa 'îşine (5) ziyân ider ve hem dirligi telħ olur. Ebü Bekr razıyallâhü (6) 'anh eydür: Biş dürlü nesne zülmetdür ve biş nesne (7) anuħ çerâğıdır. Evvel-günâh zülmetdür ve anuħ (8) çerâğı tevbe itmekdür. İkinci: Ķabr zülmetdür ve anuħ çerâğı (9) lâ ilâhe illa'llâh Muħammedün resûlu'llâh dimekdür. Üçinci: Āħiret (10) zülmetdür ve anuħ çerâğı 'amel-i şâlihüdür. Dördinci: (11) Şırâţ⁹⁶ köprüsi zülmetdür ve anuħ çerâğı yaramaz işlerden (12) nehy itmekdür. Ve daħı dünyâ zülmetdür ve anuħ (13) çerâğı tã'atdür ve hem 'ibâdetdür. **Dakıķa:**

[132b]

(1) Ķaçan-kim kıyâmet günü olsa, cümle ħalâyıķ 'araşât (2) meydânına cem' olduğu vaħtin bir münâdî nidâ kılıp (3) eyde kim: Ķanı Muħammed ümmetleri? Ol Taħrı te'âlâ ŧanukları, (4) diye. Pes "lâ ilâhe illa'llâh" diyen mü'min muvaħħidler bir kezden (5) başların ħaldurup "lebbeyk" diyeler. Andan ŧoņra Ķaħ (6) tebâreke ve te'âlâ ħâzreti buyura kim ħabîbüm Muħammed Muştafâ'nun (7) taħtını uruħ. Pes

⁹² "Her" sonraki satırın başında mükerrerdır.

⁹³ "Nesne" sonraki satırın başında mükerrerdır.

⁹⁴ Yazmada : 'âlimlere.

⁹⁵ MK 16b/9

⁹⁶ Yazmada : şırâţı.

nürdan taht uralar. Muḥammed Muṣṭafā (8) ‘a.m. gelüp ‘arş gölgesinde ol taht (9) üzerinde otura. Andan Ḥaḳ teḇāreke ve te‘ālā ḥazreti (10) buyura kim: İy benüm dostum Muḥammed, kāfirler (11) dünyā yüzinde başa “iki” didiler, “üç” didiler. Ve hem (12) feriştehler kızlarıdır ve ‘avratları⁹⁷ var, didiler. (13) İşbu şādık kullarum beni birlediler, “birdür” didiler.

[133a]

(1) Ve anlarıñıla toḳuşup uruşdılar. Benüm birlüğüme (2) ve münezzehlüğüme şanuḳluḳ virdiler. “Lā ilāhe illa’llāh” didiler, (3) diye. Andan resül ḥazreti ‘a.m. daḫı eyde kim: İlāhā (4) ve pādişāhā, ben kuluña daḫı bunlar “cāzū” didiler. Ve (5) “delü” ve “şaḡır, şā‘ir” didiler. Bu şādık ümmetlerüm anlara (6) “yalan söylersiz” didiler. Benüm peygāمبرlığıma ve resüllüğüme (7) şehādet idüp “Muḥammedün resūlu’llāh” didiler, diye. Ḥaḳ te‘ālā (8) ḥazreti celle celālühü kemāl-i luṭfindan buyura kim: “İy (9) ḥabībüm bunlarıñ bende daḫı ve sende daḫı ḥaḳları (10) vardır. İmdi sen bunlarıñ ḥaḳların öde. Ben-da-(11)-hı ödeyeyin. Pes resül ḥazreti ‘a.m. eyde kim (12) İlāhī, seyyidī ve mevlā’ī nicesine ödeyeyin, diye. (13) Ḥaḳ te‘ālā eyde kim: İy benüm dostum Muḥammed, sen şefā‘at

[133b]

(1) kıl, ben ‘ināyet kılayum. Mecnū‘ısı rahmet bulup dīzārum (2) ve cemālüm görmege lāyık olsunlar. Allahümme’rzuḳnā ma‘a (3) cemī‘i’l-mü’minīne ve’l-mü’mināt ve’l-müslimīne ve’l-müslimāt]. Āmīn (4) yā Rabbe’l-‘ālemīn.⁹⁸ **Temsil:** Dimişler kim lā ilāhe illa’llāh Muḥammedün (5) resūlu’llāh diyicek mü’min muvaḥḫid olan kişilerün (6) dilinde Mūsā peygāمبر ‘aşāsı gibidür. Meşelā Mūsā

⁹⁷ Yazmada : ‘avratlarıdır.

⁹⁸ “Allah’ım bizi bütün mümin erkekler ve mümin kadınlar, müslüman erkekler ve [müslüman kadınlar]la birlikte rızıklandır. Amin. Ey âlemlerin Rabbi.”

(7) peygāmbere ‘a.m. şordılar kim yā Kelīme’llāh senüñ (8) ‘aşāñ ne sebebden ötrü yitmiş biñ cāzūnuñ (9) cāzūluğın bāṭıl kıldı? Mūsā peygāmber ‘a.m. şöyle cevāb (10) virdi-kim: Benüm ‘aşām ḥaḳ idi. Cāzūlaruñ siḥri (11) bāṭıldı. Ḥaḳ gelicek ḥoz bāṭıl maḥv olur, didi. (12) Ve daḥı ol iki cihān serveri Muḥammed Muştafā’ya ‘a.m. (13) şordılar kim: Yā ḥabība’llāh Mūsā peygāmberüñ ‘aşāsı

[134a]

(1) niceydi? Resül ḥazreti ‘a.m. eyitdi-kim: Mūsā peygāmber (2) issi günde ‘aşāsın yire dikerdi, hemān-dem biterdi (3) ve yapraklanurdu. Mūsā peygāmber anuñ gölgesinde (4) rāḥat olurdu. İmdi iy kardaşlar yarın ‘araşāt (5) güninde kim issiden beyniler çoḳraduğı vaḳitde mü’minlerüñ (6) lā ilāhe illa’llāh Muḥammedün resūlu’llāh kelimesi daḥı gelüp nūrdan (7) bir gölge ola. Mü’minlerüñ küllisi anuñ gölge-(8)-sinde yarın rāḥat ola. Ve daḥı nice kim Mūsā (9) peygāmberüñ ‘aşāsı cāzūların siḥrini bāṭıl kıldı. (10) Ve ol ‘aşāyla koyunlarına yaprak silkerdi. Her kaçan-kim mü’minler (11) daḥı lā ilāhe illa’llāh Muḥammedün resūlu’llāh dise cümle günāhları (12) şol ağaçlar yaprağı gibi dökülür. Eyitdiler kim “nice yā resūla’llāh” (13) didiler. Resül ḥazreti eyitdi: Zīrā ki mü’minlerüñ yazuḳları⁹⁹

[134b]

(1) bāṭıldur, lā ilāhe illa’llāh Muḥammedün resūlu’llāh kelimesi (2) ḥaḳdur. Her kaçan-kim ḥaḳ gelse bāṭıl gider. Nitekim Ḥaḳ tebāreke (3) ve te‘ālā Kelām-ı kadīmide buyurur: “Ve ḳul cā’e’l-ḥaḳḳu ve zeheḳa-(4)-’l-bāṭılu, inne’l-bāṭıle kāne zehūḳān.”¹⁰⁰ (4) İlāhā, pādişāhā, (5) perverdigārā cümle günāhluları raḥmetüñ deñizine (6) ḥaldur ve günāhların ‘afv eylegil. Lā ilāhe illa’llāh Muḥammedün (7)

⁹⁹“yazuḳları” sonraki sayfanın ilk kelimesi olarak mükerrerdur.

¹⁰⁰ “De ki : “Ḥaḳ geldi, batıl yok oldu. Şüphesiz batıl, yok olmaya mahkūmdur.” İsra Sūresi 17/81.

resūlu'llāh diyen mü'min muvahhidleri tođrı yoldan (8) ayırmađıl ve Muḥammed Muṣṭafā 'a.m. ŧerī'atinden ve anuđ ŧefā'atinden (9) ayırmađıl. Āmīn yā Hādiye'l-muđillīn. İmdi iy dostlar (10) ve iy 'aşıklar kelime-i tevḥīdün esrārından ve aḥbārından (11) size bir beṣāret ḥaberin vireyin, ŧol vaḳit-kim ḥoŧ eyde-(12)-siz ŧevḳ-ile: Eŧ-ŧalātu ve's-selāmu 'aleyke yā Resūla'llāh.¹⁰¹ Ebū (13) Hüreyre raziya'llāhü 'anh rivāyet ider Muḥammed Muṣṭafā'dan 'a.m.

[135a]

(1) ol daḥı Cebrā'īl'den, Cebrā'īl daḥı Mīkā'īl'den, Mīkā'īl (2) daḥı İsrāfīl'den. İsrāfīl 'a.m. daḥı Allāh tebāreke ve te'ālā (3) ḥazretinden. Ḥaḳ tebāreke ve te'ālā buyurur kim: Her ḳulu[m] kim (4) ŧıdḳ-ıla, iḥlāŧ-ıla cān ü gönülden “lā ilāhe illa'llāh Muḥammedün resūlu'-(5)-llāh” dise anuđ ağzından bu kelime ḳıḳduđı ŧā'at (6) ḳudretüm birle anı bir ḳuŧ yaraduram kim yitmiŧ bu dūnyāca büyü-(7)-klügi ola. Ve ol ḳuŧ uḳarken anuđ ḳanatları (8) ünin yidi ḳat gök ferīŧtehlerine iŧitdürem. (9) Ol ferīŧtehler ḳünkim bu āvāzı iŧidürler, eydürler kim (10) “yā mevlā'ī ve yā seyyidī bu āvāz kim bizüm ḳulađumuza (11) gelür, bu-nice āvāzdu?” Pes Ḥaḳ te'ālā eydür kim “iy (12) ferīŧtehlerüm ol ün benüm ḳulum fülān ḳiŧinün ĩmānı (13) ünidür. 'Azametüm ḥaḳḳı-ḳün gerekdür kim tesbīḥlerünüz ŧevābından

[135b]

(1) ol ḳuluma bađıŧlayasız.” Pes ferīŧtehler her birisi (2) ol mü'mine ŧevābların bađıŧlayalar. Andan Ḥaḳ te'ālā bunlaruğ (3) ne-ḳadar ŧevāb bađıŧladuđın ḳudret ḳalemiyle nürdan (4) kāđız üzerinde yaza. Andan buyura kim “iy ferīŧtehlerüm (5) ol ḳulumı sevdünüz mi?” Cümle ferīŧtehler eydeler kim: Yā Rab (6) sevdük. Yine buyura kim “iy ferīŧtehlerüm benüm ḳullaruma (7) cömerdlıḳ mı gösterürsüz” diye.

¹⁰¹ “Ey Allah'ın resulü, salat u selam senin üzerine olsun!”

Andan Hâk te‘âlâ celle celâlühü (8) eyde kim “sizden kullarum haklurakdur. Zîrâ kim dü-(9)-şmenlerüm arasında beni birleyen ve benüm birlüğüme (10) ve münezzehlüğüme şanukluk viren anlardır. İmdi (11) cömerdlük başa yaraşur kim rahmetüm denizleri (12) mevc urur. İmdi siz şanuk oluñ kim ben ol (13) kulumu cehennem odından âzâd eyledüm ve dîzârumı aña

[136a]

(1) erzânî kıldum. Ol sizün ‘atâñuzı n’ider”¹⁰² diye. (2) Pes Allâhü te‘âlâ böyle hitâb idicek yidi kat gök (3) ferîştehleri bir kezden eydeler kim “İlâhî bizi dañı (4) anuñ yüzi şuyına bağışla” diyeler. **Nazm:**

Ne (5) luţf olur zihî in‘âm [ü ihsân]¹⁰³

Ki kıldı kullarına anı Yezdân (6)

Niçün pes bu söze şâd olmayasın

‘İnâyet kıldı saña (7) çünki Raḥmân¹⁰⁴

Pes ol resül-i şakaleyn ve imâmü-(8)-’l-ḥaremeyn Muḥammed Muştafâ ‘a.m. bu kelâmı didi dañı (9) epsem oldılar. Cümle aşḥâblar şâz u ḥürrem oldılar. Ḥazret-i (10) ‘Alî kerreme’llâhü vechehü şurıgeldi, eyitdi: Yâ ḥabîba’llâh (11) atam ve anam saña fedâ olsun. Ammâ ol kuş kancaru (12) varduğın bilmedük, didi. Andan resül ḥazreti buyur-(13)-dı-kim: Ben ‘ilmün şehriyem, ‘Alî ol şehrün çapusıdur.

[136b]

(1) Andan eyitdi: Yâ ‘Alî, ol kuş ‘arş ardına uçar. (2) Ol ‘arşü’l-‘azîm ardında bir ulu deniz vardur. (3) Aña rahmet denizi dirler. Andan Hâk tebâreke ve te‘âlâ (4) ol kuşa rahmet denizine “tal” diyü emr ider. Pes (5) ol kuş ol denize talur gene çıkar.

¹⁰² Yazmada : nizerler.

¹⁰³ S 17a/1. Bu “nazm” MK nüshasında yoktur.

¹⁰⁴ Vezni : Me fâ ‘î lün / Me fâ ‘î lün / Fe ‘ü lün

Ḥaḳ sübhānehü (6) ve te‘ālā buyurur kim: Yā kuş fülān maḳāma var daḫı anda (7) silkin. Pes ol kuş ol maḳāma varur daḫı anda (8) silkinür. Pes ol kuşuñ ḳanadından yitmiş biñ ḳatre (9) nür tamlar. Ḥaḳ tebāreke ve te‘ālā anuñ her ḳatresinden bir (10) ferişteh yaradur. Ve daḫı Allāhü te‘ālā ḳıbelinden nidā gelür kim: İy feriştehlerüm (11) yitmiş bölük oluñ. Her bir bölügünüz tā devr-i ḳıyāmete degin (12) ol lā ilāhe illa’llāh Muḫammedün resūlu’llāh diyen ḳulum için du‘ā (13) ḳıluñ ve tesbīḥ idüñ. Ol tevḫīd kelimesin diyen için

[137a]

(1) benden raḫmet ve dīzār dileñ, diye. Pes mecmū‘ısı diz (2) çöküp Ḥaḳ sübhānehü ve te‘ālānuñ emrine muḫī‘ olup tā ḳıyāmete (3) degin ol mü’mīn için tevbe ve istiğfār ideler. Va’llāhü (4) a‘lem.

Nāfi‘ oğlu Zeyd rażiya’llāhü ‘anh rivāyet ider, Ḥazret-i (5) Resūl’den ‘a.m. Buyurdı-kim: İy benüm ümmetüm, bilüñ ve āgāḫ (6) oluñ kim dünyāda benüm hiç sizden artuḳ ḡuşşam yoḳdur. (7) Ol Tanrı ḫaḳḳı-çün, benüm nefsum anuñ ḳudret elindedür, (8) bir gün yā bir sā‘at geçmez kim ümmetüm ḡuşşasında olmayam, didi. (9) Ve daḫı buyurdı-kim geçen gice ol pādīşāḫ-ı ‘ālem şabāḫa (10) yakın baña ḫiṭāb-ı ‘izzet ḳıldı-kim: Yā Aḫmed, ümmet için (11) nice ḡuşşalanursun? Ve eger bunlar senüñ ümmetüñ (12) ise benüm daḫı ḳullarumd[ur]. Ve eger senüñ dostlarıñsa (13) benüm daḫı ḫazīne-dārlarumdur. Ve eger senüñ daḫı

[137b]

(1) cemā‘atüñ ise benüm daḫı ṭanuḳlarum ve bahādurlarumd[ur]. ‘İzzetüm (2) ve ‘azametüm ḫaḳḳı-çün ben anlara atalarından ve analarından daḫı (3) şefḳatlıyam. Ve eger ben bunları sevmeseydüm kendü (4) adımı bunlarıñ dillerinde ḳomayaydum ve hem benüm sevgümi (5) bunlarıñ ḡönline bırakmayaydum. Yā

Ahmed ve yâ Muhammed saña beşâret (6) olsun-kim adum senün aduñla çifttür. İmdi iy mü'minler (7) ve iy 'âşıklar, şâdıklar Allâhü te'âlâ dostları ve Muhammed ümmetleri (8) Allâhü te'âlâ tarafından za'îf kullarına ne 'inâyet ve ne ihsân (9) ve ne luţf u kerem olur. Pes saña dañı lâyıķ degüldür kim (10) anuñ gibi pâdişâha 'âşî olasın. Gerekdür kim dâyim anuñ (11) buyruğın dutasın, luţfına mağrūr olmayasın, (12) kahrından dañı korkasın ve rahmetine ümîz dutasın. (13) İlâhâ, pâdişâhâ ve perverdigârâ cümle mü'minlere 'inâyetün

[138a]

(1) yoldaş eylegil ve toğrı yoldan ayırmağıl ve sen sevdüğün (2) kullardan eylegil. Âmîn yâ Rabbe'l-'âlemîn. Ve dañı ol fahr-ı (3) 'âlemîn ve misâfir-i kâbe kavseyn Muhammed Muştafa 'a.m. mübârek (4) dilinden ve şeker sözünden şöyle buyurdu-kim: Hâķ tebareke (5) ve te'âlâ hâzreti celle celâlühü benim ümmetüme atalarından ve analarından (6) dañı şefkatlurakđur. Anuñiçün-kim ata ve ana, oğlı ve (7) kıızı gördüklerinden severler. Allâh tebareke ve te'âlâ hâzreti (8) benim ümmetümden lâ ilâhe illa'llâh Muhammedün resü'llâh diyenleri (9) yaradup dünyâ sarâyına getürmedin sever. Nitekim Kelâm-ı (10) Kâdîm'inde buyurur: “fe sevfe ye'ti'llâhü bi-kavmin yuhibbuhum (11) ve yuhibbühunu”¹⁰⁵ didi. Ve dañı ata ve ana, oğlı ve kıızı (12) üç yıl ve dört yıl oddan ve şudan şaklar. (13) Allâh tebareke ve te'âlâ hâzreti lâ ilâhe illa'llâh Muhammedün resü'llâh

[138b]

(1) diyen mü'minleri anası rahmine düşdüğinden tâ ölince şaklar. (2) Nitekim Kelâm-ı Kâdîm'inde buyurur: “Le-hü mu'aķķibâtun min beyni (3) yedeyhi vemin

¹⁰⁵ “(Bilin ki) Allah onların yerine öyle bir topluluk getirir ki, Allah onları sever, onlar da Allah'ı severler.” Maide Sûresi 5/54.

ḥalfihi yahfezūnehu min emri'llāhi”¹⁰⁶ didi. Ve daḥı (4) bir āyetde buyurur ki “fe'llāhu ḥayrun ḥāfızan ve hüve erḥamu-(5)-'r-rāḥimīn.”¹⁰⁷ Ve daḥı eyitdi-kim ata ve ana oḡlın ve kıızın (6) ne-ḳadar ḳoḳ severe kendü adını oḡlına virmez. (7) Eydürler kim bizden toḡan oḡlana kend[ü] adumuz nite vire-(8)-lüm? Allāh tebāreke ve te'ālā ḥāzreti lā ilāhe illa'llāh Muḥammedün resū'llāh (9) diyen mü'min muvaḥḥidleri sevdüğinden kendünün ulu (10) adların bağışlar. Nitekim Ḳur'ān-ı Ḳadīm içinde buyurur: “el-ḳuddūsü-(11)-'s-selāmü'l-mü'minü”¹⁰⁸ didi. Şol mü'min ki lā ilāhe illa'llāh (12) Muḥammedün resū'llāh didi, aḡa mü'min adın bağışladı. Nitekim (13) Ḳur'ān-ı Ḳadīm içinde buyurur: “Ḳad efleḡa'l-mü'minūne.”¹⁰⁹

[139a]

(1) Ve daḥı Allāhü te'ālānuḡ bir adı Şehīd'[dü]r. Nitekim Ḳur'ān-ı Ḳadīm¹¹⁰ (2) içinde buyurur: “Va'llāhu şehīdün 'alā ma-ta'melün.”¹¹¹ Allāhü te'ālā ḥāzreti (3) celle celālühü lā ilāhe illa'llāh Muḥammedün resū'llāh diyen mü'minlere (4) ol adın daḥı bağışladı. Nitekim Ḳur'ān-ı Ḳadīm içinde ḡaber (5) virür: “li-tekünü şühedā'e 'alā'n-nāsi”¹¹² didi. Ve daḥı Ḥaḳ (6) sübhānehü ve te'ālānuḡ bir adı Şākir'dür.¹¹³ Nitekim Kelām-ı Ḳadīm (7) içinde ḡaber virür: “Fe-inne'llāhe şākirün

¹⁰⁶ “İnsanı önünden ve ardından takip eden melekler vardır. Allah'ın emriyle onu korurlar.” Ra'd Sûresi 13/11.

¹⁰⁷ “Allah en iyi koruyandır ve O, merhametlilerin en merhametlisidir” Yûsuf Sûresi 12/64.

¹⁰⁸ “(O) kutsal (her türlü eksiklikten uzak), barış ve esenliğin kaynağı, güvenlik veren(dir).” Haşr Sûresi 59/23.

¹⁰⁹ “Mü'minler, gerçekten kurtuluşa ermişlerdir.” Mü'minûn Sûresi 23/1.

¹¹⁰ Yazmada : Ḳadīm'de.

¹¹¹ “Allah yaptıklarınıza şahittir” Aliimran 3/98.

¹¹² “Sizler insanlara birer şahit (ve örnek) olasınız diye” Bakara Sûresi 2/143.

¹¹³ Yazmada : “Şekür.” Karş. “Şākir'dir.” MK 21b/4; “Şākir'dür” S 18b/14.

‘alīm.”¹¹⁴ Hâk tebâreke ve te‘âlâ (8) hâzreti kemâl-i kereminden lâ ilâhe illa’llâh Muḥammedün resûlu’llâh diyen (9) mü’minlere ol adı daḡı bağışladı. Nitekim Kelâm-ı (10) Qadîm’inde buyurur: “Ve seneczî’ş-şâkirîn”¹¹⁵ didi. Ve daḡı (11) Allâhü te‘âlâ hâzretinün bir adı Şekür’dur. Nitekim Qur’ân’da buyurur: (12) “İnne rabbenâ le-ğafûrun şekür.”¹¹⁶ Pes lâ ilâhe illa’llâh Muḥammedün resûlu’llâh (13) diyen mü’minlere ol adın daḡı in‘âm eyledi. Nitekim

[139b]

(1) Kelâm-ı Qadîm içinde buyurur: “ve qalîlün min ‘ibâdiye’ş-şekür”¹¹⁷ (2) didi. Ve daḡı Allâhü te‘âlânun bir adı A‘lâ’dur. Nitekim Qur’ân-ı (3) Mecîd içinde buyurur: “Sebbihî’sme rabbike’l-a‘lâ.”¹¹⁸ Hâk te‘âlâ (4) hâzreti ‘inâyet kıluḡ lâ ilâhe illa’llâh Muḥammedün resûlu’llâh (5) diyen mü’minlere ol adın daḡı bağışladı. Nitekim Qur’ân-ı (6) Mecîd içinde buyurur: “Ve lâ-tehinü ve lâ-tahzenü ve entümü’l-a‘levne”¹¹⁹ (7) didi. Ve daḡı Hâk sübhânehü ve te‘âlânun bir adı daḡı (8) Aḡad’dur. Nitekim Qur’ân-ı Qadîm’inde buyurur: “Qul hüve’llâhü aḡad”¹²⁰ (9) didi. Ol adın daḡı kereminden mü’minlere Allâhü te‘âlâ in‘âm (10) eyledi. Ve daḡı bir âyetde Hâk te‘âlâ “ev câ’e aḡadun minküm”¹²¹ didi. (11) Zihî ‘inâyet, zihî ḡimâyet, zihî faẓl [u] kerem kim bir avuç (12) ḡor topraḡı kereminden şöyle kaldırdı-kim kendünün (13) ulu adlarını anlara ‘aḡâ eyledi. Yoḡdan var idüp

[140a]

¹¹⁴ “Şüphesiz Allah onu bilir, karşılığını verir.” Bakara Sûresi 2/158. Yazmada ayet “va’llâhu şâkirün ḡalîm.” şeklinde yanlış yazılmıştır.

¹¹⁵ “Biz şükredenleri mükâfatlandıracağız” Aliimran 3/148.

¹¹⁶ “Şüphesiz Rabbimiz çok bağışlayandır, şükürün karşılığını verendir.” Fâtır Sûresi 35/34.

¹¹⁷ “Kullarımdan şükredenler pek azdır.” Sebe’ Sûresi 34/13.

¹¹⁸ “Yüce Rabbinin adını tesbih et.” A‘lâ Sûresi 87/1.

¹¹⁹ “Gevşemeyin, hüzünlenmeyin. Üstün olan sizlersiniz.” Aliimran Sûresi 3/139.

¹²⁰ “De ki : “O, Allah’tır, bir tektir.” İhlas Sûresi 112/1.

¹²¹ “Veyahut biriniz gelince” Nisa Sûresi 4/43.

(1) ĩmān ve ‘irfān vire, mü’min ve müslimān ide ve ümmet-i (2) Muḥammed’den eyleye. Bez-baḥt ol kişidür kim anuḡ gibi luḡ [u] kerem (3) bilmeyüp ol ulu dergāh[a] ‘āşī ola ve emrine muḡālefet ide. (4) Toprak ol kişinüḡ başına kim ol dergāh-ı ‘ālīye kendüzini (5) ḡāk eylemeye. ĩlāhā, pāzişāhā, perverdigārā cümle mü’mirlere (6) ‘ināyet idüp tevbe ve tevḡīk virüp hidāyet rüzī (7) kı1. Āmīn yā Hādiye’l-muḡillīn. Ve daḡı rivāyet iderler¹²² (8) kim Ḥaḡ sübhānehü ve te‘ālānuḡ resūli Ḥazret-i Muḥammed Muştafā ‘a.m.¹²³ (9) eydür: Ḥaḡ te‘ālā celle celālühü bir gün baḡa ḡitāb idüp eyitdi: (10) İy benüm dostum Muḥammed, ḡiç bilür misin-kim saḡa niçün buyurdum-ki (11) benüm ‘arşum üzerine başmaḡuḡla çıḡıḡıl. Tā kim paşmaḡuḡ tozı (12) bizüm ‘arşumuza deḡsün, didi. Andan resül ‘a.m. eyitdi-kim (13) “ĩlāhī, bildür bileyin” didi. Andan Ḥaḡ tebāreke ve te‘ālā buyurdı-kim:

[140b]

(1) İy benüm dostum Muḥammed, ayakları¹²⁴ üzerine namāza şol-ḡadar (2) ḡurduḡ kim ben mücīb pādişāh ‘azametümle ve salḡanatum (3) birle sen ḡabībden utanurvan. Anuḡiçün yüz biḡ (4) raḡmet feriştehleriyle Cebrā’ıl’e didüm-ki sen ḡabībden (5) ‘özr dileyüp viribidüm. Ve daḡı mübārek yüzüḡi bizüm (6) ḡazretümüzde şol-ḡadar topraḡa ḡoduḡ kim senüḡ başmaḡuḡ (7) tozı ‘arş gözine tütüyā kıldum. Ve daḡı yā ḡabībüm Muḥammed (8) henüz cenneti ve cehennemi, yirleri ve gökleri yaratmadın (9) yidi yüz biḡ yıl ilerüden ben ‘arşum üzerinde (10) taḡrıḡlık kıldum ve ‘arşum daḡı baḡa ḡulluḡ kıldı. (11) Ve ‘arşı yaratmazdın evvel ‘arş yidi yüz biḡ yıl (12) şalavāt getürdi. Andan ‘arşa eyitdüm: Yā benüm ‘arşum (13) ne dilersenḡ dile, didüm. ‘Arş eyitdi: Yā Rab, ḡazretüḡ

¹²² “ + ler” eki mükerrerdir.

¹²³ ‘a.m. kısaltması sonraki satırın başında mükerrerdir.

¹²⁴ Yazmada : ayakları

[141a]

(1) buyurmuşdı-kim benüm bir dostum vardur ki anuñ adı (2) Muḥammed'dür. Yā Rab, senden anı dilerem ki anuñ mübārek (3) ḳademi benüm yüzüm üzerine başa, didi. Pes Ḥaḳ tebāreke ve te'ālā (4) ḥazreti eyitdi: Yā 'arşum, evvel aña bir ev düzedeyin kim (5) ol ḥabīb varlık tonın geyüp tıracaḳ ḥāzır o-(6)-lsun, didi. İmdi yidi ḳat gök ol ḥabībün evinün (7) saḳfı olsun. Nitekim Ḥaḳ te'ālā Kelām-ı Ḳadīm'inde buyurur: (8) “Ve ce'alnā's-semā'e saḳfen maḥfūzā.”¹²⁵ Ve ol saḳfuñ (9) bezegi yıldızlar olsun. Nitekim Ḥaḳ tebāreke ve te'ālā Ḳur'an-ı (10) Ḳadīm içinde buyurur: “İnnā zeyyennā's-semā'e bi-zīnetin(i)-(11)-'l-kevākibi.”¹²⁶ Ve yidi ḳat yirler anuñ ferşi, döşegi (12) olsun. Nitekim Ḥaḳ te'ālā Kelām-ı Mecīd'inde buyurur: “Elem (13) nec'ali'l-arza mihādā.”¹²⁷ Ve daḫı laṭif çemenler ol

[141b]

(1) ferşün ḫalısı olsun. Nitekim Ḥaḳ te'ālā buyurur: “Ve (2) ḥadā'ika ḡulbā. Ve fākiheten.”¹²⁸ Ve daḫı bulutlar ol ḥabībüm (3) evinün ferrāşı olsun. Nitekim Ḥaḳ buyurur: “Ve enzelnā (4) mine'l-mu'şirāti mā'en seccācā”¹²⁹ didi. Ve daḫı yeller ol (5) Muḥammed evinün ḳulluḳçıları olsun. Nitekim Ḥaḳ te'ālā Kelām-ı (6) Ḳadīm'inde buyurur: “Ve erselnā'r-riyāḥa levākīḥa”¹³⁰ didi. (7) Ve daḫı ay ol ḥabīb evinün bacası olsun ve güneş (8) çerāḡı olsun. Nitekim Ḥaḳ te'ālā Kelām-ı Mecīd'inde buyurur: (9) “Hüve'llezī ce'ale'ş-şemse ziyā'en ve'l-ḳamere nūran.”¹³¹

¹²⁵ “Gökyüzünü de korunmuş bir tavan yaptık.” Enbiya Sûresi 21/32.

¹²⁶ “Biz, en yakın göğü zinetlerle, yıldızlarla donattık.” Saffat Sûresi 37/6.

¹²⁷ “Biz, yeryüzünü bir döşek yapmadık mı?” Nebe Sûresi 78/6.

¹²⁸ “Sık ağaçlı bahçeler, meyveler” Abese Sûresi 80/30-31.

¹²⁹ “Yağmur yüklü yoğun bulutlardan şarıl şarıl yağmur yağdırdık.” Nebe Sûresi 78/14.

¹³⁰ “Rüzgârları da aşılایıcı olarak gönderdik.” Hicr Sûresi 15/22.

¹³¹ “O, güneşi bir ışık (kaynağı), ayı da (geceleyin) bir aydınlık (kaynağı) kılandır.” Yûnus Sûresi 10/5.

Ve (10) dağı gice ol evüñ perdesi olsun. Ve hem gündüz ol (11) ħabībüm evinüñ kapısı olsun. Nitekim Ĥađ te‘ālā Ķur‘ān-ı (12) Ķadīm’inde buyurur: “Ve ce‘alnā’l-leyle libāsān. Ve ce‘alnā’n-nehāre me‘āşā.¹³² (13) Ve dağı Ka‘be ol evüñ göbegi olsun. Ve aña

[142a]

(1) ümmet olan mü’mınlerüñ günde biş kez yönleri ol Ka‘be’den (2) yaña olsun. Ve ol Ka‘be ol ħabībüm Muĥammed’üñ maĥāmı olsun. (3) Ve anda her ne-kim biterse anuñ şadaĥası olsun. Ve uçmaĥ (4) ol Muĥammed’i sevenlerüñ sarāyı olsun. Ve cehennem ol (5) Muĥammed’i sevmeyenlerüñ ıurağı olsun, didi. Andan ‘arş (6) eyitdi: İlähī, seyyidī ve mevlā’ī ben ol ħabībündenem. Ol (7) ħabībüm benümdür, didi. Pes Ĥađ tebāreke ve te‘ālā eyitdi: (8) Yā ‘arş, ben aña mi‘rāc ĥıl‘atın virüp ĥazretüme da‘vet (9) itsem gerek. Andan ‘arş eyitdi: İlähī senden dilerem (10) ki ol dostuña buyurasın benüm yüzüme başmağı tozıyla (11) başa kim anuñ mübārek ayağı tozı baña dege, didi. Allāhü ekber! (12) Zihī ‘ināyet, zihī ĥürmet, zihī ‘izzet kim Ĥazret-i Resül’e viri-(13)-lmişdi. Zihī devlet, zihī sa‘ādet ol kişinüñ başına

[142b]

(1) kim aña ümmet olup anuñ şeri‘atine uya ve ol (2) yürüdüğü yola yüriye ve tamām ol faĥr-ı [‘ālem] Muĥammed Muştafa’yı (3) cān ü gönülünden seve. İmdi iy ‘azīz, ol Tanğrı ħabībi (4) ve dertlülerüñ ıabībi ve güneĥ-kār ümmetüñ şefī‘i bu şevketi (5) ve bu ululuğı, miskinlik ve alĥaĥlığıla buldı. Pes iy mü’mın (6) bunu bildükden şonra mü’mın ve muvaĥĥid olan kimesne gerekdür (7) ki alĥaĥlığı ve miskinligi kendüzine pīşe kıla ve eyde kim: (8) Ol iki cihān faĥrı ve

¹³² “Geceyi (sizi örten) bir elbise yaptık. Gündüzü de geçimi temin zamanı kıldık.” Nebe Sûresi 78/10-11.

peygâmbەرlerüñ mihteri ve Tañgrı (9) resüli buyurdı-ki“ Allâhümme’hyinî miskînen ve emitnî (10) miskînen ve’şurnî [min] zümreti’l-mesâkîn”¹³³ didi. Ya’ni İlâhî, (11) “beni miskîn dirgür ve miskîn öldür. Beni miskînler (12) bölüginde qopar” diye. Tekebbürlügi gidere ve eyde kim benüm aşlum (13) bir qatre murdâr şudandur kim bevl yolından geçdüm,

[143a]

(1) geldüm. İçüm taşum tolu ‘ayıbdur ve şoñum dañı (2) bir avuç topraqdur. Ben qanda ululuq qanda diyüp ‘ibâdete (3) ve tã’ate meşgûl olursa qamulardan oñ ol añıla ve (4) qamular ‘azâb içinde olıcaq ol râhatlık içinde ola. (5) Girü evvelki sözüme gelelüm. İmdi iy mü’min muvañhidler (6) ata ve ana oğula ve kıza yiyesi virür, kendüler dañı bile (7) yirler. Tañgrı tebâreke ve te’âlâ envâ’ dürlü ta’âmlar yaradur, (8) qullarına yidürür, kendü yimekten içmekten münezzehdür. Nitekim (9) Haq tebâreke ve te’âlâ Kelâm-ı Qadîm’inde buyurur kim “ve hüve yu’çimu (10) ve lâ-yu’çamu.”¹³⁴ Ve dañı ata ve ana, oğlı ve kıızı uyudurlar, kendüler (11) dañı bile uyurlar. Ol Lañîf Tañgrı qullarını (12) uyudur, kendü uyumaz, bekler. Bir ziyân olmasun, dir. (13) Nitekim Kelâm-ı Mecîd’inde buyurur: “Lâ te’ñuzuhü sinetün ve lâ-nevm.”¹³⁵ Ve

[143b]

(1) dañı ata ve ana, oğlına ve kızına sermâye virür. Ammâ ol (2) sermâyeyi harâmiden beklemezler. Haq sübhânehü ve te’âlâ mü’min (3) ve muvañhid qullarını elest ‘âleminden berü saqlayup îmân (4) sermâyesin bağışladı, fazl kıldı. Ölüm

¹³³ “Allahım beni fakir olarak yaşat, fakir olarak öldür ve fakirler zümresinden haşr eyle.” (Hadis).

¹³⁴ “O beslediği hâlde beslenmeye ihtiyacı olmayan(dır).” En’âm Sûresi 6/14.

¹³⁵ “O’nu ne bir uyuklama tutabilir, ne de bir uyku.” Bakara Sûresi 2/255.

vaqtinde daḥı¹³⁶ (5) anuḡ īmānını şeyṭān-ı laḥīn mekrinden şaḡlar. Nitekim (6) Kelām-ı Mecīd içinde ḡullarına ḡaber virüp eydür: “Yuṣebbitu’llāhu’llezīne (7) āmenū bi’l-kavli’s-sābiti fī’l-ḡayāti’d-dünyā ve fī’l-āḡireti.”¹³⁷ Ve daḥı (8) ata ve ana azacuḡ incinmekle oḡuldan ve kızdan yüz dö-(9)-ndürürler. Ḥaḡ sübhānehü ve te’ālā ḡazreti mü’mınleri bir ḡatre (10) şudan yaratdı. Nice yıllar kendünḡ fazlından besledi (11) ve aḡa dürlü ni’metler virdi. Ol ni’metleri yiyü ṡururken (12) Ḥaḡ te’ālā ḡazretine ‘āşī olur. Bunca şuçlar ve günāḡlar (13) işlerler. Ol şuçların görürken kemāl-i keremiyle seni rüsṡāy

[144a]

(1) itmez ve rızḡunı daḥı kesmez. Ve daḥı ata ve ana oḡlı ve kızını diriirken (2) severler. Öldükden şonra tızcek uşanurlar. Eydürler kim: (3) “Tızcek götürün¹³⁸ ḡuḡne ḡon, dirler. Ve kimi eydür “tız oluḡ (4) yiyidi. İledün ḡabrine ḡon” diyüp bu ḡāl içinde iken (5) andan yüz döndürürler. İletüp anı ḡaraḡu bīrün içine defn (6) idüp giderler. Andan şonra Ḥaḡ tebāreke ve te’ālā ḡazreti kemāl-i (7) kereminden buyurur kim: İy beni dünyāda birleyen ḡulum ve iy (8) benüm¹³⁹ münezzeḡlüḡüme ṡanuḡluḡ viren ḡulum, seni yaluḡuz mı (9) ḡodılar. ‘Azametüm ḡaḡkı-ḡün seni ḡoş dutam, ḡiḡ ḡuşşa (10) yimegil. Ve eḡer dünyāda evinden ayrılıp ḡaraḡu yir içinde (11) ḡalduḡsa uş benüm nürum gelür. Ve eḡer döşek (12) isterseḡ uş ḡulle. Ve eḡer bāḡ ve baḡḡa isterseḡ uş (13) uçmaḡ. Ve eḡer yār yoldaş isteriseḡ uş ben mücīb

[144b]

¹³⁶ “daḥı” sonraki satırın başında mükerrerdir.

¹³⁷ “Allah, iman edenleri hem dünya hayatında hem de ahirette sabit bir sözle sağlamlaştırır.” İbrahim Sûresi 14/27.

¹³⁸ Yazmada : götürün (nun ile).

¹³⁹ Yazmada : beni.

(1) pādīshāh, tā kıyāmet günine degin saña yār. Ve kıyāmet gü-(2)-ninde cümle hālāyık ‘araşāt meydānında cem’ oldukları (3) vaktin seni varṭalardan kırtaram ve cennete kıoyam. Allāhümme-(4)-’rzuḳnā. Ve daḫı mü’mınler size bir beşāret haberin vıreyın (5) kim bıñ cān[a] degır. Şol vaktin kim ol hūtemü’l-e-(6)-nbiyā ve’l-mürselīn peygāMBER ḫāzreti ‘a.m. mī’rāc (7) gıcesi “ḳābe ḳavseyn”¹⁴⁰ maḳāmına varıcaḳ Ḥāḳ te‘ālā ḫāzretınden (8) ümmetine armağan dıledı. Pes Ḥāḳ tebāreke ve te‘ālā ḫāzretınden (9) ḫıṭāb-ı ‘ızzet gıldı-kım: İy benüm dostum Muḫammed, sen peygāMBERler (10) mıhteri, sen mürseller serverısın. İmdi ümmetüñe (11) bır armağan vıreyın kim hıç bır ümmet görmemiş ola, (12) dıdı. Andan resūl ḫāzreti eyıtdı: İlāhī eger (13) buyurursañ anlara ıledem, dıdı. Pes Ḥāḳ sübhānehü ve te‘ālā

[145a]

(1) ḫāzreti buyurdı-kım: Anlara armağan oldur kım lā ilāhe illa’llāh (2) Muḫammedün resūlu’llāh kelımesın çok çok dıyeler. Ve çok dımekden (3) hergız üşenmeyeler. Zīrā kım cennetde ḫūrīlerüñ güzellıgı lā ilāhe (4) illa’llāh Muḫammedün resūlu’llāh nūrındandır. Ve cennetüñ ḳapuların (5) açan lā ilāhe illa’llāh Muḫammedün resūlu’llāh kelımesıdır. Ve daḫı (6) burāḳı sākın iden ve yoldaş iden lā ilāhe illa’llāh (7) Muḫammedün resūlu’llāh’dür. Ve perdeleri gıderen mü’mınlere dīzār (8) görmege ḳuvvet vıren lā ilāhe illa’llāh Muḫammedün resūlu’llāh’dür. (9) Ve daḫı cehennem odın mü’mın muvaḫḫıd ḳullardan ḳaçuran lā ilāhe (10) illa’llāh Muḫammedün resūlu’llāh’dür. Ve eyü ‘amellere ḳulağuz olup (11) reh-nümün olan lā ilāhe illa’llāh Muḫammedün resūlu’llāh’dür. Ve ğafletle (12) olan ṭā‘atleri benüm ḳatumda ḳabūliyyete geḳüren lā ilāhe illā-(13)-’llāh Muḫammedün resūlu’llāh’dür. Ve ben pādīshāhlar pādīshāhını

¹⁴⁰ “Fekāne ḳābe ḳavseymi ev ednā : (Peygambere olan mesafesi) *iki yay aralıgı kadar*, yahut daha az oldu.” Necm Sūresi 53/9.

[145b]

(1) kulumdan rāzī ve hoşnūd eyleyen lā ilāhe illa'llāh Muḥammedün resūlu'llāh'-
(2)-dur. Pes resūl ḥazreti 'a.m. eydür: Bu beşāreti işidicek (3) cānum sevindi,
göñlüm¹⁴¹ nūrlandı. Ben, İlāhā, ma'būd-(4)-ā bu tuḥfe[yi] ümmetüme armağan
iledeyüm, didüm. Andan Ḥaḳ te'ālā (5) buyurdu-kim iy benüm dostum Muḥammed,
'azametüm ve salṭanatum ḥaḳḳı-çün (6) eger bir kişi yüz yıl “lā ilāhe illa'llāh” dise
maḳbūl degüldür, (7) tā kim “Muḥammedün resūlu'llāh” dimeyince. Velīkin zihī
sa'ādet (8) ve devlet ol kişiye “lā ilāhe illa'llāh Muḥammedün resūlu'llāh” (9)
diliyle diye ve göñliyle inana. İlāhā, pādişāhā, perverdi-(10)-gārā kemāl-i
kereminden lā ilāhe illa'llāh Muḥammedün resūlu'llāh (11) kelimesin dilümüzden
gidermegil. Āḥir demde imānı ve islāmı (12) yoldaş eylegil. Āmīn yā mücībe's-
sā'ilīn. Ve daḥı rivāyet-(13)-dür ki ol iki cihān serveri Muḥammed Muştafā 'a.m.

[146a]

(1) bir gice şol-ḳadar ağladı kim mübārek gözlerinün yaşı (2) secde eylediği yiri
balçık eyledi. Yidi ḳat gökler (3) feriştehleri cem'isi bir kezden resūl ḥazretin
esirgeyüp (4) ḳatılık inilediler, gözlerinden yaş yirine ḳan dökerler. (5) Fāṭıma
raziyallāhü 'anhā resūl ḥazretinün zārılığın işitdi. (6) Şol-ḳadar zārī ḳılup iniledi-
kim cennet ḥūrīleri (7) Fāṭıma için bile inileşdiler. 'Arş daḥı ditredi ve yirler (8)
deprendi ve hem ṭağlar ḥarekāta geldi. Pes Ḥaḳ tebāreke ve te'ālā (9) tarafından
ḥiṭāb-ı 'izzet geldi-kim iy ḥūrīler ne geldi size (10) kim inilersiz ve iy 'arş n'oldı
saḡa kim ditrersin. (11) Ve daḥı yirlere ve ṭağlara ḥiṭāb geldi-kim neden ötrü
deprenür-(12)-siz. Pes ḥūrılar 'arş ve kürsi, levḥ ve ḳalem ve yirler, ṭağlar dü-(13)-
kelisi eyitdiler kim iy perverdigār-ı 'ālem, saḡa ma'lūmdur ki ḥabībün

¹⁴¹ Yazmada : göñün.

[146b]

(1) Muḥammed Muṣṭafā ‘a.m. iniler ve anuṣ nesl-i tāhirisi ve āhret (2) melikesi Fāṭıma daḥı bile zārī kıluṗ iniler. Biz¹⁴² daḥı anlara (3) muvāfaḳat idüṗ ditrerüz, didiler. Haḳ sübhānehü ve te‘ālā (4) ḥazretinden cevāb geldi-kim ḥoş varduṗuz benüm dostlaruma (5) muvāfaḳat kılduṗuz. İmdi iy ‘azīz ḳardaşlar ve iy dīn (6) yolında yoldaşlar bu ne ğāfillik ve ne maġrūrlikdur ki (7) Ḥazret-i Resül ‘a.m. bizüm-içün ağlaya ve Fāṭıma gibi āhret (8) ḥatunı rażiya’llāhü ‘anhā bizden ötrü inileye, ‘arş (9) kürsi ve levḥ ḳalem ve yirler ve gökler ve ḥūriler ve yidi ḳat (10) gök feriştehlere bizi esirgeye, biz kendümüzi esir-(11)-gemezüz ve ḥiç anmazuz. Şol sarāylar ḥarāb kılıcı ‘Azrā’īl’i (12) ve şol dirlikler taġıdıcı ve şol nāzenīn mestüre (13) ḥatunları ṭul ḳoyıcı ve şol tatlu yārenleri bir birinden

[147a]

(1) ayırıcı ve şol elif gibi ṭoġrı ḳāmetleri¹⁴³ dal idici ve şol (2) nergis gözleri soġulducı ve şol tāze yüzleri şoldurucu (3) ve şol nāzük tenleri ṭopraḳlara esir kılıcı ‘Azrā’īl’i anmazuz. (4) Āh ol, kimseyi esirgemez ve ḥürmet eylemez ve mühlet virmez. Pes (5) ölümü anuṗ zārī zārī inilemeyüp kendü nefsumüzi esir-(6)-gemeyüz. Ḥalvetlerde gözlerümüzden yaşlar yirine ḳanlar aḳıdavuz. (7) Biz kendümüzi [esirgeyüp]¹⁴⁴ ağlayamayıcak ayruḳlar bizüm-içün nite ağlaya. (8) Āh āh ol şoṗ nefes ḳorḳusından. Āh āh ölüm (9) acısından. Āh āh ol melekü’l-mevt ḥarbesinden. Āh āh (10) ol¹⁴⁵ eyersüz uyansuz ata binmek ḳorḳusından. (11) Āh āh ol bacasuz ve

¹⁴² Yazmada : beni.

¹⁴³ Yazmada : ḲLDLRY

¹⁴⁴ MK 28a/8

¹⁴⁵ “ol” mükerrerdir.

çerâksuz ve döşeksüz karanı ev (12) kórkusından. Āh āh ol Múnker ve Nekīr kórkusından (13) āh āh. İlāhā, pādişāhā, perverdigār[ā] biz miskīnleri ol

[147b]

(1) ġarīblıkda ol kórhulardan sen saklağıl ve ‘ināyetüñi ol (2) demde bize yoldaş eylegil ve ezelde virdüğüñ ĩmān ħil‘atını (3) bizden girü almağıl. Āmīn yā Rabbe’l-‘ālemīn. Girü sözüme (4) gelelüm. Çünkü ol resūl-i müctebā Muḥammed Muştafā ‘a.m. bu (5) ağlamak içindeyiken Ḥaḫ te‘ālā kıbelinden ħiṭāb geldi-kim iy benüm (6) ḥāş dostum Muḥammed, niçün böyle zārī kılup ağlarsın? (7) Eger bu ağladuğıñ cennet hevesinden ötrüyise ben (8) mücīb pādişāh ḥoz cennetleri senüñ-içün ve senüñ (9) dostlarıñ için yaratdum. Ve eger cehennem kó[r]kusından [ise cehennemi seniñ gövdeñe ḥarām kıldım. Eger benim dīzārım ve cemālüm hevesinden]¹⁴⁶ (10) ötrü ağlarsañ ol ḥod senüñ naşībüñdür. Andan (11) resūl ḥazreti ‘a.m. eyitdi: İy kerīm pādişāh, senüñ sev-(12)-güñ beni cennet talebinden fāriğ kıldı. Ve dīzāruñ ni‘meti (13) dağı baña¹⁴⁷ ümmetümle ḥoşdur. İlāhī, seyyidī ve mevlā’ī

[148a]

(1) benüm ağladuğum bir avuç za‘īf ümmetüm içündür. Anlarıñ (2) gövdeleri cehennem odına nice kıtlana. Anlarıñ za‘īflerin (3) ve za‘īflıkların anup ağların, didi. Andan Ḥaḫ sübhānehü (4) ve te‘ālā kıbelinden ħiṭāb geldi-kim: İy benüm ḥāş dostum (5) Muḥammed, lā ilāhe illa’llāh Muḥammedün resūlu’llāh çoqalın bunlara giyürem (6) ve ‘ināyetüm ‘aşāsını ellerine virem ve fażlumı bunlara yoldaş (7) idem, cehennemüñ ne zehresi ola ki bunlara ziyān degire. (8) ‘Azametüm ve salṭanatım ḥaḫkı-çün cehennemüñ her gözini gül ve reyḥān (9) kılam tā ki lā ilāhe

¹⁴⁶ MK 28b/7-8. (Harekelidir).

¹⁴⁷ Yazmada : aña.

illa'llāh Muḥammedün resū'llāh diyenlere selām eyleye. (10) Tā kim ol mü'minler cehennem üstinden geçince gül ve reyḥān (11) koḥusu anlara geliṭura. Pes ol kān-ı şafā ma'den-i (12) vefā Muḥammed Muştafā 'a.m. bu beşāreti işidicek sevindi, (13) şāz u ḥürrem oldu. Andan eyitdi-kim ümmetüme muştilık olsun

[148b]

(1) ki azacuk 'amel-ile çok luṭfa ve çok ni'mete iriserlerdür, (2) didi. İmdi iy cānum ḳardaşlar, dāyim eksüksüz eydüñ (3) kim “lā ilāhe illa'llāh Muḥammedün resū'llāh.” Der-sefer, “lā ilāhe illa'llāh.” (4) Der-ḥātır “lā ilāhe illa'llāh.” Gāh bī-gāh “lā ilāhe illa'llāh.” Şeb ü rüz (5) “lā ilāhe illa'llāh.” İlāhā, pādişāhā, perverdigārā bu kelime-i (6) tevḥīdi dilümüzden gidermegil ve Muḥammed Muştafā'nuñ (7) şefā'atinden biz za'īf ḳulları ayırmağıl. Āmīn yā ilāhe-(8)-'l-'ālemīn ve yā ḥayre'n-nāşirīn. Ve daḥı rivāyetde gelür kim (9) Ḥaḳ sübhānehü ve te'ālā bir gün Cebrā'īl'e emr eyledi, eyitdi-kim: (10) Yā Cebrā'īl, bu gün ḥabībüm Muḥammed kāfirler elinden ḳatı (11) incinmişdür, gönli melüldür. Mekke ḥareminde oturmuşdur. (12) Bir mü'min ister ki ḥalvetde kendü derdin aña eydi-(13)-vire. İmdi var cennet içinde ḥabībüm Muḥammed Muştafā'nuñ

[149a]

(1) burāḳın al ve yidinci ḳat gökden yitmiş biñ raḥmet feriştehlerin (2) al raḥmet tonıyla. Ve daḥı cennet içinde yitmiş biñ (3) dāne gevher alğıl, nürdan ṭabaḳlar içine ḳoyğıl. Ve her bir ṭabaḳı bir (4) ferişteh eline virgil. Ve uçmaḳdan yitmiş biñ sündüs (5) alğıl. Ve daḥı nürdan yitmiş ḥulle alğıl. Ve yidi köşelü bir tāc (6) alğıl. Varup benüm dostum Muḥammed Muştafā'ya benden selām (7) ilet. Ve ol feriştehler ol cevherleri şaḳu şaḳsunlar. (8) Ve dükeli elin ve ayağın öpsünler. Andan benüm ḥabībüm (9) ol yitmiş ḥulle'i geysün ve ol nürdan tācı mübārek (10)

başına ursun ve burāka binsün. Ve feriştehler öñince (11) yürüsünler. Ol ħabībüm Mescid-i Akşā'ya gelsün. Andan (12) 'Arş altında tursun. Andan şonra yidi yüz yıllık yol (13) yuċaru çıċsunlar. Ve her bir gökde olan feriştehler istikbāl

[149b]

(1) idüp şaċu şaċsunlar. Ve ol sündüs ve istebrak bīz-(2)-leri ħabībümün burākı ayaċına döşesünler. Ĥabībüm Muĥammed'ün (3) burākı sündüs üzerine yürisün, didi. Pes Cebrā'ıl 'a.m. (4) Ĥaċ sübhānehü ve te'ālā ħazretinün buyruċını yirine getürdi. (5) Her ne-kim emr oldıysa aldı. Yitmiş biñ feriştehler ile (6) resül ħazretine geldi. Selām virdi ve Ĥaċ te'ālā ħazretinden (7) selām getürdi ve aĥvālī tamām i'lām itdi. [Nazm]

Şefī'ü-(8)-'l-müzñibin ol nūr-ı ħādī

'Anādan ċurtaran oldur 'ibādı (9)

Cemī'-i evliyānuñ pīşvāsı

Be-küllī etkıyānuñ muċtedāsı (10)

Muĥammed Muştafā maĥdüm-ı emced

Mufahĥam müctebā Maĥmūd Aĥmed

Denā (11) taċında şimurċ-ı sa'ādet

Taċarrüb bāċına murċ-ı siyādet (12)

Resūlu'llāhdür ol Allāh ħabībī

Cemī'-i dertlünün oldur (13) taċībī¹⁴⁸

Andan peygāMBER 'a.m. sevinü turgeldi. Burāka

[150a]

¹⁴⁸ Vezni : Me fā 'ī lün / Me fā 'ī lün / Fe 'ü lün

(1) yakın geldi. Binmek diledi. Cebrā'îl 'a.m. tîz yügürü geldi. (2) Eyerün gâşiyenin getürdi ve eyitdi-kim: “El-ḥamdü li'llāhi rabbi-(3)-'l-'ālemîn.”¹⁴⁹ Pes resül 'a.m. eyitdi: Yā aḥî Cebrā'îl ne (4) sebebden şükr eyledün, didi. Andan Cebrā'îl eyitdi: Yā ḥabība'llāh (5) yigirmi biñ yıldur kim Allāhü te'ālā ḥazretinden bir dilek diledüm, (6) Ḥaḫ sübhānehü ve te'ālā fazl [u] keremiyle anı baña bu gün (7) rüzî kıldı. Anuñ-içün şükr eyledüm, didi. Pes resül 'a.m. (8) eyitdi: Yā aḥî Cebrā'îl, ol dilek ve ḥacet ne idi? (9) Anı baña bildür, didi. Cebrā'îl 'a.m. eyitdi: Yā ḥabība'llāh (10) Ḥaḫ sübhānehü ve te'ālā seni ḥaḫ itmezden evvel senün şevketününden (11) ve ululuğundan şol-ḳadar ḥaberler virürdi ve size (12) şol-ḳadar muḥabbet izhār iderdi-kim dükeli muḳarreb (13) ferişteher size 'aşıḳ olmışlardı. Ve ben daḫı

[150b]

(1) ol vaḳit eyitdüm-ki İllāhî yā Rab, ol ḥabībün Muḥammed'ün (2) gâşiyede-dârlığın baña rüzî kıldı, didüm. İmdi Ḥaḫ sübhānehü (3) ve te'ālā kemāl-i kereminden ol du'āmı bu gün müstecāb kıldı. (4) Anuñ-içün şükr iderem, didi. Zihî sa'adet resül-i (5) mükerrem ve ḥabīb-i muḫterem ki Cebrā'îl-i emîn ol peyk-i (6) Rabbü'l-'ālemîn anuñ gâşiyenin götürmege yigirmi biñ (7) yıl evvelden diledüğünden sonra buldı. Zihî devlet (8) ve sa'adet ol kimesnelerün cānına kim anuñ ümmetinden (9) oldı. İllāhî, seyyidî ve mevlā'î, biz ḳulları anuñ şefā'atine (10) lāyık idüp ve anuñ şefā'atiyle biz güneḫ-kārları sevindür-(11)-gil, yā ekreme'l-ekremîn. Andan resül ḥazreti mübārek ḳademin (12) başdı-kim burāḳa bine. Yine binmedi. Pes Ḥaḫ te'ālā ḳıbelinden āvāz (13) geldi-kim “yā Muḥammed burāḳa binsenene ve bize ḳavuşmağa ivsenene.

[151a]

¹⁴⁹ “Hamd, âlemlerin Rabbi Allah’a mahsustur.” Fatiha Sûresi 1/2.

(1) Biz saña müştākuz, sen bize müştāk olmaduñ-mı?” Andan (2) resül hazreti ‘a.m. eyitdi: İy benüm sulţānum ve iy benüm (3) sübhānum, şükṛāne buyur binem, didi. Hāḳ te‘ālādan nidā geldi-kim (4) “iy benüm dostum Muḥammed, yarın kıyāmet güninde lā ilāhe illa’llāh (5) Muḥammedün resūlu’llāh diyenleri cümle maḥlūḳāt güneşiñ ḥarāretinden (6) “nefsī, nefsi” diyüp beyniler çoḳraduğı vaḳtin anları issiden (7) şaklayam ve daḥı şuşatmayam. Ve daḥı ḳamu ümmetlerden biş yüz yıl (8) ilerü cennete givürem, perdeleri götürem, dīzārımı gösterem, (9) didi. Andan resül hazreti hüccesine girdi. Ol kāfir kim (10) ğazāda mübārek dişiñ şımışlardı, ol dişi mübārek (11) avıcına aldı, taşra çıkdı ki burāḳa binmedi. (12) Hıṭāb-ı ‘izzet geldi-kim “yā Muḥammed ol avcuñdağı ne nesnedür?” (13) Eyitdi: İlāhī, sen yigrek bilürsin. Hāḳ sübhānehü ve te‘ālā ḳibelinden

[151b]

(1) yine hıṭāb geldi-kim “iy benüm ḥabībüm bilürin. Ve illā kim sen söyledü[ğü]ñ (2) baña ḥoş gelür.” Eyle olsa resül hazreti ‘a.m. eyitdi: Yā Rab (3) avcumdağı dişiüm pāresidür. Uş ḥazretüñe getürdüm ki (4) ḳullarıñdan saña şikāyet ḳılam. Hāḳ sübhānehü ve te‘ālā hazreti buyurdı-kim (5) “iy ḥabībüm eger sen baña ḳullarımdan şikāyet idersen¹⁵⁰ ben-daḥı (6) saña ümmetüñden şikāyet ḳılam, didi.¹⁵¹ Çünkim resül (7) hazreti bu hıṭābı işidicek epsem oldı. Andan Rabbü-(8)-’1-‘izzetden hıṭāb geldi-kim “yā Aḥmed gel şulḥ idelüm. Sen (9) baña ḳullarımdan şikāyet ḳılma, ben daḥı saña ümmetüñden (10) şikāyet ḳılmayayın” didi. Ya‘nī sen¹⁵² dünyā evinde ḳullaruma (11) ‘azāb dilemegil ben daḥı āḥiretde senüñ

¹⁵⁰ Yazmada : idersen.

¹⁵¹“didi” mükerrerdır.

¹⁵² Yazmada :ben sen.

ümmetüñe ‘azāb (12) kılmayayum, didi. Andan resül ‘a.m. eyitdi-kim İlähî yā Rab (13) rāzî oldum, didi. Ve illā benüm bu sözde müşkilüm oldı.

[152a]

(1) Andan [Allāh] hāzreti eyitdi-kim: Yā ḥabībüm müşkilün nedür, şor kim eydi virem, (2) didi. Resül ‘a.m. eyitdi iy Bār-ı Ḥudāyā kāfirler ne (3) eyü ‘amel kıldılar ve ne iş işlediler kim ben anlardan şikāyet (4) kılduğum dilemezsin, didi. Ḥaḳ te‘ālā celle celālühü buyurdı-kim (5) iy ḥabībüm ben anlardan bî-zāram. Ve illā kim sen ‘ālemlere (6) rahmetsin. Ben kerīm pādişāh seni ‘ālemlere rahmet viribidüm. (7) İmdi dilemezsin ki bu düşmenlerden ötrü sen ayruḳsı (8) olasın, didi. Bu hikāyet işbu hikāyetde beñzer ki Ḥaḳ (9) tebāreke ve te‘ālā Mūsā peygāmbera ‘a.m. ḥiṭāb kıldı-kim yā (10) Mūsā ol azmış ve kendüzin görmüş Fir‘avn’a v-(11)-arasın ve anı öğütleyesin ve eydesin-kim iy bāğî eger (12) sen kendü kulluğun unutduñsa biz tañgrılığumuz (13) unutmazız.¹⁵³ Ve eger saña şehvet ve hevā ve gurūr gālib

[152b]

(1) olup seni yoldan azdurdıysa ben Raḥīm pādişāhvan, (2) senün küstāhlığıña baḳup seni oda yaḳmadum. Ne-ḳadar kim (3) sen edebsüzlik kılduñsa ben saña beglik bağışladum. (4) Uşda dört yüz yıldur kim sen¹⁵⁴ bî-edeblik kılırsın. (5) Bir gün ben senün başun ağırtmadum ve dişün sızlatmadum. (6) İmdi hoş ḳocalduñ ve hem ölümün yaḳın geldi. Gel-berü (7) bî-edebliği ve küstāhlığı terk eyle.¹⁵⁵ Özün ħırelığa (8) urma ve yavuz işlerüñe peşimān olğıl. Tañgrı’ya dönüp (9) Tañgrı’yı birlegil. ‘Azametüm ḥaḳkı-çün dört yüz yıl daḳı (10) ‘ömür vire[yi]n. Ol dört yüz yıllıḳ geçen küfrün ħırelığı (11) urmayayın, andan giçeyin, didi. Ve bunca

¹⁵³ Yazmada : unutmazın.

¹⁵⁴ Yazmada : seni.

¹⁵⁵ Yazmada : eyleye.

kelimâtdan sonra (12) eyitdi: Yâ Mûsâ ol Fir‘avn’a varıcağ katı söyleme, aña (13) yumşaq söyle. Ola kim bizi aña veyâhûz utana,

[153a]

(1) qorka. Nitekim Kelâm-ı Kadîm içinde buyurdi: “Feḳûlâ lehu ḳavlen (2) leyyinen le‘allehu yetezekkeru ev yaḥşâ”¹⁵⁶ didi. Mûsâ ‘a.m. ḥayrân (3) oldı. Andan eyitdi: Yâ Rab, ol mel‘ûn ne yumşaq (4) söze lâyıḳ kâfirdür. Ol ne zâlim ne münâfıḳdur, didi. (5) Ḥaḳ sübhânehü ve te‘âlâ buyurdi-kim: Yâ Mûsâ ben Fir‘avn’dan bî-zâram. (6) Ve illâ kim sen Mûsâ-yı Kelîm’sin ve şefḳatlu ulu peygâmbere-(7)-sin. Ben revâ görmezem ki sen anuḡ gibi murdârdan (8) ötrü ayruḳsı olası, didi. Ve daḡı ol âḥir-zamân (9) peygâmbere [ve iki cihân serveri Muḥammed Muştafâ ‘aleyhi’s-selâm buyurdi-kim iy mü’mine] ¹⁵⁷ Fir‘avn-ı la‘în kim dört yüz yıl taḡrılıḳ (10) da‘vâsın ide, ol Laṭîf Taḡrı’nuḡ luṭfı aña şunuḡ (11) gibi olıcağ, ‘âşî ḳul kim yavuz işlerine peşimân (12) ola, istiḡfâr ü tevbeye gele anuḡ dergâhında yüzin (13) toprağa süre, şıdḳ u ihlâş-ıla tazarru‘ eyleye, ümîzdür ki

[153b]

(1) tevbesi ḳabûl olup ve kendüzi maḡfûr ola. Ḥaḳ sübhânehü (2) ve te‘âlâ ḥazretinde taḳarrüb bula. Ve aña lâyıḳ ḳullardan ola. (3) Allâhüme’r-zuḳnâ ma‘a cemî‘i’l-mü’mine ve’l-mü’mine ve’l-müslime (4) ve’l-müslime. Âmin yâ Rabbe’l-‘âlemîn.¹⁵⁸ Girü sözümeze (5) gelem. Ol dürr-i Baḥâ, ol bedr-i burc-ı Tâhâ, muḳtedâ-yı (6) müctebâ Muḥammed Muştafâ ‘a.m. ḥazretinüḡ mi‘râcından bir şemme-(7)-sin şerḥ idelim. İmdi iy mü’mine ve iy muvaḥḥidler (8) şekki

¹⁵⁶ “Ona yumşaq söz söyleyin. Belki öğüt alır, yahut korkar.” Tâhâ Sûresi 20/44.

¹⁵⁷ MK 32b/3-4.

¹⁵⁸ “Allah’ım bizi bütün mümin erkekler ve mümin kadınlar, müslüman erkekler ve müslüman kadınlarla birlikte rızıklandır. Amin. Ey âlemlerin Rabbi.”

gümānı¹⁵⁹ gidergil, mi'rāc aḥbārın dınlegil. Ḥaḳ (9) sübhānehü ve te'ālā emriyle ol-
dem ve ol ḥulle-(10)-leri egnine virdiler ve nürdan tācı mübārek başına (11) urdılar
ve ol sündüs ve istebraḳ bīzleri mübārek ḳademine (12) döşediler ve Cebrā'īl-i emīn
ḡāşiyesin götürdi ve (13) Mīkā'īl 'a.[m.] sağ yanında yitmiş biḡ feriştehler-ile

[154a]

(1) ve İsrāfīl 'a.m. şol yanında yitmiş biḡ feriştehlerle ve (2) 'Azrā'īl ardınca yitmiş
biḡ feriştehler-ile gider. Kerrübīler (3) öñince çağrışurlar. Eydürler ki: Budur
'ālemün nūrı. Budur (4) mürseller üründüsi. Budur ol ḳıyāmet gününüḡ şem'ci. (5)
Budur ümmet ümīzi. Budur şefā'at maḳāmınüḡ meliki. (6) Budur ol ḥavz-ı kevşer
issi. Budur iki ḳıblenüḡ imāmı. (7) Budur iki ḥarem sultānı. Budur İbrāhīm Ḥalīl'üḡ
ciger-(8) ḡüşesi. Budur yüz biḡ yigirmi dört biḡ peygāberün (9) serveri. Budur ol
'ālemlerün fahrı. Budur Muḥammed-i 'Arabī. 'a.m. (10) Ol gice mi'rāca
aḡınuḡında ne ins ve cin ḳaldı ne (11) perī ve cānverler ve aḡaçlar ve nebātlar
ḳaldı. Dükelişi Ḥaḳ (12) sübhānehü ve te'ālā ḥazretinden destür dilediler, resül
ḥazretinüḡ (13) mübārek cemālin görmege geldiler. Ve yidi ḳat gök

[154b]

(1) feriştehleri resül ḥazretini ziyāret itmek-içün bölük (2) bölük ve şaf şaf gelüp
ḳarşuladılar ve anuḡ rikābın ve mübārek (3) ayaḡın öpdiler. Yüz biḡ yigirmi dört
biḡ peygāberler ervāhı (4) cümlesi bir kezden gelüp resül ḥazretini ḳarşulayup
ziyāret (5) idüp ve du'ālar ḳılup Beytü'l-Muḳaddes'e deḡin bile geldiler. (6) Andan
resül mescid ḳapusunda ḫurdu. Peygāber ervāhına (7) teklīf ḳıldı. Eyitdi-kim: Siz
benden piş-ḳademsiz, evvel (8) siz buyuruḡ, didi. Fi'l-ḥāl Cebrā'īl 'a.m. eyitdi-kim

¹⁵⁹ Yazmada : kemāli. Karş. "gümānı" MK 32b/12.

yā Muḥammed, Ḥaḳ (9) sübhānehü ve te‘ālā buyurmuşdur kim “yā ḥabībüm dükelinden sen (10) muḳaddemsin. Gerçi şoñ geldüñ ve illā öñsin.” **Nazm:** (11)

Çi ger āḥir-zamān peygāberidür

Dükeli enbiyānuñ serveridür (12)

Egerçi şüretā şoñ geldi şoñdan

Velīkin ma‘nide öñ geldi (13) öñden¹⁶⁰

İmdi yā Muḥammed evvel sen içerü girgil, didi. Pes

[155a]

(1) gidüñ ṭā‘at berekātında ayruḳları ḳındurmak-icün Ḥaḳ (2) tebāreke ve te‘ālānuñ ‘aṭāsın ve ni‘metin āşikāre ḳılurın, didi. (3) İmdi iy mü‘min ḳarındaş evvel bu Ḥaḳ kim anuñ kerāmetin (4) işitdüñ, bir mürīdine eydür: İy bī-çāre, şerī‘at yoldur (5) ve ṭarīḳat ḳapudur ve ḥaḳīḳat maṭlūbdur. Ma‘şuḳ (6) yolındağı şehrdür. Dünyā evinde olan ḥalāyık be-küllisi (7) yüzlerin ol şehre ṭutupdurlar. İmdi ol şehrüñ (8) ṭoğrı ve geñez yolu dün gün işler. Ol şerī‘atdür. (9) İmdi ‘azīz ḳarındaşlar şol ḳişi-kim peygāberüñ ‘a.m. (10) şerī‘atin bilmedi ve ṭarīḳin pīşelenmedi, ben ḥaḳīḳate (11) irişdüm, dise anuñ mişli şuña beñzer ki biregü kendü (12) şehrinden ḳıḳmadın ve ḳandasına varmadın ben Ka‘be’ye (13) vardum, diye. Pes bir ḳişi şerī‘at bilmedin ḥaḳīḳatden

[155b]

(1) dem urmaḳ ve ḥaber söylemek mşrvalkdur.(?) Girü sözüümüze (2) gelem. Ol gice kim resül-i müctebā Muḥammed Muştafa ‘a.m. mi‘rāca (3) vardı bunca kelimāt kim Ḥaḳ te‘ālā ḥazretiyle resül ḥazreti (4) arasında geçdi, yine dünyā yüzine ‘urüc

¹⁶⁰ Vezni : Me fā ‘ī lün / Me fā ‘ī lün / Fe ‘ü lün

idicek Cebrā'īl 'a.m. (5) eyitdi: İy Taŋrı resūli Hāḡ te'ālā saŋa ve senūŋ ūmmetūŋe ŧerī'atden (6) otuz biŋ meḡ'ele kim rūzī ḡıldı, cemī'-i ūmmetūŋ anuŋıla 'amel (7) ḡılmaḡ lāzımdur. Ve illā kim ḡarīḡat meḡ'elelerin birince ūmmetūŋ biliser ve (8) nice meḡ'elelerden bilmeyiser. Ammā ḡaḡīḡat meḡ'elelerin ancak sen bilisersin (9) ancak, didi. Andan Hāḡ tebāreke ve te'ālādan ḡıḡāb-ı 'izzet geldi-kim (10) iy ḡabībūm ḡaḡīḡatūŋ mu'allimi benven. Diledūŋim ḡiŧilerūŋ ḡōŋūl (11) ḡōzin uyarurım ve ḡōŋūl ḡulaḡın [a]ḡarım. Ve hem ḡaḡīḡat aḡvālinden (12) anladurım, didi. Ve ba'zı 'ālimler dimiŧlerdür kim Hāḡ te'ālā (13) ḡazretiyle resūlūŋ arasında sōylenen sōzlerden

[156a]

(1) birisi oldur kim Hāzret-i 'İzzet buyurdı-kim yā Aḡmed dūnyā evinde (2) dūŧmenlerūmŋ ḡōŋline ŧol-ḡadar ŧūbhe bıraḡdum ki eydūrler kim (3) "eger Taŋrı varmıŧsa beni bu iŧde bu ḡadar ḡomayaydı. Meŧelā (4) Nemrūd gibi yāḡūz Fir'avn gibi kim her biri dūnyāda bunca (5) yıllar pādīŧāhlıḡ eylediler, āḡir maḡrūr olup taŋırılıḡ da'vāsın (6) ḡıldılar." Andan Muḡammed Muŧafā 'a.m. eyitdi: İlāhī bunları bu ḡadar (7) ḡomak, bu ḡadar 'ōmūr virmek niḡündür? Hāḡ te'ālā ḡazreti eyitdi-kim (8) iy ḡabībūm ivmezem. İvmek benūm ḡazretūme dūŧmez, didi. Ve (9) daḡı biri oldur kim Hāḡ te'ālā ḡazreti eyitdi-kim iy benūm dostum (10) Muḡammed, Ādem'e ḡōkleri maḡām virdūm. Senūŋ ūmmetūŋe yidinci (11) ḡat ḡōklerde Firdevs uḡmaḡını maḡām virdūm. Ve Nūḡ peyḡāmbere 'a.m. (12) gemi virdūm. Anuŋıla ḡūfāndan ḡurtuldı. Ve senūŋ ūmmetūŋe (13) lā ilāhe illa'llāḡ Muḡammedūn resūlu'llāḡ gemisin virdūm ki anuŋ bere-

[156b]

(1) kâtında cehennem odından kurtulalar. Ve Yûnus peygâmbere¹⁶¹ balık (2) ma'desinde sakladum. Senüñ ümmetüñi lâ ilâhe illa'llâh Muhammedün (3) resûlu'llâh berekâtıyla âhîret havfından ve iblîs-ila'în şerrinden (4) şaklayam. Ve dağı Mûsâ peygâmbere 'a.m. 'aşâ virdüm ki ol (5) 'aşâda nice dürlü kerâmet vardı. Evvel bu ki Mûsâ peygâmbere (6) uyurdu, ol 'aşâ anuñ koyunların kurtan beklerdi. (7) Ve hem güneş harâretinden üşense ol 'aşâ yapraklanurdu (8) Mûsâ'ya gölge olurdu. Eger ki denize uğrasa (9) köprü olurdu. Ve üzerine düşmen gelse yardım (10) iderdi. Ve câzûlaruñ sihrin yudardı. İmdi yâ Muhammed (11) senüñ ümmetüñe îmân 'aşâsın virdüm. Resûl 'a.m. eyitdi: (12) Yâ Rab, îmân 'aşâsı niceyidügin başa bildür, didi. Hâk tebâreke (13) ve te'âlâ eyitdi: İy benüm hâş dostum Muhammed 'aşâ şol nesne-

[157a]

(1) –dür kim âdeme kuvvet virür. İmân dağı mü'minüñ cânına (2) kuvvet bağışlar. Sücidügi vaktin aña yardım ider. Ve dağı (3) eyitdi: İy habîbüm eger ol 'aşâ Mûsâ'nuñ koyunun kur-(4)-tdan beklediye lâ ilâhe illa'llâh Muhammedün resûlu'llâh 'aşâsı dağı (5) mü'minlerüñ 'amellerini riyâ kurdından ve iblîs-i la'în şerrinden (6) bekler. Ve eger Mûsâ'nuñ 'aşâsı Mûsâ'ya gölge oldıysa lâ ilâhe (7) illa'llâh Muhammedün resûlu'llâh kelimesi dağı kıyâmet issisinde mü'minlere (8) gölge ola. Ve eger Mûsâ'ya 'aşâ köprü oldıysa âhîretde (9) lâ ilâhe illa'llâh Muhammedün resûlu'llâh kelimesi dağı mü'minlere kulağuz (10) ola. Tâ ki otuz biñ yıllık şırâtı yıldırım geçe. Ve eger ol (11) 'aşâ Mûsâ'nuñ düşmenlerine cevâb virüp yitmiş biñ câzûnuñ (12) câzûluğların yudup girü kuşup ol yılan ve çayan (13) görinen nesnelere hep taş ve ağaç görindiyse senüñ ümmetüñ

¹⁶¹ Yazmada : peygâmbere.

[157b]

(1) cānlarına daḥı lā ilāhe illa'llāh Muḥammedün resūlu'llāh ejdehāsını (2) virdüm ki bir mü'minün yitmiş yıllık günāhların yuda. Girü (3) kuşduḡı vaḡtın hep seyyi'ātı ḥasenāta mübeddel ola. Ve (4) daḥı yā Muḥammed eger 'īsā peygāمبر 'a.m. elinde ölüyi diri kıldumsa (5) lā ilāhe illa'llāh Muḥammedün resūlu'llāh berekātında mü'minlerün daḥı (6) ölmüş gönüllerin dirilde[m]. Ve daḥı yā Muḥammed eger saḡa mi'rāc (7) rüzī kıldumsa mü'minlere daḥı lā ilāhe illa'llāh Muḥammedün resūlu-(8)-'llāh berekātında iki rek'at namāzda bir mi'rāc sevābın rüzī (9) kılam, didi. İmdi iy mü'minler lā ilāhe illa'llāh Muḥammedün resūlu'llāh (10) kelimesinün fazīletin ve sevābın kim şerḥ eyleyü bildi ki (11) bu za'cīf ü naḥīf¹⁶² ide bile. Eger denizler mürekkebe olsa ve ağaçlar (12) kalem olsa mecmū' yaradılmış kātib olsa lā ilāhe illa'llāh Muḥammedün (13) resūlu'llāh diyenlerün sevābını yazmayalardı. Eger ben za'cīf kul

[158a]

(1) ol kavī Allāh'a şıḡınup anı yazmaḡlıḡa şürū' ideydüm, biḡ (2) tabaḡ kāḡıdı lā ilāhe illa'llāh Muḥammedün resūlu'llāh leṡāyifinden yazup (3) ṡolduraydum. Dükelişi muḥaḡḡıḡlar sözi olaydı. İllā kim bu miḡdārla (4) iḡtişār olındı. İmdi iy mü'minler ve iy ḡarındaşlar bilün-kim (5) bu kitābda mü'minlere şırf ümīz-i beşāret ḡaberleri ketb (6) olındı. Ḳıyāmet ḡorḡuları ve cehennem 'azābları yazılmadı. Zīrā kim (7) anlar ḡayr kitāblarda meşūrdur ve tefsīrlerde mezkūrdur, (8) anlarda görüle. Ammā gerekdür ki bu geḡen beşāret ḡaberlerine maḡrūr (9) olmayup ne gerek ise itmeyesin ve dilünḡe ne gelürse söylemeyesin, (10) perhīz idesin. Allāhü te'ālānün ḡahrından ve ḡışmından ḡorḡasın. (11) Ve bir ḡadem seccāde-i şerī'atden ṡaşra

¹⁶² Yazmada : naḥīf.

başmayasın. Dāyim tā'ate ve (12) 'ibādeti meşğul olup zıkr ve tesbīhi ve kelime-i tevḥīdi dilün den (13) gidermeyesin. Münacāt: İlahā, pādīşāhā, perverdigārā cümlemüze

[158b]

(1) tevḥīk-i rabbānī ve 'ināyet-i Yezdānī rūzī kılu virgil. Ve kelime-i tevḥīdün ki (2) lā ilāhe illa'llāh Muhammedün resūlu'llāh'dür, esrārını anlamaklığa cümle mü'minler-(3)-ile tevḥīk bağışlağıl. Ve dāyimā ol tevḥīdi dilümüzde revān (4) eylegil. Ve aḥkām-ı şerī'at üzre sābit-kādem idi virgil. Ve meşāyih (5) tariķinden ayırmayup 'ulemā naşīhatin gūş kılamak müyesser idi virgil. (6) Ve imānumuzı şeytān-ı la'īnün şerrinden ve anuñ vesveselerinden (7) ve mekrinden şaklayu virgil. Ve āḥir bu dār-ı fenādan bekā mülkine riḥlet (8) itdügümüz vaktin imānı ve Kur'an'ı ve islāmı yoldaş eylegil. Ve kabre (9) giricek Münker ve Nekir su'ālinden āsān eylegil. Ve yarın rüz-ı maḥşerde (10) bitilerümüzü sağ elümüze virilmegi müyesser kılu virgil. Ve kıyāmet (11) korkularından emīn eylegil. Ve Muhammed Muştafā 'alemi dibinde koparğıl. Ve anuñ (12) şefā'atinden mahrūm itmegil. Ve cennet-i Firdevs'i bize maķām (13) virgil. Ve biz güneḥ-kār kullara dīzāruñı rūzī kılu. Āmīn.

[159a]

(1) Āmīn yā Mücīb bi-rahmetike ve fazlike (2) yā erḥāme'r-rāḥimīn. Ve-(3)-'l-ḥamdülillāhi Rabbi-(4)-'l-'ālemīn.

(5) Temmet.

(6) Tamām.

(7) Temm.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİZİN

A

a : O (Üçüncü tekil şahıs zamiri).

a. + ға 112a/11, 117a/13, 118a/10, 120a/1, 123a/11, 124b/2, 128a/10, 135b/13,
136b/3, 138b/12, 141a/4, 141b/13, 142a/8, 142b/1, 143b/11, 148b/12,
152b/12, 153a/10, 153b/2, 157a/2

a. + nda 130a/4, 130a/5, 136b/6, 136b/7, 142a/3

a. + ndan 119b/13, 119b/2, 120a/1, 120b/10, 121a/12, 121a/13, 121a/7,
122a/11, 125b/10, 127a/3, 127b/7, 127b/8, 128a/10, 128b/6, 128b/9, 129a/9,
130a/13, 130a/3, 132b/5, 132b/9, 133a/3, 135b/2, 135b/4, 135b/7, 136a/12,
136b/1, 136b/3, 140a/12, 140a/13, 140b/12, 142a/5, 142a/9, 144a/5, 144a/6,
144b/12, 145b/4, 147b/10, 148a/13, 148a/3, 149a/11, 149a/12, 149a/8,
149b/13, 150a/4, 150b/11, 151a/1, 151a/9, 151b/12, 151b/7, 152a/1, 152b/11,
153a/3, 154b/6, 155b/9, 156a/6

a. + nı 113b/6, 123b/8, 125b/6, 128a/13, 135a/6, 136a/5, 141a/2, 144a/5,
150a/6, 150a/9, 152a/11, 158a/1

a. + nlar 116a/8, 158a/7

a. + nlara 115a/11, 129a/4, 133a/5, 137b/2, 139b/13, 144b/13, 145a/1, 146b/2,
148a/11

a. + nlarda 158a/8

a. + nlardan 117a/9, 152a/3, 152a/5

a. + nlardur 135b/10

a. + nları 151a/6

a. + nlaruŋ 115a/10, 116a/4, 116a/7, 123b/6, 148a/1, 148a/2

a. + nlaruŋıla 133a/1

a. + nuŋ 111b/6, 111b/8, 111b/9, 112a/10, 112a/2, 112a/4, 112a/5, 112a/6, 112a/7, 112a/9, 112b/6, 113b/11, 114b/11, 114b/7, 114b/8, 116a/10, 117b/11, 121b/11, 121b/2, 122b/10, 123a/10, 124b/12, 126b/11, 127b/5, 127b/8, 127b/9, 128a/8, 128b/5, 130a/7, 131b/7, 132a/10, 132a/11, 132a/12, 132a/7, 132a/7, 132a/8, 134a/3, 134a/7, 134b/8, 135a/5, 135a/7, 136a/4, 136b/9, 137a/7, 137b/10, 137b/10, 138a/6, 140a/2, 140b/3, 141a/1, 141a/11, 141a/2, 142a/11, 142a/3, 142b/1, 143b/5, 146b/1, 150a/7, 150b/10, 150b/4, 150b/6, 150b/8, 150b/9, 153a/12, 153a/7, 154b/2, 155a/11, 155a/3, 156a/13, 156b/6, 158b/11, 158b/6

a. + nuŋdur 124b/5

a. + nuŋıla 117a/5, 155b/6, 156a/12

[= 192]

‘**Abbās ođlı Fazl** :Fazl b. Abbas b. Abdūmuttalip (ö. 634?). Hz. Muhammed’in yeđeni ve sahabesi.

‘A. 131b/6

‘**abes** : < Ar. Boş, saçma.

‘a. 113a/6, 115b/1, 115b/7, 117a/11

[= 4]

‘**ābid** : < Ar. İbadet eden, tapınan.

‘ā. 130a/12, 130b/3

‘ā. + üŋ 131a/11, 131b/2

[= 4]

‘**aceb** : < Ar. Acaba.

‘a. 131a/5

‘**acīb** : < Ar. Tuhaf, garip.

‘a. 129b/7

‘**acz** : < Ar. Beceriksizlik

‘a. 111b/8

aç- : Açmak, bir şeyi kapalı durumdan açık duruma getirmek.

a.-arın 155b/11

a.-an 145a/5

a.-up 116b/8

[= 3]

açıl- : Açılmak, kapalı durumdan açık duruma gelmek.

a.-a 126a/6

acı : Acı, elem, keder, ızdırap.

a. + sından 147a/9

ad : Ad, isim.

a. 123a/11

a. + ı 139a/1, 139a/11, 139a/6, 139a/9, 139b/2, 139b/7, 141a/1

a. + ın 138b/12, 139a/13, 139a/4, 139b/5, 139b/9

a. + ını 138b/6

a. + ların 138b/10

a. + larını 139b/13

a. + um 137b/6

a. + umı 137b/4

a. + umuz 138b/7

a. + uñla 137b/6

[= 20]

ādem I : < Ar. İnsan, insanoğlu, adam.

ā. 126b/1

ā. + e 157a/1

[= 2]

Ādem II : < Ar. Dinî inanışlara göre dünya üzerindeki ilk insan, ilk peygamber, Hz.

Ādem.

Ā. 128a/5

Ā. + e 156a/10

Ā. + üñ 128a/1

[= 3]

ādem oğlanları : İnsanoğlu, âdemoğulları, insanlar.

ā. + nuñ 117b/1

‘ādil : < Ar. Adil, adaletli.

‘ā. + dür 112a/11

‘adl : < Ar. Adalet.

‘a. + inde 112a/12

‘afv : < Ar. Bağışlanma, af.

‘a. 123b/6, 129a/3, 134b/6

[= 3]

ağ : Ak, beyaz.

a. 113b/8

ağaç : Ağaç.

a. 157a/13

a. + lar 134a/12, 154a/11, 157b/11

[= 4]

āgāh : < Far. Haberdar, uyanık.

ā. 137a/5

ağın- : Çıkılmak, yükseltilmek.

a.-duğında 154a/10

ağ(1)z : Ağız.

a. + ın 119b/2

a. + ından 135a/5

[= 2]

ağla- : Ağlamak.

a.-dı 129a/10, 146a/1

a.-dılar 129a/11

a.-duğum 148a/1

a.-duğun 147b/7

a.-mağıl 129a/13

a.-mağ 147b/5

a.-rın 148a/3

a.-rsağ 147b/10

a.-rsın 147b/6

a.-ya 146b/7, 147a/7

a.-yamayıcak 147a/7

[= 13]

ağlaş- : Ağlaşmak, birlikte ağlamak.

a.-dılar 120b/5

ağrıt- : Ağrıtmak, ağrmasına yol açmak.

a.-madum 152b/5

āh : <Far. Ah, eyvah, yazık.

ā. 147a/4, 147a/8, 147a/8, 147a/8, 147a/8, 147a/9, 147a/9, 147a/9, 147a/9,
147a/11, 147a/11, 147a/12, 147a/12, 147a/13, 147a/13

[= 15]

aḥād : <Ar. Zatında, varlığında tek olan. (Allah'ın sıfatlarındandır).

a. + dur 112a/2, 139b/8

[= 2]

aḥādiyyet : <Ar. Birlik, özellikle Allah'ın vahdaniyeti (bir olması).

a. + inde 112a/3

aḥbār : <Ar. Haberler.

a. + dur 123b/4

a. + ın 153b/8

a. + ından 134b/10

[= 3]

aḥī : <Ar. Kardeşim.

a. 150a/3, 150a/8

[= 2]

āḥir : <Ar. 1. Son, sonraki, en sonra.

ā. demde 145b/11

2. Nihayet, son olarak

ā. 156a/5, 158b/7

[= 3]

āḥiret : <Ar. Ahiret, öbür dünya, öteki dünya.

a. 132a/9, 146b/1, 146b/7, 156b/3

ā. + de 151b/11, 157a/8

[= 6]

āḫir-zamān : < Ar. Dünyanın son günleri, kıyametin kopmak üzere bulunduğu günler veya yıllar.

ā. 130b/1, 153a/8, 154b/11

[= 3]

aḥkām-ı şerīʿat : < Ar. Şerʿi hükümler.

a. 158b/4

Aḥmed : < Ar. Hz. Muhammedʼin adlarından.

A. 137a/10, 137b/5, 149b/10, 151b/8, 156a/1

[= 5]

Aḥmed bin Muḥammed Gazzālī : Mecdüddîn Ebüʼl-Fütûh Ahmed b. Muhammed el-Gazzâlî (ö. 520/1126). İmam Gazzâlîʼnin kardeşi, vâiz ve mutasavvıf.

A. 124a/5

aḥvāl : < Ar. Durumlar, hâller.

a. + i 149b/7

a. + inden 155b/11

[= 2]

aḳçe : Madeni para, akça.

a. 117b/4

aḳıt(d)- : Akıtmak, dökmek.

a.-avuz 147a/6

ʿāḳıbet : < Ar. Nihayet, netice, sonuç, son.

ʿā. 114a/11

ʿāḳıl : < Ar. Akıllı kimse.

‘ā. 113a/7

āl : < Ar. Aile; evlat; sülale.

ā. 114b/11

al- : Almak.

a. 149a/1, 149a/2

a.-am 119b/5

a.-dı 120a/12, 149b/5, 151a/11

a.-ğıl 149a/3, 149a/5, 149a/5, 149a/6

a.-mağıl 147b/3

a.-uñ 121a/5, 121a/6, 126a/2

a.-up 125a/13, 125a/5, 125b/10, 125b/2

[= 18]

A‘lā : < Ar. En yüce (Allah’ın sıfatlarındandır).

A. + dur 139b/2

a‘lā-yı ‘illiyyīn : < Ar. Yücelerin en yücüsü; en ileri nokta; cennetteki üstün makam.

a. + e 116a/13

alçaklık(ğ) : Tevazu, alçak gönüllülük.

a. + ı 142b/7

a. + ıla 142b/5

[= 2]

‘alem : < Ar. Bayrak, sancak.

‘a. + i 158b/11

‘ālem : < Ar. Dünya, cihan.

‘ā. 126a/10, 126b/1, 129a/1, 129a/5, 137a/9, 142b/2, 146a/13

‘ā. + e 114a/13

‘ā. + inden 143b/3

‘ā. + lere 152a/5, 152a/6

‘ā. + lerüñ 154a/9

‘ā. + üñ 154a/3

[= 13]

‘ālemīn : < Ar. Âlemler.

‘ā. 138a/2

‘ālem-i süflī : < Ar. Dünya.

‘ā. + den 115b/2

‘ālem-i ‘ulvī : < Ar. Ruhlar âlemi.

‘ā. + ye 115b/3

ālet : < Ar. Alet, avadanlık.

ā. + i 112a/7, 116b/1

[= 2]

‘aleyhi’s-selām : < Ar. “Selam onun üzerine olsun” anlamında peygamberlerin adlarından sonra söylenen söz.

‘a. 153a/9

‘aleykümü’s-selām ve rahmetu’llāhi ve berekātühü : < Ar. “Allah’ın selamı, rahmeti ve bereketi üzerine olsun” anlamında selamlaşma ifadesi.

‘a. 130a/13

alın- : Alınmak.

a.-madın 128a/2

‘ālī : < Ar. Yüce.

‘ā. + ye 140a/4

‘**Alī** : < Ar. Hz. Ali. (599-661). Hz. Muhammed’in amcasının oğlu ve damadı.

Dördüncü halife (656-661). Bkz. Hâzret-i ‘Alī

‘A. 131b/5, 136a/9, 136a/13, 136b/1

[= 4]

‘**ālim** : < Ar. Alim, bilgin.

‘ā. + dūr 112a/13

‘ā. + e 122a/3

‘ā. + ler 121b/10, 121b/9, 155b/12

‘ā. + lerden 117a/7

‘ā. + leri 121b/13, 131b/11

[= 8]

‘**Alīm** : < Ar. Her şeyi en ince noktasına kadar bilen, ilmi ebedî ve ezeli olan.

(Esmâü’l-hüsna’dan).

‘A. + dūr 112b/8

Allāh : < Ar. Allah, Tanrı.

A. 115a/3, 119b/4, 121b/3, 124a/3, 124a/9, 127b/11, 128a/6, 131a/8, 135a/2,
138a/13, 138a/7, 138b/8, 149b/12, 152a/1

A. + a 158a/1

A. + dan 125a/8

[= 16]

Allāhü ekber : < Ar. Allah Allah! (Hayret ve şaşkınlık ifade eder).

A. 142a/11

Allāhümme’rzuḳnā : < Ar. “Allahım bizi rızıklandır (bize de nasip et)” anlamında

dua sözü.

A. 144b/3

Allāhü te‘ālā : < Ar. Yüce Allah, ulu Tanrı.

A. 114a/8, 119b/11, 120a/3, 120a/7, 120b/12, 125a/10, 136a/2, 136b/10,
137b/7, 137b/8, 139a/11, 139a/2, 139b/9, 150a/5

A. + nuḡ 119b/13, 139a/1, 139b/2, 158a/10

A. + ya 122b/13

[= 19]

almalu : Alınacak (şey).

a. olsa 117b/7

alt : Alt.

a. + ina 125b/10

a. + ında 130a/7, 149a/12

[= 3]

altı yüz biḡ : Altı yüz bin.

a. 128a/8

‘a.m. : < Ar. ‘Aleyhi’s-selām’ın kısaltması.

‘a. 117a/1, 117a/12, 117b/1, 121b/11, 121b/7, 122a/1, 124a/7, 124b/10,
124b/6, 126a/11, 126b/2, 127b/11, 128a/10, 128a/4, 129b/9, 130a/3, 131a/3,
131b/9, 132b/8, 133a/11, 133a/3, 133b/12, 133b/7, 133b/9, 134a/1, 134b/13,
134b/8, 135a/2, 136a/8, 137a/5, 138a/3, 140a/8, 140a/12, 144b/6, 145b/13,
145b/2, 146b/1, 146b/7, 147b/11, 147b/4, 148a/12, 149b/13, 149b/3, 150a/1,
150a/3, 150a/7, 150a/9, 151a/2, 151b/12, 151b/2, 152a/2, 152a/9, 153a/2,
153b/13, 153b/6, 154a/1, 154a/9, 154b/8, 155a/9, 155b/2, 155b/4, 156a/11,
156a/6, 156b/11, 156b/4, 157b/4

[= 66]

‘amel : < Ar. İş, amel, fiil.

‘a. 117a/10, 124b/8, 152a/3, 155b/6

‘a. + ı 131a/13

‘a. + ile 148b/1

‘a. + lere 145a/10

‘a. + lerini 157a/5

‘a. + lerinüñ 116a/8

[= 9]

a‘māl-ı şāliḥa : < Ar. Salih ameller, iyi işler.

a. 113b/5

a. + ya 113a/8

[= 2]

amān : < Ar. Eminlik, emniyet, korkusuzluk.

a. 118a/1

‘amel-i şāliḥ : < Ar. Salih amel, iyi iş.

‘a. + dür 132a/10

āmīn : < Ar. Öyle olsun, ya Rab duamızı kabul eyle! (meâlinde olup, duânın sonunda söylenir).

a. 114a/2, 134b/9, 138a/2, 140a/7, 145b/12, 147b/3, 158b/13

[= 7]

‘āmm : < Ar. Herkese ait. Umuma ait. Hususi ve bazılara mahsus olmayan. Umumi.

‘ā. ola 123a/6

ammā : < Ar. Ama, fakat, lâkin.

a. 116a/1, 116b/11, 118a/8, 121b/10, 122b/1, 123a/6, 131b/1, 136a/11, 143b/1, 155b/8, 158a/8

[= 11]

ammā ba‘d : < Ar. Bundan sonra, şimdi.

a. 115a/2

aḡ- : Anmak, hatırlamak.

a.-a 152b/13

a.-ar mısın 117b/11

a.-maz mısın 117b/12

a.-mazuz 146b/11, 147a/3

a.-up 147a/5, 148a/3

[= 7]

ana : Anne.

a. 138a/11, 138a/6, 138b/5, 143a/10, 143a/6, 143b/1, 143b/8, 144a/1

a. + larından 137b/2, 138a/5

a. + m 136a/11

a. + mı 128b/11

a. + muz 130a/1

a. + sı 138b/1

[= 14]

‘anā : < Ar. Zahmet, meşakkat, güçlük, zorluk.

‘a. + dan 149b/8

ancaḡ : Ancak, sadece.

a. 155b/8, 155b/9

[= 2]

aḡıl- : Anılmak, hatırlanmak.

a.-a 143a/3

a.-alar 123a/11

[= 2]

añlamaklık(ğ) : Anlamak, anlama.

a. + a 158b/2

añlat(d)- : Anlatmak.

a.-urın 155b/12

ara : Ara, orta.

a. + da 120a/7, 120a/11, 130b/3, 130b/5

a. + sında 120b/9, 128a/6, 129b/6, 135b/9, 155b/13, 155b/4

a. + ya 122a/8

[= 11]

‘Arabī : < Ar. 1. Arapça, Arap dili.

‘A. 123a/11

2. Arap. Arap kavmine mensup.

‘A. 154a/9

[= 2]

‘Arafāt : < Ar. Arafat dağı. Mekke civarında bulunan mukaddes dağ.

‘A. + da 125a/4

‘araşāt : < Ar. Mahşer yeri.

‘a. 113a/12, 113b/7, 118a/13, 125a/12, 132b/1, 134a/4, 144b/2

‘a. + da 123b/1

[= 8]

arqa : Arka.

a. + sın 129b/10

armağan : Armağan, hediye.

a. 144b/11, 144b/8, 145a/1, 145b/4

[= 4]

‘arş : < Ar. Göğün en yüksek katı.

‘a. 132b/8, 136b/1, 140b/11, 140b/13, 140b/7, 142a/5, 142a/8, 142a/9,
146a/10, 146a/12, 146a/7, 146b/8, 149a/12

‘a. + a 140b/12

‘a. + ı 127b/9, 140b/11

‘a. + um 140a/11, 140b/10, 140b/12, 140b/9, 141a/4

‘a. + umuza 140a/12

[= 22]

‘arşü’l-‘azīm : < Ar. En büyük arş.

‘a. 125b/10, 136b/2

[= 2]

art(d) : Art, arka, geri.

a. + ina 136b/1

a. + inca 124b/12, 154a/2

a. + ında 120a/12, 136b/2

[= 5]

artuk : Başka, gayrı.

a. 125a/8, 127a/7, 131a/12, 137a/6

[= 4]

artur- : Artırmak, çoğaltmak.

a.-a 123a/6

‘aşā : < Ar. Asa, baston, değnek.

‘a. 156b/13, 156b/4, 156b/6, 156b/7, 157a/11, 157a/3, 157a/8

‘a. + sı 134a/9

‘a. + da 156b/5

‘a. + m 133b/10

‘a. +  133b/8

‘a. + sı 133b/13, 133b/6, 156b/12, 157a/4, 157a/6

‘a. + sını 134a/2, 156b/11

‘a. + sını 148a/6

‘a. + yla 134a/10

[= 20]

āsān : < Far. Kolay.

ā. 158b/9

aşfiyā : < Ar. Samimi, saf, içi temiz kimseler.

a. 116b/13, 124a/7

[= 2]

aşhāb : < Ar. Sahabeler, Hz. Muhammed’i görmüş ve onunla sohbet etmiş mümin kimseler.

a. + dan 129b/10

a. + ı 114b/11

a. + lar 131b/4, 136a/9

a. + larını 115a/9

[= 5]

aşıl- : Asılmak

a.-miş 130a/6

‘āşī : < Ar. Asi, isyankâr.

‘ā. 137b/10, 140a/3, 143b/12, 153a/11

‘ā. + ler 130b/2

[= 5]

aşl : < Ar. Asıl, öz, gerçek.

a. + ına 116a/13

a. + um 142b/12

[= 2]

aşliyye : < Ar. Aslî, gerçek.

a. + ye 113b/10

aşşı : Yarar, çıkar, fayda.

a. + lar 117b/10

‘āşık : < Ar. Aşık.

‘ā. 150a/13

‘ā. + lar 123a/7, 124a/3, 134b/10, 137b/7

‘ā. + laruñ 123a/5

[= 6]

‘āşık-ı şādık : < Ar. Sadakatli aşık, dürüst aşık.

‘ā. 123a/11

‘aşk : < Ar. Aşk, sevgi.

‘a. + ın 123a/5

‘a. + ıla 123a/11, 123b/5

[= 3]

āşikāre : < Far. Belli, meydanda, açık.

ā. 155a/2

ata : Baba.

a. 138a/11, 138a/6, 138b/5, 143a/10, 143a/6, 143b/1, 143b/8, 144a/1, 147a/10

a. + larından 137b/2, 138a/5

a. + m 136a/11

a. + mı 128b/11

a. + muz 130a/1

[= 14]

‘aṭā : < Ar. Lütuf, ihsan, bağış.

‘a. 139b/13

‘a. + ğuzı 136a/1

‘a. + sını 155a/2

[= 3]

a‘vān : < Ar. Yardımcılar.

‘a. + larıyla 118b/5

āvāz : < Far. Avaz, yüksek ses, seda.

ā. 135a/10, 150b/12

ā. + dur 135a/11

ā. + ı 135a/9

ā. + ıla 118b/7, 130b/12

[= 6]

aviç(c) : Avuç. Karş. avuç

a. + ına (avıcına) 151a/11

‘avrat : < Ar. Eş, zevce.

‘a. + ları 132b/12

avuç(c) : Avuç. Karş. aviç

a. 128b/13, 129a/3, 129b/6, 139b/11, 143a/2, 148a/1

a. + umdağı 151b/3

a. + uındağı 151a/12

[= 8]

ay : Ay, kamer.

a. 129a/12, 141b/7

[= 2]

ayak(ğ) : Ayak.

a. + laruğ 140b/1

a. + ı 142a/11

a. + ın 149a/8, 154b/3

a. + ina 149b/2

a. + ını 113a/10

[= 6]

āyet : < Ar. Kur'an surelerini oluşturan kısımlardan her biri.

ā. 123b/3

ā. + de 138b/4, 139b/10

[= 3]

‘ay(ı)b : < Ar. Utanılacak şey, kusur, ayıp.

‘a. + dur 143a/1

‘a. + ı 112a/4

‘a. + laruğı 112b/2

[= 3]

ayır- : Ayırmak.

a.-mağıl 134b/8, 134b/9, 138a/1, 148b/7

a.-mayup 158b/5

a.-urlar 118a/3

[= 6]

ayırıcı : Ayırıcı, ayıran.

a. 147a/1

ay(ı)rıl- : Ayrılmak.

a.-up 144a/10

ayruķ : Başka, gayrı.

a. + lar 147a/7

a. + ları 155a/1

[= 2]

ayruķsı : Başka, başka türlü, farklı.

a. 152a/7, 153a/8

[= 2]

az- : Azmak, sapıtmak.

a.-mış 152a/10

‘**azāb** : < Ar. Dünyada işlenen suç ve kabahate karşılık olarak âhirette çekilecek ceza.

‘a. 118a/5, 125b/1, 143a/4, 151b/11, 151b/11

‘a. + ları 158a/6

‘a. + umdan 124a/12

[= 7]

‘**azāb-ı elīm** : < Ar. Acı veren azap, acıtan azap.

‘a. + e 121a/3

‘**āzāb-ı sermedī** : < Ar. Daimî azap, ebedî azap, sürekli azap.

‘a. 124b/5

azacuk : Azıcık.

a. 143b/8, 148b/1

[= 2]

āzād : < Far. Serbest bırakma.

a. 119b/12, 135b/13

[= 2]

‘azamet : < Ar. Büyüklük, ululuk.

‘a. + üm 127b/3, 128a/13, 131a/9, 135a/13, 137b/2, 144a/9, 145b/5, 148a/8,
152b/9

‘a. + ümle 140b/2

[= 10]

azdur- : Azdırmak, saptırmak, baştan çıkarmak.

a.-dıysa 152b/1

‘azīm I : < Ar. Büyük, yüce.

‘a. 125b/10, 136b/2

[= 2]

‘Azīm II : < Ar. Pek azametli olan, yüce. (Esmāü’l-hüsna’dan).

‘A. 123b/10

‘azīz I : < Ar. 1. Aziz, ermiş, eren.

‘a. 114a/2

2. Muhterem, kıymetli, sevgili, aziz.

‘a. 142b/3, 146b/5, 155a/9

‘a. + i 117b/8

‘a. + üñ 116b/2

‘a. + üñi 117a/11

[= 7]

‘**Azīz** II : < Ar. İzzet sahibi, mağlup edilmesi imkansız olan, her şeye galip olan (Allah). (Esmāü’l-hüsna’dan).

‘A. + dūr 112a/5

‘**Azrā’īl** : < Ar. Azrail. Dört büyük melekten biri. Ölüm meleği.

‘A. 119b/9, 120a/1, 120a/10, 154a/2

‘A + e 120a/10

‘A. + em 119b/4

‘A. + i 146b/11, 147a/3

‘A. + le 120b/8

[= 9]

B

baca : Işık deliği, pencere.

b. + sı 141b/7

bacasuz : Işık deliksiz, ışık deliği olmayan, penceresiz.

b. 147a/11

ba’d : < Ar. Sonra.

b. 115a/2

bāġ : < Far. Baġ, büyük bahçe.

b. 144a/12

b. + ina 149b/11

[= 2]

baġışla- : 1. Baġışlamak, karşılıksız vermek.

b.-dı 138b/12, 139a/4, 139a/9, 139b/5, 143b/4

b.-duġın 135b/3

b.-duğına 112a/1

b.-dum 152b/3

b.-đıl 158b/3

b.-r 138b/10, 157a/2

b.-yalar 135b/2

b.-yasız 135b/1

2. Bağışlamak, affetmek,

b. 136a/4

[= 14]

bāđı : <Ar. İsyān etmiş, asi, yoldan sapmış.

b. 152a/11

bağla- : 1. Bağlamak.

b.-đıl 116b/10

2. Kapatmak.

b.-dı 125b/3, 125b/6, 125b/9

[= 4]

bağlu : Kapatılmış olan, kapalı.

b. 126a/5

bahādur : <Far. Bahadır, yiğit, cesur.

b. + larumdur 137b/1

bahāne : <Far. Vesile, sebep.

b. + yle 122a/9

bağça : <Far. Bahçe.

b. 144a/12

bağt : <Ar. Halis, saf, arı, öz.

b. 127b/10

baht : <Far. Talih, uğur, kısmet, baht.

b. + ları 123a/12

bahtiyār : <Far. Mutlu, mesut, şanslı, bahtlı.

b. 123b/3

bağ- : Bakmak.

b.-sa 131b/13, 132a/2, 132a/3, 132a/4

b.-saydı 126b/11

b.-up 152b/2

[= 6]

bākī : <Ar. 1. Ebedî, daimî, sonsuz.

b. + dūr 113b/4

2. Artan, geri kalan.

b. 117b/2, 117b/6

[= 3]

bağmak(ğ) : Bakmak.

b. + ı 121b/6

balçık(ğ) : Balçık, koyu yapışkan çamur.

b. 128a/6, 146a/2

b. + ı 128a/2

[= 3]

balık : Balık.

b. 156b/1

baña : Bana (1. teklik şahıs zamirinin yönelme hâli eki almış şekli).

b. 115b/8, 119a/3, 119a/4, 119a/8, 119b/9, 120a/7, 122a/3, 124b/8, 125a/13,
132b/11, 135b/11, 137a/10, 140a/9, 140b/10, 142a/11, 147b/13, 150a/6,
150a/9, 150b/2, 151b/2, 151b/5, 151b/9, 156b/12

[= 23]

Bār-ı Hūdāyā : < Far. Ey Tanrı. Karş. Bār-ı Hūzāyā

b. 152a/2

Bār-ı Hūzāyā : < Far. Ey Tanrı. Karş. Bār-ı Hūdāyā

b. 128b/9

bārī : < Far. Hiç olmazsa, bir defa.

b. 119b/9

baş- : Basmak, ayak basmak.

b.-a 141a/3, 142a/11

b.-dı 150b/12

b.-mayasın 158a/11

[= 4]

bā-şafā : < Far. + Ar. Safalı.

b. 129b/8

Başīr : < Ar. Her şeyi gören. (Esmāü'l-hüsna'dan).

b. + dūr 112b/9

başīret : < Ar. Seziş, anlayış, kavrayış.

b. 113a/4

baş : Baş, kafa.

b. + ı 120b/3

b. + ın 119b/1

b. + ına 140a/4, 142a/13, 149a/10, 153b/10

b. + ında 126b/10

b. + ların 132b/5

b. + uğ 120a/8, 152b/5

b. + uğı 119a/12

[= 11]

başmak(ę) : Ayakkabı. Karş. paşmak

b. + ı 142a/10

b. + uğ 140b/6

b. + uğla 140a/11

[= 3]

bāřıl : < Ar. Boş, beyhude, hufare, yalan.

b. 133b/11, 133b/9, 134a/9, 134b/2

b. + dı 133b/11

b. + dur 134b/1

[= 6]

Bařhā : < Ar. Mekke.

B. 153b/5

bāřmen : < Ar. Dahilen, iç yüzünde, içinden olarak.

b. 116a/11

b. + ı 114a/13

[= 2]

bāřār : < Far. Pazar, çarşı.

b. 114a/5

b. + da 113a/5

b. + ına 117b/10

b. + ında 113a/11

[=4]

baʿzı : < Ar. Bazı, bir kısım, bir miktar.

b. 155b/12

bāzırgān : < Far. Bezirgan, tüccar.

b. 118a/6

beden : < Ar. Beden, vücut.

b. + üjü 112b/12

bedr-i burc-ı Tâhâ : < Ar. Tâhâ burcunun ayı. (Hz. Muhammed).

b. 153b/5

beg : Bey.

b. + ler 118b/5

b. + leri 131b/12

[=2]

beglik : Beylik

b. 152b/3

beḳā : < Ar. Ebedîlik.

b. 158b/7

b. + ya 116a/4

[=2]

bekle- : Korumak, gözetmek, muhafaza etmek.

b.-diyse 157a/4

b.-mezler 143b/2

b.-r 143a/12, 157a/6

b.-rdi 156b/6

[= 5]

be-küllī : < Far. + Ar. Bütün, bütünüyle, hepsi. Karş. be-küllī

b. 149b/9

be-küllī : < Far. + Ar. Bütün, bütünüyle, hepsi. Karş. be-küllī

b. + si 155a/6

belā : < Ar. Bela, musibet.

b. + lara 121a/3

b. + yıla 118a/3

[= 2]

ben : Ben. (1. teklik şahıs zamiri).

b. 119a/1, 119b/4, 121a/2, 123b/13, 125a/8, 125b/13, 126a/1, 128a/5, 129a/9,
130a/9, 130b/2, 133a/10, 133a/4, 133b/1, 135b/12, 136a/13, 137b/2, 137b/3,
140b/2, 140b/9, 142a/6, 142a/8, 143a/2, 144a/13, 145a/13, 145b/3, 147b/7,
150a/13, 151b/11, 151b/5, 151b/9, 152a/3, 152a/5, 152a/6, 152b/1, 152b/3,
152b/5, 153a/5, 153a/7, 155a/10, 155a/12, 157b/13

b. + de 133a/9

b. + den 123b/3, 137a/1, 149a/6, 154b/7

b. + i 119b/4, 121a/8, 124b/9, 124b/9, 125a/13, 125b/2, 127b/4, 127b/7,
130a/4, 130b/10, 132b/13, 135b/9, 142b/11, 142b/11, 144a/7, 147b/12, 156a/3

b. + im (MK) 147b/9

b. + üm 120b/10, 121b/13, 124a/11, 124a/12, 124a/12, 127a/6, 127b/13,
127b/4, 128a/2, 128a/3, 128b/1, 129a/12, 129b/5, 129b/7, 130b/7, 130b/8,
132b/10, 133a/1, 133a/13, 133a/6, 133b/10, 135a/12, 135b/6, 135b/9, 137a/12,
137a/13, 137a/5, 137a/6, 137a/7, 137b/1, 137b/4, 138a/5, 138a/8, 140a/10,
140a/11, 140b/1, 140b/12, 141a/1, 141a/3, 142a/10, 142b/12, 144a/11, 144a/8,

144b/9, 145a/12, 145b/5, 146b/4, 147b/5, 148a/1, 148a/4, 149a/6, 149a/8,
151a/2, 151a/2, 151a/4, 151b/1, 151b/13, 156a/8, 156a/9, 156b/13

b. + ümdür 142a/7

b. + ven 155b/10

[= 127]

beñdeş : Eş, benzer.

b. + i 112a/2

bend-i küsiş (?)

b. + leri 119b/6

benī ādem : < Ar. Ademoğulları, insanlar.

b. 126b/1

Benī İsrā'īl : < Ar. İsrail oğulları.

b. 121b/13

beñze- : Benzemek.

b.-r 152a/8, 155a/11

[= 2]

berekāt : < Ar. Bereketler, bolluklar.

b. + nda 155a/1, 156a/13, 157b/5, 157b/8

b. + ıyla 156b/3

[= 5]

berü : 1. Bu tarafa, bu yana, buraya, beriye.

b. 119a/12, 152b/6

2. Beri, -den beri.

b. 130b/3, 143b/3

[= 4]

besle- : Beslemek.

b.-di 143b/10

beşāret : < Ar. Müjde.

b. 129a/13, 134b/11, 137b/5, 144b/4, 158a/5, 158a/8

b. + e 131b/1

b. + i 128b/7, 145b/2, 148a/12

[= 10]

beşer : < Ar. İnsan, beşer.

b. 115a/5

bevl : < Ar. İdrar, sidik.

b. 142b/13

beyān : < Ar. Anlatma, açıklama.

b. 122a/9, 123a/3

[= 2]

beyni : Beyin

b. + ler 134a/5, 151a/6

[= 2]

beyt : < Ar. 1. Ev, hane.

b. + üm 119b/12

2. Beyit, iki mısradan oluşan nazım birimi.

b. 114a/3

[= 2]

Beytü'l-Mukaddes : < Ar. Mescid-i Aksa.

b. + e 154b/5

bez-baht : < Far. Bedbaht, bahtsız, kötü talihli.

b. 140a/2

bezek(g) : Bezek, süs.

b. + i 141a/9

bırak- : Bırakmak.

b.-dum 156a/2

b.-mayaydum 137b/5

[=2]

bī-ʿad : < Ar. Sayısız.

b. 111b/5

bī-bahā : < Far. Paha biçilemeyecek kadar değerli.

b. 117b/8

bī-çāre : < Far. Çaresiz, zavallı.

b. 117b/3, 155a/4

[=2]

bī-edeblik(g) : < Far. + T. Edepsizlik.

b. 152b/4

b. + i 152b/7

[=2]

bī-gāh : < Far. Vakitsiz, zamansız.

b. 148b/4

bī-gāye : < Far. + Ar. Sonsuz.

b. 111b/7, 114b/11

[=2]

bī-ḥad : < Far. + Ar. Sonsuz, sınırsız.

b. 111b/5

bī-ḥisāb : < Far. + Ar. Hesapsız, sayısız.

b. 123b/9

bil : Bel, insan bedeninde göğüsle karın, sırtla kalçalar arasında daralmış bölüm.

b. + üne 116b/9

b. + üñüz 117a/2

[= 2]

bil- : 1. Bilmek

b.-di 119b/8

b.-dügün 117a/10

b.-dükden 142b/6

b.-e 113a/5

b.-esin 117a/10

b.-esiz 117a/5

b.-eyin 140a/13

b.-iser 155b/7

b.-isersin 155b/8

b.-medi 155a/10

b.-medin 155a/13

b.-medük 136a/12

b.-mekgerek 121b/6

b.-meye 114a/7

b.-meyiser 155b/8

b.-meyüp 140a/3

b.-miş 119b/3

b.-ün 115a/2, 124a/4, 137a/5, 158a/4

b.-ür 112b/1, 112b/8

b.-ürin 151b/1

b.-ürken 121a/9

b.-ürmisin 140a/10

b.-ürsin 121a/6, 121a/8, 151a/13

2. Bilmek (Yardımcı fiil).

b.-esiz (diyü bilesiz) 115b/13

b.-di (eyleyü bildi) 157b/10

[= 31]

bildür- : Bildirmek.

b. 140a/13, 150a/9, 156b/12

b.-di 118b/12

[= 4]

bile : Birlikte, beraber.

b. 129a/11, 131b/4, 143a/11, 143a/6, 146a/7, 146b/2, 154b/5

[= 7]

bī-miṣāl : < Ar. Benzeri olmayan, eşsiz.

b. 112b/10

biḡ : Bin (sayısı).

b. 144b/5, 158a/1

[= 2]

bin- : Binmek.

b.-em 151a/3

b.-e 150b/12

b.-medi 150b/12, 151a/11

b.-mek147a/10, 150a/1

b.-sejene 150b/13

b.-sün 149a/10

[= 8]

binā : < Ar. Yapma, kurmak, inşa etme.

b. 118a/11

bī-nihāye : < Far. + Ar. Sonsuz, sınırsız.

b. 111b/7, 114b/10

[= 2]

bir : Bir (sayısı).

b. 111b/10, 111b/11, 111b/9, 112a/10, 112a/11, 112a/13, 112a/2, 112a/3, 112a/4, 112a/5, 112a/6, 112a/7, 112a/8, 112a/9, 112b/1, 112b/2, 112b/3, 112b/4, 112b/5, 112b/6, 112b/7, 113a/11, 114a/2, 115a/13, 115b/12, 115b/12, 117a/13, 117b/13, 117b/4, 117b/7, 118a/1, 118a/2, 118a/6, 118b/6, 118b/7, 119a/8, 119b/9, 120a/6, 120a/6, 120b/7, 121a/11, 121a/13, 121a/6, 121b/8, 122a/1, 122a/3, 122a/4, 122a/6, 122a/6, 122b/2, 122b/8, 123a/11, 123a/3, 123b/2, 124b/12, 124b/12, 124b/8, 125a/4, 125b/5, 126a/12, 126b/10, 126b/3, 126b/5, 126b/8, 126b/8, 127a/12, 128b/13, 129a/3, 129b/6, 129b/9, 130a/5, 130a/5, 130a/6, 130a/7, 130a/8, 130b/6, 131a/10, 131b/5, 131b/5, 132b/2, 132b/4, 134a/7, 134b/11, 135a/6, 136a/3, 136b/11, 136b/2, 136b/9, 137a/8, 137a/8, 138b/4, 139a/1, 139a/11, 139a/6, 139b/10, 139b/11, 139b/2, 139b/7, 140a/9, 141a/1, 141a/4, 142b/13, 143a/12, 143a/2, 143b/9, 144b/11, 144b/11, 144b/4, 145b/6, 146a/1, 146a/3, 146b/13, 148a/1, 148b/12, 148b/9, 149a/13, 149a/3, 149a/3, 149a/5, 150a/5, 152b/5, 153b/6, 154b/4, 155a/13, 155a/4, 157b/2, 157b/8, 158a/11

b. + dūr 132b/13

b. + i 120b/1, 125b/5, 156a/4, 156a/9

[= 133]

bīr : < Ar. Kuyu.

b. + üñ 144a/5

biregü : Bir kimse, bir başkası, biri.

b. 155a/11

biri : Biri

b. + nden 146b/13

b. + nūñ 126b/9

b. + si 114b/12, 125b/3, 126b/11, 126b/13, 135b/1, 156a/1

[= 8]

birince : Birçok, pek çok.

b. 155b/7

bir kaç : Çok olmayan, az sayıda, az.

b. 120b/6, 122a/9

[= 2]

birle : İle.

b. 135a/6, 140b/3

[= 2]

birle- : Birliğini kabul etmek, şirk koşmamak.

b.-diler 132b/13

b.-gil 152b/9

b.-medi 127b/8

b.-yen 127b/4, 135b/9, 144a/7

[= 6]

birlik(g) : Tek, bir olma durumu, vahdaniyet.

b. + üme 128a/3, 133a/1, 135b/9

[= 3]

biş : Beş (sayısı).

b. 131b/10, 131b/10, 132a/6, 132a/6, 142a/1

[= 5]

bişinci :Beşinci.

b. 132a/4

biş yüz : Beş yüz (sayısı).

b. 151a/7

bit- : Bitmek, yetişmek.

b.-erdi 134a/2

b.-erse 142a/3

[= 2]

biti : Amel defteri.

b. + lerümüzi 158b/10

biz : Biz (1. çokluk şahıs zamiri).

b. 124a/2, 146b/10, 146b/2, 147a/13, 147a/7, 148b/7, 150b/10, 150b/9,
151a/1, 152a/12, 158b/13

b. + den 138b/7, 146b/8, 147b/3

b. + e 147b/2, 150b/13, 151a/1, 158b/12

b. + i 136a/3, 146b/10, 152b/13

b. + üm 135a/10, 140a/12, 140b/5, 146b/7, 147a/7

[= 26]

bīz : < Ar. Bez.

b. + leri 149b/1, 153b/11

[= 2]

bī-zār : < Far. Rahatsız, bıkmış, usanmış.

b. + am 152a/5, 153a/5

[= 2]

bölük(g) : Bölük, kısım.

b. 136b/11, 154b/1, 154b/2

b. + inde 142b/12

b. + üñüz 136b/11

[= 5]

böyle : Böyle, bu şekilde.

b. 121a/8, 136a/2, 147b/6

[= 3]

bu : Bu.

b. 112b/12, 113a/11, 113a/11, 113a/4, 113a/5, 113b/5, 114a/13, 114a/5,
114a/7, 115a/11, 115a/13, 115b/2, 116a/3, 116a/6, 116a/7, 116b/1, 116b/2,
117a/7, 117b/10, 117b/4, 118a/2, 118b/2, 118b/9, 119a/2, 119a/6, 119b/1,
119b/5, 119b/5, 120a/7, 120a/7, 120b/7, 120b/8, 121a/4, 121a/5, 122a/8,
122a/9, 122b/11, 122b/13, 123a/11, 123a/11, 123a/11, 123a/11, 123a/7,
123b/13, 125b/3, 126a/3, 127a/2, 127a/2, 127a/6, 127b/1, 128b/7, 130a/3,
130a/8, 130a/9, 130b/11, 130b/3, 130b/5, 131a/3, 131b/1, 133a/5, 135a/10,
135a/11, 135a/5, 135a/6, 135a/9, 136a/6, 136a/8, 142b/4, 142b/5, 144a/4,
145b/2, 145b/4, 146b/6, 147b/4, 147b/7, 148a/12, 148b/5, 151b/13, 151b/7,

152a/7, 152a/8, 155a/3, 156a/3, 156a/3, 156a/6, 156a/7, 156b/5, 157b/11,
158a/3, 158a/5, 158a/8, 158b/7

b. + dur 154a/3, 154a/3, 154a/4, 154a/5, 154a/5, 154a/6, 154a/6, 154a/7,
154a/7, 154a/8, 154a/9, 154a/9

b. + ları 129a/5

b. + nca 117b/4, 119b/10, 123a/11, 143b/12, 152b/11, 155b/3, 156a/4

b. + ndan 131a/5

b. + nı 120b/4, 121a/8, 123a/11, 123a/8, 123b/5, 123b/5, 123b/9, 125b/9,
142b/6

b. + nlar 116a/11, 127a/4, 133a/4, 137a/11

b. + nlara 129a/8, 148a/5, 148a/6, 148a/7

b. + nları 121a/2, 137b/3, 156a/6

b. + nların 118b/3, 121b/7, 133a/10, 133a/9, 135b/2, 137b/4, 137b/5

b. + nuñ 119b/1, 123b/7

b. + ydı 130b/9

[= 143]

bu gün : Bugün.

b. 115b/9, 148b/10, 150a/6, 150b/3

[= 4]

bul- : Bulmak.

b.-a 153b/2

b.-asın 114a/6

b.-dı 142b/5, 150b/7

b.-mayup 120a/10

b.-up 133b/1

b.-ursa 129a/5, 129b/7

[= 8]

bulın- : Bulunmak, mevcut olmak.

b.-maz 117b/8

bulut : Bulut.

b. + lar 141b/2

burāk : < Ar. Hz. Muhammed'in miraçta bindiği binek.

b. + a 149a/10, 149b/13, 150b/12, 150b/13, 151a/11

b. + ı 145a/6, 149b/2, 149b/3

b. + in 149a/1

[= 9]

burc : < Ar. Burç.

b. 153b/5

buyruk(ğ) : Buyruk, emir.

b. + in 114a/8, 116a/9, 117b/11, 119b/13, 137b/11

b. + inı 149b/4

[= 6]

buyur- : Buyurmak.

b. 151a/3

b.-a 132b/10, 132b/6, 133a/8, 135b/4, 135b/6

b.-asın 142a/10

b.-dı 117b/1, 121b/7, 122a/4, 122a/5, 124b/10, 126a/12, 127b/3, 128a/1,

130a/3, 136a/12, 137a/5, 137a/9, 138a/4, 140a/13, 142b/9, 145a/1, 145b/5,

151b/4, 152a/4, 153a/1, 153a/5, 153a/9, 156a/1

b.-dum 140a/10

b.-miş 114a/2

b.-mişdi 141a/1

b.-mişdur 119a/4, 120a/4, 122a/1, 154b/9

b.-uñ 154b/8

b.-ur 113a/2, 117a/1, 124a/9, 127b/11, 128a/4, 134b/3, 135a/3, 136b/6,
138a/10, 138b/10, 138b/13, 138b/2, 138b/4, 139a/10, 139a/11, 139a/2, 139b/1,
139b/3, 139b/6, 139b/8, 141a/10, 141a/12, 141a/7, 141b/1, 141b/12, 141b/3,
141b/6, 141b/8, 143a/13, 143a/9, 144a/7

b.-ursañ 144b/13

[= 70]

bürhān-ı baht-ı hakikat : < Ar. + Far. + Ar. Halis hakikatin delili, saf gerçeğin delili.

b. 127b/10

büyüklik(g) : Büyüklik.

b. + i 135a/6

C

cahīm : < Ar. Cehennem'in bir tabakası.

c. + inde 114b/1

cān : < Far. Can, ruh.

c. 112b/12, 113a/4, 113b/9, 114a/13, 115a/7, 116a/12, 116b/7, 121b/5, 135a/4,
142b/3

c. + a 144b/5

c. + ın 120a/11

c. + ına 150b/8, 157a/1

c. + larına 157b/1

c. + um 145b/3, 148b/2

c. + uğı 119b/5, 120a/8

[= 19]

cān-ı ʿazīz : < Far. + Ar. Aziz ruh, nurlu ruh.

c. + üç 116b/2

cān-ı pāk : < Far. + Ar. Mübarek ruh.

c. + ini 131a/1

cānver : < Far. Zararlı hayvan, canavar.

c. + ler 154a/11

cāvidān : < Far. Sonsuz, ebedî.

c. + ı 114a/5

cāzū : < Far. Cadı, büyücü.

c. 133a/4

c. + ların 134a/9

c. + larığ 133b/10, 156b/10

c. + nuğ 133b/8, 157a/11

[= 6]

cāzūluk(ğ) : < Far + T. Büyücülük.

c. + ın 133b/9

c. + ların 157a/12

[= 2]

Cebraʿīl : < Ar. Cebrail. Dört büyük melekten biri. Vahiy meleği.

C. 127b/3, 128a/1, 128a/10, 128a/13, 128a/7, 128b/6, 130a/4, 130a/9, 130a/9,
135a/1, 148b/10, 149b/3, 150a/1, 150a/3, 150a/4, 150a/8, 150a/9, 154b/8,
155b/4

C. + den 135a/1

C. + e 140b/4, 148b/9

[=22]

Cebra'īl-i emīn : < Ar. Cebrail. Dört büyük melekten biri. Vahiy meleği.

C. 150b/5, 153b/12

[=2]

cefā : < Ar. Eziyet, sıkıntı.

c. + yıla 118a/3

cehd : < Ar. Azim, gayret.

c. 125b/4

cehennem : < Ar. Cehennem.

c. 125b/9, 128b/3, 135b/13, 142a/4, 145a/9, 147b/9, 148a/10, 148a/2, 156b/1,
158a/6

c. + den 124b/9

c. + e 125b/2, 128b/3

c. + i 140b/8, 147b/9

c. + üñ 125b/3, 125b/8, 148a/7, 148a/8

[=19]

Celīl : < Ar. Azamet sahibi olan, ululuk sahibi olan. (Esmāü'l-hüsna'dan).

C. 123b/11

celle celālühü : < Ar. “Şanı yüce oldu” anlamında Allah için kullanılan saygı ifadesi.

c. 133a/8, 135b/7, 138a/5, 139a/3, 140a/9, 152a/4

[=6]

celle celālühü ve ‘amme nevālühü :< Ar. “Şanı yüce oldu, lutüf ve ihsanı herkese şamil oldu” anlamında Allah için kullanılan saygı ifadesi.

c. 112b/12

cem^c :< Ar. Toplama, bir araya getirme.

c. 118a/13, 123a/8, 123b/1, 123b/2, 125a/12, 132b/2, 144b/2

c. + isi 146a/3

[= 8]

cemā^cat :< Ar. Aynı dinden insanların oluşturdukları topluluk.

c. + üñ 137b/1

cemāl :< Ar. 1. Yüz güzelliği.

c. + in 154a/13

c. + ini 130b/9

2. Cenâb-ı Hakk’ın lütuf ve ihsânı ile tecellisi.

c. + üm 133b/2, 147b/9

c. + ümi 128a/9

[= 5]

cemālū^c’l-islām :< Ar. Aḥmed bin Muḥammed Ğazzālī’nin lakabı.

c. 124a/5

cem^c-i aşfiyā :< Ar. Samimi dostlar, azizler meclisi.

c. 124a/7

cemī^c-i dertlü :< Far. + T. Dertlilerin tümü, bütün dertliler, dertlilerin hepsi.

c. + nūñ 149b/12

cemī^c-i evliyā :< Ar. Bütün evliyalar, evliyaların tümü.

c. + nuñ 149b/9

cemī^c-i ümmet :< Ar. Bütün ümmet, ümmetin tümü.

c. + üñ 155b/6

cemîl : < Ar. Cenab-ı Hakk'ın isimlerinden biri.

c. 123b/11

cennet : < Ar. Cennet.

c. 126b/2, 131a/7, 146a/6, 147b/12, 147b/7, 148b/13, 149a/2

c. + de 145a/3

c. + e 124b/9, 126a/3, 144b/3, 151a/8

c. + i 140b/8

c. + leri 147b/8

c. + üñ 118b/2, 126a/3, 126a/4, 145a/4

[= 18]

cennet-i firdevs : < Ar. Cennetteki altıncı kat.

c. + i 158b/12

cevāb : < Ar. Cevap, yanıt.

c. 130a/10, 133b/9, 146b/4, 157a/11

[= 4]

cevher : < Ar. Cevher, kıymetli taş.

c. + leri 149a/7

ciger-güşe : < Far. Evlat.

c. + m 128b/11

c. + si 154a/7

[= 2]

cihān : < Far. Cihan, kâinat, alem

c. 115a/6, 133b/12, 142b/8, 145b/13, 153a/9

c. + da 115a/4, 123a/11

[= 7]

cin : < Ar. Cin.

c. 154a/10

cisim : < Ar. Cisim.

c. 116b/1

cömerdlük : < Far. + T. Cömertlik.

c. 135b/11

c. + mı 135b/7

[= 2]

cüllāb : < Ar. Gül suyu.

c. 127a/1

cümle : < Ar. Bütün, hep.

c. 118a/12, 123a/13, 125a/11, 129a/5, 132b/1, 134a/11, 134b/5, 135b/5,
136a/9, 137b/13, 140a/5, 144b/2, 151a/5, 158b/2

c. + müze 158a/13

c. + si 131b/4, 154b/4

c. + sin 118a/1

[= 18]

Ç

çağır- : Bağırmaq, çağırmaq.

ç.-dı 118b/8

çağırış- : Bağırışmaq, hep birlikte bağırıp çağırmaq.

ç.-urlar 154a/3

çāre : < Far. Çare, çıkar yol.

ç. 120a/2, 120a/9, 121a/7

[= 3]

çayan : Çıyan, birçeşit zehirli kırkayak.

ç. 157a/12

çemen : <Far. Çimen.

ç. + ler 141a/13

çerāğ : <Far. Işık, kandil, çıra, lamba.

ç. + ı 132a/8, 132a/8, 132a/10, 132a/11, 132a/13, 141b/8

ç. + ıdur 132a/7

[= 7]

çerāksuz : <Far. + T. Işıksız.

ç. 147a/11

çık- : Çıkmak.

ç.-ar 136b/5

ç.-dı 119a/2, 119a/9, 151a/11

ç.-dılar 118b/9

ç.-duğı 135a/5

ç.-ğıl 140a/11

ç.-madın 155a/12

ç.-mazın 119a/1

ç.-sunlar 149a/13

[= 10]

çıkār- : Çıkarmak.

ç. 119a/12

ç.-ayın 119b/11

ç.-dı 119b/2

ç.-dum 128a/8

ç.-ğıl 116b/8

[= 5]

çi : <Far. Ne.

ç. 154b/11

çift : <Far. Tek olmayan, çift.

ç. + dür 137b/6

çok : Çok.

ç. 138b/6, 145a/2, 145a/2, 145a/2, 148b/1, 148b/1

[= 6]

çoğal : Zırh.

ç. + ın 148a/5

çoğra- : Kaynamak, fokurdamak.

ç.-duğı 134a/5, 151a/6

[= 2]

çök- : Çökmek, çömelmek.

ç.-üp 137a/2

çözül- : Çözölmek.

ç.-di 119b/7

çün : <Far. Vakta ki, -dığı zaman, -dığında.

ç. 127a/1

çünkü : <Far. Çünkü.

ç. 131a/3, 136a/7, 147b/4

[= 3]

çünkim : < Far. + T. Çünkü.

ç. 116a/12, 119b/5, 121a/6, 126a/3, 135a/9, 151b/6

[= 6]

D

daḥı : Dahi, da/de; aynı zamanda, bundan başka, ayrıca, hem de, ve.

d. 115a/9, 116a/2, 118b/1, 119a/13, 119b/13, 121a/4, 121a/8, 121b/8, 122a/1, 122a/4, 122b/13, 123a/11, 123a/7, 123b/12, 125a/1, 125a/10, 125a/9, 125b/5, 125b/5, 125b/6, 126a/10, 126b/1, 127a/11, 127a/7, 127b/9, 128a/6, 128a/6, 128b/2, 128b/4, 128b/4, 128b/9, 129a/9, 129b/8, 130a/11, 130b/9, 132a/12, 133a/10, 133a/3, 133a/4, 133a/9, 133a/9, 133b/12, 134a/11, 134a/6, 134a/8, 135a/1, 135a/1, 135a/2, 135a/2, 136a/3, 136a/8, 136b/10, 136b/6, 136b/7, 137a/12, 137a/13, 137a/13, 137a/9, 137b/1, 137b/12, 137b/2, 137b/9, 138a/11, 138a/2, 138a/6, 138b/3, 138b/5, 139a/1, 139a/10, 139a/13, 139a/4, 139a/5, 139a/9, 139b/10, 139b/2, 139b/5, 139b/7, 139b/7, 139b/9, 140a/7, 140b/10, 140b/5, 140b/7, 141a/13, 141b/10, 141b/13, 141b/2, 141b/4, 141b/7, 143a/1, 143a/10, 143a/11, 143a/6, 143b/1, 143b/4, 143b/7, 144a/1, 144a/1, 144b/4, 145a/5, 145a/9, 145b/12, 146a/11, 146a/7, 146b/2, 146b/2, 147b/13, 148b/8, 149a/2, 149a/5, 150a/13, 151a/7, 151a/7, 151b/11, 151b/5, 151b/9, 152b/9, 153a/8, 156a/9, 156b/4, 157a/1, 157a/2, 157a/4, 157a/7, 157a/9, 157b/1, 157b/4, 157b/5, 157b/6, 157b/7

[= 130]

dā'ī-i za'īf : < Ar. Zayıf duacı.

d. 123a/11

daḳīka : < Ar. Nükte, ince düşünce, mülahaza.

d. 132a/13

dal : Dal, ağaç dalı.

d. 147a/1

ḍalālet : < Ar. Azmak, doğru yoldan sapmak.

d. + i 112a/10

dāne : < Far. Tane, adet.

d. 125a/5, 149a/3

[= 2]

dār-ı beḳā : < Ar. Ahiret, öbür dünya.

d. + ya 116a/4

dār-ı dūnyā : < Ar. Dünya, bu dünya.

d. + da 125b/12

dār-ı fenā : < Ar. Dünya, bu dünya.

d. + dan 116a/4, 158b/7

[= 2]

da'vā : < Ar. Dava, iddia.

d. + sın 153a/10, 156a/5

[= 2]

da'vet : < Ar. Davet, çağrı.

d. 142a/8

dāyim : < Ar. Devamlı, sürekli.

d. 115b/11, 122b/9, 137b/10, 148b/2, 158a/11

[= 5]

dāyimā : < Ar. Daima, her zaman, devamlı olarak.

d. 158b/3

dāyimen : < Ar. Daima, her zaman, devamlı olarak.

d. 118b/5

defn : < Ar. Defin, cenazenin mezara gömülmesi.

d. 120b/6, 144a/5

[= 2]

deg- : Değmek.

d.-e 142a/11

d.-ir 144b/5

d.-sün 140a/12

[= 3]

degin : Değın, kadar, dek.

d. 136b/11, 137a/3, 144b/1, 154b/5

[= 4]

degir- : Değdirmek, dokundurmak.

d.-e 148a/7

degül : Değil.

d. + dür 117b/7, 119a/3, 129a/6, 137b/9, 145b/6

[= 5]

delü : Deli.

d. 133a/5

dem : < Far. 1. Soluk, nefes.

d. ur- : bir şeyden söz etmek, konu açmak 155b/1

2. An, vakit.

d. 115b/12, 116a/9, 117b/13, 119b/5, 120a/7, 127a/8, 153b/9

d. + de 116a/1, 145b/11, 147b/2

[= 11]

Denā : < Ar. Dena, Zagros sıradağlarının zirvesi, Yasuc şehrinin kuzey batısında bulunan ve 4448 metre yükseklikte bulunan bir dağ.

D. ağında 149b/10

deņiz : Deniz.

d. 136b/2

d. + e 126b/13, 136b/5, 156b/8

d. + i 136b/3

d. + ine 134b/5, 136b/4

d. + ler 157b/11

d. + leri 135b/11

d. + lerüņ 126b/13

[= 10]

depren- : Deprenmek, sarsılmak.

d.-di 146a/8

d.-ürsüz 146a/11

[= 2]

derd : < Far. Dert, kaygı, tasa, keder.

d. + in 148b/12

dergāh : < Far. Kapı öñü, kapı yeri.

d. + a 130b/6, 131a/4, 140a/3

d. + ina 117b/12

d. + ında 153a/12

d. + ından 130b/8

d. + uma 128b/1

d. + uḡda 131a/5

[= 8]

dergāh-ı ‘ālī : < Far. + Ar. Yüce kapı, Hak Teala'nın katı.

d. + ye 140a/4

der-ḥāṭır : < Far. + Ar. Hatırda.

d. 148b/4

dermān : < Far. Çare, kurtuluş yolu.

d. 120a/1, 121a/8

[= 2]

der-sefer : < Far. + Ar. Seferde, yolculukda.

d. 148b/3

dertlü : < Far. + T. Dertli, kederli, tasalı.

d. + lerüḡ 142b/4

d. + nün 149b/12

[= 2]

dervīṣ : < Far. Derviş.

d. 122b/2, 122b/6

[= 2]

deryā : < Far. Deniz.

d. + sına 112b/7

destūr : < Far. İzin, müsaade.

d. 115b/12, 154a/12

[= 2]

devlet : < Ar. Saadet, mutluluk.

d. 142a/13, 145b/8, 150b/7

[= 3]

devr-i kıyāmet : < Ar. Kıyamet zamanı.

d. + e 136b/11

di- : Demek, söylemek.

d.-di 117b/2, 118b/12, 119a/1, 119a/11, 119a/13, 119a/2, 119a/5, 119a/6, 119a/8, 119b/5, 120a/1, 120a/5, 120a/9, 121a/4, 121b/10, 121b/12, 121b/8, 125a/10, 125a/2, 126b/1, 127b/12, 128a/10, 128a/12, 128b/6, 129a/1, 129b/8, 130b/2, 131a/1, 131a/13, 131b/1, 131b/3, 133b/11, 136a/12, 136a/8, 137a/8, 138a/11, 138b/11, 138b/12, 138b/3, 139a/10, 139a/5, 139b/10, 139b/2, 139b/7, 139b/9, 140a/12, 140a/13, 141a/3, 141a/6, 141b/4, 141b/6, 142a/11, 142a/5, 142a/7, 142b/10, 144b/12, 144b/13, 148a/3, 148b/2, 149b/3, 150a/4, 150a/7, 150a/9, 150b/4, 151a/3, 151a/9, 151b/10, 151b/12, 151b/13, 151b/6, 152a/2, 152a/4, 152a/8, 152b/11, 153a/2, 153a/4, 153a/8, 154b/13, 154b/8, 155a/2, 155b/12, 155b/9, 156a/8, 156b/12, 157b/9

d.-diler 118b/10, 130a/2, 132b/11, 132b/11, 132b/12, 132b/13, 133a/2, 133a/4, 133a/5, 133a/6, 133a/7, 134a/13, 146b/3

d.-dükleri 129b/4

d.-düm 124b/10, 127a/3, 127a/5, 130a/13, 130b/4, 131a/7, 140b/13, 140b/4, 145b/4, 150b/2

d.-lerse 126a/7

d.-mek 124b/1, 125a/3

d.-mekden 145a/2

d.-mekdür 132a/9

d.-meyeydüm 128b/5

d.-meyince 145b/7

d.-mişler 133b/4

d.-mişlerdür 155b/12

d.-r 143a/12

d.-rler 136b/3, 144a/3

d.-rlerdi 118b/1, 118b/2

d.-rse 118b/13

d.-se 126a/13, 128b/5, 131a/11, 134a/11, 135a/5, 145b/6, 155a/11

d.-sün 119a/1

d.-ye 126a/3, 127a/10, 132b/4, 133a/12, 133a/3, 133a/7, 135b/7, 136a/1,
137a/1, 142b/12, 145b/9, 155a/13

d.-yecek 119a/3

d.-yeler 132b/5, 136a/4, 145a/2

d.-yelüm 122a/11

d.-yem 119a/5

d.-yen 117b/11, 132b/4, 134b/7, 136b/12, 136b/13, 138b/1, 138b/9, 139a/13,
139a/3, 139a/8, 139b/5

d.-yenlere 148a/9

d.-yenleri 138a/8, 151a/5

d.-yenlerün 157b/13

d.-yesin 122b/7

d.-yeyin 119a/13

d.-yicek 119b/1, 133b/5

d.-yü 122b/11, 136b/4

d.-yü bilesiz 115b/13

d.-yüp 130b/12, 143a/2, 144a/4, 151a/6

[= 176]

dībāce : < Ar. Mukaddime, başlangıç, ön söz.

d. + si 122a/8

dik- : Dikmek

d.-erdi 134a/2

dil : 1. Dil (konuşma organı).

d. + de 112b/8

d. + inde 133b/6

d. + inden 138a/4

d. + ini 113a/9

d. + ile 115a/7,121b/5

d. + iyle 127a/10, 145b/9

d. + lerinde 137b/4

d. + ümüzde 158b/3

d. + ümüzden 145b/11, 148b/6

d. + ünden 116b/10, 158a/12

d. + üne 158a/9

2. Dil, lisan.

d. + ince 123a/6

[= 16]

dile- : Dilemek, istemek.

d. 140b/13

d.-di 144b/8, 150a/1

d.-diler 154a/12

d.-dügim 155b/10

d.-düginden 150b/7
d.-düm 123a/2, 150a/5
d.-megil 151b/11
d.-mezin 128b/11, 128b/11, 128b/12, 128b/13, 152a/7
d.-mezsın 152a/4
d.-ŋ 137a/1
d.-rem 141a/2, 142a/9
d.-rin 129a/1
d.-riseŋ 129a/7
d.-rler 116a/6
d.-rseŋ 112b/10, 114a/5, 140b/13
d.-se 116b/6
d.-yüp 140b/5
[= 26]

dilek : Dilek, istek.

d. 150a/5, 150a/8
[= 2]

dīn : < Ar. Din.

d. 114b/12, 116b/7, 146b/5
d. + e 122b/8
d. + ine 131b/12
d. + üŋ 122b/6
d. + üŋe 117a/9
d. + üŋi 122b/10
[= 8]

diñle- : Dinlemek.

d.-gil 153b/8

d.-rise 123b/5

d.-yen 123a/7

d.-yenler 123b/4

d.-yenlerüñ 123a/12

[= 5]

dip(b) : Dip, alt.

d. + inde 158b/11

d. + ine 125a/13

[= 2]

dir dir : Tir tir (titremek).

d. 119b/8

dirgür- : Diriltmek.

d. 142b/11

diri : Diri, canlı.

d. 157b/4

d. + yken 144a/1

[= 2]

dirilt(d)- : Diriltmek.

d.-em 157b/6

dirlik(g) : Dirlik, hayat.

d. + i 132a/5

d. + üñ 114a/4

d. + ler 146b/12

d. + lerinüñ 116a/7

[= 4]

diş : Diş.

d. + i 151a/10

d. + in 151a/10

d. + leri 128b/8, 129b/12

d. + üm 151b/3

d. + üñ 152b/5

[= 6]

ditre- : Titremek.

d.-di 119b/8, 146a/7

d.-rsin 146a/10

d.-rüz 146b/3

[= 4]

dīvān : < Ar. Defter.

d. + ina 131a/13

divşür- : Toplamak, derlemek, bir araya getirmek.

d.-üp 113b/5

diz : Diz.

d. 137a/1

dīzār : < Far. Yüz, çehre.

d. 137a/1, 145a/7

d. + im (MK) 147b/9

d. + um 133b/1

d. + umı 135b/13, 151a/8

d. + uğ 147b/12

d. + uğı 128b/4, 130b/12, 158b/13

[= 10]

dost : <Far. Dost.

d. + lar 134b/9

d. + lara 123a/11

d. + ları 124a/4, 137b/7

d. + laruma 146b/4

d. + laruğ 147b/9

d. + laruğsa 137a/12

d. + um 127a/6, 129a/12, 132b/10, 133a/13, 140a/10, 140b/1, 141a/1, 144b/9,
145b/5, 147b/6, 148a/4, 149a/6, 151a/4, 156a/9, 156b/13

d. + uğa 142a/10

[= 23]

dök- : Dökmek.

d.-erler 146a/4

dökül- : Dökülmek.

d.-ür 134a/12

dön- : Dönmek, yönelmek.

d.-üp 129b/11, 152b/8

[= 2]

döndür- :Döndürmek, çevirmek.

d.-ürler 143b/8, 144a/5

[= 2]

dördinci : Dördüncü.

d. 132a/10, 132a/2

[=2]

dört : Dört (sayısı).

d. 138a/12

dört yüz : Dört yüz (sayısı).

d. 152b/4, 152b/9, 152b/10, 153a/9

[=4]

döşe- : Döşemek, sermek, yaymak.

d.-diler 153b/12

d.-sünler 149b/2

[=2]

döşek(g) : Döşek.

d. 126b/7, 126b/8, 144a/11

d. + i 141a/11

[=4]

döşeksüz : Döşeksiz.

d. 147a/11

du'ā : < Ar. Dua.

d. 112b/5, 123a/11, 128b/10, 136b/12

d. + lar 154b/5

d. + mı 150b/3

d. + sın 128b/5

d. + yla 123a/9

[=8]

du'ācı : < Ar. + T. Dua eden, duacı.

d. + larına 122b/11

dut- : Tutmak.

d.-am 144a/9

d.-asın 137b/11, 137b/12

d.-maya 114a/8

d.-mazdı 118a/9

d.-mışdı 125b/8

d.-sağuz 117a/1

d.-sunlar 121a/1

d.-up 116a/9

[= 9]

dükeli : Hep, cümle, hepsi, bütün, herkes.

d. 119b/7, 127b/1, 129b/2, 129b/4, 149a/8, 150a/12, 154b/11

d. + si 129b/7, 146a/12, 154a/11, 158a/3

d. + sin 118a/4

d. + sinden 154b/9

[= 13]

düken- : Tükenmek.

d.-ür 113b/3

dün : Gece.

d. gün “gece gündüz” 155a/8

d. yarısında “gece yarısında” 118b/7, 118b/9

[= 3]

dünyā : < Ar. Dünya.

d. 113a/11, 117a/12, 117b/10, 117b/13, 117b/6, 126b/11, 132a/12, 132b/11,
138a/9, 151b/10, 155a/6, 155b/4, 156a/1

d. + ca 135a/6

d. + da 117b/4, 125b/12, 128a/7, 130b/11, 137a/6, 144a/10, 144a/7, 156a/4

d. + sına 131b/13

[= 23]

dünyā-yı ğaddār : < Ar. Gaddar dünya, acımasız dünya.

d. + a 118b/3

dürlü : Türlü, çeşitli.

d. 121a/3, 131b/10, 132a/6, 143a/7, 143b/11, 156b/5

[= 6]

dürr-i Baḥā : < Ar. Mekke'nin incisi.

d. 153b/5

dürüd-ı bī-nihāye : < Far. + Ar. Sonsuz dualar, sınırsız övgüler.

d. 114b/10

düş : Rüya, düş.

d. + inde 120b/7, 125a/11

[= 2]

düş- : Düşmek.

d.-di 119b/7

d.-düginden 138b/1

d.-e 120a/9

d.-miş 120b/4

2. Yakışmak, uygun olmak.

d.-mez 156a/8

[= 5]

düşmen : < Far. Düşman.

d. 156b/9

d. + lerden 152a/7

d. + lerine 157a/11

d. + lerüm 135b/8

d. + lerümün 156a/2

[= 5]

düz- : Yapmak, meydana getirmek, tertip, tanzim etmek.

d.-üp 123a/11

düzet(d)- : Yapmak, inşa etmek.

d.-eyin 141a/4

E

Ebū Zer : < Ar. Ebuzer. Ebū Zer Cündeb b. Cünâde b. Süfyân el-Gıfârî (ö. 32/653).

Meşhur sahâbi. Karş. Ebū Zer

E. 124b/10

ebedî : < Ar. Sonsuz, ebedî.

e. 124b/3, 124b/5

[= 2]

Ebū Bekr : < Ar. Ebū Bekr Abdullâh b. Ebî Kuhâfe Osmân b. Âmir el-Kureşî et-

Teymî (ö. 13/634) İlk müslümanlardan, Hulefâ-yi Râşidin'in birincisi.

E. 132a/5

Ebū Hüreyre : < Ar. Ebū Hüreyre Abdurrahmân b. Sahr ed-Devsî (ö. 58/678). Çok

hadis rivayet etmesiyle tanınan sahâbî.

E. 134b/12

Ebū Zer : < Ar. Ebuzer. Ebū Zer Cündeb b. Cünâde b. Süfyân el-Gıfârî (ö. 32/653).

Meşhur sahabi. Karş. Ebā Zer

E. 124b/5, 134b/12

[=2]

ecel : < Ar. Ecel, ömrün sonu.

e. 120a/5

edepsüzlük : < Ar. + T. Edepsizlik.

e. 152b/3

efđal-ı mevcūdāt : < Ar. Yaratılmışların en faziletlisi.

e. 114b/4

eger : < Far. Eğer, şayet.

e. 117a/1, 117b/13, 117b/6, 117b/7, 122b/6, 126b/10, 128b/1, 129a/5, 129a/8,
137a/11, 137a/12, 137a/13, 137b/3, 144a/10, 144a/11, 144a/12, 144a/13,
144b/12, 145b/6, 147b/7, 147b/9, 147b/9, 151b/5, 152a/11, 152a/13, 156a/3,
156b/8, 157a/10, 157a/3, 157a/6, 157a/8, 157b/11, 157b/13, 157b/4, 157b/6

[=35]

egerçi : < Far. Her ne kadar.

e. 154b/12

eg(i)n- : Sırt, arka.

e. + ine 153b/10

e. + inde 126b/9

[=2]

ehl : < Ar. 1. Sahip, mensup.

e. + i 128b/13

2. Karı, eş.

e. + ine 132a/4

[= 2]

ehl-i beyt : < Ar. Evdeki çoluk çocuk, ev halkı.

e. + üm 119b/12

ejdehā : < Far. Büyük yılan, ejder.

e. + sını 157b/1

ek- : Ekmek, tohum atmak.

e.-erse 113b/5

ekber : < Ar. En büyük.

e. 142a/11

e. + dür 124b/1

[= 2]

ekmel-i maḥlūḳāt : < Ar. Yarattılmışların en mükemmeli (Hz. Muhammed).

e. 114b/4

ekrem : < Ar. Pek cömert, en cömert.

e. 129a/2

ekreme'l-ekremīn : < Ar. Cömertlerin en cömerti, bütün ikram edenlerden daha iyi

ikram eden (Allah).

e. 150b/11

eksük(g) : Eksik, az, noksan.

e. 130b/7

e. + ile 117b/5

e. + in 123b/7

[= 3]

eksüksüz : Eksiksiz, noksansız.

e. 148b/2

el : El (organ).

e. 128b/1

e. + de 115b/10

e. + in 149a/8

e. + inde 130a/8, 157b/4

e. + incedür 137a/7

e. + inden 148b/10

e. + ine 125a/4, 149a/4

e. + ini 113a/9

e. + iyle 129a/5

e. + lerine 148a/6

e. + ümüze 158b/10

[= 13]

elbetde : < Ar. Elbette, mutlaka.

e. 118a/2, 126a/13

[= 2]

elest 'ālemi : < Ar. + T. Ruhlar alemi.

e. + nden 143b/3

el-ḥamdüli'llāh : < Ar. “Allah’a hamd olsun” anlamında Kur’ân-ı Kerîm’den alıntı

(Fatıha Sûresi 1/2).

e. 130b/11

elif : < Ar. Arap alfabesinin ilk harfi.

e. 147a/1

elīm : < Ar. Acı veren, acıtan.

e. + e 121a/3

emced : < Ar. Şerefi, şanı yüce, pek büyük.

e. 149b/10

emel : < Ar. Emel, arzu, istek.

e. 123a/9

emīn : < Ar. 1. Kalbinde korku ve endişesi olmayıp rahatta olan. Korkusuz.

e. 124a/12, 158b/11

2. Kendisine güvenilen, itimat edilen, güvenilir.

e. 150b/5, 153b/12

[= 4]

emr : < Ar. Emir, buyruk.

e. 120a/7, 136b/4, 148b/9, 149b/5

e. + ine 137a/2, 140a/3

e. + iyle 153b/9

[= 7]

emr-i ma'rūf : < Ar. İyiliği emretmek.

e. 121a/9

emr-i şerī'at : < Ar. Şeriat emri, şeriatin emr ettiği.

e. 114a/8

enār : < Far. Nar.

e. 130a/8

enbiyā : < Ar. Nebiler, peygamberler.

e. 116b/13, 124a/6, 129b/4

e. + nuṣ 116b/4, 154b/11

[= 5]

endām : < Far. Beden, vücut.

e. + ina 119b/7

envāʿ : < Ar. Çeşitler, türler.

e. 143a/7

envār : < Ar. Nurlar, ışıklar.

e. + dur 123b/4

epsem : Sessiz, ses çıkarmayan, susan.

e. 136a/9, 151b/7

[= 2]

eren : Eren, ermiş, veli.

e. + lerden 122a/12

erkān : < Ar. Rükünler, esaslar.

e. + in 114a/7

ervāḥ : < Ar. Ruhlar.

e. + ı 154b/3

e. + ina 154b/6

[= 2]

erzānī : < Far. Layık görülme, liyâkat.

e. 113a/1, 115a/13, 136a/1

[= 3]

esīr : < Ar. Esir, tutsak.

e. 147a/3

esirge- : Acımak, merhamet etmek.

e.-meyüz 147a/5

e.-mez 147a/4

e.-mezüz 146b/10

e.-ye 146b/10

e.-yüp 146a/3, 147a/7

[=6]

esmā-i şifāt :< Ar. Allah'ın isimleri. Cenab-ı Hakk'ın güzel isim ve sıfatları.

Esmāü'l-hüsna.

e. + uş 123b/12

es-selāmün 'aleyküm :< Ar. "Selam üzerinize olsun" mealinde selamlaşma cümlesi.

e. 130a/12

esrār :< Ar. Sırlar. Gizli hikmetler ve manalar.

e. + ından 123a/2, 134b/10

e. + ını 158b/2

[=3]

eşref-i maḥlūkāt :< Ar. Yarattılmışların en şerefli.

e. 127b/6

etbā' :< Ar. Tabi olanlar, bağlı olanlar.

e. + ı 114b/12

etḳıyā :< Ar. Çok takva sahibi olanlar.

e. + nuş 149b/9

ev : Ev.

e. 141a/4, 147a/11

e. + inde 151b/10, 155a/6, 156a/1

e. + inden 144a/10

e. + inüş 141a/6, 141b/11, 141b/3, 141b/5, 141b/7

e. + üme 119b/10

e. + ün 141b/10, 141b/13

[= 14]

evliyā : < Ar. Veliler, erenler, ermişler.

e. 129b/4

e. + dan 123a/1

e. + nuñ 116b/4, 149b/9

[= 4]

evliyā'illāh : < Ar. Allah'ın velileri.

e. + dan 116a/3

evvel : < Ar. Birinci, ilk.

e. 131b/11, 132a/7

2. Önce, evvel, ilkin

e. 127b/8, 140b/11, 141a/4, 150a/10, 154b/13, 154b/7, 155a/3, 156b/5

e. + de 118a/6

e. + den 150b/7

e. + ki 143a/5

[= 13]

eyit- : Söylemek, demek. Karş. eyt-

e. 120b/11

e.-di 118b/10, 118b/13, 119a/11, 119a/3, 119a/7, 119a/9, 119b/3, 119b/9,
120a/1, 120b/10, 125b/12, 128a/10, 128b/9, 129a/2, 130a/10, 130a/13,
130b/12, 130b/4, 134a/1, 134a/13, 136a/10, 136b/1, 138b/5, 140a/12, 140a/9,
140b/13, 141a/4, 142a/6, 142a/7, 142a/9, 144b/12, 147b/11, 148a/13, 148b/9,
150a/2, 150a/3, 150a/4, 150a/8, 150a/9, 151a/13, 151a/2, 151b/12, 151b/2,

152a/1, 152a/2, 152b/12, 153a/3, 154b/7, 154b/8, 155b/5, 156a/6, 156a/7,
156a/9, 156b/11, 156b/13, 157a/3

e.-diler 129b/13, 134a/12, 146a/13

e.-düm 124b/13, 124b/7, 127a/2, 127a/3, 130a/12, 130a/9, 130b/3, 131a/4,
140b/12, 150b/1

e.-se 128b/2, 131a/10

[= 72]

eyt(d)- : Söylemek, demek. Karş. eyit-

e.-e 132b/3, 133a/11, 133a/13, 133a/3, 135b/8, 142b/12, 142b/7

e.-eler 127a/8, 135b/5, 136a/3

e.-esin 152a/11

e.-esiz 134b/11

e.-i vire 148b/12

e.-i virem 152a/1

e.-üñ 118b/11, 148b/2

e.-ür 124a/13, 124b/6, 126b/2, 128a/7, 130a/11, 131a/3, 131b/9, 132a/6,
135a/11, 140a/9, 143b/6, 144a/3, 145b/2, 155a/4

e.-ürdi 125a/5

e.-ürler 135a/9, 138b/7, 144a/2, 156a/2

e.-ürlerdi 118a/10, 118b/1

e.-ürlerki 154a/3

[= 38]

eyer : Binek hayvanlarının sırtına konulan, oturmaya yarayan nesne, eyer.

e. + üñ 150a/2

eyersüz : Eyersiz, eyeri olmayan (hayvan).

e. 147a/10

eyle :Öyle

e. 119b/1, 126b/12, 129a/7, 129a/8, 151b/2

[= 5]

eyle- : Etmek, yapmak.

e. 123b/6, 123b/6, 152b/7

e.-di 116a/13, 120b/10, 128a/3, 129b/11, 131a/2, 139a/13, 139b/10, 139b/13,
146a/2,148b/9

e.-diler 156a/5

e.-dügi 146a/2

e.-düm 135b/13, 150a/7

e.-dün 150a/4

e.-gil 116b/11, 117b/11, 118a/12, 134b/6, 138a/1, 138a/2, 145b/12, 147b/2,
158b/11, 158b/4, 158b/8, 158b/9

e.-mekgerrek 121b/2

e.-mekde 122a/7

e.-meñ 115b/10

e.-meye 140a/5

e.-mez 147a/4

e.-mişdür 122a/4

e.-ñ 115b/11

e.-se 122a/3, 124b/5

e.-ye 113a/5, 124b/13, 140a/2, 148a/9, 153a/13

e.-yem 123a/3

e.-yen 145b/1

e.-yü bildi 157b/10

e.-yüp 120a/11, 121b/6

[= 49]

eyü : İyi.

e. 116a/7, 145a/10, 152a/3

e. + ler 123a/12

e. + lerden 123a/12

e. + yi 117a/5

[= 6]

ezel : < Ar. Başlangıcı belli olmayan zaman.

e. + de 147b/2

F

fa[‘]āl : < Ar. Çok işleyen ve çalışan. Durmayıp işleyen. Çalışkan. Devamlı iş yapan.

f. + dur 112a/10

fahṛ : < Ar. Övünme, onur, büyüklük, şeref.

f. + ı 126a/10, 142b/8, 154a/9

[= 3]

fahṛ-ı ‘ālem : < Ar. Bütün âlemin kendisi ile şeref bulduğu, iftihar ettiği Hz.

Muhammed.

f. 129a/1, 142b/2

[= 2]

fahṛ-ı ‘ālemīn : < Ar. Bütün âlemlerinin kendisi ile şeref bulduğu, iftihar ettiği Hz.

Muhammed.

f. 138a/2

faḥr-ı aşfiyā :< Ar. Samimi, saf, içi temiz kimselerin kendisi ile şeref bulduğu, iftihar ettiği Hz. Muhammed.

f. 116b/13

faḥr-ı benī ādem :< Ar. Bütün insanların kendisi ile şeref bulduğu, iftihar ettiği Hz. Muhammed.

f. 126b/1

faḥru'l-enām :< Ar. Bütün insanların kendisi ile şeref bulduğu, iftihar ettiği Hz. Muhammed.

f. 124a/4

fā'il-i muḥtār :< Ar. İsteddiğini yapmakta serbest olan (Cenab-ı Hak).

f. + dur 112a/8

faḳīr :< Ar. Fakir, yoksul.

f. + i 123a/9

f. + leri 118a/9, 118b/1

[= 3]

fānī :< Ar. Gelip geçici, kalıcı olmayan.

f. 117b/4, 123a/11

[= 2]

fāriḡ :< Ar. Rahat, alakasını kesmiş, vazgeçmiş.

f. 147b/12

Fārisī :< Far. Farsça, Fars dili.

F. 123a/11

farīza :< Ar. Farz, Allah'ın emri.

f. 120b/13

Fāṭma :< Ar. Hz. Fatma. (ö. 11/632). Hz. Ali'nin eşi. Hz. Hasan ile Hz.

Hüseyin'in annesi.

F. 146a/5, 146a/7, 146b/2, 146b/7

[=4]

Fātiḥa :< Ar. Fatiha Sûresi. Kur'ân-ı Kerim'in ilk sûresi.

F. 123a/10

fāyide :< Ar. Fayda, yarar.

f. için 117b/4

f. it- 113a/13, 117a/2

f. + si 116a/2

[=4]

fāyide-i ʿāmm :< Ar. Umumi fayda, genel yarar.

f. 123a/6

fazīlet :< Ar. Değer, meziyet.

f. + in 157b/10

fazl :< Ar. İhsan, kerem, cömertlik.

f. 139b/11, 143b/4, 150a/6

f. + ından 143b/10

f. + umı 148a/6

f. + uñıla 129a/4

[=6]

fedā :< Ar. Uğruna verme, gözden çıkarma.

f. 130a/1, 136a/11

[=2]

fenā :< Ar. Yokluk, yok olma, geçici.

f. + dan 116a/4, 158b/7

[= 2]

ferd : < Ar. Tek, yalnız olan. Eşi, benzeri olmayan.

f. 112a/1

ferdāniyyet : < Ar. Yalnızlık, teklik. Ferdlik. Yektâlık.

f. + inde 112a/2

feriştēh : < Far. Melek.

f. 136b/10, 149a/4

f. + ler 125b/3, 131b/2, 132b/12, 135a/9, 135b/1, 135b/5, 149a/10, 149a/13,
149a/7, 149b/5, 150a/13, 153b/13, 154a/2

f. + leri 125b/1, 125b/9, 129a/11, 136a/3, 146a/3, 146b/10, 154b/1

f. + lerin 149a/1

f. + lerine 135a/8

f. + leriyle 140b/4

f. + lerle 154a/1

f. + lerüm 126a/2, 135a/12, 135b/4, 135b/6, 136b/10

[= 31]

ferrāş : < Ar. Döşeyen, döşemeci.

f. + ı 141b/3

fers : < Ar. Döşeme, yayma.

f. + i 141a/11

f. + üñ 141b/1

[= 2]

feryād : < Far. Bağırışma, çağırışma, feryat.

f. 120b/4

fezāyil : < Ar. Faziletler, değerler, meziyetler.

f. + inden 123a/2

fiġān : < Far. Ağlayıp sızlama, bağıırıp çağırma, figan.

f. 120b/4

fiʿl : < Ar. İş, amel.

f. + inde 112a/11

fiʿl-hāl : < Ar. Hemen, derhâl.

f. 154b/8

Firʿavn : < Ar. Firavun. Mısır'da, özellikle Hz. Musa zamanında Allah'a isyan edip ilahlık davasında bulunan, Hz. Musa'ya inanmayan hükümdar.

F. 156a/4

F. + a 152a/10, 152b/12

F. + dan 153a/5

[= 4]

Firʿavn-ı laʿīn : < Ar. Lanetlenmiş Firavun.

F. 153a/9

firdevs : < Ar. Cennet, cennetteki altıncı kat

f. 156a/11

f. + i 158b/12

[= 2]

fukarā : < Ar. Fakirler, yoksullar.

f. + ya 120b/12

furşat : < Ar. Fırsat, uygun zaman, elverişli durum.

f. 115b/10

fūlān : < Ar. Falan. Söylenmesi istenmeyen veya gerekli görülmeyen bir özel adın yerini tutan kelime, filan.

f. 120b/10, 122b/7, 135a/12, 136b/6

[= 4]

G

ġaddār : < Ar. Gaddar, acımasız.

ġ. + a 118b/3

Ġaffār : < Ar. Kullarının günahını örten, mağfireti çok, günahları bağışlayıcı (Esmāü'l-hüsna'dan).

Ġ. 129a/2

Ġ. + dur 112b/2

[= 2]

ġāfil : < Ar. Dikkatsiz, iyi düşünmeyen, uyanık olmayan. Haberi olmayan, ihtiyatsız.

ġ. 115a/13, 121a/7

[= 2]

ġāfillık : < Ar. Aymazlık, gafillik.

ġ. 146b/6

ġaflet : < Ar. Gaflet, dikkatsizlik, endişesizlik, vurdumduymazlık.

ġ. 116b/8, 117b/3

ġ. + le 145a/11

[= 3]

Ġafūr : < Ar. Çok bağışlayan, magfireti çok. (Esmāü'l-hüsna'dan).

Ġ. 123b/11

gāh bī-gāh : < Far. Vakitli vakitsiz.

g. 148b/4

ġālib : < Ar. Galip, yenen, üstün gelen.

ġ. 152a/13

Ġanī : < Ar. Çok zengin, hiçbir şeye muhtaç olmayan. (Esmāü'l-hüsna'dan).

Ġ. 124a/1

ġanīmet : < Ar. Çalışmaksızın ele geçen şey, emeksiz kazanç.

ġ. 115b/10, 121b/6

[= 2]

ġarīb : < Ar. Kimsesiz, zavallı.

ġ. 129b/7

ġarīblik : < Ar. + T. Kimsesizlik, yalnızlık, çaresizlik.

ġ. + da 147b/1

ġāşiye : < Ar. At eyerinin altına örtülen sırmalı veya şeritli örtü, haşa.

ġ. + sin 150a/2, 150b/6, 153b/12

[= 3]

ġāşiye-dārlik(ġ) : < Ar. + Far. + T. Seyislik.

g. + m 150b/2

ġāyet : < Ar. 1. Nihayet, son, uç.

ġ. 112b/7

2. Çok fazla, son derece.

ġ. + de 118a/7

[= 2]

ġayr : < Ar. Diğer, başka.

ġ. 158a/7

ġazā : < Ar. Din uğruna yapılan savaş.

ġ. + da 151a/10

geç- : Geçmek.

g.-di 155b/4

g.-düm 142b/13

g.-e 157a/10

g.-en 120b/9, 137a/9, 152b/10, 158a/8

g.-enleri 112a/13

g.-ince 148a/10

g.-mez 137a/8

g.-mişlerdür 123a/11

[= 11]

geçür- : Geçirmek.

g.-diler 116a/11

g.-düm 128a/9

g.-en 145a/12

[= 3]

gel- : 1. Gelmek, varmak, ulaşmak.

g. 119a/12, 151b/8, 152b/6

g.-di 118b/7, 120b/1, 125b/11, 125b/3, 125b/6, 127a/6, 128a/12, 129a/12,

131a/8, 144b/9, 146a/11, 146a/8, 146a/9, 146a/9, 146b/4, 147b/5, 148a/4,

149b/6, 150a/1, 150a/1, 150b/13, 151a/12, 151a/3, 151b/1, 151b/8, 152b/6,

154b/12, 154b/12, 155b/9

g.-diler 154a/13, 154b/5

g.-düm 143a/1

g.-dün 154b/10

g.-dünüz 115b/4

g.-e 115b/12, 117b/13, 118a/13, 123a/4, 126a/6, 153a/12

g.-eler 126a/4

g.-elüm 143a/5, 147b/4, 153b/5, 155b/2

g.-en 119a/10

g.-icek 133b/11

g.-ince 122a/8

g.-iþura 148a/11

g.-miþdür 114a/13, 118a/6

g.-se 134b/2, 156b/9

g.-sün 118b/11, 119a/5, 149a/11

g.-üp 128b/6, 132b/8, 134a/6, 154b/2, 154b/4

g.-ür 121a/7, 135a/11, 136b/10, 144a/11, 148b/8, 151b/2

g.-ürse 158a/9

2. Gelmek (Yardımcı fiil).

g.-di (þurı geldi) 136a/10

g.-di (sevinü þuru geldi) 149b/13

[=73]

gemi : Gemi.

g. 156a/12

g. + sin 156a/13

[=2]

gene : Yine, tekrar.

g. 136b/5

geñez : Kolay.

g. 155a/8

geñsüzün : İsteği olmayarak, istemeyerek, ister istemez.

g. 118a/2

ger : < Far. Eğer, şayet.

g. 154b/11

gerçeklük : Hakikat.

g. 113b/12

gerçi : < Far. Gerçi, öyle ise de, her ne kadar.

g. 154b/10

gerek : Gerek, lazım.

g. 121b/3, 121b/6, 142a/9

g. ise 122b/7, 158a/9

g. + dür 117a/4, 121b/2, 135a/13, 137b/10, 142b/6, 158a/8

[= 11]

getür- : Getirmek.

g. 120a/1

g.-di 140b/12, 149b/4, 149b/7, 150a/2

g.-düm 151b/3

g.-medin 138a/9

[= 7]

gevher : < Far. Elmas, mücevher.

g. 149a/3

gey- : Giymek.

g.-sün 149a/9

g.-üp 141a/5

[= 2]

gibi : Gibi.

g. 117a/2, 119b/8, 123a/11, 127a/1, 134a/12, 137b/10, 140a/2, 146b/7, 147a/1,
153a/11, 153a/7, 156a/4, 156a/4

g. + dür 122a/1, 122a/6, 122a/8, 133b/6

g. + lerünj 121b/11

[= 18]

gice : Gece.

g. 118b/6, 130a/3, 137a/9, 141b/10, 146a/1, 154a/10, 155b/2

g. + si 126b/2, 144b/7

[= 9]

giç- : Geçmek.

g.-eyin 152b/11

g.-iserdür 121a/13

[= 2]

gider- : Gidermek.

g.-e 124b/13, 142b/12

g.-en 145a/7

g.-gil 153b/8

g.-imediler 125b/4

g.-mege 125b/7

g.-megil 116b/10, 145b/11, 148b/6

g.-meyesin 158a/13

[= 10]

gir- : Girmek.

g.-di 118b/12, 119a/6, 151a/9

g.-e 124a/12, 126a/7, 126b/1

g.-eler 123a/11

g.-elüm 122a/11

g.-esiz 115a/10

g.-eyin 119b/10

g.-gil 154b/13

g.-icek 158b/9

g.-mese 124b/4

g.-se 124b/3

[= 14]

giriftār : < Far. Tutulmuş, yakalanmış.

g. 121a/3

girü : Yine, tekrar, geri.

g. 122a/10, 143a/5, 147b/3, 147b/3, 153b/3, 155b/1, 157a/12, 157b/2

[= 8]

git(d)- : Gitmek.

g.-er 134b/2, 154a/2

g.-erler 144a/6

g.-ersin 118a/4

g.-eyin 119a/13

g.-ün 155a/1

g.-mişler 123a/11

g.-mişlerdür 123a/11

[= 8]

givür- : Koymak, sokmak, yerleştirmek.

g.-em 151a/8

giyür- : Giydirmek.

g.-em 148a/5

göbek(g) : Göbek, orta kısım, merkez.

g. + i 141b/13

göç- : Ölmek, vefat etmek.

g.-dükleri 116a/4

gök : Gök, sema.

g. 129a/11, 135a/8, 136a/2, 141a/6, 146b/10, 154a/13

g. + de 149a/13

g. + den 149a/1

g. + ler 146a/2, 146b/9

g. + lerde 156a/11

g. + leri 140b/8, 156a/10

[= 13]

gökçek(g) : Güzel, sevimli, hoş.

g. 116a/8

g. + i 125a/3

[= 2]

gölge : Gölge.

g. 134a/7, 156b/8, 157a/6, 157a/8

g. + sinde 132b/8, 134a/3, 134a/7

[= 7]

göndür- : Göndermek.

g.-di 119b/4

g.-en 117b/10

[= 2]

göndürül- : Gönderilmek.

g.-üldüğünüz 115b/2

gön(ü)l : Gönül, kalp.

g. 116b/11, 116b/12, 155b/10, 155b/11

g. + deki 112b/8

g. + den 135a/4, 142b/3

g. + i 129b/13, 148b/11

g. + ine 123b/4, 137b/5, 156a/2

g. + iyle 127a/10, 145b/9

g. + lerin 157b/6

g. + üm 145b/3

g. + üne 113a/3

g. + üni 116b/11

g. + üñüz 117a/6

[= 19]

gör- : Görmek.

g.-di 120b/2, 120b/8, 125a/11

g.-diler 120a/13, 131b/5

g.-düklerinden 138a/7

g.-düklerüğden 127a/6

g.-düm 126b/3, 130a/6, 130a/7, 130b/12, 131a/3

g.-e 120b/1
g.-eler 126a/4
g.-elüm 130a/2
g.-icek 127a/2, 130a/8
g.-ineydi 126b/12
g.-mege 145a/8, 154a/13
g.-memiş 144b/11
g.-mezem 153a/7
g.-miş 122b/5, 152a/10
g.-ünj 115b/10
g.-üp 120b/4, 120b/5
g.-üpdür 124a/6
g.-ür 112b/9
g.-ürken 143b/13
g.-ürsin 116a/3, 118a/5

[= 32]

göri- : Görülmek.

g.-e 158a/8

göri- : Görünmek.

g.-di 128b/8, 129b/12

g.-diyse 157a/13

g.-e 122a/10

g.-en 157a/13

[= 5]

görmek(g) : Görmek.

g. + e 133b/2

göster- : Göstermek.

g. 128b/5

g.-düm 128a/10

g.-em 151a/8

g.-ürsüz 135b/7

[=4]

götür- : 1. Götürmek.

g.-di 153b/12

g.-diler 125a/13

g.-e 113b/8

g.-mege 150b/6

g.-ün 144a/3

g.-ürler 131b/2

2. Yukarı kaldırmak.

g.-se 128b/1

3. Ortadan kaldırmak, bertaraf etmek.

g.-em 151a/8

[=8]

gövde : Gövde, vücut.

g. + leri 148a/2

g. + η 120a/9

g. + ηe 147b/9

g. + si 120b/3

[=4]

göz : Göz.

g. + i 113b/6

g. + in 116b/7, 155b/11

g. + ine 140b/7

g. + ini 148a/8

g. + iyile 113a/5

g. + leri 147a/2

g. + lerinden 146a/4

g. + lerinün 146a/1

g. + lerümüzden 147a/6

g. + üni 113a/9

[= 11]

gözet- : Gözetmek, göz önünde bulundurmak, riayet etmek.

g.-meye 114a/8

gözle- : Gözetmek, riayet etmek.

g.-mek 121b/4

gurūr : < Ar. Gurur, kibir.

ğ. 152a/13

guşsa : < Ar. Keder, tasa, kaygı.

ğ. 144a/9

ğ. + m 137a/6

ğ. + sında 137a/8

[= 3]

guşşalan- : < Ar. + T. Kederlenmek, kaygılanmak, tasalanmak.

ğ.-ursun 137a/11

gūş : <Far. Kulak.

g. kıl- : dinlemek 158b/5

gül : <Far. Gül.

g. 148a/8, 148a/10

[=2]

gül- : Gülmek.

g.-di 128b/8

g.-düm 131b/1

g.-üp 129b/12

[=3]

gümān : <Far. Şüphe, zan.

g. +ı 153b/8

gün : Gün; gündüz.

g. 115b/9, 121a/7, 126b/12, 127a/12, 129b/9, 130b/6, 130b/7, 137a/8, 140a/9,
148b/9, 148b/10, 150a/6, 150b/3, 152b/5, 155a/8

g. + de 134a/2, 142a/1

g. + den 120b/6

g. + i 132b/1

g. + inde 118a/12, 123a/13, 128b/3, 129b/3, 134a/5, 144b/1, 151a/4

g. + ine 144b/1

g. + inüñ 154a/4

[=28]

günāh : <Far. Günah, Allah'ın emirlerine uymayan hareket.

g. 112b/9, 124b/12, 132a/7

g. + lar 143b/12

g. + ları 129b/6, 134a/11

g. + ların 129a/3, 134b/6, 157b/2

g. + laruñı 112b/3

[= 10]

günāhlu : < Far. + T. Günahkâr, günahlı, günah işleyen.

g. 129a/7

g. + ları 134b/5

g. + laruñ 129b/6

[= 3]

gündüz : Gündüz.

g. 141b/10

güneh-kâr : < Far. Günahkâr, günahlı, günah işleyen.

g. 129a/1, 129a/3, 142b/4, 158b/13

g. + ları 150b/10

[= 5]

güneş : Güneş.

g. 129b/3, 141b/7, 156b/7

g. + iñ 151a/5

g. + iyle 113b/7

[= 5]

güzellik(g) : Güzellik.

g. + i 145a/3

H

haber : < Ar. Haber.

h. 113b/1, 115b/5, 124a/7, 139a/4, 139a/7, 143b/6, 155b/1

h. + de 118a/5

h. + i 119a/13, 119a/2

h. + in 134b/11, 144b/4

h. + ler 150a/11

h. + leri 158a/5

h. + lerine 158a/8

[= 15]

ḥabīb : < Ar. Dost, sevgili.

h. 127b/6, 141a/5, 141b/7

h. + den 140b/3, 140b/4

h. + i 142b/3, 149b/12

h. + üm 128a/2, 128a/7, 128b/1, 132b/6, 133a/9, 140b/7, 141b/11, 141b/2,

142a/2, 142a/7, 148b/10, 148b/13, 149a/11, 149a/8, 149b/2, 151b/1, 151b/5,

152a/1, 152a/5, 154b/9, 155b/10, 156a/8, 157a/3

h. + ümüñ 149b/2

h. + üñ 128a/11, 141a/6, 146a/13, 150b/1

h. + üñdenem 142a/6

[= 36]

ḥabība'llāh : < Ar. Allah'ın sevgili dostu (Hz. Muhammed).

h. 117a/12, 125a/1, 130a/1, 133b/13, 136a/10, 150a/4, 150a/9

[= 7]

ḥabībī : < Ar. (Ey benim) dostum!

h. 129a/6

ḥabīb-i muḥterem : < Ar. Sevgili dost, muhterem dost.

h. 150b/5

ḥabīb-i Rabbū'l-‘ālemīn : < Ar. Alemlerin Rabbinin dostu (Hz. Muhammed).

h. 114b/9

ḥac(c) : < Ar. Hac. İslamın beş şartından biri.

h. 120b/13

h. + a 120b/13

[= 2]

ḥāce : < Far. Tüccar. Karş. ḥoca

h. 118b/2, 118b/13, 119a/5, 119a/6, 119b/1, 119b/5, 120a/9, 120b/1, 120b/3,
120b/8

h. + lere 120b/11

h. + nünj 119b/2, 120a/11, 120a/12, 120a/13

h. + ye 119a/6

[= 16]

ḥācet : < Ar. İhtiyaç, lüzum, gereklilik.

h. 116b/6, 150a/8

h. + leri 116a/6

h. + lerin 123b/6

h. + ünji 112b/8

[= 5]

ḥācet-gāh : < Ar. + Far. Ziyaret yeri, türbe.

h. + ı 116b/3

Ḥacī Bayram : Hacı Bayram-ı Veli (ö. 833/1430). Bayramiyye tarikatının kurucusu.

H. + dur 122b/4

ḥacīl : < Ar. Utanmış.

h. 114a/11

Hācī Pāṣā : Hacı Bayram-ı Veli'nin lakabı.

H. 122b/4

ḥad(d) : < Ar. Bir şeyin nihayeti, sonu.

h. 112b/7

hādī I : < Ar. Doğru yolu gösteren; kılavuz, rehber.

h. 149b/8

Hādī II : < Ar. hādī. Hidayete kavuşturan, kulunu hayırla muvaffak kılan. (Esmāü'l-hüsna'dan).

H. + dür 112a/9

ḥādīm : < Ar. Hizmetçi, hizmet eden.

h. 118b/12, 119a/2, 119a/5

[= 3]

ḥadīs : < Ar. Hadis, Hz. Muhammed'in sözleri.

h. + de 121b/8, 122a/1, 122a/4

[= 3]

ḥadīs-i ḳudṣī : < Ar. Manası vahyedilen, kelimesi Hz. Muhammed'den sudur eden kutsal söz.

h. + dür 124a/8

ḥadīs-i ṣahīḥ : < Ar. Hakkında şüphe edilmeyen ve doğru senetlere ve adil ravilere dayanan hadis.

h. + de 124a/5

Hādiye'l-muḳillīn : < Ar. Hak yoldan sapanları hidayete erdiren (Allah).

H. 134b/9, 140a/7

[= 2]

Ḥafṣ : < Ar. Keramet sahibi bir zat.

H. 155a/3

ḥāk : < Far. Toprak.

ḥ. 140a/5

ḥak(k) I : < Ar. 1. Doğru, gerçek, hak.

ḥ. 133b/11, 134b/2,

ḥ. + dur 121a/6, 134b/2

ḥ. + ın 114a/7

ḥ. + ında 121b/7, 121b/12, 128b/9

ḥ. + ı-çün 123b/12, 123b/13, 127b/3, 128a/13, 131a/9, 135a/13, 137a/7,

137b/2, 148a/8, 144a/9, 145b/5, 152b/9

ḥ. idi 133b/10,

2. Pay, hak.

ḥ. + ları 133a/9

ḥ. + ların 133a/10

ḥ. + uḡ 125b/13

[= 24]

Ḥak(k) II : < Ar. Allah.

H. 116a/9, 123b/8, 141b/3

H. + a 131a/2

H. sübhānehü ve te‘ālā 127a/5, 127a/13, 136b/5, 143b/2, 143b/9, 144b/13,

146b/3, 148a/3, 148b/9, 149b/4, 150a/6, 150a/10, 150b/2, 151a/13, 151b/4,

153a/5, 153b/1, 153b/8, 154a/11, 154b/8

H. sübhānehü ve te‘ālānuḡ 137a/2, 139a/5, 139b/7, 140a/8

H. sübhānehü tebāreke ve te‘ālā 115b/4

H. te'ālā 122a/11, 122a/13, 130b/8, 133a/7,133a/13, 135a/11, 135b/2, 135b/7, 139b/10, 139b/3, 140a/9, 141a/12, 141a/7, 141b/1, 141b/11, 141b/5, 141b/8, 143b/12, 144b/7, 145b/4, 147b/5, 149b/6, 150b/12, 152a/4, 155b/12, 155b/3, 155b/5, 156a/7, 156a/9

H. te'ālādan 151a/3

H. tebāreke ve te'ālā 112b/11, 113a/13, 113b/3, 115a/12, 124a/7, 125b/11, 127b/13, 132b/5, 132b/9, 134b/2, 135a/3, 136b/3, 136b/9, 138a/4, 139a/7, 140a/13, 141a/3, 141a/9, 142a/7, 143a/9, 144a/6, 144b/8, 146a/8, 152a/8, 156b/12

H. tebāreke ve te'ālānuḡ 155a/1, 155b/9

[= 86]

ḥākī : < Far. Toprak rengi, toprakla ilgili.

ḥ. 112b/12, 116b/3

[= 2]

ḥakīkat : < Ar. Doğru, gerçek. Tasavvuftaki dört mertebeden (şeriat, tarikat, hakikat, marifet) biri.

ḥ. 127b/10, 155a/5, 155b/8, 155b/11

ḥ. + den 155a/13

ḥ. + e 155a/10

ḥ. + üḡ 155b/10

[= 7]

Ḥakīm : < Ar. Emirleri, kelamı ve bütün işleri hikmetli, hikmet sahibi olan. (Esmāü'l-hüsna'dan).

H. 123b/10

ḥaklurak : < Ar. + T. Daha haklı.

ḥ. + dur 135b/8

ḥāl : < Ar. Hâl, durum, vaziyet.

ḥ. 119b/8, 144a/4

ḥ. + i 130a/8, 131a/3

ḥ. + üñ 120b/8

[= 5]

ḥalāyık : < Ar. Mahlukat, yaratılmışlar.

ḥ. 123b/1, 132b/1, 144b/2, 155a/6

ḥ. + uñ 116b/3

[= 5]

ḥalı : Halı

ḥ. + sı 141b/1

ḥālık : < Ar. Yaratıcı, yaratan.

ḥ. + dur 111b/9

ḥalk : < Ar. Yaratmak.

ḥ. 150a/10

ḥālīş : < Ar. Halis, saf, duru.

ḥ. 116b/5

ḥālīşen : < Ar. Halis olduğu hâlde, hilesizce.

ḥ. 126a/12

ḥalvet : < Ar. Tenha yer.

ḥ. + de 119a/4, 148b/12

ḥ. + larde 147a/6

[= 3]

ḥamdü bī-ğāye : < Ar. + Far. + Ar. Sonsuz hamd, sınırsız övgü.

h. 111b/7

ḥamdü bî-ḥad : < Ar. + Far. + Ar. Sonsuz hamd, sınırsız övgü.

h. 111b/5

ḥandān : < Far. Gülen, güler; sevinçli.

h. 130a/2

ḥānumān : < Far. Ev bark, ocak.

h. + dan 118a/2

ḥarāb : < Ar. Yıkık, viran.

h. 146b/11

ḥarām : < Ar. Din kurallarına aykırı olan, dinî bakımdan yasak olan, helal karşıtı.

h. 118a/5, 147b/9

h. + ı 117a/5

[= 3]

ḥarāmī : < Ar. Haydut, yol kesen.

h. + den 143b/2

ḥarāret : < Ar. Sıcaklık.

h. + inden 151a/5, 156b/7

[= 2]

ḥarbe : < Ar. Kısa mızrak, süngü.

h. + sinden 147a/9

ḥarc : < Ar. Sarf, gider, harcama.

h. 113a/11, 113a/6, 117b/5, 117b/9

[= 4]

ḥarekāt : < Ar. Sarsıntılar, depremler.

h. + a 146a/8

ḥarem : < Ar. Herkesin girmesine müsaade edilmeyen, saygıdeğer ve kutsal yer.

ḥ. (iki ḥarem sultānı) 154a/7

ḥ. + inde 148b/11

ḥ (iki ḥarem: Haremeyn. Mekke-i mükerrerme ile Medine-i münevvrere)
154a/7

ḥ (iki ḥarem sultānı : Hz. Muhammed) 154a/7

[= 2]

ḥarīr : < Ar. İpek.

ḥ. + den 126b/8

ḥāş : < Ar. Has, seçkin, özel.

ḥ. 147b/6, 148a/4, 156b/13

[= 3]

Ḥasan : < Ar. Hz. Hasan. Hz. Ali ile Hz. Fatma'nın oğlu. Hz. Muhammed'in torunu.

H. 128b/11

ḥasenāt : < Ar. İyilikler, iyi işler, iyi hâller, hayırlı işler.

ḥ. + a 157b/3

ḥ. + tan mıdur 125a/1

ḥ. + uḥ 125a/3

[= 3]

ḥāsene : < Ar. İyilik, iyi iş, iyi hâl, hayırlı iş.

ḥ. 124b/12

ḥāşıl : < Ar. Peyda olan. Husule gelen. Çıkan, meydana gelen.

ḥ. 115b/4

ḥ. + dur 124b/4

[= 2]

ḥāşıla : < Ar. Elde edilen kazanç.

ḥ. + lar 113b/8

ḥasret : < Ar. Üzüntü, keder.

ḥ. 113b/6

ḥātemü'l-enbiyā ve'l-mürselīn : < Ar. Peygamberlerin (nebilerin ve resullerin)

sonuncusu. Hz. Muhammed.

ḥ. 144b/5

ḥatun : Kadın, hanım.

ḥ. + ı 146b/8

ḥ. + ları 146b/13

[= 2]

ḥavf : < Ar. Korku.

ḥ. + ından 156b/3

ḥavz-ı kevşer : < Ar. Kevser havuzu. Cennette bir havuz.

ḥ. 154a/6

ḥayāt-ı cāvidān : < Ar. + Far. Sonsuz hayat, ebedî hayat.

ḥ. + ı 114a/5

ḥayr : < Ar. İyilik; iyi, faydalı iş; fayda.

ḥ. 121a/1, 123a/9

ḥ. + ıla 122a/13

[= 3]

ḥayrān : < Ar. Şaşmış, şaşakalmış, şaşırmış.

ḥ. 129b/3, 153a/2

[= 2]

ḥayvān : < Ar. Hayvan.

h. 121a/12

ḥazān : <Far. Sonbahar, güz.

h. 119b/8

ḥāzır : <Ar. Hazır, huzurda, meydanda.

h. 131b/3, 131b/4, 141a/5

[= 3]

ḥazīne-dār : <Ar. + Far. Hazinesinin idare ve muhafazasına memur edilen kimse.

h. + larumdur 137a/13

ḥazret : <Ar. 1. Saygı, övme, yüceltme amacıyla bazı isimlerin başına veya sonuna getirilen unvan.

h. + i 112b/11, 113a/13, 115a/13, 115a/3, 117b/1, 121b/11, 121b/7, 122a/1, 122a/5, 122a/13, 124b/10, 127a/1, 127b/12, 128a/1, 128a/12, 128a/4, 128a/7, 128b/7, 129a/9, 130a/11, 130a/3, 131a/3, 131b/7, 132b/6, 132b/9, 133a/11, 133a/3, 133a/8, 134a/1, 134a/13, 136a/12, 138a/13, 138a/5, 138a/7, 138b/8, 139a/2, 139a/8, 139b/4, 141a/4, 143b/9, 144a/6, 144b/12, 144b/6, 145a/1, 145b/2, 147b/11, 150b/11, 151a/2, 151a/9, 151b/2, 151b/4, 151b/7, 152a/1, 155b/3, 156a/7, 156a/9

h. + in 146a/3

h. + inde 153b/2

h. + indedür 113b/3

h. + inden 122a/12, 124a/8, 124b/6, 125b/11, 127a/13, 135a/3, 144b/7, 144b/8, 146b/4, 149b/6, 150a/5, 154a/12

h. + ine 128b/6, 143b/12, 149b/6

h. + ini 154b/1, 154b/4

h. + inün 114a/8, 114b/6, 121b/4, 129b/12, 139a/11, 146a/5, 149b/4,
153b/6,154a/12

h. + iyle 155b/13, 155b/3

h. + leri 122b/4

h. + lerinün 123a/3

h. + ün 140b/13

h. + ünnden 130b/10

2. Huzur, ön, kat.

h. + de 113b/8

h. + ümde 127b/4

h. + üme 142a/8, 156a/8

h. + ümüzde 140b/6

h. + üne 151b/3

[= 97]

Ḥazret-i ‘Alī : < Ar. Hz. Ali. (599-661). Hz. Muhammed’in amcasının oğlu ve
damadı. Dördüncü halife (656-661). Bkz. ‘Alī

H. 131b/5, 136a/9

[= 2]

Ḥazret-i ‘İzzet : < Ar. Allah.

H. 156a/1

H. + den 128a/12

[= 2]

Ḥazret-i Muhammed Muṣṭafā : < Ar. Hz. Muhammed.

H. 140a/8

Ḥazret-i Resūl : < Ar. Hz. Muhammed.

H. 146b/7

H. + den 117a/12, 131b/9, 137a/4

H. + e 142a/12

H. + le 131b/4

[=6]

helâl : <Ar. Dinin kurallarına aykırı olmayan, dinî bakımdan yasaklanmamış olan,

haram karşıtı

h. 116b/12, 116b/12, 117a/3, 117a/3

h. + i 117a/5

h. + ine 118a/4

[=6]

hem : <Far. Hem, de/da.

h. 118a/10, 119b/11, 132a/13, 132a/5, 132b/11, 137b/4, 141b/10, 146a/8,
152b/6, 155b/11, 156b/7

[=11]

hemân : <Far. Hemen, derhâl, o anda, çarçabuk.

h. 119a/4

hemân-dem : <Far. Hemen, çabucak, o anda.

h. 119b/6, 125a/10, 131a/1, 134a/2

[=4]

hemîşe : <Far. Daima, her vakit, her zaman.

h. 130a/2

henüz : <Far. Henüz, daha.

h. 128a/5, 140b/8

[=2]

hep : < Far. Hep, hepsi, bütün.

h. 157a/13, 157b/3

[= 2]

her : < Far. Her, her bir.

h. 112b/10, 112b/8, 112b/9, 114a/7, 114b/12, 116a/9, 116b/4, 116b/5, 118b/13, 120a/5, 121b/1, 122a/2, 123b/4, 123b/7, 124a/12, 124b/11, 124b/2, 124b/4, 126b/4, 126b/5, 126b/5, 126b/6, 126b/8, 126b/9, 126b/9, 127a/8, 129a/8, 130b/7, 131a/9, 131b/11, 131b/12, 131b/9, 132a/1, 132a/2, 132a/4, 134a/10, 134b/2, 135a/3, 135b/1, 136b/11, 136b/9, 142a/3, 148a/8, 149a/13, 149a/3, 149b/5, 156a/4

[= 47]

hergiz : < Far. Asla, katiyen, hiçbir vakit, hiçbir suretle.

h. 120a/2, 145a/3

[= 2]

hevā : < Ar. Heves, istek, arzu.

h. 118b/6, 152a/13

h. + sına 114a/10

[= 3]

heves : < Ar. Arzu, istek; gelip geçici istek.

h. + inden 147b/7, 147b/9

[= 2]

hıfz : < Ar. Koruma, muhafaza.

h. 122b/10

hısn-ı ekber : < Ar. En büyük kale, en büyük sığınak.

h. + dür 124b/1

hıŝm : < Ar. Kızgınlık, öfke.

h. + ından 158a/10

hicāb : < Ar. Perde, örtü.

h. + lardan 128a/9

hīç : < Far. 1. Hiç, hiçbir.

h. 117a/13, 117b/2, 117b/9, 127b/7, 144b/11

2. Hiç, asla.

h. 116a/2, 137a/6, 140a/10, 144a/9, 146b/11

[= 10]

hidāyet : < Ar. Hak yoluna, doğru yola kılavuzlama.

h. 140a/6

h. + inde 112a/10

[= 2]

hiffet : < Ar. Hafiflik.

h. 131b/13

hikāyet : < Ar. Hikāye.

h. 118a/6, 125a/4, 152a/8

h. + de 152a/8

h. + den 121a/5

[= 5]

hil'at : < Ar. Yüksek makamdaki zatların beğendiği kimseye ve takdir edilen zevata

giydirdiği kıymetli, süslü elbise. Kaftan.

h. + ı 115a/12

h. + ın 142a/8

h. + ını 147b/2

[= 3]

hilkāt : < Ar. Yaratma.

h. + ında 111b/9

himāyet : < Ar. Koruma, himaye.

h. 139b/11

himmet : < Ar. Ermiş kimselerin tesiri.

h. 122a/12, 122b/12, 123a/1

[= 3]

hīrelīk(ğ) : < Ar. + T. Şaşkınlık.

h. + a 152b/7

hisāb : < Ar. Sorgu, sual.

h. 118a/5

h. ol- “hesap sorulmak, sorguya çekilmek” 125b/1

[= 2]

hişşe : < Ar. Pay, nasip.

h. 121a/5

hiṭāb : < Ar. Sözü birine veya birilerine yöneltme, seslenme, hitap.

h. 131a/8, 136a/2, 140a/9, 146a/11, 147b/5, 148a/4, 151b/1, 151b/8, 152a/9

h. + ı 151b/7

h. + ını 113b/9

[= 11]

hiṭāb-ı ʿizzet : < Ar. Allah tarafından söylenen söz.

h. 127a/5, 129a/12, 129a/6, 137a/10, 144b/9, 146a/9, 151a/12, 155b/9

[= 8]

hiżmet-kār : < Ar. + Far. Hizmetçi.

h. + lar 118b/8, 120a/12

[=2]

hoca : <Far. h̄āce. Tüccar. Karş. h̄āce

h. + ya 118b/12

h. + yı 120b/7

h. + yla 118b/11

[=3]

hod : <Far. Dahi, da/de. Karş. hoz

h. 147b/10

hor : <Far. h̄ār. Hor, hakir, değersiz, önemsiz.

h. 132a/1, 132a/3, 132a/4, 139b/12

[=4]

horla- : <Far. + T. Horlamak, aşağılamak, hor görmek.

h.-sa 131b/10, 131b/11

h.-yup 131b/13

[=3]

hoş : <Far. Hoş, güzel, iyi.

h. 121b/2, 129b/13, 130b/12, 134b/11, 144a/9, 146b/4, 151b/2, 152b/6

h. + dur 147b/13

[=9]

hoşnüd : <Far. Razi, memnun.

h. 145b/1

hoz : <Far. Dahi, da/de; kendi, bizzat. Karş. hod

h. 125b/13, 133b/11, 147b/8

[=3]

Ḥudāyā : < Far. Ey Tanrı. Karş. Ḥuzāyā

Ḥ. 123b/12, 152a/2

[= 2]

ḥukne : < Ar. Makattan ilaç şırınga etme, lavman.

ḥ. 144a/3

ḥulle : < Ar. Cennet elbisesi.

ḥ. 144a/12, 149a/5

h. + ʿi 149a/9

ḥ. + leri 153b/9

[= 4]

ḥūr : < Ar. Cennet kızı, huri.

ḥ. + lar 146a/12

ḥūrī : < Ar. Cennet kızı, huri.

ḥ. 126b/8

ḥ. + ler 146a/9, 146b/9

ḥ. + leri 129a/10, 146a/6

ḥ. + lerün 126b/10, 126b/12, 145a/3

ḥ. + nün 126b/9

[= 9]

Ḥuzā : < Far. Tanrı.

Ḥ. + sın 129a/2

Ḥuzāyā : < Far. Ey Tanrı. Karş. Ḥudāyā

Ḥ. 128b/9

ḥücre : < Ar. Oda, odacık.

ḥ. + leri 126b/6

h. + sinde 126b/6

h. + sine 151a/9

[= 3]

hürmet : < Ar. Saygı, hürmet.

h. 142a/12, 147a/4

[= 2]

Hüseyn : < Ar. Hz. Hüseyin. Hz. Ali ile Hz. Fatma'nın oğlu. Hz. Muhammed'in torunu.

H. + i 128b/12

hürrem : < Ar. Şen, sevinçli, güler yüzlü.

h. 119a/7, 136a/9, 148a/13

[= 3]

I

ırak : Uzak.

ı. 124b/9

ışmarla- : Tembih etmek, tavsiye etmek.

ı.-r 119a/8

İ

i- : İmek fiili.

i.-di 116b/1, 128a/6, 133b/10, 150a/8

i.-düm 128a/5

i.-ken 115b/10, 128a/7, 144a/4

i.-se 121b/1, 122b/7, 129a/8, 137a/12, 137b/1, 147b/7, 147b/9, 158a/9

[= 16]

‘ibād : < Ar. Kullar, ibadet edenler.

‘i. + ı 149b/8

‘ibādet : < Ar. Allah’ın emirlerini yerine getirme, tapınma.

‘i. 130b/3, 130b/6

‘i. + dūr 121b/10, 132a/13

‘i. + e 113a/10, 115b/11, 121b/3, 143a/2, 158a/12

[=9]

İblīs-i la‘īn : < Ar. Allah’ın rahmetinden mahrum olan şeytan. Lanetlenmiş şeytan.

i. 156b/3, 157a/5

[=2]

İbrāhīm : < Ar. İbrahim b. Muhammed (ö. 10/632?). Hz. Muhammed’in küçük yaşta ölen oğlu.

İ. + i 128b/12

İbrāhīm Ḥalīl : < Ar. Hz. İbrahim.

i. + üñ 154a/7

‘ibret : < Ar. 1. İbret, bir hadiseden alınan ders.

‘i. 121a/6, 122a/10

‘i. + e 113a/9

2. Acayip, tuhaf.

‘i. + leri 127a/2

[=4]

icābet : < Ar. Kabul etme, kabul edilme.

i. 112b/5, 116b/6, 128b/10

[=3]

iç : İç, dışın zıddı.

i. + i 123b/3

i. + inde 122a/6, 122a/6, 126b/3, 130a/6, 131b/5, 138b/10, 138b/13, 139a/2,
139a/4, 139a/7, 139b/1, 139b/3, 139b/6, 141a/10, 143a/4, 143a/4, 143b/6,
144a/10, 144a/4, 148b/13, 149a/2, 153a/1

i. + inderken 147b/5

i. + ine 144a/5, 149a/3

i. + üm 143a/1

[=27]

iç- : İçmek.

i.-iserdür 121a/12

i.-mekden 143a/8

[=2]

içerü : İçeri.

i. 118b/12, 119b/10, 120a/9, 120b/3, 154b/13

[=5]

içre : İçinde, arasında.

i. 114a/4, 114a/5

[=2]

içün : İçin.

i. 115b/2, 117b/4, 121a/2, 121b/2, 122b/8, 127b/5, 128a/8, 136b/12, 136b/13,
137a/10, 137a/3, 138a/6, 140b/3, 146a/7, 146b/7, 147a/7, 147b/8, 147b/9,
150a/7, 150b/4, 154b/1, 155a/1

i. + dür 148a/1

[=23]

idici : Edici, eden, yapan.

i. 129a/3, 147a/1

[=2]

idin- : Edinmek.

i.-düm 127b/6

idrār : < Ar. Devamlı vermek, çokça yapmak.

i. 118a/12

ihsān : < Ar. Bağış, bağışlama.

i. 121a/2, 123a/10, 136a/5, 137b/8

[=4]

iḥlās : < Ar. Halis, temiz.

i. + ıla 115a/9, 135a/4, 153a/13

[=3]

iḥtişār : < Ar. Kısaltma.

i. 158a/4

iḥtiyār : < Ar. Seçme; kendi arzusuyla hareket etme.

i. + ında 112a/9

iki : İki (sayısı).

i. 115a/4, 115a/6, 132b/11, 133b/12, 142b/8, 145b/13, 153a/9, 154a/6, 154a/7,

157b/8

[= 10]

iki bin sekiz yüz : İki bin sekiz yüz (sayısı).

s. 130b/5, 131a/11, 131a/6

[= 3]

ikinci : İkinci.

i. 125b/6, 131b/12, 132a/8

[= 3]

ikindü : İkinci vakti.

i. 131b/8

iklīm : < Ar. Memleket, diyar.

i. 126b/3

ikrām : < Ar. İkrām, ağırlama.

i. 122a/3, 122a/3

[= 2]

iktidā : < Ar. Tabi olma, uyma.

i. 121b/5

İlāh : < Ar. Allah.

i. + a 111b/8

İlāhā : < Ar. + Far. Ey Allahım, Ey Allah.

i. 127a/4, 128a/11, 131a/4, 133a/3, 134b/4, 137b/13, 140a/5, 145b/3, 145b/9,

147a/13, 148b/5, 158a/13

[= 12]

ilāhī I : < Ar. İlāhi, tanrısal.

i. + ye (keşf-i ilāhīye) 117a/7

İlāhī II : < Ar. Ey Allah'ım.

İ 123b/8, 128b/2, 129a/4, 133a/12, 136a/3, 140a/13, 142a/6, 142a/9, 142b/10,

144b/12, 147b/13, 150b/1, 150b/9, 151a/13, 151b/12, 156a/6

[= 16]

i'lām : < Ar. Bildirme, anlatma.

i. 149b/7

ilā rahmeti'İlāhi te'ālā : < Ar. Allahü teala'nın rahmetine.

i. 131b/8

ile : İle, birlikte.

i. 116b/11, 117a/10, 119b/12, 129b/5, 149b/5, 153b/13, 154a/2, 158b/2

[= 8]

ilerü : 1. İleri, ön.

i. 130a/11, 151a/8

2. Önce, evvel.

i. 151a/8

i. + den 140b/9

[= 4]

ilet(d)- : İletmek, görülmek, ulaştırmak.

i. 149a/7

i.-di 130a/4

i.-diler 125b/10, 125b/2, 125b/5

i.-üñ 126a/3

i.-üp 144a/5

i.-em 144b/13

i.-eyüm 145b/4

i.-üñ 144a/4

[= 10]

illā : < Ar. İlla, ancak.

i. 151b/13, 154b/10

[= 2]

illā kim : < Ar. + T. İlla ki, ancak.

i. 117a/2, 117a/4, 151b/1, 152a/5, 153a/6, 155b/7, 158a/3

[= 7]

‘illet : < Ar. Sebep, neden.

‘i. + i 112a/9

‘illiyyīn : < Ar. Cennetin en yüksek tabakası.

‘i. + e 116a/13

‘ilm : < Ar. İlim.

‘i. 112b/13, 113b/7, 115b/3, 117a/8

‘i. + e 113a/8

‘i. + ini 117a/4

‘i. + üñ 136a/13

[= 7]

ilticā : < Ar. Sığınma.

i. 122b/13

imām : < Ar. Namazda kendisine uyulan kimse, imam.

i. + ı 154a/6

İmām-ı Gazzālī: İmam-ı Gazzali. Hüccetü’l-İslām Ebû Hâmid Muhammed b.

Muhammed b. Muhammed b. Ahmed el-Gazzâlî et-Tûsî (ö. 505/1111).

İ. 124a/13

imāmü’l-ḥaremeyn : < Ar. Mekke-i mükerrerme ile Mekine-i münevverenin imamı.

Hz. Muhammed.

i. 136a/7

īmān : < Ar. İman, inanç.

ī. 113a/1, 115a/12, 140a/1, 143b/3, 147b/2, 156b/11, 156b/12, 157a/1

ī. + ı 135a/12, 145b/11, 158b/8

ī. + mı 143b/5

ī. + umuzı 158b/6

[= 13]

imdi : Şimdi, artık, o hâlde, öyleyse.

i. 113b/4, 114a/6, 115b/8, 116a/6, 116b/6, 117a/4, 117a/7, 117b/3, 117b/5,
120a/7, 121a/4, 121b/1, 122a/8, 124a/2, 128b/10, 130b/8, 131a/13, 133a/10,
134a/4, 134b/9, 135b/10, 135b/12, 137b/6, 141a/6, 142b/3, 143a/5, 144b/10,
146b/5, 148b/13, 148b/2, 150b/2, 152a/7, 152b/6, 153b/7, 154b/13, 155a/3,
155a/7, 155a/9, 156b/10, 157b/9, 158a/4

[= 41]

in- : İnmek, nazil omak.

i.-di 129a/6

inᶜām : < Ar. Nimet verme, iyilik etme.

i. 136a/5, 139a/13, 139b/9

[= 3]

inan- : İnanmak.

i.-a 145b/9

i.-maz 119a/9

[= 2]

ᶜināyet : < Ar. İyilik, yardım, ihsan.

ᶜi. 122a/12, 122b/12, 129a/4, 129a/9, 133b/1, 136a/6, 137b/8, 139b/11,
139b/4, 140a/6, 142a/12

ᶜi. + üm 129b/5, 148a/6

ᶜi. + üñ 137b/13

ᶜi. + üñi 147b/1

[= 15]

‘ināyet-i Yezdānī : Ar. + Far. Allah’ın lütfu, Allah’ın ihsanı.

‘i. 158b/1

incel- : İncelmek.

i.-se 117a/2

incin- : İncinmek.

i.-mişdür 148b/11

i.-mekle 143b/8

[= 2]

iñile- : İnlemek, sızlanmak.

i.-di 146a/6

i.-diler 146a/4

i.-meyüp 147a/5

i.-r 146b/1, 146b/2

i.-rsiz 146a/10

i.-ye 146b/8

[= 7]

iñileş- : Birlikte inlemek.

i.-diler 146a/7

ins : < Ar. İnsan.

i. 154a/10

iñşā’allāh : < Ar. Allah izin verirse. Allah nasip ederse. Allah dilerse.

i. 123b/8

iñşā’allāhü te‘ālā : < Ar. Yüce Allah izin verirse, nasip ederse, dilerse.

i. 122b/1, 123b/2

[= 2]

insān : < Ar. İnsan.

i. 121a/12, 121a/13

[= 2]

insān-ı za'īf : < Ar. Zayıf insan, güçsüz insan.

i. 113b/4

ir- : Ermek, ulaşmak, nail olmak.

i.-iserlerdür 148b/1

irfān : < Ar. İrfan, ilahi bir feyiz olarak kainatın sırlarını bilme kudreti.

İ. 113a/1, 140a/1

[= 2]

iriş- : Ulaşmak, yetişmek, varmak.

i.-di 116a/13

i.-icek 113a/4

2. Erişmek, nail olmak, kavuşmak.

i.-düm 155a/11

i.-e 126a/8

[= 4]

irşād : < Ar. Doğru yolu gösterme, uyarma.

i. 122a/7

is : Sahip, malik.

i. (issi) 154a/6

İsā : < Ar. Hz. İsa.

İ. 157b/4

islām : < Ar. İslam, Müslümanlık.

i. 114a/7, 115a/11

i. + ı 145b/11, 158b/8

[=4]

İsrâfîl : < Ar. İsrâfîl. Dört büyük melekten kıyametin kopacağını öttüreceği boru ile bildirecek olan biri.

İ. 135a/2, 154a/1

İ. + den 135a/2

[=3]

İsrâ'îl : < Ar. İsrail (oğulları).

İ. 121b/13

issi : Sıcak.

i. 134a/2

i. + den 134a/5, 151a/6

i. + sinde 157a/7

i. + sinden 129b/3

[=5]

iste- : İstemek, dilemek.

i.-r 148b/12

i.-rseñ 144a/12, 144a/12

i.-riseñ 144a/13

i.-rsin 118b/10

[=5]

istebrak : < Ar. Sırma ile işlenmiş bir çeşit kaba kumaş.

i. 149b/1, 153b/11

i. + dan 126b/7

[=3]

istifāde : < Ar. Faydalanma, yararlanma.

i. 123a/8

istiğfār : < Ar. Allah'tan günahın bağışlanmasını isteme.

i. 137a/3, 153a/12

[=2]

istikbāl : < Ar. Birini karşılama.

i. 149a/13

iş : İş, amel.

i. 152a/3

i. + de 156a/3

i. + i 118b/6

i. + lerden 132a/11

i. + lerine 153a/11

i. + lerüne 152b/8

[=6]

īş : < Ar. Yaşama tarzı, yaşama.

ī. + ine 132a/4

işāret : < Ar. İşaret, ima.

i. 122b/11

işbu : Bu, işte bu.

i. 118b/9, 119a/10, 132b/13, 152a/8

[=4]

işit(d)- : İşitmek, duymak.

i.-di 119b/6, 146a/5

i.-dün 155a/4

i.-medüñmi 120a/3

i.-icek 113b/10, 145b/2, 148a/12, 151b/7

i.-üp 119a/6

i.-ür 112b/8

i.-ürler 135a/9

i.-ürse 123b/5

[= 12]

işitdür- : İşittirmek, duyurmak.

i.-em 135a/8

işle- : İşlemek, yapmak.

i. 124b/13

i.-diler 152a/3

i.-r 155a/8

i.-rler 143b/13

i.-rseñ 112b/9

i.-señ 124b/12

[= 6]

it(d)- : Etmek, yapmak.

i.-e 113a/9, 113a/11, 113a/13, 114a/11, 122a/13, 123b/7, 123b/8, 124b/10,
127a/11, 140a/1, 140a/3, 153a/10

i.-e bile 157b/11

i.-eler 123a/9, 137a/3

i.-elüm 122a/12, 151b/8, 153b/7

i.-em 120a/8, 130b/9, 148a/7

i.-en 123a/8, 145a/6, 145a/6

i.-er 112b/4, 112b/5, 131b/11, 131b/12, 132a/1, 132a/2, 132a/3, 132a/5,
134b/13, 136b/4, 137a/4, 157a/2

i.-erdi 118b/5, 150a/12, 156b/10

i.-erem 125a/8, 150b/4

i.-erken 130a/4, 130a/5

i.-erler 127a/11, 140a/7

i.-ermişsin 128b/10

i.-erseñ 151b/5

i.-ersin 117b/5, 117b/9

i.-erüm 130b/10

i.-esin 117a/10, 117b/5, 122b/10, 158a/10

i.-esiz 115a/11, 115a/8, 117a/6

i.-eydüm 158a/1

i.-eyin 119b/11, 119b/12

i.-icek 136a/2, 155b/4

i.-i virsün 122b/9

i.-i virgil 158b/4, 158b/5

i.-üñ 136b/13

i.-üp 113a/6, 115b/3, 117a/3, 120b/4, 120b/6, 121b/5, 122b/9, 122b/13,
123a/1, 123a/10, 125b/4, 128b/8, 129a/9, 133a/7, 139b/13, 140a/6, 140a/9,
144a/6, 146b/3, 149b/1, 150b/10, 154b/5

i.-di 120a/7, 127a/13, 149b/7

i.-diler 120b/6

i.-dügi 113b/10

i.-dügümüz 158b/8

i.-dükleri 123a/8

i.-gil 118a/11

i.-medi 130b/7

i.-medügüm 121a/2

i.-megil 158b/12

i.-mese 124b/4

i.-meye 113a/7

i.-meyem 126a/1

i.-meyesin 117a/11, 130b/11, 158a/9

i.-mez 112a/12, 112b/1, 117a/2, 144a/1

i.-mezden 150a/10

i.-mege 115b/4

i.-mek 121b/10, 154b/1

i.-mekdür 132a/12, 132a/8

i.-miş 122b/6

i.-mişler 122b/12, 122b/12

i.-mişlerdür 123a/11

i.-semgerek 142a/9

i.-sünler 120b/13, 121a/2

[= 122]

itâ'at : < Ar. İtaat, boyun eğme.

i. 115a/8

itâb : < Ar. Azarlama, tersleme, paylama.

İ. 123b/9

itikâd : < Ar. İnanma, gönülden tasdik ederek inanma.

i. 127a/10

i. + ıla 115a/10, 116b/5, 131a/10

[=4]

itmām : < Ar. Tamamlama, bitirme.

i. 122a/13

ittibā' : < Ar. Tabi olma, uyma, ardı sıra gitme.

i. 115a/11

iv- : Acele etmek.

i.-mek 156a/8

i.-mezem 156a/8

i.-seçene 150b/13

[=3]

ivāz : < Ar. Bedel, karşılık, karşılık olarak verilen şey.

ç. + ıdur 116a/10

iy : Ey.

i. 114a/6, 115a/2, 115a/2, 115b/9, 116b/7, 116b/7, 117b/3, 120b/10, 121a/4,
121b/1, 122b/6, 123b/12, 123b/3, 124a/3, 124a/3, 124a/3, 125a/5, 125b/12,
126a/2, 128b/9, 129a/12, 129a/2, 129a/4, 129a/6, 130a/12, 130a/3, 130b/1,
130b/2, 130b/3, 131a/13, 132b/10, 133a/13, 133a/8, 134a/4, 134b/10, 134b/9,
135a/11, 135b/4, 135b/6, 136b/10, 137a/5, 137b/6, 137b/7, 140a/10, 140b/1,
142b/3, 142b/5, 143a/5, 144a/7, 144a/7, 144b/9, 145b/5, 146a/10, 146a/13,
146a/9, 146b/5, 146b/5, 147b/11, 147b/5, 148a/4, 148b/2, 151a/2, 151a/2,
151a/4, 151b/1, 151b/5, 152a/11, 152a/2, 152a/5, 153a/9, 153b/7, 153b/7,
155a/3, 155a/4, 155b/10, 155b/5, 156a/8, 156a/9, 156b/13, 157a/3, 157b/9,
158a/4, 158a/4

[= 83]

izhâr : < Ar. Gösterme.

i. 150a/12

‘izz : < Ar. Yücelik, ululuk.

‘i. 119a/9

‘izzet : < Ar. 1. Kıymet, değer; yüce, ulu.

‘i. 127a/5, 129a/12, 129a/6, 137a/10, 142a/12, 144b/9, 146a/9, 151a/12,
155b/9

2. Kuvvet, kudret.

‘i. + inde 112a/6

‘i. + üm 128a/13, 131a/9, 137b/1

3. Hürmet, saygı.

‘i. 122a/3

[= 14]

K

ķaba : Kaba, ķirkin, kötü.

ķ. 118b/7

Ka‘be : < Ar. Kâbe. Mekke'de bulunan, Müslümanlarca kıble olarak kabul edilen ve hac ibadeti yapılırken tavaf edilen kutsal yer.

K. 141b/13, 142a/2

K. + den 142a/1

K. + ye 155a/12

[= 4]

ḳābe ḳavseyn : < Ar. Hz. Muhammed'in göğre ağmasından sonra Allah'a iki yay boyu yaklaşması. ("Fekāne ḳābe ḳavseymi ev ednā : (Peygambere olan mesafesi) *iki yay aralığı kadar*, yahut daha az oldu." Necm Sûresi 53/9).

ḳ. 144b/7

ḳābil : < Ar. Kabul eden, kabul edici.

ḳ. 117a/7

ḳabīle : < Ar. Kabile, oymak, boy.

ḳ. + sine 132a/3

ḳabr : < Ar. Kabir, mezar.

ḳ. 121a/12, 132a/8

ḳ. + e 131b/8, 158b/8

ḳ. + ine 144a/4

[= 5]

ḳabūl : < Ar. Kabul, razı olma, uygun bulma.

ḳ. 112b/4, 121b/5, 153b/1

[= 3]

ḳabūliyyet : < Ar. Kabul olma, kabul edilme.

ḳ. + e 145a/12

ḳabz : < Ar. Azrail tarafından ruh teslim alınma, ölme.

ḳ. 120a/8, 120a/11

[= 2]

ḳaç : Kaç, birçok.

ḳ. 120b/6, 122a/9

[= 2]

ḳaç- : Kaçmak.

ķ.-up 121a/7

ķaĉan : Ne zaman, ne zaman ki, her ne zaman, vakta ki, nasıl, ne suretle, ne vakit.

ķ. 120a/5, 121b/1, 124b/11, 132b/1, 134a/10, 134b/2

[= 6]

ķaĉur- : Kaĉırmak, kaĉmasını sağlamak, uzaklaştırmak.

ķ.-an 145a/9

ķadar : < Ar. Kadar. Miktarda, derecede. lĉüsünde, derecesinde.

ķ. 117a/1, 128a/11, 128a/13, 135b/3, 138b/6, 140b/1, 140b/6, 146a/1, 146a/6,

150a/11, 150a/12, 152b/2, 156a/2, 156a/3, 156a/6, 156a/7

[= 16]

ķadeĥ : < Ar. Kadeh, bardak.

ķ. + dūr 121a/11

ķadem : < Ar. Ayak.

ķ. 158a/11

ķ. + i 141a/3

ķ. + in 150b/11

ķ. + ine 153b/11

[= 4]

ķadīm : < Ar. Başlangıcı olmayan. Ezelī.

ķ. 124a/1

ķādir I : < Ar. Bir iři yapmaya gūcū yeten, muktedir.

ķ. 117a/3, 125b/7

[= 2]

ķādir II : < Ar. İstediğini, istediği gibi yaratmaya muktedir olan. (Esmāü'l-hüsna'dan).

Ḳ. 111b/8

ḳadr : < Ar. Kadir, değer, kıymet.

ḳ. + in 114a/7

ḳafaş : < Ar. Kafes.

k. + ı 116a/12

kāfir : < Ar. Kafir. Allah'ın varlığına ve birliğine inanmayan.

k. 151a/9

k. + dür 153a/4

k. + ler 128b/9, 132b/10, 148b/10, 152a/2

k. + lere 128b/4

k. + leri 128b/10, 128b/2, 128b/4

[= 10]

kāğid : < Far. Kâğıt. Karş. kâğız

k. + ı 158a/2

kāğız : < Far. Kâğıt. Karş. kâğıd

k. 135b/4

ḳahr : < Ar. 1. Yok etme, ezme, perişan etme, mahvetme.

k. + ından 137b/12, 158a/10

2. Derin üzüntü veya acı, sıkıntı.

ḳ. 118a/3

[= 3]

ḳak- : Çalmak, vurmak, itmek, tepmek.

ḳ.-dı 118b/8

ḳal- : Kalmak.

ḳ.-a 123b/3

ķ.-ana 117b/2

ķ.-andur 117b/6

ķ.-dđ 129b/2, 154a/10, 154a/11

ķ.-duşsa 144a/11

ķ.-up 129b/3

[= 8]

ķalʿa : < Ar. Kale.

ķ. + dur 124b/2

ķ. + ma 124a/12

ķ. + mdur 124a/11

[= 3]

ķaldur- : Kaldırmak.

ķ.-dđ 139b/12

ķalem : < Ar. Kalem.

ķ. 146a/12, 146b/9, 157b/12

k. + iyle 135b/3

ķ.-up 132b/5

[= 5]

ķalđlũʿl-ʿamel : < Ar. Ameli az, ibadeti az.

ķ. 123a/8

ķāmet : < Ar. Boy, endam.

ķ. + leri 147a/1

ķamu : 1. Bũtũn, hep, her.

ķ. 151a/7

2. Herkes.

ķ. + lar 143a/4

ķ. + lardan 143a/3

[= 3]

ķan : Kan.

ķ. 146a/4

ķ. + lar 147a/6

[= 2]

ķanat(d) : Kanat.

ķ. + ından 136b/8

ķ. + ları 135a/7

[= 2]

ķancaru : Nereye, ne tarafa.

ķ. 136a/11

ķanda : Nerede.

ķ. 143a/2, 143a/2

[= 2]

ķandasına : Gideceği yere, başka bir yana.

ķ. 155a/12

ķandil : < Ar. Kandil.

ķ. 130a/6

ķangı : Hangi.

ķ. 126a/7, 127a/4, 127a/4

[= 3]

ķanı : Hani, nerede.

ķ. 132b/3

kān-ı şafā : <Far. + Ar. Sahlık kaynağı.

k. 148a/11

ķapu : Kapı.

ķ. + dan 119a/12, 119b/1, 120a/8, 120b/3, 125b/4, 126a/7

ķ. + dur 121a/13, 155a/5

ķ. + lar 126a/6

ķ. + ları 126a/4

ķ. + ların 145a/4

ķ. + sı 141b/11

ķ. + sıdur 136a/13

ķ. + sın 125b/9

ķ. + sına 126a/3

ķ. + sında 154b/6

ķ. + sını 125b/3

ķ. + ya 118b/7, 118b/9, 119a/12, 119a/9, 125b/5

ķ. + yı 118b/8, 125b/6

[=24]

ķaraņu : Karanlık

ķ. 126b/12, 144a/10, 144a/5, 147a/11

[=4]

ķaravaş : Cariye.

ķ. + larum 119b/12

ķārbān-sarāy : <Far. Kervansaray.

k. 118a/11

ķardaş : Kardeş. Karş. ķarındaş

ķ. + lar 116b/7, 134a/4, 146b/5, 148b/2

[= 4]

ķarındaŝ : Kardeş. Karş. ķardaŝ

ķ. 155a/3

ķ. + lar 115b/9, 121b/1, 155a/9, 158a/4

ķ. + larum 121a/4

[= 6]

ķarŝu : Karşı.

ķ. gel- : karŝılamak 118a/13

ķarŝula- : Karŝılamak.

ķ.-dılar 154b/2

ķ.-yup 154b/4

[= 2]

ķāsım < Ar. Hz. Muhammed'in oğlu ve ilk ocuğu.

ķ. 128b/12

ķat : 1. Kat, tabaka

ķ. 129a/11, 135a/8, 136a/2, 141a/11, 141a/6, 146a/2, 146b/9, 149a/1, 154a/13,

156a/11

2.Kat, huzur, nezd, n.

ķ. + ına 119a/5

ķ. + ında 113b/13

ķ. + umda 145a/12

ķ. + uņuzdadur 113b/2

[= 14]

ķatı : 1. Çok, çok fazla.

ķ. 148b/10

2. Ağır, acı, kırıcı, sert.

ķ. 152b/12

[= 2]

ķatılık : Sıkı sıkı, sıkıca, iyice, adamakıllı.

ķ. 146a/4

kātīb : < Ar. Yazan, yazıcı.

k. 157b/12

ķatlan- : Katlanmak, tahammül etmek.

ķ.-a 148a/2

ķatre : < Ar. Damla.

ķ. 136b/8, 142b/13, 143b/9

ķ. + sinden 136b/9

[= 4]

ķavī : < Ar. Kuvvetli, güçlü.

ķ. 158a/1

ķavm : < Ar. İnsanların içinde yaşadığı topluluk, kavim, cemaat.

ķ. 122a/6, 132a/3

[= 2]

ķavseyn : < Ar. İki yay. (“Fekāne *ķābe ķavseyni* ev ednā : (Peygambere olan mesafesi) *iki yay aralığı kadar*, yahut daha az oldu.” Necm Sûresi 53/9).

ķ. 144b/7

ķavuş- : Kavuşmak, ulaşmak.

ķ.-mağa 150b/13

kāyināt : < Ar. Kainat, evren.

k. 127b/6

ķazan- : Kazanmak.

ķ.-duġuķ 118a/3

ķaziyye : < Ar. İş, husus, mesele.

ķ. + yi 118b/12

ķefen : < Ar. Kefen, ölüyü sardıkları bez.

k. + ine 131b/7

ķelām : < Ar. Söz.

k. + ı 136a/8

ķelām-ı ķadīm : < Ar. Kur'ân-ı Kerim. Karş. ķur'ân-ı ķadīm

K. 139a/6, 139b/1, 153a/1

K. + inde 113a/1, 113a/13, 134b/3, 138a/9, 138b/2, 139a/9, 141a/7, 141b/5,

143a/9

[= 12]

ķelām-ı Mecīd : < Ar. Kur'ân-ı Kerim. Karş. ķur'ân-ı Mecīd

K. 143b/6

K. + inde 141a/12, 141b/8, 143a/13

[= 4]

ķelīm : < Ar. Tur-ı Sina'da Cenab-ı Hak ile konuşması dolayısıyla Hz. Musa'nın unvanı.

K. + sin 153a/6

ķelimāt : < Ar. Kelimeler, sözcükler.

k. 155b/3

k. + dan 152b/11

[= 2]

kelime : < Ar. Kelime, sözcük.

k. 135a/5

k. + si 126a/5, 134a/6, 134b/1, 157a/7, 157a/9

k. + sidür 145a/5

k. + sin 116b/10, 136b/13, 145a/2, 145b/11

k. + sinüj 157b/10

[= 12]

kelime-i lâ ilâhe illa'llâh : < Ar. Kelime-i tevhid. “Lâ ilâhe illallâh Muhammedün Resûlullâh” kelimesi.

k. 124a/11

kelime-i tevḥīd : < Ar. Kelime-i tevhid. “Lâ ilâhe illallâh Muhammedün Resûlullâh” kelimesi.

k. + i 148b/5, 158a/12

k. + üj 123a/2, 134b/10, 158b/1

[= 5]

Kelîme'llâh : < Ar. Tur-i Sina'da Allah'ın hitabını duyan Hz. Musa.

K. 133b/7

kem : < Far. Az, eksik.

k. 129a/6

kemâl : < Ar. Olgunluk, yetkinlik.

k. 115b/3

kemâl-i kerem : < Ar. Tam cömertlik, lütfun büyüklüğü.

k. + inden 115a/13, 124a/9, 139a/8, 144a/6, 145b/10, 150b/3

k. + iyle 143b/13

[= 7]

kemāl-i luṭf : < Ar. Lütfun büyüklüğü, noksansızlığı.

k. + ından 133a/8

kemer : < Far. Kemer. Bele takılan kuşak.

k. + in 116b/9

kemīne : < Far. Hakir, zavallı, âciz.

k. 122b/13

kemter : Far. Hakir, fakir, itibarsız.

k. 122b/13

kendü : Kendi.

k. 113a/5, 119a/4, 119a/7, 120b/9, 128b/12, 137b/3, 138b/6, 138b/7, 143a/12,

143a/8, 147a/5, 148b/12, 152a/12, 155a/11

k. + ler 143a/10, 143a/6

k. + müzi 146b/10, 147a/7

k. + nün 138b/9, 139b/12, 143b/10

k. + ye 113a/12, 119a/7

[= 23]

kendüz : Kendisi, zatı, şahsı.

k. + i 153b/1

k. + in 113b/4, 152a/10

k. + ine 130a/10, 142b/7

k. + ini 140a/4

k. + üñüz 115a/13

[= 7]

kerāmet : < Ar. 1. Ermiş kimselerin gösterdiklerine inanılan, doğüstü, şaşkınlık uyandırıcı davranış veya durum.

k. 116a/6

k. + in 155a/3

2. Olağanüstü durum.

k. 156b/5

[=3]

kerem : < Ar. Cömertlik, lütuf, bağış.

k. 137b/9, 139b/11, 140a/2

k. + den 129a/9

k. + inden 115a/13, 124a/9, 139a/8, 139b/9, 139b/12, 144a/6, 145b/10, 150b/3

k. + lerinden 122b/12

k. + lerine 112b/6

k. + ümden 129b/7

k. + iyle 143b/13, 150a/6

[= 17]

kerīm I < Ar. Lütuf sahibi, cömert.

k. 147b/11, 152a/6

[=2]

Kerīm II < Ar. Çok ikram edici. (Esmāü'l-hüsna'dan).

K. 123b/9

K. + dür 112b/10, 112b/5

[= 3]

kerreme'llāhü vecchēhü : < Ar. "Allah yüzünü mükerrerem kılınsın" anlamında Hz. Ali

için kullanılır.

k. 131b/6, 136a/10

[=2]

kerrübî : < Ar. Büyük melek.

k. + ler 154a/2

kes- : Kesmek.

k.-mez 144a/1

kesb-i kemāl : < Ar. Olgunluk kazanma, yetkinlik kazanma.

k. 115b/3

keşirü'l-emel : < Ar. Emeli çok, arzusu çok, isteği çok.

k. 123a/9

ketb : < Ar. Yazma, yazmak.

k. 158a/5

keşf-i ilāhî : < Ar. Gizli şeyleri kalp gözüyle görme.

k. + ye 117a/7

kevşer : < Ar. Cennette bir havuz.

k. 154a/6

kez : Kez, defa.

k. 115b/12, 131a/10, 142a/1

k. + den 132b/4, 136a/3, 146a/3, 154b/4

[= 7]

kıbel : < Ar. Taraf, yan, yön.

ķ. + inden 131a/8, 136b/10, 147b/5, 148a/4, 150b/12, 151a/13

[= 6]

kıble : < Ar. Kible. Namaza başlarken yönelinen taraf; Mekke tarafı.

ķ. + nün 154a/6

kıdve-i zümre-i enbiyā : < Ar. Peygamberler zümresinin önderi.

ķ. 124a/6

ķıdvetü's-sālikin : < Ar. Bir tarikata baēlı olanların önderi.

ķ. 122b/4

ķıl- : Kılmak,

ķ. 114a/4, 124a/2, 129a/4, 133b/1, 140a/7, 150b/2, 158b/13

ķ.-a 124b/9, 142b/7

ķ.-alum 131b/3

ķ.-am 129a/9, 129b/5, 148a/9, 151b/4, 151b/6, 157b/9

ķ.-aydum 128b/6

ķ.-ayum 133b/1

ķ.-dı 112b/13, 113a/1, 131b/8, 133b/9, 134a/9, 136a/5, 136a/6, 137a/10,

143b/4, 147b/12, 150a/7, 150b/3, 152a/9, 154b/7, 155b/6

ķ.-dılar 152a/3, 156a/6

ķ.-duēum 152a/4

ķ.-dım (MK) 147b/9

ķ.-dum 123b/2, 127b/7, 136a/1, 140b/7

ķ.-dumsa 157b/4, 157b/7

ķ.-duēsa 152b/3

ķ.-duēuz 146b/5

ķ.-ma 123b/9, 151b/9

ķ.-maē 155b/7, 158b/5

ķ.-mayayın 151b/10

ķ.-mayayum 151b/12

ķ.-miēdur 115a/13

ķ.-sam 128b/10

ķ.-saē 112b/4, 112b/5, 112b/9, 129a/8

ķ.-uŋ 136b/13

ķ.-up 129a/10, 129b/9, 132b/2, 139b/4, 146a/6, 146b/2, 147b/6, 154b/5

ķ.-uram 130b/6

ķ.-urđı 140b/10

ķ.-urdum 140b/10

ķ.-urun 155a/2

ķ.-ursa 113b/7

ķ.-ursın 130b/4, 152b/4

ķ.-ı virgil 158b/10

ķ.-u virgil 158b/1

[= 75]

ķılıcı : Kılıcı, kılan, eden.

ķ. 146b/11, 147a/3

[= 2]

ķındur-: Teşvik etmek.

ķ.-maķ 155a/1

ķıŝsa : < Ar. Kıssa, hikâye.

ķ. + dan 121a/5

ķıyâmet : < Ar. Dünyanın sonu, bütün ölülerin dirilerek mahşerde toplanacakları zaman.

ķ. 118a/12, 125a/11, 132b/1, 144b/1, 144b/1, 151a/4, 154a/4, 157a/7, 158a/6, 158b/10

ķ. + e 136b/11, 137a/2

ķ. + de 130b/10

[= 13]

kıyās : < Ar. Karşılaştırma.

ķ. + ı 118a/8

kıymet : < Ar. Kıymet, değer.

ķ. 117a/13, 117b/2

ķ. + i 117b/7

[= 3]

ķız : Kız çocuğu

ķ. + a 143a/6

ķ. + dan 143b/8

ķ. + ı 138a/11, 138a/7, 143a/10, 144a/1

ķ. + ın 138b/5

ķ. + ına 143b/1

ķ. + larıdur 132b/12

[= 9]

ķi : < Far. Ki (bağlaç). Karş. kim II

k. 112a/10, 112a/11, 112a/13, 112a/3, 112a/4, 112a/5, 112a/6, 112a/7, 112a/8,
112b/2, 112b/2, 112b/3, 112b/4, 112b/5, 112b/6, 112b/7, 113a/4, 116b/3,
117b/13, 117b/5, 118b/11, 120b/1, 121b/10, 122a/4, 122b/4, 122b/6, 122b/8,
123b/3, 123b/5, 123b/7, 124a/8, 124b/13, 124b/2, 124b/7, 125a/8, 125a/8,
125b/7, 127a/2, 128a/7, 130a/10, 130a/9, 130b/10, 130b/11, 130b/12, 130b/5,
130b/9, 131a/4, 134a/13, 136a/5, 138b/11, 138b/4, 140a/10, 140b/4, 141a/1,
141a/2, 142a/10, 142b/7, 142b/9, 145b/13, 146a/13, 146b/6, 148a/7, 148a/9,
148b/1, 148b/12, 150b/1, 150b/5, 151a/11, 151b/3, 152a/7, 152a/8, 153a/13,
153a/7, 155a/11, 156a/13, 156a/2, 156b/4, 156b/5, 156b/8, 157a/10, 157b/10,
157b/2, 158a/8, 158b/1

[= 84]

kim I : Kim (zamir)

k. 114a/7, 124a/12, 124b/2, 157b/10

k. + dür 119a/9, 127b/2

k. + sin 118b/9

[= 7]

kim II :Ki (bağlaç). Karş. ki

k. 111b/10, 111b/11, 111b/6, 111b/8, 111b/9, 112a/1, 112a/2, 112a/9, 112b/10, 112b/8, 112b/9, 112b/9, 113a/12, 113a/7, 113b/1, 113b/10, 113b/2, 113b/3, 114a/13, 114b/12, 114b/7, 115a/12, 115a/5, 115b/1, 115b/12, 115b/12, 115b/7, 116a/10, 116a/3, 116a/8, 116b/1, 116b/4, 116b/5, 117a/1, 117a/11, 117a/12, 117a/13, 117a/2, 117a/2, 117a/4, 117a/4, 117a/6, 117a/8, 117b/1, 117b/13, 117b/6, 118a/12, 118a/7, 118b/1, 118b/10, 118b/4, 119a/4, 119a/7, 119b/3, 119b/3, 119b/5, 119b/8, 119b/9, 120a/13, 120a/3, 120a/3, 120a/5, 120a/7, 120b/1, 120b/11, 120b/2, 120b/8, 121a/11, 121a/13, 121b/7, 121b/7, 122a/2, 122a/5, 122a/9, 122b/2, 123a/11, 123a/11, 123a/11, 123a/13, 123a/2, 123a/3, 123a/4, 123a/6, 124a/12, 124a/13, 124a/4, 124a/6, 124a/9, 124b/10, 124b/11, 124b/13, 124b/2, 124b/4, 124b/9, 125a/11, 125a/4, 125a/5, 126a/12, 126a/4, 126a/5, 127a/11, 127a/6, 127a/8, 127a/9, 127b/1, 127b/11, 127b/3, 127b/7, 128a/1, 128a/13, 128b/1, 128b/2, 128b/8, 128b/9, 129a/10, 129a/12, 129a/13, 129a/7, 129b/11, 129b/13, 130a/3, 131a/10, 131a/6, 131a/8, 131a/9, 131b/10, 131b/11, 131b/12, 131b/5, 132a/1, 132a/2, 132a/4, 132b/1, 132b/10, 132b/3, 132b/6, 133a/11, 133a/13, 133a/3, 133a/8, 133b/10, 133b/13, 133b/4, 133b/7, 134a/1, 134a/10, 134a/12, 134a/5, 134a/8, 134b/11, 134b/2, 135a/10, 135a/11, 135a/13, 135a/3, 135a/3, 135a/6, 135a/9, 135b/11, 135b/12,

135b/4, 135b/5, 135b/6, 135b/8, 135b/8, 136a/12, 136a/3, 136b/10, 136b/6,
137a/10, 137a/5, 137a/6, 137a/8, 137a/9, 137b/10, 137b/6, 137b/9, 138a/4,
138a/6, 138b/5, 138b/7, 139b/11, 139b/12, 140a/10, 140a/11, 140a/12,
140a/13, 140a/2, 140a/4, 140a/8, 140b/2, 140b/6, 141a/1, 141a/4, 142a/11,
142a/12, 142a/3, 142b/1, 142b/12, 142b/13, 142b/7, 143a/9, 144a/2, 144a/7,
144b/11, 144b/5, 144b/5, 144b/9, 145a/1, 145a/1, 145a/3, 145b/5, 145b/7,
146a/1, 146a/10, 146a/10, 146a/11, 146a/13, 146a/6, 146a/9, 146b/4, 147b/5,
148a/10, 148a/13, 148a/4, 148b/3, 148b/8, 148b/9, 149b/5, 150a/12, 150a/2,
150a/5, 150b/12, 150b/13, 150b/8, 151a/12, 151a/3, 151a/9, 151b/1, 151b/1,
151b/12, 151b/4, 151b/8, 152a/1, 152a/1, 152a/11, 152a/3, 152a/4, 152a/5,
152a/9, 152b/13, 152b/2, 152b/4, 153a/11, 153a/5, 153a/6, 153a/9, 153a/9,
154b/7, 154b/8, 154b/9, 155a/3, 155a/9, 155b/12, 155b/2, 155b/3, 155b/6,
155b/7, 155b/9, 156a/1, 156a/1, 156a/2, 156a/4, 156a/7, 156a/9, 156a/9,
157a/1, 157b/10, 158a/3, 158a/4, 158a/6

[=281]

kimesne : Kimse. Karş. kimse

k. 118b/7, 120b/7, 126a/12, 127b/7, 142b/6

k. + lerünj 150b/8

k. + 'i 131b/10

[=7]

kimi : Bazısı, kimisi.

k. 123a/11, 123a/11, 123a/11, 144a/3

[=4]

kimse : Kimse. Karş. kimesne

k. 116b/4, 117a/3, 131a/9

k. + ye 112a/12, 119a/8, 124b/3

k. + yi 147a/4

[= 7]

kiriş : Ok atılan yayın iki ucu arasındaki esnek bağ.

k. 117a/2

kişi : Kişi.

k. 113a/7, 122a/2, 124b/4, 125a/4, 131b/10, 131b/11, 131b/12, 132a/1, 132a/2,
132a/4, 145b/6, 155a/13, 155a/9

k. + dür 119a/10, 130a/9, 140a/2

k. + lerün 133b/5, 155b/10

k. + nün 135a/12, 140a/4, 142a/13

k. + sin 118b/9

k. + ye 119a/2, 120b/9, 122b/7, 125a/10, 145b/8

[= 27]

kitāb : < Ar. Kitap.

k. 122b/1, 122b/8, 123b/2

k. + da 158a/5

k. + dan 123a/7

k. + ı 122b/9, 123a/11, 123b/13

k. + lar 123a/11

k. + larda 158a/7

k. + uñ 122a/10, 122a/8

[= 12]

ko- : Koymak. Karş. koy-

ķ.-dılar 131b/8, 144a/9

ķ.-dum 123a/11

ķ.-duŋ 140b/6

ķ.-maķ 156a/7

ķ.-mayalar 118a/2

ķ.-mayaydı 156a/3

ķ.-mayaydum 137b/4

ķ.-mıŋlar 123a/11

ķ.-ŋ 144a/3, 144a/4

ķ.-rsın 118a/4

ķ.-yam 144b/3

[= 13]

ķocal- : Kocamak, ihtiyaqlamak.

ķ.-duŋ 152b/6

ķoķu : Koku.

ķ. + sı 148a/11

ķoŋŋu : Komŋu.

ķ. + sına 132a/1

ķop- : 1. Ayağa kalkmak, haŋrolmak.

ķ.-alar 123a/13

2. Meydana çıkmak, zuhur etmek, neŋet etmek, çıkmak

ķ.-mıŋ 125a/11

[= 2]

ķopar- : Diriltmek, haŋretmek.

ķ. 142b/12

ķ.-ęil 158b/11

[=2]

ķorķu : Korku. Karķ. ķorķu

ķ. + lardan 147b/1

ķ. + sından 119b/7, 147a/10

[=3]

ķork- : Korkmak.

ķ.-a 153a/1

ķ.-asın 137b/12, 158a/10

[=3]

ķorku : Korku. Karķ. ķorķu

ķ. + ları 158a/6

ķ. + larından 158b/11

ķ. + sından 147a/12, 147a/12, 147a/8, 147b/9

[=6]

ķoy- : Koymak. Karķ. ķo-

ķ.-dı 131b/6

ķ.-ğıl 149a/3

ķ.-ma 128b/3

ķ.-mayup 118b/3

ķ.-up 120b/6, 123a/11

[=6]

ķoyıcı : Koyan, bırakan.

ķ. 146b/13

ķoyun : Koyun.

ķ. + ın 157a/3

ķ. + ların 156b/6

ķ. + larına 134a/10

[= 3]

köpri : Köprü. Karş. köprü

k. 156b/9, 157a/8

k. + ler 118a/11

[= 3]

köprü : Köprü. Karş. köprü

k. + si 132a/11

köşelü : Köşeli, köşesi olan.

k. 149a/5

köşk : < Far. Köşk.

k. + i 126b/4

k. + inde 126b/5

[= 2]

ķubbe-i vefā : < Ar. Vefa kubbesi.

ķ. 114b/5, 126a/11

[= 2]

ķudret : < Ar. Allah'ın ezelî gücü.

ķ. 135b/3, 137a/7

ķ. + inde 111b/8

ķ. + iyle 113a/3

ķ. + üm 135a/6

[= 5]

ķudsî : < Ar. Mukaddes, kutsal, aziz.

ķ. + dūr 124a/8

ķudūs : < Ar. Kudūs Őehri.

ķ. 130a/4

ķul : 1. Tanrı'ya gōre insan.

ķ. 122b/13, 153a/11, 157b/13

ķ. + ı 130a/13

ķ. + ıyla 120a/13, 120b/2

ķ. + lara 124a/2, 158b/13

ķ. + lardan 127b/4, 138a/2, 145a/9, 153b/2

ķ. + ları 148b/7, 150b/9

ķ. + larına 112a/8, 113b/1, 115b/5, 120a/4, 136a/5, 137b/8, 143a/8, 143b/6

ķ. + larını 143a/11, 143b/3

ķ. + larum 132b/13, 135b/8

ķ. + laruma 135b/6, 151b/10

ķ. + larumdan 151b/5, 151b/9

ķ. + larumdur 137a/12

ķ. + laruğdan 127b/2, 151b/4

ķ. + um 125b/12, 127b/5, 135a/12, 135a/3, 136b/12, 144a/7, 144a/8

ķ. + uma 135b/1

ķ. + umdan 145b/1

ķ. + umı 126a/3, 135b/13, 135b/5

ķ. + uğ 131a/6

ķ. + uğa 133a/4

2. Kōle, hizmetçi.

ķ. + ıyam 118b/11

ķ. + ı 119a/11, 119a/2, 119b/2

ķ. + larum 119b/11

ķ. + ıyla 120a/13, 120b/2

[= 54]

ķulak(ġ) : Kulak.

ķ. + ın 155b/11

ķ. + ına 118b/3, 119a/13, 119a/4, 119b/3

ķ. + umuza 135a/10

ķ. + uğdan 116b/8

[= 7]

ķulaġuz : Kılavuz, rehber.

ķ. 145a/10, 157a/9

[= 2]

ķulluk(ġ) : Kulluk, ibadet.

ķ. 115b/1, 140b/10

ķ. + uğ 152a/12

ķ. + uğda 131a/7

[= 4]

ķullukęı : Hizmetęi.

ķ. + ları 141b/5

ķurb-ı viřāl : < Ar. Allah'a manevi yakınlık.

ķ. 124a/2

ķur'an : < Ar. Kur'an-ı Kerim.

ķ. + da 115b/5, 139a/11

ķ. + ı 158b/8

[= 3]

Ḳur'ân-ı Ḳadīm : < Ar. Kur'ân-ı Kerim. Karş. Ḳelām-ı Mecīd

Ḳ. 138b/10, 138b/13, 139a/1, 139a/4, 141a/9

Ḳ. + inde 120a/3, 139b/8, 141b/11

[= 8]

Ḳur'ân-ı Mecīd : < Ar. Kur'ân-ı Kerim. Karş. Kelām-ı Mecīd

Ḳ. 139b/2, 139b/5

[= 2]

ḳurt(d) : Kurt. Köpeğillerden, yırtıcı, etçil memeli hayvan.

ḳ. + dan 156b/6, 157a/3

ḳ. + ından 157a/5

[= 3]

ḳurtar- : Kurtarmak.

ḳ.-am 144b/3

ḳ.-an 149b/8

[= 2]

ḳurtul- : Kurtulmak.

ḳ.-alar 156b/1

ḳ.-dı 156a/12

ḳ.-mağa 121a/7

[= 3]

ḳurul- : Kurulmak.

ḳ.-mıṣ 125a/13

ḳuş- : Kusmak.

ḳ.-duğı 157b/3

ķ.-up 157a/12

[=2]

ķuř : Kuş.

ķ. 135a/6, 135a/7, 136a/11, 136b/1, 136b/5, 136b/6, 136b/7

ķ. + a 136b/4

ķ. + uņ 136b/8

[=9]

ķuřbu'l-muhakkikīn :<Ar. Hakikati bulup meydana çıkaranların en bŷyŷęę, muhakkiklerin başı.

ķ. 122b/3

ķuvvet :<Ar. Kuvvet, gŷę.

ķ. 145a/8, 157a/1, 157a/2

[=3]

ķŷfr :<Ar. Kŷfŷr, dinsizlik, imansızlık.

k. + ŷņi 152b/10

ķŷllī :<Ar. Bŷtŷn, hepsi, tŷm. Karş. ķŷllī

k. + si 134a/7

ķŷllī :<Ar. Bŷtŷn, hepsi, tŷm. Karş. ķŷllī

k. 121a/12, 121a/13

k. + sinden 127b/8

[=3]

ķŷrsi :<Ar. Arş-ı azam'ın altında bir dŷzlŷkte olan, levh-i mahfŷz'un bulunduğu yer.

k. 146a/12, 146b/9

[=2]

küşiş (?)

b. + leri 119b/6

küstahlık(ğ) : < Far + T. Küstahlık, saygısızlık.

k. + ı 152b/7

k. + uña 152b/2

[= 2]

L

lā ilahe illa'llāh : < Ar. “Allah’tan başka ilah yoktur” anlamında kelime-i tevhit.

1. 124b/1, 132b/4, 133a/2, 145b/6, 148b/3, 148b/4, 148b/4, 148b/5

[= 8]

lā ilahe illa'llāh Muḥammedün resūlu'llāh : < Ar. “Allah’tan başka ilah yoktur.

Muhammed Allah’ın resulüdür” anlamında kelime-i tevhit.

1. 115b/13, 116b/9, 125a/1, 126a/12, 131a/10, 132a/9, 133b/4, 134a/11,
134a/6, 134b/1, 134b/6, 135a/4, 136b/12, 138a/13, 138a/8, 138b/11, 138b/8,
139a/12, 139a/3, 139a/8, 139b/4, 145a/1, 145a/3, 145a/5, 145b/10, 145b/8,
148a/5, 148a/9, 148b/3, 151a/4, 156a/13, 156b/2, 157a/4, 157a/6, 157a/9,
157b/1, 157b/12, 157b/5, 157b/7, 157b/9, 158a/2

1. + dür 126a/5, 145a/11, 145a/12, 145a/6, 145a/8, 145a/9, 145b/1, 158b/2

[= 49]

la'īn : < Ar. Lanetlenmiş.

1. 143b/5, 153a/9, 156b/3, 157a/5

1. + üñ 158b/6

[= 5]

laṭīf I : < Ar. Yumuşak, hoş, güzel.

l. 141a/13

Latîf II : < Ar. En ince işlerin bütün inceliklerini bilen, lütuf ve ihsan sahibi olan.

(Esmâü'l-hüsna'dandır).

L. 143a/11, 153a/10

[=2]

lâ-yezâl : < Ar. Zevalsiz, bitimsiz.

l. 112b/11, 128a/9

[=2]

lâyık : < Ar. Lâyık, yakışan, yaraşır.

l. 133b/2, 137b/9, 150b/10, 153a/4, 153b/2

[=5]

lâzım : < Ar. Lâzım, gerek, gerekli.

l. + dur 115a/5, 117a/8, 155b/7

[=3]

lebbeyk : < Ar. “Buyurunuz, emir sizindir efendim!” anlamında kullanılan bir kelime.

l. 132b/5

lerze : < Far. Titreme, titreyiş.

l. 119b/7

leţâyif : < Ar. Latifeler, incelikler.

l. + inden 158a/2

levh : < Ar. Allah tarafından takdir edilen şeylerin yazılı bulunduğu manevi levha, levh-i mahfuz.

l. 146a/12, 146b/9

[=2]

lezzet-i rûhāniyye : < Ar. Ruhani lezzet, ruhun alacağı lezzet.

l. + den 114a/12

loḳma : < Ar. Lokma.

l. 116b/12, 117a/3

l. + dur 116b/12

[= 3]

luṭf : < Ar. Hoşluk, güzellik, iyilik.

l. 136a/5, 137b/9, 140a/2

l. + a 148b/1

l. + ı 153a/10

l. + na 137b/11

l. + ından 133a/8

[= 7]

M

maʿbūdā : < Ar. + F. Ey kendisine ibadet ettiğimiz Allah, ey Allah!

m. 145b/3

mācerā : < Ar. Olup geçen şey. Baştan geçen hadise.

m. + yı 120b/9

maʿde : < Ar. Mide.

m. + sinde 156b/2

maʿden-i vefā : < Ar. Vefa kaynağı.

m. 129b/8, 148a/11

[= 2]

mağāra : Mağara.

m. 130a/6, 130a/6

[=2]

mağfūr : < Ar. Allah tarafından günahlarının affedilmiş olması için dua edilen kimse.

m. 123b/8, 153b/1

[=2]

mağrib : < Ar. Batı.

m. 114b/7

mağrūr : < Ar. Güvenilmeyecek şeye güvenip aldanan, kendini beğenmiş; gururlu.

m. 118b/4, 137b/11, 156a/5, 158a/8

[=4]

mağrūrlik : < Ar. + T. Aldanmışlık.

m. + dur 146b/6

maḥbūs : < Ar. Hapsolünmüş, bir yere kapatılmış.

m. 114b/1, 117b/3

[=2]

maḥdüm-ı emced : < Ar. Şerefi, şanı yüce efendi.

m. 149b/10

māh-ı kubb-e-i vefā : Far. + Ar. Vefa kubbesinin ayı.

m. 114b/5, 126a/11

[=2]

maḥlūkāt : < Ar. Yaratılmışlar, canlılar.

m. 114b/4, 118a/12, 125a/12, 127b/6, 151a/5

[=5]

maḥmūd I : < Ar. Övülmüş, methedilmiş.

m. + a 129b/2

Maḥmūd II : < Ar. Övülmüş anlamında Hz. Muhammed'in adlarından biri.

M. 149b/10

maḥrūm : < Ar. Nasipsiz, mahrum.

m. 114a/12, 130b/11, 158b/12

[= 3]

maḥşer : < Ar. Kıyamette ölülerin dirilip toplanacakları yer.

m. 115a/5, 123a/13, 128b/3, 129b/3

m. + de 158b/9

[= 5]

maḥv : < Ar. Yok etme, ortadan kaldırma.

m. eyle- 124b/13

m. ol- 133b/11

m. olın- 129b/6

[= 3]

makām : < Ar. Makam, mevki.

m. 156a/10, 156a/11, 158b/12

m. + a 136b/6, 136b/7

m. + ı 113b/11, 142a/2

m. + ın 129b/5

m. + ına 144b/7

m. + ında 113b/13

m. + ınuḡ 154a/5

[= 11]

makām-ı aslıyye : < Ar. Aslı makam, gerçek makam.

m. + ye 113b/10

maḳām-ı maḳmūd : < Ar. Maḳşer günü Hz. Muhammed'in dięer nebilerle velilere melce olan şefaati kübra makamı.

m. + a 129b/2

maḳbūl : < Ar. kabul olunmuş.

m. 116a/6, 116b/6, 145b/6

[= 3]

maḳşūd : < Ar. Kasdolunan, istenilen şey.

m. + a 122a/11

m. + um 130b/8

[= 2]

māl : < Ar. Mal, varlık, servet.

m. 117b/13

m. + ı 118a/3

m. + ınıḳ 118a/7

m. + larınıḳ 120b/11

m. + umuḳ 119b/10

m. + uḳ 117b/7, 118a/10

[= 7]

mālāya'ni : < Ar. Manasız, faydasız, boş.

m. 113a/6

māl-dār : < Ar. + Far. Malı mülkü olan, zengin.

m. + dı 118a/7

ma'lūm : < Ar. Bilinen, belli.

m. + dur 146a/13

ma'ni : < Ar. ma'ni. İç, iç yüz.

m. + de 154b/12

manşib : < Ar. Makam, derece.

m. + in 113a/5

ma'rifet : < Ar. Marifet. İlahi gerçekliği bütün varlığı ile idrâk, şüpheyeye yer bırakmayan mutlak bilgi.

m. 113b/7, 115b/3

[= 2]

ma'rûf : < Ar. Dinin emrettiği, uygun gördüğü.

m. 121a/9

maşlahat : < Ar. Önemli iş.

m. 119a/8

m. + dur 119a/10

m. + ı 119a/8

m. + um 118b/11, 119a/11

[= 5]

maşrık : < Ar. Doğu.

m. 114b/7

ma'sûk : < Ar. Sevilen, sevgili.

m. 155a/5

ma'tlûb : < Ar. Talep edilen, istenilen, aranılan şey.

m. + dur 155a/5

ma'zûr : < Ar. Mazeretli, özrü olan.

m. 123b/7

mecâl: < Ar. Güç, kuvvet, takat.

m. 120a/2

meclis : < Ar. Meclis.

m. + ine 117a/9

mecmū' : < Ar. Toplanmış, bir araya getirilmiş, tüm.

m. 157b/12

m. + ı 126a/6

m. + ısı 133b/1, 137a/1

[=4]

meded : < Ar. Yardım.

m. 120a/10

meğer : < Far. Meğer, ancak, oysa ki.

m. 118a/6, 119a/7, 120b/7, 125a/4

[=4]

Mekke : < Ar. Mekke şehri. Hz. Muhammed'in doğduğu ve Kâbe'nin bulunduğu şehir.

M. 148b/11

mekr : < Ar. Hile, düzen.

m. + inden 143b/5, 158b/7

[=2]

melāl : < Ar. Usanma, usanç, sıkılma, sıkıntı.

m. 111b/8

melālet : < Ar. Usanma, usanç, sıkılma, sıkıntı.

m. 112a/11

melekūt : < Ar. Ruhların ve meleklerin âlemi.

m. 114b/8

melekü'l-mevt : < Ar. Ölüm meleği. Azrail.

m. 147a/9

melik : < Ar. Padişah, hakan, hükümdar.

m. + i 154a/5

melike : < Ar. Kadın hükümdar.

m. + si 146b/2

Melik-i Muktedir : < Ar. Allah. Kuvvet ve kudret sahipleri üzerinde dilediği gibi tasarruf eden (= Muktedir) mülk sahibi (= Melik). (Esmâü'l-hüsna'dandır).

M. 113b/13

melül : < Ar. Mahzun, üzgün.

m. + dür 148b/11

mel'ün : < Ar. Herkesin lânet ve nefret ettiği kimse.

m. 153a/3

menfa'at : < Ar. Fayda, kâr, yarar, çıkar.

m. + lerine 132a/2

menşür : < Ar. Neşrolunmuş, dağıtılmış, yayılmış.

m. + unı 113a/3

menzil : < Ar. Mesafe.

m. + e 122a/7

menzil-gâh : < Ar. Konak.

m. + ı 112b/13

merkad : < Ar. Mezar, kabir.

m. + a 131b/2

m. + ina 114b/6

[= 2]

mescid : < Ar. Mescit.

m. 154b/6

m. + e 113a/10

m. + ler 118a/10

[=3]

Mescid-i Akṣā : < Ar. Kudüs'teki meşhur büyük cami.

M. + ya 149a/11

meşelā : < Ar. Misal olarak, şunun gibi, söz gelişi.

m. 133b/6, 156a/3

[=2]

meş'ele : < Ar. Mesele, çözümleni istenilen şey.

m. 155b/6

m. + lerden 155b/8

m. + lerin 155b/7, 155b/8

[=4]

meşūr : < Ar. Yazılmış, çizilmiş.

m. + dur 158a/7

mestūre : < Ar. Örtülü, örtünmüş.

m. 146b/12

meşāyih : < Ar. Şeyhler.

m. 114a/9, 114b/13, 158b/4

m. + dan 123a/1

m. + lara 115a/11

m. + lardan 116a/3

m. + uş 116b/4

[= 7]

meşgûl : < Ar. Bir işle uğraşan, iş görmekte olan.

m. 121b/3, 143a/3, 158a/12

[= 3]

metâ' : < Ar. Satılacak mal, eşya.

m. 117b/8

m. + a 113a/12

[= 2]

mevc : < Ar. Dalga.

m. 135b/12

mevcûdât : < Ar. Var olan her şey, kâinat, yaratılmış şeyler.

m. 114b/4

mevlâ'î : < Ar. (Ey benim) efendim!

m. 133a/12, 135a/10, 142a/6, 147b/13, 150b/9

[= 5]

mev'ûd : < Ar. Evvelden takdir olunmuş, önceden kararlaştırılmış.

m. 114b/3

mevdân : < Ar. Meydan.

m. + ma 113a/12, 132b/2

m. + ında 113b/8, 118a/13, 125a/12, 144b/2

[= 6]

meyl : < Ar. Meyil, gönül akışı.

m. + i 112a/12

meyyit : < Ar. Ölü.

m. + ini 131b/2

mezār : < Ar. Mezar, kabir.

m. + ları 116a/5

mezkūr : < Ar. Zikrolunmuş, anlatılmış.

m. + dur 158a/7

mezra‘a : < Ar. Ekilecek tarla, yer.

m. + da 113b/5

mihrāb : < Ar. Cami ve mescidlerde Kible yönündeki duvarda bulunan ve imamlık edene ayrılmış olan oyuk, girintili yer.

m. + a 129b/10

mihter : < Ar. Far. Daha büyük.

m. + i 142b/8, 144b/10

m. + leri 126a/10

[= 3]

Mikā‘il : < Ar. Dört büyük melekten rızıkların taksimine memur olanı.

M. 135a/1, 153b/13

M. + den 135a/1

[= 3]

mikdār : < Ar. Parça, kısım, bölüm.

m. + la 158a/3

minnet : < Ar. Yapılan iyiliği başa kakma.

m. + i 111b/11, 112a/8

[= 2]

mi‘rāc : < Ar. Hz. Muhammed’in göğe ağmasıyla meydana gelen büyük mucize.

m. 126b/2, 142a/8, 144b/6, 153b/8, 157b/6, 157b/8

m. + a 154a/10, 155b/2

m. + ndan 153b/6

[= 9]

misāfir-i kābe kavseyn : < Ar. Hz. Muhammed. Bk. kābe kavseyn.

m. 138a/3

miskīn : < Ar. Fakir, yoksul. Karş. miskin

m. 142b/11, 142b/11

m. + ler 142b/11

m. + leri 147a/13

[= 4]

miskin : < Ar. Fakir, yoksul. Karş. miskīn

m. + lere 121a/1

miskinlik(g) : < Ar. + T. Fakirlik, yoksulluk.

m. 142b/5

m. + i 142b/7

[= 2]

mişl : < Ar. Gibi, benzer.

m. + i 155a/11

mizān : < Ar. Terazî, ölçü aleti, tartı.

m. 125a/12

mşrvalk ?

m. + dur 155b/1

mu'allim : < Ar. Öğretmen.

m. + i 155b/10

mu'attar : < Ar. Itırlı, güzel kokulu.

m. + dur 114b/9

mu'azzeb : < Ar. Azap içinde olan, eziyet çeken, çok sıkıntı gören.

m. 114b/1, 121a/3

[=2]

mufahham : < Ar. Saygı, büyüklük, ululuk kazanmış, kerem sahibi, itibarlı.

m. 149b/10

muhabbet : < Ar. Sevgi.

m. 150a/12

muhakik : < Ar. Tahkik eden; hakikati, gerçeği arayıp meydana çıkaran.

m. + lar 158a/3

muhalefet : < Ar. Muhalifet, aykırılık.

m. 140a/3

Muhammed : < Ar. Hz. Muhammed.

M. 125a/9, 127a/6, 129b/1, 130a/10, 130b/2, 130b/4, 130b/8, 131a/8, 132b/10,
132b/3, 133a/13, 137b/5, 137b/7, 140a/10, 140b/1, 140b/7, 141b/5, 144b/9,
145b/5, 147b/6, 148a/5, 148b/10, 150b/13, 151a/12, 151a/4, 154b/13, 154b/8,
156a/10, 156b/10, 156b/13, 157b/4, 157b/6

M. + den 140a/1

M. + dür 141a/2

M. + i 142a/4, 142a/5

M. + üñ 142a/2, 149b/2, 150b/1

[=39]

Muhammed-i 'Arabî : < Ar. Hz. Muhammed.

M. 154a/9

Muhammed Muştafâ : < Ar. Hz. Muahmmed.

M. 114b/5, 117a/1, 124a/7, 126a/11, 126b/2, 127b/11, 129b/9, 132b/7, 134b/8,
136a/8, 138a/3, 140a/8, 145b/13, 146b/1, 147b/4, 148a/12, 149b/10, 153a/9,
153b/6, 155b/2, 156a/6, 158b/11

M. + dan 127b/4, 134b/13

M. + nuñ 132b/6, 148b/13, 148b/6

M. + ya 133b/12, 149a/6

M. + yı 115a/6, 127b/5, 128a/11, 142b/2

[= 33]

Muḥammedün resūlu'llāh : < Ar. “Muhammed Allah’ın resulüdür” anlamında
kelime-i tevhidin diğ̈er yarısı.

M. 133a/7, 145b/7

[= 2]

muḥaṣṣal : < Ar. Hasılı, hūlasa, sözün kıtası.

m. 125b/7

muḥliṣen : < Ar. Halis olarak, muhlis olarak, samimi bir bir şekilde.

m. 126a/12

muḥtār : < Ar. Hareketinde serbest olan, istediğini yapmakta serbest olan.

m. + dur 112a/8

muḥterem : < Ar. Muhterem, aziz, saygıdeğ̈er.

m. 129a/1, 129a/13, 150b/5

[= 3]

Mu‘izz : < Ar. İzzet veren, aziz kılan. (Esmāü'l-hüsna’dandır).

M. 123b/10

muḥaddem : < Ar. Önde olan, önde giden.

m. + sin 154b/10

muḳadder :< Ar. Takdir olunmuş, kıymeti biçilmiş; kadri, değeri bilinmiş, beğenilmiş.

m. ide 122a/13

muḳarreb :< Ar. Yaklaşmış, yakın.

m. 150a/12

muḳayyed :< Ar. Bir işe önem veren.

m. 118b/4

muḳtedā :< Ar. Uyulan, örnek tutulan.

m. + sı 149b/9

muḳtedā-yı müctebā :< Ar. Seçkin önder.

m. 153b/5

Muḳtedir :< Ar. Kuvvet ve kudret sahipleri üzerinde dilediği gibi tasarruf eden (Allah). (Esmāü'l-hüsna'dandır).

M. 113b/13

murād :< Ar. Arzu, istek, dilek.

m. + um 130b/8

m. + uḡ 129a/8

[= 2]

murḏār : < Ar. Kirli, pis.

m. 142b/13

m. + dan 153a/7

[= 2]

murğ :< Far. Kuş.

m. + ı 116a/13

murğ-ı siyādet :< Far. + Ar. Seyyitlik kuşu.

m. 149b/11

Mūsā : < Ar. Hz. Musa.

M. 133b/13, 133b/6, 133b/6, 133b/9, 134a/1, 134a/3, 134a/8, 152a/10, 152a/9,
152b/12, 153a/2, 153a/5, 156b/4, 156b/5

M. + nuḡ 157a/11, 157a/3, 157a/6

M. + ya 156b/8, 157a/6, 157a/8

[= 20]

muṣāḥabet : < Ar. Sohbet etme.

m. 118b/5

m. + i 116b/2

[= 2]

Mūsā-yı Kelīm : < Ar. Hz. Musa.

M. + sin 153a/6

muṣṭıla- : Müjdelemek.

m.-dı 128b/7

muṣṭılık : Müjde.

m. 148a/13

muṭahhar : < Ar. Temiz, mübarek.

m. 114b/6

muṭeber : < Ar. İtibar edilir, güvenilir.

m. + lere 122a/9

muṭī : < Ar. İtaat eden, boyun eğen.

m. 120a/10, 137a/2

[= 2]

muṭī : < Ar. Veren, ita eden.

m. + dür 111b/10

muwāfaḳat : < Ar. Uygunluk, uyma.

m. 146b/3, 146b/5

[= 2]

muwahḥid : < Ar. Allah'ın birliğine inanan.

m. 114a/6, 115b/9, 123a/11, 133b/5, 142b/6, 143b/3, 145a/9

m. + ler 124a/3, 132b/4, 143a/5, 153b/7

m. + leri 134b/7, 138b/9

[= 13]

mübārek : < Ar. Mübarek, kutlu.

m. 123a/4, 128b/8, 129b/10, 129b/11, 130b/11, 130b/9, 138a/3, 140b/5,
141a/2, 142a/11, 146a/1, 149a/9, 150b/11, 151a/10, 151a/10, 153b/10,
153b/11, 154a/13, 154b/2

[= 19]

Mübdī'-i bī-miṣāl : < Ar. Benzeri olmayan yaratıcı, eşsiz yaratıcı.

M. 112b/10

mübeddel : < Ar. Değişmiş, değiştirilmiş.

m. 157b/3

Müciḅ : < Ar. Kendine yalvaranların isteklerini veren, duaları kabul eden. (Esmāü'l-hüsna'dandır).

M. 123b/11, 126a/1, 140b/2, 144a/13, 147b/8

M. + dür 112b/4

[= 6]

müciḅe's-sā'ilīn : < Ar. Dua edenlerin duasını kabul eden (Allah).

m. 145b/12

müctebā : < Ar. Seçilmiş, seçkin.

m. 147b/4, 149b/10, 153b/5, 155b/2

[=4]

mü'ellifin : < Ar. Müellifler, yazarlar.

m. 123a/11

mühlet : < Ar. Bir işin yapılması için verilen zaman.

m. 119b/9, 147a/4

[=2]

mükerrem : < Ar. Muhterem, aziz.

m. 150b/4

mülk : < Ar. Memleket.

m. + de 118a/2

m. + ine 158b/7

[=2]

mülk-i meleküt : < Ar. Ruhlar âlemi.

m. 114b/8

mü'min : < Ar. İman etmiş, mümin.

m. 114a/6, 115b/9, 121b/1, 123a/11, 124a/3, 132b/4, 133b/5, 134b/7, 137a/3,
138b/11, 138b/12, 138b/9, 140a/1, 142b/5, 142b/6, 143a/5, 143b/2, 145a/9,
148b/12, 155a/3

m. + e 135b/2

m. + ler 115a/2, 134a/10, 137b/6, 144b/4, 148a/10, 153a/9, 153b/7, 157b/9,
158a/4, 158b/2

m. + lere 137b/13, 139a/13, 139a/3, 139a/9, 139b/5, 139b/9, 140a/5, 145a/7,
157a/7, 157a/9, 157b/7, 158a/5

m. + leri 138b/1, 143b/9

m. + lerün 123a/4, 134a/13, 134a/5, 134a/7, 142a/1, 157a/5, 157b/5

m. + lerüdü 127a/8

m. + ün 131a/12, 157a/1, 157b/2

[=56]

münâcât : < Ar. Allah'a dua etme, yalvarma.

m. 158a/13

münâdî : < Ar. Tellal, seslenen.

m. 132b/2

münâfık : < Ar. İkiyüzlü.

m. + dur 153a/4

münevver : < Ar. Nurlu, parlak.

m. 114b/6, 114b/8

[=2]

münezzeh : < Ar. Temiz, arı; uzak.

m. + dür 143a/8

münezzehlük(g) : < Ar. + T. Münezzeh olma durumu, arınmışlık.

m. + üme 133a/2, 135b/10, 144a/8

[=3]

mün'im : < Ar. Herkese yedirip içiren, ikram eden, iyilik ve ihsan sahibi.

m. 118a/7

münkād : < Ar. Boyun eğen, itaat eden.

m. 115a/8

münker I : < Ar. Dinen yapılması günah ve kabahat olan.

m. 121a/9

Münker II: < Ar. Mezarda ölüleri sorguya çekecek iki melekten biri. (Diğeri Nek̄ir).

M. 147a/12, 158b/9

[= 2]

mürācaʿat : < Ar. Geri dönme, dönüş.

m. 113b/9, 114a/11

[= 2]

mürekkeb : < Ar. Yazı mürekkebi.

m. 157b/11

mürīd: < Ar. Bir şeyhe bağlı olan (kimse).

m. + ine 155a/4

mürsel : < Ar. Peygamber.

m. + ler 144b/10, 154a/4

[= 2]

mürşidü't-ṭālibīn : < Ar. Dileyenlere doğru yolu gösteren.

m. 122b/3

mürüvvet : < Ar. İnsaniyet, mertlik, yiğitlik.

m. + ine 132a/3

müslimān : < Ar. Müslüman.

m. 140a/1

müstecāb : < Ar. Kabul olunmuş.

m. 128b/5, 150b/3

[= 2]

müşāhede : < Ar. Bir şeyi gözle görme.

m. 130b/9

m. + ye 117a/6

[=2]

müşkil : < Ar. Zorluk, güçlük.

m. + üm 151b/13

m. + üñ 152a/1

[=2]

müşṭāk : < Ar. İştıyaklı, özleyen, göreceği gelen, can atan.

m. 151a/1

m. + uz 151a/1

[=2]

müṭālaʿa : < Ar. Okuma; tetkik.

m. 122b/9

müteʿallık : < Ar. + T. İlgili, alâkalı.

m. 117a/9, 122b/8

[=2]

müteḳaddimîn : < Ar. Evvelkiler, öncekiler, gelip geçmiş (âlimler).

m. 123a/11

müyesser : < Ar. Kolay gelen, kolaylıkla olan.

m. ve muḳadder ide 122a/13

m. ḳılı virgil 158b/10

m. idi virgil 158b/5

[=3]

Müzill : < Ar. Zillate düşüren, hor ve hakir eden. (Esmâü'l-hüsna'dandır).

M. 123b/10

N

Nāfi' oğlı Zeyd : < Ar. Zeyd b. Nafi. Hadis ravisi.

N. 137a/4

nāgāh : < Far. Ansızın, birden bire.

n. 118b/6, 120b/2, 129b/11

[=3]

naḥīf : < Ar. Zayıf.

n. 122b/11, 157b/11

[=2]

naḳd : < Ar. Nakit, peşin.

n. + in 115b/9

n. + ini 113a/8

[=2]

nā-ma'ḍūd : < Ar. Sayısız.

n. 114b/2

nā-maḥḍūd : < Ar. Sınırsız.

n. 114b/2

namāz : < Far. Namaz.

n. + a 140b/1

n. + da 157b/8

n. + ın 131b/8

n. + ını 129b/9, 131b/3

[=5]

naşīb : < Ar. Nasip, kismet.

n. + üñdür 147b/10

naşihat : < Ar. Nasihat, öğüt.

n. 121a/5, 122a/9

n. + in 118a/9, 158b/5

[=4]

nāz : < Far. Bir şeyi beğenmiyormuş gibi gözükme.

n. + ıla 119a/9

naẓar : < Ar. Bakma, göz atma.

n. 113a/5, 121b/10

n. + ıla 132a/1

n. + ıyla 131b/13

n. + la 132a/3, 132a/4

[=6]

nāzenīn : < Far. Narin, ince yapılı.

n. 113a/8, 146b/12

[=2]

naẓm : < Ar. Nazım, vezinli kafiye söz.

n. 136a/4, 149b/7, 154b/10

[=3]

nāẓūk : < Far. Nazik, güzel, zarif.

n. 147a/3

ne : Ne; hangi; nasıl.

n. 112b/10, 112b/8, 112b/9, 116b/5, 118b/10, 118b/13, 118b/9, 119a/10,
119a/10, 120b/2, 128a/11, 129a/7, 129a/8, 130a/9, 130b/3, 133b/8, 135b/3,
136a/4, 137b/8, 137b/8, 137b/9, 138b/6, 140b/13, 142a/3, 146a/9, 146b/6,
146b/6, 148a/7, 149b/5, 150a/3, 150a/8, 151a/12, 152a/2, 152a/3, 152b/2,
153a/3, 153a/4, 153a/4, 154a/10, 154a/10, 158a/9, 158a/9

n. + den 146a/11

n. + dür 119b/8, 120b/8, 152a/1

[=46]

nebāt : < Ar. Bitki.

n. + lar 154a/11

nebī : < Ar. Peygamber.

n. + nüñ 127a/4

nedāmet : < Ar. Pişmanlık.

n. 113b/6

nefes : < Ar. 1. Soluk.

n. 117b/6, 147a/8

n. + leri 123a/4

n. + üñ 117b/7

2. Soluk alacak kadar geçen zaman, an, lahza.

n. 118a/2, 147a/8

[=6

nefs : < Ar. 1. Ruh, can.

n. + ler 129b/2

n. + üm 128b/12, 137a/7

2. Fitri meyil, bedeninin hissi istekleri.

n. 114a/10, 114b/1

3. kendi, şahsı.

n. + üm 128b/12

n. + ümüzi 147a/5

[=7]

nefsī : < Ar. Nefsim!

n. 129b/4, 129b/4, 151a/6, 151a/6

[= 4]

nehy : < Ar. Yasak etmek, menetmek.

n. 132a/12

nehy-i münker : < Ar. Dinen yapılması yasak olan şeyleri yaptırmama.

n. 121a/9

Nekīr : < Ar. Mezarda ölüleri sorguya çekecek iki melekten biri. (Diğeri Münkir).

N. 147a/12, 158b/9

[= 2]

Nemrūd : < Ar. Zalim ve gaddar olarak tanınmış ve Allaha karşı kibir ve isyan ile büyüklük taslamış bir kral. Hz. İbrahim'i ateşe attırmıştır.

N. 156a/4

nergis : < Far. Nergis çiçeği.

n. 147a/2

nesīm : < Ar. Hafif ve latif esen rüzgâr.

n. + iyle 114b/8

nesl-i řāhir : < Ar. Temiz soy.

n. + isi 146b/1

nesne : Nesne, şey.

n. 113b/2, 117a/13, 117a/7, 131b/10, 132a/6, 132a/6

n. + dür 151a/12, 156b/13

n. + ler 157a/13

n. + leri 117a/9

[= 10]

netīce : < Ar. Netice, sonuç.

n. + sidür 116a/8

nevvera'llāhü [k̄abrehü] : < Ar. Allah kabrini nurlandırısın.

n. 122b/5

nice : Nasıl; çok, birçok, hayli; ne. Karş. niçe

n. 116b/1, 134a/12, 134a/8, 135a/11, 137a/11, 143b/10, 148a/2, 155b/8,
156b/5

n. + ydi 134a/1

n. + yidügin 156b/12

[= 11]

nicesi : Nasıl, ne suretle.

n. + ne 133a/12

niçe : Çok, birçok, hayli. Karş. nice

n. + leri 116a/2

niçün : Niçin.

n. 121a/9, 136a/6, 140a/10, 147b/6

n. + dür 156a/7

[= 5]

nidā : < Ar. Çağırma, bağırma, seslenme.

n. 125b/11, 128a/12, 132b/2, 136b/10, 151a/3

[= 5]

nihāyet : < Ar. Son.

n. 112b/6

nifmet : < Ar. İyilik, lutüf, ihsan, bağış; azık, yiyecek içeceğe dair şeyler; saadet,
mutluluk.

n. + dūr 115a/13

n. + e 148b/1

n. + i 115a/12, 147b/12

n. + in 155a/2

n. + inüŋ 114a/7

n. + ler 143b/11

n. + leri 143b/11

n. + üŋ 115a/13

[= 9]

niʿmet-i ebedī : < Ar. Sonsuz mutluluk, ebedî saadet.

n. 124b/3

niʿmet-i ʿuzmā : < Ar. Çok büyük nimet.

n. + ya 123b/1

nişān : < Far. Nişan, iz, belirti.

n. + ıdur 124b/2

nʾit(d)- : Ne etmek, ne yapmak.

n.-er 136a/1

nite : Nasıl.

n. 138b/7, 147a/7

[= 2]

nitekim : Nitekim.

n. 113a/1, 114a/2, 115b/4, 118a/5, 127b/10, 128a/3, 134b/2, 138a/9, 138b/10,
138b/12, 138b/2, 139a/1, 139a/11, 139a/13, 139a/4, 139a/6, 139a/9, 139b/2,
139b/5, 139b/8, 141a/12, 141a/7, 141a/9, 141b/1, 141b/11, 141b/3, 141b/5,
141b/8, 143a/13, 143a/8, 143b/5, 153a/1

[= 32]

noḵṣān : < Ar. Noksan, eksik.

n. + ı 111b/10

n'ol- : Ne olmak.

n.-dı 146a/10

Nūḥ : < Ar. Hz. Nuh. Nuh peygamber.

N. 156a/11

nūr : < Ar. Aydınlık, ışık, parıltı.

n. 136b/9

n. + dan 126b/10, 126b/3, 132b/7, 134a/6, 135b/3, 149a/3, 149a/5, 149a/9,
153b/10

n. + ı 154a/3

n. + ından 126b/11, 127b/9

n. + ındandur 145a/4

n. + ıyla 114b/7

n. + um 144a/11

[= 16]

nūrānī : < Ar. Nurlu, ışıklı.

n. 130a/7, 131b/5

[= 2]

nūr-ı hādī : < Ar. İlahi nur, doğru yolu gösteren ışık.

n. 149b/8

nūrlan- : < Ar. + T. Nurlanmak, aydınlanmak.

n.-dı 145b/3

nübüvvet : < Ar. Peygamberlik.

n. 114b/8

O

od : Ateş.

o. + a 152b/2

o. + dan 138a/12

o. + ın 128b/3, 145a/9

o. + ına 148a/2

o. + ından 135b/13, 156b/1

[= 7]

oğlan : Evlat, çocuk.

o. + a 138b/7

o. + larının 117b/1

[= 2]

oğ(u)l : Oğul, erkek evlat.

o. + ı 131b/6, 137a/4, 138a/6, 138a/11, 143a/10, 144a/1

o. + ın 138b/5

o. + ına 138b/6, 143b/1

o. + a (oğula) 143a/6

o. + dan 143b/8

[= 11]

oğı- : Okumak.

o.-yan 123a/11, 123a/7

o.-yanlara 123b/9

o.-yasın 122b/10

[=4]

ol : O.

o. 111b/10, 111b/11, 111b/6, 111b/7, 111b/9, 112a/1, 112a/10, 112a/11, 112a/13, 112a/2, 112a/3, 112a/4, 112a/5, 112a/6, 112a/7, 112a/8, 112a/9, 112b/1, 112b/10, 112b/2, 112b/3, 112b/4, 112b/5, 112b/6, 112b/7, 113b/4, 113b/8, 114b/3, 114b/4, 114b/4, 114b/5, 114b/9, 115a/5, 115a/6, 115b/2, 116a/1, 116a/1, 116b/13, 116b/2, 117b/8, 117b/9, 118a/3, 119a/1, 119a/2, 119a/8, 119b/3, 120a/11, 120b/9, 121b/1, 122a/3, 122b/2, 122b/4, 122b/9, 123a/11, 123a/11, 124a/6, 124a/6, 124b/13, 124b/3, 125a/10, 125a/2, 125a/9, 125b/12, 125b/2, 125b/4, 125b/5, 125b/6, 125b/7, 126a/10, 126a/10, 126a/11, 126a/5, 126b/1, 126b/10, 126b/12, 126b/13, 127a/11, 127b/10, 127b/2, 128a/11, 128a/7, 128b/1, 129a/1, 129a/2, 129b/8, 129b/8, 130a/13, 130a/6, 130b/4, 130b/5, 130b/6, 131a/1, 131a/11, 131a/12, 131b/2, 132b/3, 132b/8, 133b/12, 134a/10, 135a/1, 135a/12, 135a/7, 135a/9, 135b/1, 135b/12, 135b/2, 135b/5, 136a/1, 136a/11, 136a/13, 136a/7, 136b/1, 136b/12, 136b/13, 136b/2, 136b/4, 136b/5, 136b/5, 136b/7, 136b/7, 136b/8, 137a/3, 137a/7, 137a/9, 138a/2, 139a/13, 139a/4, 139a/9, 139b/5, 139b/9, 140a/2, 140a/3, 140a/4, 140a/4, 141a/13, 141a/5, 141a/6, 141a/8, 141b/10, 141b/10, 141b/13, 141b/2, 141b/4, 141b/7, 142a/1, 142a/10, 142a/13, 142a/2, 142a/2, 142a/4, 142a/4, 142a/6, 142a/6, 142b/1, 142b/2, 142b/3, 142b/8, 143a/11, 143a/3, 143a/4, 143b/1, 143b/11, 143b/13, 144b/5, 145b/13, 145b/8, 147a/10, 147a/11, 147a/12, 147a/13, 147a/4, 147a/8, 147a/9, 147b/1, 147b/1, 147b/10, 147b/4, 148a/10, 148a/11, 149a/11, 149a/7, 149a/7, 149a/9, 149a/9, 149b/1, 149b/12, 149b/8, 150a/8, 150b/1, 150b/1, 150b/3, 150b/5, 150b/8, 151a/10, 151a/12, 151a/9, 152a/10, 152b/10, 152b/12, 153a/10, 153a/3, 153a/4, 153a/8, 153b/11,

153b/5, 153b/5, 153b/9, 153b/9, 154a/10, 154a/4, 154a/6, 154a/9, 155a/7,
155a/7, 155a/8, 155b/2, 156b/4, 156b/6, 156b/7, 157a/10, 157a/12, 157a/3,
158a/1, 158b/3

o. + dur 113a/7, 122b/1, 145a/1, 149b/12, 149b/8, 156a/1, 156a/9

[=231]

ol- : Olmak.

o.-a 113b/12, 113b/13, 113b/8, 114a/10, 114a/12, 114a/12, 114b/1, 119a/8,
119a/9, 122b/1, 122b/8, 123a/7, 126a/5, 131a/7, 134a/7, 134a/8, 135a/7,
140a/3, 143a/4, 144b/11, 148a/7, 152b/13, 153a/12, 153b/1, 153b/2, 157a/10,
157a/8, 157b/3

o.-alar 121b/11, 123a/11

o.-amı 131a/6

o.-an 113a/7, 133b/5, 142b/6, 145a/11, 145a/12, 149a/13, 155a/6

o.-ana 118a/5, 120b/13

o.-asın 137b/10, 152a/8, 153a/8

o.-asız 117a/7

o.-aydı 127a/1, 158a/3

o.-dı 116a/12, 116b/3, 119a/7, 120a/10, 125b/1, 148a/13, 150b/9, 151b/13,
151b/7, 153a/3

o.-dılar 136a/9, 136a/9

o.-dıysa 149b/5, 157a/6, 157a/8

o.-duğı 132b/2

o.-duğına 129b/13

o.-duğları 118a/13, 123b/1, 144b/2

o.-dum 121a/4, 151b/13

o.-ğıl 152b/8

o.-ıcağ 125b/1, 143a/4, 153a/11

o.-ısarsız 116a/1

o.-madılar 125b/7

o.-maduğ mı 151a/1

o.-masun 143a/12

o.-maya 115b/12, 117b/1, 129b/8

o.-mayam 137a/8

o.-mayasın 136a/6, 137b/11

o.-mayasız 115a/13

o.-mayınca 116b/12

o.-[mayı]sarsız 115b/8

o.-mayup 158a/9

o.-maz 116b/13, 117a/4, 117b/9

o.-mazdı 118b/5

o.-miş 117b/3, 125a/12

o.-mişdi 118b/4

o.-mişlardı 150a/13

o.-sa 117b/7, 117b/8, 118a/1, 132b/1, 151b/2, 157b/11, 157b/12, 157b/12

o.-sun 114b/12, 114b/7, 129a/13, 129a/7, 129a/8, 130a/2, 136a/11, 137b/6,

141a/12, 141a/5, 141a/7, 141a/9, 141b/1, 141b/10, 141b/11, 141b/13, 141b/3,

141b/5, 141b/7, 141b/8, 142a/2, 142a/2, 142a/3, 142a/4, 142a/5, 148a/13

o.-sunlar 133b/2

o.-uğ 131b/3, 135b/12, 136b/11, 137a/6, 144a/3

o.-up 115a/8, 116b/6, 117a/6, 121a/3, 121b/3, 131b/4, 137a/2, 142b/1,
145a/10, 152b/1, 153b/1, 156a/5, 158a/12

o.-ur 116a/5, 116a/6, 116b/6, 117a/8, 123a/12, 124a/13, 125a/3, 132a/5,
133b/11, 136a/5, 137b/9, 143b/12

o.-urdu 134a/4, 156b/8, 156b/9

o.-ursa 143a/3

[= 163]

olın- : Olunmak.

o.-a 129b/6

o.-dı 122a/9, 131b/9, 158a/4, 158a/6

o.-maz 120a/6

[= 6]

oruç : < Far. Oruç.

o. 117a/1

‘Osmān : < Ar. Hz. Osman. Üçüncü halife.

‘O. 131b/7

otur- : Oturmak.

o.-a 132b/9

o.-miş 130a/8

o.-mişdur 148b/11

o.-urdu 129b/11

[= 4]

otuz biḡ : Otuz bin (sayısı).

o. 155b/6, 157a/10

[= 2]

Ö

öde- : Ödemek.

ö. 133a/10

ö.-yeyin 133a/11, 133a/12

[=3]

öğren- : Öğrenmek.

ö.-esiz 117a/5

ö.-mekle 117a/8

[=2]

öğret- : Öğretmek.

ö. 124b/9

öğütle- : Öğütlemek, nasihat etmek.

ö.-yesin 152a/11

öl- : Ölmek.

ö.-dükden 144a/2

ö.-ince 138b/1

ö.-memiş 123a/11

ö.-miş 120b/3, 157b/6

ö.-üm 147a/8

[=6]

öldür- : Öldürmek.

ö. 142b/11

ölü : Ölü.

ö.+yi 157b/4

ölüm : Ölüm.

ö. 121a/11, 121a/6, 143b/4

ö. + i 147a/5

ö. + üñ 152b/6

[= 5]

‘ömr(ü)r : < Ar. Ömür.

‘ö. 113a/6, 114a/9, 117b/9, 152b/10, 156a/7

‘ö. + in 114a/10

‘ö. + inden 117b/2, 117b/6

‘ö. + üñ 113a/11

‘ö. + üñüz 115b/9

‘ö. + leri 116a/12

‘ö. + lerini 116a/11

[= 12]

‘ömr-i nāzenīn : < Ar. + Far. Nazik ömür.

‘ö. 113a/8

‘ömr-i ‘azīz : < Ar. Değerli ömür.

‘ö. + i 117b/8

‘ö. + üñi 117a/11

[= 2]

öñ : 1. Ön, mukaddem, evvel.

ö. 143a/3, 154b/12

ö. + den 154b/13

ö. + ince 149a/10, 154a/3

2. İleri, üstün, makbul.

ö. + sin 154b/10

[= 6]

öñdin : Önce, ilkönce, önceden, önden, daha evvel.

ö. + din 127b/9, 127b/13

[= 2]

öp- : Öpmek.

ö.-diler 154b/3

ö.-sünler 149a/8

[= 2]

ört- : Örtmek.

ö.-er 112b/2

ötrü : Ötürü, dolayı, sebebiyle, nedeniyle.

ö. 123a/11, 127b/7, 133b/8, 146a/11, 146b/8, 147b/10, 152a/7, 153a/8

ö. + yise 147b/7

[= 9]

öz : Kendi, zat.

ö. + ümi 128a/9

ö. + üñi 152b/7

[= 2]

özr : < Ar. Özür, mazeret.

ö. 140b/5

P

pādişāh : < Far. Padişah, hükümdar. *mec.* Allah.

p. 118b/10, 119a/11, 119a/2, 119a/3, 119a/7, 119b/2, 120a/13, 120b/2, 126a/1,

130b/6, 140b/2, 144b/1, 147b/11, 147b/8, 152a/6

p. + a 137b/10

p. + ina 111b/6

p. + inı 145a/13

p. + lar 111b/6, 145a/13

p. + larıdur 118b/2

p. + sın 129a/3

p. + uñ 117b/11

p. + van 152b/1

[= 24]

pādişāhā : < Far. Ey padişah, ey hükümdar. Karş. pāzişāhā

p. 127a/4, 127b/1, 128a/11, 131a/4, 133a/4, 134b/4, 137b/13, 145b/9, 147a/13,
148b/5, 158a/13

[= 11]

pādişāh-ı ʿālem : < Far. + Ar. Âlemlerin padişahı, hükümdarı. (Allah).

p. 137a/9

pādişāh-ı perverdigār : < Far. Besleyip büyüten padişah. (Allah).

p. 127b/2

pādişāhlık : < Far. + T. Padişahlık, hükümdarlık.

p. 156a/5

pāk : < Far. Temiz, arı, pak.

p. 115a/9, 123b/12

p. + ini 131a/1

[= 3]

panbuk(ğ) : < Far. Pamuk.

p. + in 116b/8

pāre : < Far. Parça.

p. + sidür 151b/3

paşmak(ğ) : Ayakkabı. Karş. başmak

p. + uñ 140a/11

pāzişāhā : < Far. Ey padişah, ey hükümdar. Karş. pādişāhā

p. 140a/5

perde : < Far. Perde.

p. + leri 145a/7, 151a/8

p. + si 141b/10

[= 3]

perhiz : < Far. Dince yasak edilen şeylerden tamamıyla uzak durma.

p. 117a/3,

2. İncitici sözlerden kaçınma.

p. 158a/10

[= 2]

perī : < Ar. Peri.

p. 154a/11

pervāz : < Far. Uçma, uçuş.

p. 116a/13

perverd-gār : < Far. Besleyici, terbiye edici, rızıklandırıcı (Allah). Karş. perverdigār

p. 129a/4

perverdigār : < Far. Besleyici, terbiye edici, rızıklandırıcı (Allah). Karş. perverd-gār

p. 127b/2

perverdigārā : < Far. Ey besleyiyici, terbiye edici, rızıklandırıcı (Allah).

p. 127b/1, 131a/5, 134b/5, 137b/13, 140a/5, 145b/9, 147a/13, 148b/5, 158a/13

[=9]

perverdigār-ı ‘ālem : <Far. + Ar. Âlemi besleyen, terbiye eden, rızıklandırın (Allah).

p. 146a/13

perveriş : <Far. Beslenme.

p. 113b/7

pes : <Far. Öyleyse, şimdi.

p. 112b/10, 115a/4, 116b/4, 117a/8, 117b/1, 117b/8, 119a/1, 121b/1, 122a/9,
122b/12, 123a/11, 125b/9, 128b/7, 129a/11, 130a/11, 131a/3, 131a/8, 131b/3,
132b/4, 132b/7, 133a/11, 135a/11, 135b/1, 136a/2, 136a/6, 136a/7, 136b/4,
136b/7, 136b/8, 137a/1, 137b/9, 139a/12, 141a/3, 142a/7, 142b/5, 144b/13,
144b/8, 145b/2, 146a/12, 146a/8, 147a/4, 148a/11, 149b/3, 150a/3, 150a/7,
150b/12, 154b/13, 155a/13

[=48]

peşimān : <Far. Pişman.

p. 116a/1, 152b/8, 153a/11

[=3]

peşimānlık(ġ) : <Far. Pişmanlık, nedamet.

p. + uñ 116a/1

peygāmbēr : <Far. Peygamber.

p. 116a/9, 121b/4, 122a/1, 122a/6, 128a/5, 133b/6, 133b/9, 134a/1, 134a/3,
144b/6, 149b/13, 154b/6, 156b/5, 157b/4

p. + e 133b/7, 152a/9, 156a/11, 156b/4

p. + i 130b/2, 153a/9, 156b/1

p. + idür 154b/11

p. + ler 126a/10, 144b/9, 154b/3

p. + leri 121b/13

p. + lerün 142b/8

p. + lıguma 133a/6

p. + sin 153a/6

p. + ün 133b/13, 134a/9, 154a/8, 155a/9

p. + ündür 127a/4

[= 34]

peyk-i Rabbü'l-‘âlemîn : < Far. + Ar. Âlemlerin Rabbinin habercisi. Cebrail.

p. 127a/11, 150b/5

[= 2]

pîr : < Far. Yaşlı, ihtiyar.

p. 130a/7, 130a/13, 130b/4, 131b/5

[= 4]

pîşe : < Far. Huy, tabiat, âdet, alışkanlık.

p. 142b/7

pîşelen- : < Far. + T. Âdet edinmek, huy edinmek, alışkanlık hâline getirmek.

p.-medi 155a/10

pîş-kadem : < Far. Tekkelerde ayin için önyak olan ve şeyhin muavini sayılan derviş.

p. + siz 154b/7

pîşrev : < Far. Önden giden.

p. + leri 114b/13

pîşvā : < Far. Reis, başkan.

p. + sı 149b/9

Rab(b) : < Ar. Allah.

R. 135b/5, 140b/13, 141a/2, 150b/1, 151b/12, 151b/2, 153a/3, 156b/12

R. + üç 129b/2

[=9]

rabbānī : < Ar. Rabbe ait. İlahi.

r. 158b/1

rabbāniyyūn : < Ar. Kendilerini olanca güçleriyle Allah'a vermiş olanlar.

r. 121b/11

Rabbe'l-‘ālemīn : < Ar. Âlemlerin Rabbi!

R. 114a/2, 138a/2, 147b/3

[=3]

Rabbenā : < Ar. (Ey) Rabbimiz!

R. 123b/7, 129a/2

[=2]

Rabb-ı ekrem : < Ar. Pek cömert Rab.

R. 129a/2

Rabbü'l-‘ālemīn : < Far. + Ar. Âlemlerin Rabbi.

R. 114b/9, 127a/11, 150b/5

[=3]

Rabbü'l-‘izzet : < Ar. Yüce Rab.

R. + den 151b/7

rāci‘ : < Ar. Geri dönen.

r. 115b/8

rāḥat : < Ar. Rahat, huzur.

r. 134a/4, 134a/8

[=2]

rāḥatlık(ğ) : < Ar. + T. Rahatlık.

r. 143a/4

r. + ın 128b/12

[=2]

Raḥīm : < Ar. Bağışlayıcı, ahirette sevdiklerine ve müminlere merhamet eden.

(Esmāü'l-hüsna'dandır).

R. 123b/10, 152b/1

R. + dür 112b/6, 112b/9

[=4]

raḥimehümü'llāh : < Ar. "Allah ona rahmet etsin" anlamında dua sözü.

r. 124a/5

raḥm : < Ar. Rahim, döl yatağı.

r. + ine 138b/1

Raḥmān : < Ar. Esirgeyici, dünyada bütün yarattıklarına rahmetiyle muamele eden.

(Esmāü'l-hüsna'dandır).

R. 136a/7

rahmet : < Ar. Acıma, esirgeme, koruma.

r. 129a/5, 129a/5, 129b/7, 133b/1, 136b/3, 136b/4, 137a/1, 140b/4, 149a/1,
149a/2, 152a/6

r. + i 112b/7

r. + ine 137b/12

r. + sin 152a/6

r. + üm 135b/11

r. + üñ 134b/5

r. + ünden 129a/6

r. + ündür 123b/8

r. + üñle 124a/1

[= 19]

rahmeten li'l-'ālemīn : < Ar. Âlemlere rahmet (olarak gönderilen) (Hz. Muhammed).

r. + dür 114b/10

rahmetu'llāhi 'aleyh : < Ar. “Allah’ın rahmeti onun üzerine olsun” anlamında dua sözü.

r. 124a/13

ra'yyet : < Ar. Sürü.

r. + i 116b/1

ravza : < Ar. Ağacı, çayır çimeni bol olan yer, Bahçe.

r. + sina 114b/6

rāzık : < Ar. Rızık veren.

r. + dur 112a/7

rāzī : < Ar. Rıza gösteren, kabul eden, boyun eğen.

r. 145b/1, 151b/13

[= 2]

raziya'lāhü 'anh : < Ar. “Allah ondan razı olsun” anlamında dua sözü. (Erkekler için).

r. 124b/6, 131b/7, 134b/13, 137a/4, 132a/5

[= 5]

raziya'lāhü 'anhā : < Ar. “Allah ondan razı olsun” anlamında dua sözü. (Bayanlar için).

r. 146a/5, 146b/8

[=2]

reh-nümün : <Far. Yol gösteren, kılavuz.

r. 145a/11

rehrev : <Far. Yolcu, yola giden.

r. + leridür 115a/1

rek'at : <Ar. Namazın bölümlerinden her biri.

r. 157b/8

remz : <Ar. İşaret, işaretle anlatma.

r. 122b/6

resül : <Ar. Peygamber.

r. 117b/1, 121b/11, 121b/7, 122a/5, 124b/10, 124b/6, 127a/1, 128a/4, 128b/6, 128b/7, 129a/9, 129b/12, 130a/11, 130a/3, 131a/3, 131b/7, 133a/11, 133a/3, 134a/1, 134a/13, 136a/12, 140a/12, 144b/12, 145b/2, 146a/3, 146a/5, 146b/7, 147b/11, 149b/6, 150a/3, 150a/7, 150b/11, 151a/2, 151a/9, 151b/12, 151b/2, 151b/6, 152a/2, 154a/12, 154b/1, 154b/4, 154b/6, 155b/3, 156b/11

r. + den 117a/12, 131b/9, 137a/4

r. + e 142a/12

r. + i 130b/1, 140a/8, 142b/9, 155b/5

r. + dür 125a/9

r. + le 131b/4

r. + üñ 155b/13

[=55]

resüla'llāh : <Ar. Allah'ın resulü, Hz. Muhammed.

r. 124b/8, 134a/12

[=2]

resül-i bâ-şafâ : < Ar. + Far. Saf, muhlis peygamber.

r. 129b/8

resül-i muhterem : < Ar. Muhterem, aziz, saygıdeğer peygamber.

r. 129a/1, 129a/13

[=2]

resül-i müctebâ : < Ar. Seçkin peygamber.

r. 147b/4, 155b/2

[=2]

resül-i mükerrem : < Ar. Muhterem, aziz peygamber.

r. 150b/4

resül-i şakaleyn : < Ar. İnsanlar ve cinlerin peygamberi (Hz. Muhammed).

r. 136a/7

resüllük(ğ) : Peygamberlik.

r. + uma 133a/6

resülu'llāh : < Ar. Allah'ın peygamberi.

r. + dür 149b/12

revā : < Ar. Yakışır, uygun, yerinde.

r. 153a/7

revān : < Far. Yürüyen, giden, akan.

r. 123b/6, 158b/3

[=2]

reyhān : < Ar. Fesleğen.

r. 148a/10, 148a/8

[=2]

Rezzāk : < Ar. Bütün mahlukatın rızkını veren ve ihtiyacını karşılayan. (Esmâü'l-hüsna'dandır).

R. 130b/6

rızā : < Ar. Hoşnutluk, memnuniyet.

r. + sını 121b/4

rızık : < Ar. Rızık, Allah'ın herkese bahşettiği nimet.

r. + ını 112a/8

r. + umı 130b/7, 130b/7

r. + uyu 144a/1

[= 4]

rihlet : < Ar. Göç, göçme; ölme.

r. 158b/7

rikāb : < Ar. Üzengi.

r. + ını 154b/2

rikkat : < Ar. Merhamet, acıma.

r. 129a/9

risālet : < Ar. Peygamberlik.

r. + i 114b/7

rivāyet : < Ar. Bir haber, bir hadise veya sözü nakletme.

r. 127a/11, 131b/9, 134b/13, 137a/4, 140a/7

r. + de 148b/8

r. + dür 145b/12

[= 7]

riyā : < Ar. Gösteriş için yapılan hareket.

r. 157a/5

rūḥ : < Ar. Ruh, can, nefes.

r. 114a/12

r. + ını 127b/8

r. + ları 127b/12

r. + umı 127b/13

r. + uḡ 116b/1

[= 5]

rūḥāniyye : < Ar. Ruhani, manevi.

r. + den 114a/12

rūz : < Far. Gün.

r. 114b/3, 115a/5, 148b/4

[= 3]

rūz-ı maḥşer : < Far. + Ar. Maḥşer günü.

r. 115a/5

r. + de 158b/9

[= 2]

rūz-ı mev'ūd : < Ar. Kıyamet günü.

r. 114b/3

rūzī : < Far. Nasip, kısmet. Karş. rūzi

r. 124a/2, 129b/5, 140a/6, 150a/7, 150b/2, 155b/6, 157b/7, 157b/8, 158b/1,

158b/13

[= 10]

rücū' : < Ar. Geri dönme.

r. 113b/10

rüsvāy : < Far. Rezil, itibarsız, haysiyetsiz.

r. 112b/1, 143b/13

[=2]

S

sa'adet : < Ar. Mutluluk, saadet.

s. 142a/13, 145b/7, 149b/11, 150b/4, 150b/8

s. + dūr 115a/13

s. + e 126a/7

[=7]

sa'adet-i sermedī : < Ar. + Far. Ebedī mutluluk.

s. 124b/3

sa'adetlendür- : < Ar. + T. Mesut etmek, mutlu etmek.

s. + sün 115a/4

sā'at : < Ar. Saat; vakit, an.

s. 118a/1, 119b/6, 119b/9, 120a/6, 120a/6, 131a/1, 135a/5, 137a/8

s. + de 122a/7

[=9]

şabāḥ : < Ar. Sabah.

ş. + a 137a/9

şābit-kādem : < Ar. Değişmez, devamlı.

ş. 158b/4

şaç- : Saçmak, dağıtmak.

ş.-sunlar 149a/7

ş.-sunlar 149b/1

[=2]

şacı : Bazı düğün ve şenliklerde ortaya saçılması âdet olan inci, maden para, şeker, hububat gibi şeyler.

ş. 149a/7, 149b/1

[= 2]

şadağa : < Ar. Sadaka.

ş. 120b/12

ş. + sı 142a/3

[= 2]

şad-hezārān : < Far. Yüz binlerce.

ş. 114b/2

şādık : < Ar. Sadakati, içten bağlılığı olan.

ş. 123a/11, 132b/13, 133a/5

ş. + lar 115a/2, 124a/3, 137b/7

[= 6]

şāf : < Ar. Temiz, halis, katkısız.

ş. 116b/11, 116b/13

[= 2]

şafşaf : < Ar. Saf saf, dizi dizi, sıra sıra.

ş. 154b/2, 154b/2

[= 2]

şag : Sağ. Sol karşıtı.

ş. 153b/13, 158b/10

[= 2]

şagır : Sağır.

ş. 133a/5

şafā : < Far. + Ar. Saflık, berraklık.

ş. 148a/11

şāfi : < Ar. Saf, temiz, halis, katkısız.

ş. 117a/6

şahābe : < Ar. Hz. Muhammed'i görmüş ve sohbetinde bulunmuş mümin kimse.

ş. + ler 129b/12

ş. + lerüm 130a/3

[= 2]

şahāvet : < Ar. Cömertlik, elaçıklığı.

s. + e 113a/10

şahīh : < Ar. Gerçek, doğru.

ş. + de 124a/5

şakaleyn : < Ar. İnsan ve cin.

s. 136a/7

şakf : < Ar. Tavan, çatı, dam.

s. + ı 141a/7

s. + uñ 141a/8

[= 2]

şakın- : Saklamak, riayet etmek, muhafaza etmek.

ş.-mağ 122b/6

sākin : < Ar. Teskin olmuş, yatışmış.

s. 145a/6

şakla- : Muhafaza etmek, himaye etmek, korumak, esirgemek. Karş. şakla-

s.-dum 156b/2

s.-ğil 147b/1

s.-yup 143b/3

[=3]

şakla- : Muhafaza etmek, himaye etmek, korumak, esirgemek. Karş. şakla-

ş.-r 138a/12, 138b/1, 143b/5

ş.-yam 151a/7, 156b/4

ş.-yu virgil 158b/7

[=6]

şalavāt : < Ar. Hz. Muhammed'e ve onun soyundan gelenlere okunan dua.

ş. 140b/12

şalavāt-ı nā-mahdūd : < Ar. Sonsuz dualar.

ş. 114b/2

şalavātu'llāhi 'aleyh : < Ar. "Allah'ın rahmeti ve bereketi onun üzerine olsun"

anlamında dua sözü.

ş. 127a/12

şālih : < Ar. Dinin emrettiği şeylere uygun harekette bulunan. Karş. şāliha

ş. 120b/9

ş. + lerden 120b/7

ş. + dür 132a/10

[=3]

şāliha : < Ar. Dinin emrettiği şeylere uygun harekette bulunan (müennes). Karş.

şālih

ş. 113b/5

ş. + ya 113a/8

[=2]

şallâ'illâhü 'aleyhi ve sellem : < Ar. “Allah onun şanını yüceltsin ve onu selamete erdiresin” anlamında Hz. Muhammed için kullanılan bir dua sözü.

ş. 115a/7

salţanat : < Ar. Padişahlık, hükümdarlık.

s. + ına 111b/6

s. + ında 112a/5

s. + um 140b/2, 145b/5, 148a/8

[= 5]

Şamed : < Ar. Her şeyin kendisine muhtaç olduğu, fakat kendisi hiçbir şeye muhtaç olmayan. (Esmâü'l-hüsna'dandır).

Ş. + dür 112a/3

şan- : Sanmak, zannetmek.

ş.-maz mısın 117b/12

ş.-ur mısız 115b/7

[= 2]

şanja : Sana (2. tekil şahıs zamirinin yönelme hâli eki almış şekli).

s. 112b/13, 117a/8, 117b/9, 118a/13, 118b/13, 119a/3, 119b/4, 121a/7, 122b/6, 129a/13, 129b/5, 130a/1, 136a/11, 136a/6, 137b/5, 137b/9, 140a/10, 144b/1, 146a/10, 146a/13, 151a/1, 151b/4, 151b/6, 151b/9, 152a/13, 152b/3, 155b/5, 157b/6

[= 28]

şan'at : < Ar. Sanat, ustalık.

ş. + ında 112a/7

şāni' : < Ar. Yaratan, sanat eseri olarak meydana getiren.

ş. + dür 112a/6

şāni^c-i lā-yezāl : < Ar. Zevalsiz yaratıcı. Allah.

ş. 112b/11

şar- : Sarmak.

ş.-dı 131b/7

sarāy : < Far. Saray.

s. 126b/5

s. +ı 142a/4

s. +ına 138a/9

s. +ında 117a/13, 126b/6

s. +lar 146b/11

[=6]

şarf : < Ar. Harcama.

ş. 113a/9, 115b/11

[=2]

şariḥ : < Ar. Açık, kolay anlaşılır, belli, belirgin.

ş. 122b/5

şatun almalu : Satın alınacak, parayla alınacak (şey).

ş. olsa 117b/7

şaykal : < Ar. Cila.

ş. +ı 116b/12

sebeb : < Ar. Sebep, neden.

s. +den 133b/8, 150a/4

s. +inden 123a/11

s. +i[y]le 122b/10

s. +ler-ile 123a/11

[= 5]

sebeb-i te'lîf : < Ar. Telif sebebi, yazılış nedeni.

s. + i 122a/10

sebeb-i te'lîf-i kitâb : Eserin yazılış nedeni.

s. 122b/1

seccâde : < Ar. Seccade, namazlık.

s. 130a/7

seccâde-i şerî'at : < Ar. Şeriat seccadesi. *mec.* Dinin sınırları.

s. + den 158a/11

secde : < Ar. Secde. Namazda alını, el ayalarını, dizleri ve ayak parmaklarını yere dayamaktan ibaret ibadet vaziyeti.

s. 146a/2

segirt(d)- : Koşmak.

s.-üp 118b/8

selâm : < Ar. Selâm, eslenme, merhaba.

s. 148a/9, 149a/6, 149b/6, 149b/7

[= 4]

selâm-ı bî-gâye : < Ar. Sonsuz esenlikler.

s. 114b/11

selef-i mütekkaddimîn ve mü'ellifîn : < Ar. Önceki âlimler ve yazarlar.

s. 123a/11

Semî'c : < Ar. Her şeyi işiten, kullarının niyazını kabul eden. (Esmâü'l-hüsna'dandır).

S. + dür 112b/7

sen : Sen. (2. teklik şahıs zamiri).

s. 114a/5, 114a/6, 119b/13, 125b/12, 129a/2, 129a/7, 129a/8, 133a/10, 133a/13, 138a/1, 140b/3, 140b/4, 144b/10, 144b/9, 147b/1, 151a/1, 151a/13, 151b/1, 151b/10, 151b/5, 151b/8, 152a/12, 152a/5, 152a/7, 152b/3, 152b/4, 153a/6, 153a/7, 154b/13, 154b/9, 155b/8

s. + de 133a/9

s. + den 128b/13, 141a/2, 142a/9

s. + i 112b/1, 118a/2, 129b/2, 143b/13, 144a/8, 144a/9, 144b/3, 150a/10, 152a/6, 152b/1, 152b/2

s. + sin 129a/7

s. + iñ (MK) 147b/9

s. + üñ 112b/12, 113a/3, 118a/1, 122b/7, 125b/13, 127a/7, 129b/5, 131a/5, 131a/6, 131a/9, 133b/7, 137a/11, 137a/12, 137a/13, 137b/6, 140b/6, 147b/10, 147b/11, 147b/8, 147b/8, 150a/10, 151b/11, 152b/2, 152b/5, 155b/5, 156a/10, 156a/12, 156b/11, 156b/2, 157a/13

s. + üñile 119a/11

[= 79]

senā-yi bī-ʿad : < Ar. Sayısız övgü.

s. 111b/5

sermāye : < Ar. Sermaye, ana mal.

s. 143b/1

s. + sin 113a/6, 143b/4

s. + sini 113a/11, 114a/9, 117b/10

s. + yi 143b/2

[= 7]

sermedī : < Ar. Daimî, ebedî, sürekli.

s. 124b/3, 124b/5

[= 2]

ser-tā-ser : < Far. Baştan başa.

s. 117b/13

server : < Far. Baş, başkan, reis, ulu.

s. + i 133b/12, 145b/13, 153a/9, 154a/9

s. + idür 154b/11

s. + isin 144b/10

[= 6]

server-i enbiyā : < Far. + Ar. Peygamberlerin başı. Hz. Muhammed.

s. 116b/13

Settār : < Ar. Ayıpları, kusurları örten, açığa çıkarmayan. (Allah'ın adlarındandır).

S. 129a/2

S. + dur 112b/1

[= 2]

sev- : Sevmek.

s.-düginden 138b/9

s.-dügün 138a/1

s.-dük 135b/6

s.-dünüzmi 135b/5

s.-e 142b/3

s.-enlerün 142a/4

s.-er 138a/9

s.-erin 128b/1

s.-erler 138a/7, 144a/2

s.-erse 138b/6

s.-ersin 128a/12

s.-esiz 115a/10, 115a/7

s.-gil 118b/1

s.-meseydüm 137b/3

s.-meyenlerün 142a/5

s.-mezdi 118a/9

[= 18]

sevâb : < Ar. Hayırlı hareket, hayır işleme.

ş. 131a/12, 135b/3

ş. + a 123a/11

ş. + ın 157b/10, 157b/8

ş. + ından 131a/12, 135a/13

ş. + ını 157b/13

ş. + ların 135b/2

ş. + larından 123a/3

[= 10]

sevgü : Sevgi.

s. + ı 147b/11

s. + mi 137b/4

[= 2]

sevgülü : Sevimli, sevilen, beğenilen, hoşça giden.

s. 127b/5, 131a/5

s. + si 127b/2

[= 3]

sevin- : Sevinmek.

s.-di 145b/3, 148a/12

s.-diler 129b/13

s.-ü ğuru geldi 149b/13

s.-üp 131b/1

[= 5]

sevindür- : Sevindirmek.

s.-gil 150b/10

seyr : < Ar. Gezme, gezinme.

s. 130a/4

seyyi'ât : < Ar. Fenalıklar, kötülükler; suçlar, günahlar.

s. +1 157b/3

seyyidî : < Ar. (Ey benim) efendim!

s. 128b/2, 133a/12, 135a/10, 142a/6, 147b/13, 150b/9

[= 6]

seyyid-i 'âlem : < Ar. Âlemlerin efendisi. Hz. Muhammed.

s. 126b/1

seyyid-i beşer : < Ar. İnsanların efendisi, Hz. Muhammed.

s. 115a/5

seyyi'e : < Ar. Fenalık, kötülük; suç, günah.

s. + yi 124b/13

şı- : Kırmak.

ş.-mışlardı 151a/10

şidk : < Ar. Doğruluk, gerçeklik.

ş. 113a/1, 115a/9, 153a/13

ş. + ıla 123a/11, 123b/6, 127a/8, 131a/10, 135a/4

[= 8]

şifat : < Ar. Sifat, vasıf.

ş. 112a/1

ş. + uñ 123b/12

[= 2]

şığa- : Okşamak

ş.-ğıl 129a/5

şığın- : Sığınmak.

ş.-up 158a/1

şıla-i şalavāt-ı nā-maḥdūd : < Ar. Sonsuz dualar hediyesi.

ş. 114b/2

şırāt : < Ar. Sırat köprüsü.

ş. 132a/11

ş. + ı 157a/10

[= 2]

şırf : < Ar. Sadece, yalnızca.

ş. 158a/5

şırr-ı müşāhede : < Ar. İlahi âlemi görmenin sırrı.

s. + ye 117a/6

şızlat- : Sızlatmak.

s.-madum 152b/5

şıhr : < Ar. Sihir, büyü.

s. + i 133b/10

s. + in 156b/10

s. + ini 134a/9

[=3]

sil- : Silmek, silkelemek.

s.-erdi 134a/10

silkin- : Silkinmek.

s. 136b/7

s.-ür 136b/8

[=2]

s̄imurg-ı sa'ādet : <Far. + Ar. Saadet simurgu, mutluluk ankası.

s. 149b/11

siyādet : <Far. + Ar. Seyyitlik, efendilik.

s. 149b/11

siz : Siz (2. çokluk şahıs zamiri).

s. 115b/1, 115b/7, 115b/8, 121a/4, 135b/12, 154b/7, 154b/8

s. + den 135b/8, 137a/6

s. + e 115a/13, 115a/4, 115b/12, 117a/2, 134b/11, 144b/4, 146a/9, 150a/11,

150a/13

s. + i 115b/7, 130a/2

s. + lere 116a/2

s. + leri 115a/3

s. + üñ 113b/2, 136a/1

[=24]

şl'am : <Ar. "Allah onun şanını yüceltsin ve onu selamete erdiresin" anlamındaki

"şallā'llāhü 'aleyhi ve sellem" sözünün kısaltılmışı.

ş. 114b/6

soğulducu : Suyunun çekilmesine, nurunun sönmesine sebep olan.

s. 147a/2

şol : Sol. Sağ karşıtı.

ş. 154a/1

şoldurucu : Soldurucu, solduran, canlılığını kaybetmesine sebep olan.

ş. 147a/2

şonj : Son.

ş. + um 143a/1

ş. 147a/8, 154b/10, 154b/12

ş. + dan 154b/12

[= 5]

şonra : Sonra.

ş. 119b/13, 120b/7, 122a/11, 123b/3, 132b/5, 142b/6, 144a/2, 144a/6, 149a/12,

150b/7, 152b/11

[= 11]

şor- : Sormak.

ş. 152a/1

ş.-asın 117a/10

ş.-dı 120b/8

ş.-dılar 117a/12, 133b/13, 133b/7

ş.-dum 124b/6

ş.-ğıl 130a/10

[= 8]

söyle- : Söylemek, demek.

s. 152b/13

s.-dügün 151b/1

s.-me 152b/12

s.-mek 155b/1

s.-meyesin 158a/9

s.-ne 123a/6

s.-rsiz 133a/6

s.-señ 112b/8

[= 8]

söylen- : Söylenmek, denilmek, konuşulmak.

s.-en 155b/13

söyleş- : Konuşmak.

s.-ürler 120b/2

söyündür- : Söndürmek.

s. 128b/3

söz : Söz, laf.

s. 119a/3, 121b/2

s. + de 151b/13

s. + e 136a/6, 153a/4

s. + i 119a/6, 120a/13, 158a/3

s. + in 121a/1

s. + inden 138a/4

s. + ine 118b/4

s. + iyle 119b/1

s. + lerden 155b/13

s. + leri 119b/6

s. + lerini 118b/3, 121b/5

s. + ümüze 143a/5, 147b/3, 153b/3, 155b/1

[= 20]

şu : Su.

ş. 131b/6

ş. + dan 138a/12, 143b/10

ş. + dandur 142b/13

ş. + yı 127a/1

ş. + yıla 128a/6

ş. + yına 136a/4

[= 7]

su'âl : < Ar. Soru.

s. 127a/13

s. + inden 158b/9

[= 2]

şubḥ : < Ar. Sabah.

ş. 129b/9

şuç : Suç, günah.

ş. + lar 143b/12

ş. + ların 123b/6, 143b/13

[= 3]

Şuffe-i Şafâ : < Far. Suffe-i Safa. Mescid-i Nebevî'nin bir tarafına yapılan, etrafı

açık ve üstü hurma dallarıyla örtülü gölgelik, çardak.

Ş. 114b/4, 126a/11

[= 2]

şulehâ : < Ar. Salihler, günah işlemeyen kimseler.

ş. + dan 122b/2

şulh : < Ar. Uyuşma, uzlaşma.

ş. 151b/8

sultân : < Ar. Padişah, hükümdar.

s. + dur 112a/4

s. + ı 113a/4, 115a/6, 154a/7

s. + muş 112b/13

s. + um 151a/2

[= 6]

sultân-ı taht-ı şerî'at : < Ar. Şeriat tahtının sultanı.

s. 127b/10

sultânu'l-'ârifin : < Ar. Ariflerin sultanı.

s. 122b/2

sûre-i Fâtiha : < Ar. Fatıha Sûresi. Kur'ân-ı Kerim'in ilk sûresi.

s. 123a/10

şûretâ : < Ar. Görünüşte, zahiren.

ş. 154b/12

şuşat- : Susatmak.

ş.-mayam 151a/7

şuvar- : Sulamak.

ş.-ursa 113b/6

sübhân : < Ar. Allah.

s. + um 151a/3

sübhānehü :< Ar. Allah'ı her türlü arazlardan, kusur, ayıp ve eksikliklerden tenzih ederim.

s. 115b/4

sübhānehü ve te'ālā :< Ar. Allah'ı her türlü arazlardan, kusur, ayıp ve eksikliklerden tenzih ederim, O'nun şanı yücedir.

s. 127a/5, 127a/13, 136b/5, 143b/2, 143b/9, 144b/13, 146b/3, 148a/3, 148b/9, 149b/4, 150a/10, 150a/6, 150b/2, 151a/13, 151b/4, 153a/5, 153b/1, 153b/9, 154a/12, 154b/9

s. + nuñ 137a/2, 139a/6, 139b/7, 140a/8

[= 24]

süci- : Serkeşlik etmek, birdenbire sıçramak.

s.-dügi 157a/2

süflī :< Ar. Alçak, pek aşağı olan.

s. + den 115b/2

sündüs :< Ar. Parlak renkli, çiçekli, altın veya gümüş telle işlemeli, nakışlı olarak dokunmuş ipek kumaş.

s. 149a/4, 149b/1, 149b/3, 153b/11

s. + den 126b/7

[= 5]

sünnet : < Ar. Hz. Muhammed'in sözleri, işleri ve tasvipleri.

s. + ine 116a/9, 121b/4

[= 2]

sür- : Sürmek, dokundurmak, değdirmek.

s.-e 153a/13

şād : < Far. Sevinçli. Karş. şāz

ş. 136a/6

şāh-ı Şuffe-i Şafā : < Far. Suffe-i Safa'nın şahı.

ş. 114b/4, 126a/11

[= 2]

şāhid : < Ar. Şahit, tanık.

ş. + in 126a/2

şā'ir : < Ar. Şair.

ş. 133a/5

Şākir : < Ar. Şükredenleri duyup ödüllendiren, kendisine şükedenlere teşekkür eden.

(Allah'ın adlarındandır).

Ş. + dür 139a/6

şān : < Far. Hâl, keyfiyet.

ş. + ında 123a/10

şāz : < Far. Sevinçli. Karş. şād

ş. 119a/6, 130a/2, 136a/9, 148a/13

[= 4]

şeb ü rüz : < Far. Gece gündüz.

ş. 148b/4

şefā'at : < Ar. Şefa'at. Birinin suçundan geçilmesi veya dileğinin yerine getirilmesi

için edilen aracılık.

ş. 129a/8, 129b/4, 133a/13, 154a/5

ş. + inden 134b/8, 148b/7, 158b/12

ş. + ine 150b/9

ş. + iyle 150b/10

ş. + üñ 129b/5

ş. + üñden 130b/10

[= 11]

şefâ'atçi : < Ar. + T. Şefaatçi, şefaat eden.

ş. + si 130b/2

şefî' : < Ar. Şefaat eden, şefaatçi.

ş. + i 142b/4

şefî'-i rûz-ı mahşer : < Ar. Mahşer gününün şefaatçisi. Hz. Muhammed.

ş. 115a/5

şefî'-i rûz-ı mev'ûd : < Ar. Kıyamet gününün şefaatçisi. Hz. Muhammed.

ş. 114b/3

şefî'ü'l-müznibîn : < Ar. Günahkârların şefaatçisi. Hz. Muhammed.

ş. 149b/7

ş. + dür 114b/9

[= 2]

şefkatlu : < Ar. + T. Şefkatli, merhametli.

ş. 153a/6

ş. + yam 137b/3

[= 2]

şefkatlurak : < Ar. + T. Daha şefkatli, daha merhametli.

ş. + dur 138a/6

şehâdet : < Ar. Şehadet, tanıklık.

ş. 116b/10, 125a/8, 126a/5, 128a/3, 133a/7

ş. + e 113a/9

ş. + üñe 126a/2

[= 7]

şehbâz : < Far. Bir cins iri ve büyükdoğan.

ş. + ı 113b/9

Şehîd : < Ar. Her zaman ve her yerde hazır ve nazır olan. (Esmâü'l-hüsna'dandır).

Ş. + dür 139a/1

şehir : < Far. Şehir, il.

ş. + dür 155a/6

ş. + e 155a/7

ş. + i 126b/4

ş. + inde 126b/4

ş. + inden 155a/12

ş. + iyem 136a/13

ş. + üñ 136a/13, 155a/7

[= 8]

şehvet : < Ar. Aşırı istek.

ş. 152a/13

ş. + e 118b/6

[= 2]

şekâvet-i ebedî : < Ar. Sonsuz bedbahtlık, ebedî mutsuzluk.

ş. 124b/5

şeker : < Far. Şeker.

ş. 138a/4

şek(k) : < Ar. Şüphe, zan

ş. + i 153b/8

Şekür : < Ar. Kendi rızası için yapılan amelleri daha ziyadesi ile karşılayan.

(Esmâü'l-hüsna'dandır).

Ş. 123b/11

Ş. + dur 139a/11

[= 2]

şem^c : < Far. Işık.

ş. + i 154a/4

şem^c-i cem^c-i aşfiyâ : < Ar. Samimi dostlar, azizler meclisinin ışığı.

ş. 124a/7

şemme : < Far. Pek az şey.

ş. 123a/3

ş. + sin 153b/6

[= 2]

şeref : < Ar. Büyüklük, yükseklik, ululuk.

ş. + inde 116b/2

şerh : < Ar. Açıklama.

ş. 120b/9, 153b/7, 157b/10

[= 3]

şerī'at : < Ar. Ayet, hadis ve icma-i ümmet esaslarına dayanan din kuralları.

ş. 114a/8, 114b/13, 117a/4, 127b/10, 155a/13, 155a/4, 158b/4

ş. + den 155b/5, 158a/11

ş. + dür 155a/8

ş. + ile 117a/4

ş. + in 155a/10

ş. + inden 134b/8

ş. + ine 115a/8, 116a/10, 142b/1

[= 16]

şermesār : < Far. şerm-sār. Utangaç.

ş. 114a/11

şer(r) : < Ar. Kötülük, fenalık.

ş. + inden 156b/3, 157a/5, 158b/6

[= 3]

şevk : < Ar. Şiddetli arzu; keyif, neşe, sevinç.

ş. ile 134b/12

ş. + in 123a/5

[= 2]

şevket : < Ar. Büyüklük, heybet.

ş. + i 142b/4

ş. + ünden 150a/10

[= 2]

şey'en li'llāh : < Ar. Allah rızası için.

ş. 123a/1

şeyh : < Ar. Bir tekke ve zaviyede reislik eden ve müridleri bulunan kimse.

ş. 122a/6, 123a/3

[= 2]

şeyhü'l-islām : < Ar. Alimlerin önde geleni, başı. (Sufilere, alimlere, fakihlere verilen bir unvan).

ş. 124a/4

şeyhu'ş-şüyüh : < Ar. Şeyhlerin şeyhi. Büyük şeyh.

ş. 122b/4

şeytān-ı laḫīn : < Ar. Allah'ın rahmetinden mahrum olan şeytan. Lanetlenmiş şeytan.

ş. 143b/5

ş. + üñ 158b/6

[= 2]

şikāyet : < Ar. Şikâyet, sızlanma, yakınma.

ş. 151b/10, 151b/4, 151b/5, 151b/6, 151b/9, 152a/3

[= 6]

şimden : Şimdiden.

ş. 122a/10

şimdi : Şimdi.

ş. 119a/1, 131b/1

[= 2]

şol : Şu, o.

ş. 113b/2, 113b/3, 117a/1, 117b/12, 121b/10, 122b/7, 127a/8, 128a/13,
134a/12, 134b/11, 138b/11, 140b/1, 140b/6, 144b/5, 146a/1, 146a/6, 146b/11,
146b/12, 146b/12, 146b/13, 147a/1, 147a/1, 147a/2, 147a/3, 150a/11, 150a/12,
155a/9, 156a/2, 156b/13

[= 29]

şöyle : Öyle, onun gibi, olduğu gibi.

ş. 118a/7, 118b/4, 119a/3, 120a/7, 122b/5, 128b/8, 129a/10, 129b/11, 133b/9,
138a/4, 139b/12

[= 11]

şu : Şu.

ş. + ŋa 155a/11

ş. + nuñ 153a/10

[= 2]

şübhe : < Ar. Şüphe, kuşku.

ş. 156a/2

şükr : < Ar. Görülen iyiliğe karşı gösterilen memnunluk, minnettarlık.

ş. 150a/4, 150a/7, 150b/4

s. + inden 115a/13

[= 4]

şükrâne : < Ar. Şükran alameti, iyilik bilme nişanesi.

ş. 151a/3

şükrü bî-nihāye : < Ar. Sonsuz şükür.

ş. 111b/7

şürü^ç : < Ar. Başlama.

ş. 158a/1

T

tā : < Far. Kadar, dek, değin.

t. 113a/4, 117a/6, 118a/12, 119b/5, 123a/11, 123a/3, 123a/4, 123a/6, 123b/3,
130a/10, 136b/11, 137a/2, 138b/1, 140a/11, 144b/1, 145b/7, 148a/10, 148a/9,
157a/10

[= 19]

ta^çām : < Ar. Yemek, aş.

ṭ. + lar 143a/7

ṭ. + ların 131a/7

[= 2]

ta^çat : < Ar. Allah'ın emirlerini yerine getirme, ibadet.

ṭ. 130b/4, 155a/1

ṭ. + dūr 132a/13

ṭ. + e 113a/10, 113a/8, 115b/11, 121b/3, 143a/3, 158a/11

ṭ. + leri 145a/12

[=9]

ṭabak : < Ar. 1. Tabak, kap.

ṭ. 130a/8

ṭ. + ı 149a/3

ṭ. + lar 149a/3

2. İnce kat.

ṭ. 158a/2

[=4]

ṭabīb : < Ar. Hekim, doktor.

ṭ. + i 129a/7, 142b/4, 149b/13

[=3]

tābūt : < Ar. Tabut, ölü taşınan sandık.

t. 131b/5

tāc : < Far. Hükümdarların başlarına giydikleri cevahirli başlık.

t. 126b/10, 149a/5

t. + ı 149a/9, 153b/10

[=4]

tācir : < Ar. Ticaretle uğraşan.

t. + ini 114a/12

ṭağ : Dağ.

ṭ. + a 130a/5

ṭ. + ında 149b/11

ṭ. + lar 146a/8, 146a/12

ṭ. + lara 146a/11

ṭ. + larına 130a/4

[= 6]

ṭağıdıcı : Dağıtan, düzenini bozan.

ṭ. 146b/12

Ṭāhā : < Ar. Kur'ân-ı Kerîm'in 20. sûresinin (Tâhâ Sûresi) başındaki hurûf-i mukattaa.

Ṭ. 153b/5

taḥaṣṣun : < Ar. Kale ve hisara kapanma, istihkâma çekilme.

t. 124b/4

ṭāhir : < Ar. Temiz.

ṭ. + isi 146b/1

taḥkîk : < Ar. Doğru, gerçek.

t. 121a/8, 122a/3

[= 2]

taḥallüf : < Ar. Geride kalma, arkada bırakılma.

t. 124b/4

taḥiyyât-ı nâ-ma'dūd : < Ar. Sayısız dualar.

t. 114b/2

taḥmîrlen- : < Ar. + T. Yoğrulmak.

t.-di 128a/2

taḥt : < Far. Hükümdarların oturduğu büyük koltuk.

t. 132b/7, 132b/8

t. + mı 132b/7

[=3]

tahtıgāh : < Far. Taht yeri.

t. + a 113a/4

taht-ı şerī'at : < Ar. Şeriat tahtı, şeriat makamı.

t. 127b/10

taḳarrüb : < Ar. Yaklaşma, yanaşma.

t. 149b/11, 153b/2

[=2]

taḳdīm : < Ar. Öne alma.

t. 120a/6

taḳvā : < Ar. Allah'tan korkma, Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma.

t. + yla 116a/11

ṭal- : Dalmak, Suyun içine bütün vücuduyla ve hızla girmek.

ṭ. 136b/4

ṭ.-ur 136b/5

[=2]

ṭaldur-: Daldırmak.

ṭ. 134b/6

ṭaleb : < Ar. İstek, dilek.

ṭ. 122a/12

ṭ. 114a/4

ṭ. + in 123a/5

ṭ. + inden 147b/12

[= 4]

ṭālib : < Ar. İsteyen, istekli.

ṭ. + lerüñ 123a/5

tamām : < Ar. 1. Tamam, tam, eksiksiz, tam olma.

t. 142b/2, 149b/7

2. Bitme, son.

t. 116a/12

[= 3]

ṭamla- : Damlamak.

ṭ.-r 136b/9

ṭamu : Cehennem.

ṭ. 125b/1

tañrı I : Tanrı, ilah.

t. (Allāh'dan artuğ tañrı yoğdur) 125a/9

Tañrı II : Allah. Karş. Tañğrı.

T. 132b/3, 137a/7

T. + nuñ 125a/9, 153a/10

[= 4]

Tañğrı : Allah. Karş. Tañrı II

T. 130b/1, 142b/3, 142b/8, 143a/11, 143a/7, 155b/5, 156a/3

T. + nuñ 130a/12

T. + ya 152b/8

T. + yı 152b/9

[= 10]

tañğrılığ(ğ) : Tanrılık, ilahlık.

t. 140b/10, 153a/9, 156a/5

t. + umuz 152a/12

[= 4]

şanuk : Tanık, şahit.

ř. 125b/13, 125b/8, 135b/12

ř. + ları 132b/3

ř. + larum 137b/1

[= 5]

şanukluk : Tanıklık, şahitlik.

ř. 125a/7, 133a/2, 135b/10, 144a/8

[= 4]

şaraf : < Ar. Taraf, yan.

ř. + ndan 127a/5, 137b/8, 146a/9

[= 3]

şarık : < Ar. Yol; usul

ř. + in 155a/10

ř. + inden 158b/5

ř. + ine 114a/9, 115a/10

ř. + inüş 115a/1

[= 5]

řarıkāt : < Ar. Allah'a ulaşmak arzusuyla tutulan yol.

ř. 155a/5, 155b/7

[= 2]

şaşadduk : < Ar. Sadaka olarak verme.

t. 119b/11

taş I : Dış. “İç”in karşıtı.

‡ + um 143a/1

taş II : Taş.

‡. 157a/13

‡. + ı 125b/4, 125b/8

‡. + ları 125b/12

‡. + u‡ 125b/5

[= 5]

taşcuğaz : Küçük taş.

‡. + lar 125a/5, 125a/5

‡. + laru‡ 125b/2

[= 3]

taşra : Dışarı.

‡. 118b/11, 119a/1, 119a/12, 119a/5, 119b/2, 120a/8, 120b/3, 151a/11, 158a/11

[= 9]

tatlu : Tatlı.

‡. 146b/13

tažarruʿ : < Ar. Kendini alçaltarak yalvarma.

t. 129a/10, 153a/13

[= 2]

tāze : < Far. 1. Taze. Bayatlamamış olan.

t. 130a/8

2. Genç.

t. 147a/2

[= 2]

te‘ālā : < Ar. “Yüksek olsun” manasına gelen bir söz olup Allah’ın adıyla birlikte kullanılır.

t. 114a/8, 119b/11, 120a/3, 120a/7, 120b/12, 122a/11, 122a/13, 125a/10, 130b/8, 132b/3, 133a/7, 133a/13, 135a/11, 135b/2, 135b/7, 136a/2, 136b/10, 137b/7, 137b/8, 139a/11, 139a/2, 139b/9, 139b/10, 139b/3, 140a/9, 141a/12, 141a/7, 141b/1, 141b/11, 141b/5, 141b/8, 143b/12, 144b/7, 145b/4, 147b/5, 149b/6, 150a/51, 50b/12, 152a/4, 155b/12, 155b/3, 155b/5, 156a/7, 156a/9

t. + nuş 119b/13, 139a/1, 139b/2, 158a/10

t. + ya 122b/13

t. + dan 151a/3

[= 50]

tebāreke ve te‘ālā : < Ar. “Mübarek ve yüksek olsun” manasına gelen bir söz olup Allah’ın adıyla birlikte kullanılır.

t. 112b/11, 113a/13, 113b/3, 115a/12, 115a/3, 115b/5, 119b/4, 121b/3, 124a/8, 124a/9, 125b/11, 127b/11, 127b/13, 128a/6, 131a/8, 132b/6, 132b/9, 134b/2, 135a/2, 135a/3, 136b/3, 136b/9, 138a/13, 138a/4, 138a/7, 138b/8, 139a/7, 140a/13, 141a/3, 141a/9, 142a/7, 143a/7, 143a/9, 144a/6, 144b/8, 146a/8, 152a/9, 156b/12

t. + dan 155b/9

t. + nuş 155a/2

[= 40]

tebessüm : < Ar. Gülümseme.

t. 128b/7, 129b/11

[= 2]

techiz : Ölünün yıkanıp temizlenip, kefen, pamuk ve sairesi tedarik edilerek hazırlanması.

t. 120b/5

tedbir : < Ar. Bir şeyi temin edecek veya önleyecek yol, çare.

t. + ler 117b/4

teferruh : < Ar. Ferahlanma, içi açılma.

t. + ları 127a/2

teferruc : < Ar. Gezintiye çıkma.

t. 130a/5

tefsir : < Ar. Kur'ân-ı Kerim'i izah eden kitap.

t. + lerde 158a/7

te'hîr : < Ar. Sonraya bırakma, geciktirme, erteleme.

t. 120a/6

t. + e 120a/2

[= 2]

tekebbürlük(g) : < Ar. + T. Büyüklenme, kibirlenme.

t. + i 142b/12

tekfîn : < Ar. Kefene sarma, kefenleme.

t. 120b/5

teklif : < Ar. Teklif, öneri.

t. 154b/7

telef : < Ar. Boş yere harcama.

t. 113a/7, 117a/11

[= 2]

telh : < Far. Acı.

t. 132a/5

te'lif : < Ar. Eser yazmak.

t. 122b/8, 123a/11

t. + i 122a/10

[=3]

te'lif-i kitāb : Eserin yazılışı.

t. 122b/1

temennā : < Ar. Dileme, isteme.

t. 130b/10

temsīl : < Ar. Örnek, numune, söz.

t. 133b/4

temyīz : < Ar. İyiyi kötüden ayırt etme.

t. 117a/6

ten : < Far. Gövde, vücut, beden.

t. 116a/12

t. + leri 147a/3

[=2]

ten-i hākī : < Far. Hākî beden.

t. 116b/2

terāzū : < Far. Terazî.

t. 125a/13

terk : < Ar. Bırakma, vazgeçme.

t. 152b/7

tesbīh : < Ar. "Sübhanallah" kelimesini söyleyerek Allah'a tazim etme.

t. 136b/13

t. + i 158a/12

t. + lerünüz 135a/13

[= 3]

teslīm : < Ar. Teslim.

t. 120a/11, 131a/2

[= 2]

tevbe : < Ar. Tövbe, işlenmiş bir günah veya suçun bir daha işlenmeyeceğine dair verilen söz.

t. 112b/4, 132a/8, 137a/3, 140a/6

t. + si 153b/1

t. + ye 153a/12

[= 6]

tevfik : < Ar. Allah'ın yardımına kavuşma.

t. 140a/6, 158b/3

[= 2]

tevfik-i rabbānī : < Ar. İlahi yardım.

t. 158b/1

tevḥīd : < Ar. Allah'ın birliğine inanma.

t. 128b/13, 136b/13

t. + i 148b/5, 158a/12, 158b/3

t. + üñ 123a/2, 124b/2, 134b/10, 158b/1

[= 9]

Tevvāb : < Ar. Tevbeleri kabul edip günahları bağışlayan. (Esmāü'l-hüsna'dandır).

T. + dur 112b/3

ticāret : < Ar. Ticaret, alım-satım.

t. + e 114a/13

t̄iz : <Far. Tez, çabuk.

t. 144a/3, 150a/1

[=2]

t̄izcek : <Far. + T. Derhâl, hemen, çabucak. Karş. tizcek

t. 144a/3

tizcek : <Far. + T. Derhâl, hemen, çabucak. Karş. t̄izcek

t. 144a/2

toğ- : Doğmak.

toğ.-an 138b/7

toğrı : Doğru, düz.

toğ. 147a/1, 155a/8

2. Doğru, gerçek, hak.

toğ. 134b/7, 138a/1

[=4]

toğm : <Ar. Tohum.

t. + ın 113b/5

toğuş- : Çarpışmak, vuruşmak.

toğ.-up 133a/1

toğdur- : Doldurmak.

toğ.-aydum 158a/3

toğlu : Dolu. “Boş” karşıtı.

toğ. 123b/3, 143a/1

toğ. + sı 117b/13, 117b/6

[=4]

ton : Elbise.

ton + m 141a/5

ton + ıyla 149a/2

[= 2]

toprak(ğ) : Toprak.

toprak. 140a/4

toprak + a (toprakça) 140b/6, 153a/13

toprak + ı 128a/1, 139b/12

toprak + dur 143a/2

toprak + lara 147a/3

[= 7]

toz : Toz.

toz + ı 140a/11, 140b/7, 142a/11

toz + ıyla 142a/10

[= 4]

tūfan : < Ar. Nuh Peygamber zamanında yağın ve bütün dünyayı su altında bırakan şiddetli yağmur.

tūfan + dan 156a/12

tuḥaf-ı taḥiyāt-ı nā-ma‘dūd : < Ar. Sayısız ilginç dualar.

tuḥaf. 114b/2

tuḥfe : < Ar. Hediye, armağan.

tuḥfe + yi 145b/4

Tuḥfetü’l-Ebrār : < Ar. “İyilere Armağan” anlamında eser adı.

T. 123a/11

tul : Dul.

. 146b/13

ur- : 1. Durmak, beklemek.

.-dı 154b/6

.-du 140b/2

.-mıdı 125a/4

.-sun 149a/12

.-urlardı 120a/12

2. Karar kılmak, kalmak.

.-acak 141a/5

3. Ayaa kalkmak.

.-ıgeldi 136a/10

.-ugeldi 149b/13

4. Yardımcı fiil olarak kullanılır.

.-a (geli ura) 148a/11

.-urken (yiyü ururken) 143b/11

[= 10]

urak() : Kısa bir süre konaklanacak, durulacak yer. Durak.

. + ı 142a/5

ut- : Tutmak.

.-ar 130a/8

.-dum 131a/4

.-du 125b/13

.-updurlar 155a/7

[= 4]

ttiy : < Far. Kadınların gzlerine ektikleri srme.

t. 140b/7

tükür- : Tükürmek.

t.-eydi 126b/13

türāb : < Ar. Toprak.

t. + a 120b/6

türbe : < Ar. Türbe.

t. + leri 116a/5

Türkī : Türkçe, Türk dili.

T. 123a/6, 123a/11

[= 2]

U

u : < Far. Ve, hem, hem de. Karş. ü

u. 112b/7, 113a/1, 115a/9, 118a/3, 119a/6, 120b/4, 121a/1, 121b/5, 129a/2,
130a/2, 136a/9, 137b/9, 139b/11, 140a/2, 148a/13, 150a/6, 153a/13

[= 17]

uç- : Uçmak.

u.-ar 136b/1

u.-arken 135a/7

[= 2]

uçmak(ğ) : Cennet.

u. 129a/10, 142a/3, 144a/13

u. + a 126a/13, 126a/7

u. + mı 156a/11

u. + dan 149a/4

[= 7]

uġra- : Rastlamak, karşılaşmak.

u.-dum 130a/5

u.-sa 156b/8

[= 2]

‘ulemā : < Ar. Alimler, bilginler.

‘u. 117a/8, 121b/5, 121b/6, 158b/5

‘u. + dan 120a/3

‘u. + nuḡ 118a/9, 118b/4, 121a/1

‘u. + ya 120b/12

[= 9]

‘ulemā-i rabbāniyyūn : < Ar. Kendilerini olanca güçleriyle Allah’a vermiş alimler.

‘u. 121b/11

ulu : Ulu, büyük.

u. 115a/13, 115a/13, 118a/6, 124b/1, 130a/5, 130a/5, 130b/5, 136b/2, 138b/9,

139b/13, 140a/3, 153a/6

[= 12]

ululuk(ġ) : Ululuk, büyüklük, yücelik.

u. 143a/2

u. + ı 142b/5

u. + uḡdan 150a/11

[= 3]

‘ulvī : < Ar. Yüksek, yüce.

‘u. + ye 115b/3

unut- : Unutmak.

u.-duşsa 152a/12

u.-mazız 152a/13

[= 2]

ur- : Vurmak.

u.-alar 132b/7

u.-dı 119b/3

u.-dılar 153b/11

u.-ma 152b/8

u.-mayayın 152b/11

u.-mağ 155b/1

u.-sun 149a/10

u.-uñ 132b/7

u.-ur 135b/12

[= 9]

urüc : < Ar. Yukarı çıkma, yükselme.

ur. 155b/4

uruş- : Vuruşmak, çarpışmak, savaşmak.

u.-dılar 133a/1

uşan- : Usanmak, bıkmak.

u.-urlar 144a/2

uş : İşte, şimdi.

u. 121a/2, 144a/11, 144a/12, 144a/12, 144a/13, 151b/3

[= 6]

uşda : İşte.

u. 131b/1, 152b/4

[=2]

utan- : Utanmak.

u.-a 152b/13

u.-urvan 140b/3

[=2]

uvan- : Ufanmak, kırılmak, parçalanmak.

u.-dı 116a/12

uy- : Uymak, tabi olmak.

u.-a 142b/1

u.-duklarınuy 116a/10

u.-mağıdı 118b/6

u.-up 114a/10

[=4]

uyansuz : Dizginsiz, gemsiz, yularsız.

u. 147a/10

uyar- : Uyandırmak, irşat etmek, ikaz etmek.

u.-urun 155b/11

uyku : Uyku.

u. 125a/10

uyu- : Uyumak.

u.-dı 125a/11

u.-maz 143a/12

u.-rdı 156b/6

u.-rlar 143a/11

[=4]

uyut(d)- : Uyutmak.

u.-ur 143a/12

u.-urlar 143a/10

[= 2]

uza- : Uzamak, uzun sürmek.

u.-dı 120b/1

‘uzmā : < Ar. En büyük, çok büyük.

‘u. + ya 123b/1

Ü

ü : < Far. Ve, hem, hem de. Karş. u

ü. 111b/8, 112a/1, 113a/1, 113b/7, 115a/7, 115b/3, 116a/11, 118a/3, 119a/9,
120b/11, 120b/5, 123b/10, 123b/10, 123b/10, 123b/10, 123b/11, 123b/11,
123b/11, 123b/4, 123b/9, 124a/1,124a/1,135a/4, 136a/5, 142b/3, 148b/4,
153a/12, 157b/11

[= 28]

üç : Üç (sayısı).

ü. 132b/11, 138a/12

[= 2]

üçinci : Üçüncü.

ü. 132a/1, 132a/9

[= 2]

ümiz : < Far. Ümit, umut.

ü. 137b/12

ü. + dür 153a/13

ü. + i 154a/5

[=3]

üm̄iz-i beş̄āret : < Far. + Ar. Müjde ümidi.

ü. 158a/5

üm̄met : < Ar. Bir peygambere inanıp bağlanan cemaat, taife.

ü. 122a/6, 137a/10, 142a/1, 142b/1, 144b/11, 154a/5

ü. + inden 150b/8

ü. + ine 144b/8

ü. + lerden 151a/7

ü. + leri 132b/3, 137b/7

ü. + lerüm 133a/5

ü. + üm 129a/3, 137a/5, 137a/8, 148a/1

ü. + ümden 138a/8

ü. + üme 138a/5, 145b/4, 148a/13

ü. + ümi 129a/1

ü. + ümle 147b/13

ü. + ümüñ 121b/13

ü. + üñ 129a/7, 137a/11, 142b/4, 155b/6, 155b/7, 157a/13

ü. + üñden 127a/7, 131a/9, 151b/6, 151b/9

ü. + üñe 144b/10, 151b/11, 155b/5, 156a/10, 156a/12, 156b/11

ü. + üñi 156b/2

[=40]

üm̄met-i Muḥammed : < Ar. Hz. Muhammed'in ümmeti. Müslümanlar.

ü. + den 140a/1

ün : Ses, yüksek ses, avaz.

ü. 135a/12

ü. + idür 135a/13

ü. + in 135a/8

[= 3]

üründü : Seçilmiş, seçkin, güzide, mümtaz, en iyi.

ü. + si 154a/4

üst : Üst, üzeri.

ü. + inde 126b/8

ü. + inden 148a/10

[= 2]

üşen- : Usanmak, bıkmak.

ü.-meyeler 145a/3

ü.-se 156b/7

[= 2]

üzeri : Üzeri, üst.

ü. + ne 114b/12, 121a/9, 140a/11, 140b/1, 141a/3, 149b/3, 156b/9

ü. + nde 130a/7, 132b/9, 135b/4, 140b/9

[= 11]

üzre : Üzerine, üzerinde.

ü. 158b/4

V

vâcib : <Ar. Yapılması gerekli olan.

v. 115a/4, 125b/1

[= 2]

vaḥdaniyyet : < Ar. Birlik, Allah'ın bir oluşu.

v. + üm 127b/3

vāhib : < Ar. Hibe eden, bağışlayan, bağışlayıcı.

v. + dür 111b/11

Vāhid : < Ar. Tek. Zatında, sıfatlarında, isimlerinde ortağı ve benzeri olmayan.

(Esmāü'l-hüsna'dandır).

v. + dür 112a/1

vaḳf : < Ar. Bir malı veya mülkü -satılmamak kaydıyla- bir hayır işine bağışlama, bırakma.

v. + lar 118a/11

vāḳı'a : < Ar. Rüya, düş.

v. + sında 122b/5

vaḳ(i)t : < Ar. Vakit, zaman.

v. 117b/12, 118a/13, 119a/10, 134b/11, 150b/1

v. + de 134a/5

v. + den 130b/3

v. + in 116a/4, 123a/8, 123b/1, 129b/4, 132b/2, 144b/3, 144b/5, 151a/6,
157a/2, 157b/3, 158b/8

v. + inde 113b/10, 113b/9, 114a/11, 131b/8, 143b/4

v. + üñüzi 115b/11

[= 24]

va'llāhü a'lem : < Ar. Allah daha iyi bilir.

v. 137a/3

var : Var, mevcut.

v. 118b/11, 126b/10, 126b/4, 126b/5, 126b/5, 126b/6, 126b/7, 126b/9, 126b/9,
132b/12, 139b/13

v. + dı 118a/7, 156b/5

v. + dur 119a/11, 129a/3, 133a/10, 136b/2, 141a/1

v. + mıdur 117a/13

v. + mıssa 156a/3

[= 20]

var- : Varmak, ulaşmak.

v. 118b/13, 136b/6, 148b/13

v.-aca[ğ]uñı 117b/12

v.-asın 117a/9, 152a/10

v.-dı 155b/3

v.-duğın 136a/12

v.-dum 130a/11, 155a/13

v.-duñuz 146b/4

v.-ıcağ 144b/7, 152b/12

v.-madın 155a/12

v.-mağa 113a/10

v.-maya 114a/9

v.-sa 116b/5

v.-sunlar 120b/13

v.-up 116a/5, 131b/3, 131b/4, 149a/6

v.-ur 136b/7

v.-ursın 118a/4

[= 24]

varlık(ğ) : Varlık, mevcudiyet.

v. 141a/5

v. + uma 128a/3

[= 2]

varfa : < Ar. Tehlike, içinden çıkılması güç durum, tehlikeli durum.

v. + lardan 144b/3

ve : < Ar. Ve, hem, ile.

v. 111b/10, 111b/11, 111b/5, 111b/7, 111b/7, 111b/9, 112a/1, 112a/10, 112a/11, 112a/12, 112a/13, 112a/2, 112a/3, 112a/4, 112a/5, 112a/6, 112a/7, 112a/8, 112a/9, 112b/1, 112b/11, 112b/13, 112b/2, 112b/3, 112b/4, 112b/5, 112b/6, 112b/7, 113a/1, 113a/10, 113a/10, 113a/5, 113a/6, 113a/7, 113a/8, 113a/9, 113a/9, 113b/6, 113b/6, 114a/11, 114a/12, 114a/12, 114a/13, 114a/7, 114a/7, 114a/8, 114a/8, 114a/9, 114a/9, 114b/1, 114b/10, 114b/11, 114b/11, 114b/12, 114b/13, 114b/13, 114b/2, 114b/2, 114b/4, 114b/6, 114b/7, 114b/8, 114b/9, 115a/11, 115a/12, 115a/2, 115a/5, 115a/5, 115a/7, 115a/9, 115a/9, 115b/10, 115b/11, 115b/3, 115b/8, 116a/10, 116a/11, 116a/2, 116a/3, 116a/5, 116a/7, 116a/7, 116a/9, 116b/1, 116b/10, 116b/11, 116b/13, 116b/3, 116b/4, 116b/4, 116b/7, 116b/8, 117a/10, 117a/10, 117a/3, 117a/5, 117a/5, 117a/7, 117b/10, 117b/11, 117b/12, 117b/6, 117b/7, 117b/8, 118a/10, 118a/11, 118a/11, 118a/11, 118a/2, 118a/3, 118a/5, 118a/7, 118a/8, 118a/9, 118b/1, 118b/5, 118b/6, 118b/8, 118b/9, 119a/10, 119b/11, 119b/11, 119b/12, 119b/7, 120a/10, 120a/2, 120a/2, 120a/6, 120a/8, 120b/10, 120b/12, 120b/13, 120b/3, 121a/1, 121a/1, 121a/12, 121a/3, 121a/5, 121a/6, 121a/8, 121b/3, 121b/4, 121b/5, 121b/6, 121b/8, 122a/1, 122a/10, 122a/12, 122a/13, 122a/3, 122a/4, 122a/7, 122b/12, 122b/3, 122b/3, 122b/4, 123a/1, 123a/1, 123a/10, 123a/11,

123a/11, 123a/11, 123a/11, 123a/11, 123a/11, 123a/12, 123a/13, 123a/2,
123a/3, 123a/5, 123a/5, 123a/7, 123b/10, 124a/13, 124a/3, 124a/3, 124a/3,
124a/4, 124a/4, 124b/2, 124b/3, 124b/5, 124b/5, 124b/9, 125a/3, 125a/4,
125a/9, 126a/10, 126a/10, 126a/7, 126b/1, 126b/1, 126b/10, 126b/4, 126b/5,
126b/6, 126b/7, 126b/7, 126b/8, 126b/9, 127a/10, 127a/11, 127a/13, 127a/2,
127b/10, 127b/3, 127b/6, 127b/6, 127b/8, 128a/1, 128a/2, 128a/3, 128a/6,
128a/7, 128a/9, 128a/9, 128b/11, 128b/11, 128b/12, 128b/2, 128b/3, 128b/4,
129a/11, 129a/12, 129b/4, 129b/6, 129b/7, 129b/8, 130a/1, 130a/12, 130a/7,
130b/1, 130b/2, 130b/4, 130b/9, 131a/10, 131a/4, 131b/6, 132a/10, 132a/11,
132a/12, 132a/12, 132a/13, 132a/5, 132a/6, 132a/7, 132a/8, 132b/11, 132b/12,
133a/1, 133a/12, 133a/2, 133a/4, 133a/4, 133a/5, 133a/6, 133a/9, 133b/12,
133b/2, 134a/10, 134a/3, 134a/8, 134b/10, 134b/10, 134b/3, 134b/6, 134b/8,
134b/8, 135a/10, 135a/7, 135b/10, 135b/13, 135b/9, 136a/11, 136a/7, 136b/10,
136b/13, 136b/6, 137a/1, 137a/11, 137a/12, 137a/13, 137a/2, 137a/3, 137a/5,
137a/9, 137b/1, 137b/12, 137b/13, 137b/2, 137b/2, 137b/3, 137b/4, 137b/5,
137b/7, 137b/7, 137b/8, 137b/9, 138a/1, 138a/1, 138a/11, 138a/11, 138a/11,
138a/12, 138a/12, 138a/2, 138a/3, 138a/4, 138a/5, 138a/6, 138a/6, 138b/3,
138b/5, 138b/5, 138b/5, 139a/1, 139a/10, 139a/5, 139a/6, 139b/10, 139b/2,
139b/7, 139b/7, 140a/1, 140a/1, 140a/1, 140a/3, 140a/6, 140a/7, 140a/8,
140b/10, 140b/11, 140b/2, 140b/5, 140b/7, 140b/8, 140b/8, 141a/11, 141a/13,
141a/8, 141b/10, 141b/13, 141b/13, 141b/2, 141b/4, 141b/7, 141b/7, 141b/9,
142a/2, 142a/3, 142a/3, 142a/4, 142a/6, 142b/1, 142b/11, 142b/12, 142b/2,
142b/4, 142b/4, 142b/5, 142b/5, 142b/6, 142b/7, 142b/7, 142b/8, 142b/8,
143a/1, 143a/10, 143a/10, 143a/10, 143a/13, 143a/3, 143a/3, 143a/6, 143a/6,
143b/1, 143b/1, 143b/11, 143b/12, 143b/3, 143b/7, 143b/8, 143b/8, 144a/1,

144a/1, 144a/1, 144a/1, 144a/10, 144a/11, 144a/12, 144a/12, 144a/13, 144a/3,
144a/7, 144b/1, 144b/3, 144b/4, 145a/10, 145a/11, 145a/13, 145a/2, 145a/4,
145a/5, 145a/6, 145a/7, 145a/9, 145b/1, 145b/11, 145b/12, 145b/5, 145b/8,
145b/9, 146a/10, 146a/11, 146a/11, 146a/12, 146a/12, 146a/12, 146a/7,
146a/8, 146b/1, 146b/1, 146b/11, 146b/12, 146b/12, 146b/13, 146b/5, 146b/6,
146b/7, 146b/9, 146b/9, 146b/9, 146b/9, 146b/9, 147a/1, 147a/1, 147a/11,
147a/11, 147a/12, 147a/2, 147a/3, 147a/4, 147a/4, 147b/1, 147b/12, 147b/13,
147b/2, 147b/8, 147b/9, 147b/9, 148a/10, 148a/3, 148a/6, 148a/6, 148a/8,
148a/8, 148b/1, 148b/6, 148b/8, 149a/1, 149a/10, 149a/10, 149a/13, 149a/2,
149a/3, 149a/4, 149a/5, 149a/5, 149a/7, 149a/8, 149a/8, 149a/9, 149b/1,
149b/6, 149b/7, 150a/11, 150a/11, 150a/13, 150a/2, 150a/8, 150b/10, 150b/13,
150b/5, 150b/8, 150b/9, 151a/2, 151a/7, 151a/7, 151b/1, 151b/13, 152a/10,
152a/11, 152a/11, 152a/13, 152a/13, 152a/13, 152a/3, 152a/5, 152b/11,
152b/5, 152b/6, 152b/7, 152b/8, 153a/6, 153a/6, 153a/8, 153a/9, 153b/1,
153b/10, 153b/11, 153b/11, 153b/12, 153b/12, 153b/2, 153b/7, 153b/9,
154a/1, 154a/1, 154a/10, 154a/11, 154a/11, 154a/11, 154a/13, 154b/10,
154b/2, 154b/2, 154b/2, 154b/5, 155a/10, 155a/12, 155a/2, 155a/5, 155a/5,
155a/8, 155b/1, 155b/11, 155b/11, 155b/12, 155b/5, 155b/7, 155b/7, 156a/11,
156a/12, 156a/8, 156b/1, 156b/10, 156b/3, 156b/4, 156b/7, 156b/9, 157a/10,
157a/12, 157a/13, 157a/2, 157a/5, 157a/6, 157a/8, 157b/10, 157b/11, 157b/3,
157b/6, 158a/10, 158a/11, 158a/11, 158a/12, 158a/12, 158a/4, 158a/6, 158a/7,
158a/9, 158b/1, 158b/1, 158b/10, 158b/11, 158b/11, 158b/12, 158b/13,
158b/3, 158b/4, 158b/4, 158b/6, 158b/6, 158b/7, 158b/7, 158b/8, 158b/8,
158b/8, 158b/9, 158b/9

[= 590]

vech : < Ar. Üslûp, tarz.

v. + ile 121b/2

vefâ : < Ar. Vefa, dostluğu devam ettirme.

m. 114b/5, 126a/11, 129b/8, 148a/11

[=4]

Vekîl : < Ar. Tevekkül sahiplerinin işini düzeltip onlardan daha iyi temin eden.

(Esmâü'l-hüsna'dandır).

v. 123b/10

velâyet : < Ar. Velilik, ermişlik.

v. 116a/7

velîkin : < Far. Lâkin, ama, fakat, ancak, şöyle ki.

v. 145b/7, 154b/12

[=2]

vesvese : < Ar. İşkil, şüphe, kuruntu.

v. + lerinden 158b/6

veyâhūd : < Ar. + Far. Veya, yahut. Karş. veyâhūz

v. 126b/12, 127a/4

[=2]

veyâhūz : < Ar. + Far. Veya, yahut. Karş. veyâhūd

v. 152b/13

vezîr : < Ar. Vezir.

v. + i 112a/5

vidâ'laş- : < Ar. + T. Vedalaşmak.

v.-ayın 119b/12

vir- : 1. Vermek.

v. 119b/10

v.-di 125a/10, 133b/10, 143b/11, 149b/6

v.-diler 133a/2, 153b/10

v.-düğine 111b/11

v.-dügün 147b/2

v.-düm 156a/10, 156a/11, 156a/12, 156a/13, 156b/11, 156b/4, 157b/2

v.-e 113a/12, 140a/1

v.-elüm 138b/7

v.-em 148a/6

v.-en 117b/10, 135b/10, 144a/8, 145a/8

v.-esiz 125a/8

v.-eyin 134b/11, 144b/11, 144b/4, 152b/10

v.-gil 118a/10, 149a/4, 158b/13

v.-mek 156a/7

v.-meyeler 118a/1

v.-mez 138b/6, 147a/4

v.-mezdi 118a/8

v.-miş 114a/10

v.-seğ 118a/1

v.-sün 122b/9, 130a/10

v.-sünler 120b/12

v.-üp 129b/10, 140a/6, 142a/8, 143b/6, 157a/11

v.-ür 112a/8, 112b/10, 113b/1, 115b/5, 124a/7, 130b/7, 139a/5, 139a/7,
143a/6, 143b/1, 157a/1

v.-ürdi 150a/11

2. Vermek. (Yardımcı fiil).

v.-gil (müyesser kılu virgil) 158b/10

v.-gil (müyesser idi virgil) 158b/5

v.-gil (rūzī kılu virgil) 158b/1

v.-gil (şaklayu virgil) 158b/7

v.-gil (şābit-ķadem idi virgil) 158b/4

v.-sün (te^līf idi virsün) 122b/9

v.-e (eydi vire) 148b/12

v.-em (eydi virem) 152a/1

[= 67]

viribi- : Göndermek.

v.-düm 140b/5, 152a/6

v.-ye 129b/2

v.-yesin 131a/7

[= 4]

viril- : Verilmek.

v. + megi 158b/10

v.-mişdi 142a/12

[= 2]

vişāl : < Ar. Kavuşma.

v. 124a/2

Y

yā I : < Ar. Ey, ya.

y. 114a/2, 117a/12, 119b/9, 123b/10, 123b/10, 123b/10, 123b/10, 123b/10, 123b/10, 123b/11, 123b/11, 123b/11, 123b/11, 123b/11, 123b/11, 123b/7, 123b/8, 123b/9, 124a/1, 124a/1, 124b/10, 125a/1, 127a/6, 127b/3, 128a/1, 128a/13, 128a/7, 129b/1, 130a/1, 130a/10, 130a/9, 130b/4, 130b/8, 131a/8, 133b/13, 133b/7, 134b/9, 135a/10, 135a/10, 135b/5, 136a/10, 136b/1, 136b/6, 137a/10, 137b/5, 137b/5, 138a/2, 140a/7, 140b/12, 140b/13, 140b/7, 141a/2, 141a/4, 142a/8, 147b/3, 148b/10, 150a/3, 150a/4, 150a/8, 150a/9, 150b/1, 150b/13, 151a/12, 151b/12, 151b/2, 151b/8, 152a/1, 152a/9, 152b/12, 153a/3, 153a/5, 154b/13, 154b/8, 154b/9, 156a/1, 156b/10, 156b/12, 157b/4, 157b/6

y. ekreme'l-ekremīn “ey cömertlerin en cömerti, ey bütün ikram edenlerden daha iyi ikram eden (Allah)” 150b/11

y. Hādiye'l-muḍillīn “ey hak yoldan sapanları hidayete erdiren (Allah) 134b/9, 140a/7

y. mevlā'ī “ey (benim) efendim!” 135a/10

y. mücībe's-sā'ilīn “ey dua edenlerin duasını kabul eden (Allah)” 145b/12

y. Rabbe'l-ālemīn “ey âlemlerin Rabbi!” 114a/2, 138a/2, 147b/3

y. Rabbenā “ey Allah'ım!” 123b/7, 129a/2

y. resūla'llāh “ey Allah'ın resulü, ya Muhammed” 124b/8, 134a/12

y. seyyidī “ey (benim) efendim!” 135a/10

[=91]

yā II : <Far. Ya, veya

y. (bir gün yā bir sā'at) 137a/8

yād : <Far. Hatırlama, anma.

y. 123a/9

yādigār : <Far. Yādigâr, bir kimseyi veya nesneyi hatırlatacak şey.

y. 123a/11, 123b/3

[=2]

yāḥu : < Far. yāḥūd. Yahut, veya.

y. 123b/5

yāḥūz: < Far. Yahut, veya.

y. 156a/4

yaḳ- : Yakmak.

y.-madum 152b/2

y.-masun 128b/4

[=2]

yaḳm : Yakın.

y. 124b/9, 126a/4, 129b/1, 137a/10, 150a/1, 152b/6

[=6]

yalan : Yalan.

y. 133a/6

yaluḡuz : Yalnız, tek başına.

y. mı 144a/8

yan : Yan, taraf.

y. + ında 153b/13, 154a/1

[=2]

yaḡa : Taraf, tarafa, yana.

y. 129b/10, 142a/2

[=2]

yaʿnī : < Ar. Yani, demek, şu demek.

y. 113b/12, 113b/2, 115b/7, 120a/5, 121a/11, 121b/13, 121b/9, 122a/2,
122a/5, 124b/1, 124b/11, 125a/2, 125a/6, 125a/7, 127b/12, 128a/5, 129b/1,
129b/9, 130a/1, 142b/10, 151b/10

[= 21]

yap- : Yapmak, inşa etmek.

y.-gıl 118a/11

yaprak(ğ) : Yaprak.

y. 134a/10

y.+ı 119b/8, 134a/12

[= 3]

yapraklan- : Yaprakları çıkmak.

y.-urdu 134a/3, 156b/7

[= 2]

yap yap : Yavaş yavaş, usul usul, sessizce.

y. 120b/1

yār : <Far. Dost.

y. 144a/13, 144b/1

[= 2]

yaradul- : Yaratılmak.

y.-maduñuz 115b/1

yaradulmuş : Yaratılmış, yaratılan, yaratık.

y. 157b/12

yarak(ğ) : Hazırlık, levazım, techizat.

y.+ın 120b/5

y.+lar 121b/2

[=2]

yaramaz : Faydasız, boş, uygunsuz, zararlı, fena, kötü.

y. işlerden 132a/11

yaraş- : Yakışmak, uygun düşmek, lââyık ve münasip olmak.

y.-ur 135b/11

yarat(d)- : Yaratmak

y.-up 138a/9

y.-ur 136b/10, 143a/7

y.-uram 135a/6

y.-dı 127b/13, 143b/10

y.-duğuş 127b/1

y.-dum 115b/8, 127b/9, 127b/9, 147b/9

y.-madın 140b/8

y.-mazdın 127b/13, 140b/11

[=14]

yardım : Yardım. Karş. yardım

y. 156b/9, 157a/2

[=2]

yardum : Yardım. Karş. yardım

y. 112a/12

yāren : <Far. yārān. Dost.

y. + lere 123a/11

y. + leri 146b/13

y. + lerüm 120b/10, 131a/13

[=4]

yarın : Gelecek, ilerideki zaman.

y. 113b/7, 118a/12, 118b/2, 123a/13, 128b/2, 129b/3, 134a/4, 134a/8, 151a/4,
158b/9

[= 10]

yarımdası : Ertesi, ertesi gün.

y. 120b/5

yarlığa- : Affetmek, mağfiret etmek, suç bağışlamak.

y.-ğıl 124a/1, 129a/4

y.-r 112b/10, 112b/3

[= 4]

yarı : Yarı, yarım.

y. + sında 118b/7, 118b/10

[= 2]

yaş : Gözyaşı.

y. 146a/4

y. + ı 146a/1

y. + ıyla 113b/6

y. + lar 147a/6

[= 4]

yat- : Yatmak.

y.-ur 131b/5

yavuz : Kötü, fena.

y. 152b/8, 153a/11

y. + ı 117a/5

[= 3]

yaz- : Yazmak.

y.-a 135b/4

y.-am 131a/13

y.-anı 123b/13

y.-dı 113a/3

y.-dum 123a/11

y.-mayalardı 157b/13

y.-up 158a/2

[= 7]

yazdur- : Yazdırmak.

y.-up 123b/13

yazıl- : Yazılmak.

y.-madı 158a/6

yazmaklık(ğ) : Yazmak, yazma.

y. + a 158a/1

yazuğ : Günah, cürüm, suç.

y. + ları 134a/13

yel : Yel, rüzgâr.

y. + e 114a/10

y. + ler 141b/4

[= 2]

yetiş- : Yetişmek, varmak, vasıl olmak.

y.-e 120a/6,123b/2

[= 2]

yetişdür- : Yetiştirmek, ulaştırmak.

y.-mekde 122a/7

yevm-i kıyāmet : < Ar. Kıyamet günü.

y. + de 130b/10

Yezdān : < Far. Allah.

Y. 136a/5

Yezdānī : < Far. İlahi. Allah'a ait.

Y. 158b/1

yıl : Yıl, sene.

y. 131a/6, 138a/12, 138a/12, 140b/11, 140b/9, 145b/6, 150b/7, 151a/7,
152b/9, 153a/9

y. + dur 130b/5, 150a/5, 152b/4

y. + lar 116b/1, 143b/10, 156a/5

[= 16]

yılan : Yılan.

y. 157a/12

yıldırım : Yıldırım.

y. 157a/10

yıldız : Yıldız.

y. + lar 141a/9

yıllık : Yıllık, senelik.

y. 119b/10, 128a/8, 131a/12, 149a/12, 152b/10, 157a/10, 157b/2

[= 7]

yi- : Yemek.

y.-mege 117a/3

y.-megil 144a/10

y.-mek 117a/3

y.-mekden 143a/8

y.-rler 143a/7

y.-yü tururken 143b/11

[=6]

yidi : Yedi (sayısı).

y. dâne taşcuğazlar 125a/5

y. taşı 125b/8

y. taşuñ biri 125b/5

y. kapusın 125b/8

y. kat gök 129a/11, 135a/8, 136a/2, 141a/6,146b/9, 154a/13

y. kat yirler 141a/11, 146a/2,

y. köşeli 149a/5

[=13]

yidinci : Yedinci.

y. 149a/1, 156a/10

[=2]

yidi yüz : Yedi yüz.

y. 149a/12

yidi yüz biñ : Yedi yüz bin (sayısı).

y. 126b/3, 126b/4, 140b/9, 140b/11

[=4]

yidür- : Yedirmek.

y.-ür 143a/8

yigirmi biñ : Yirmi bin (sayısı).

y. 150a/5, 150b/6

[= 2]

yigrek(g) : Daha iyi, üstün.

y. 151a/13

y. + idür 125a/3

[= 2]

yine : Yeniden, bir daha, tekrar, gene.

y. 115b/8, 119a/5, 135b/6, 150b/12, 151b/1, 155b/4

[= 6]

yir : Yer, mekân, mahal.

y. 144a/10

y. + e 115b/1, 134a/2

y. + i 146a/2

y. + ine 120a/1, 123a/4, 146a/4, 147a/6, 149b/4

y. + ler 141a/11, 146a/12, 146a/7, 146b/9

y. + lere 113a/6, 117a/11, 117b/9, 146a/11

y. + leri 140b/8

[= 18]

yitmiş : Yetmiş (sayısı).

y. 126b/5, 126b/6, 126b/7, 126b/9, 135a/6, 136b/11, 149a/9, 157b/2

[= 8]

yitmiş bin : Yetmiş bin (sayısı).

b. 133b/8, 136b/8, 149a/1, 149a/2, 149a/4, 149b/5, 153b/13, 154a/1, 154a/2,

157a/11

[= 10]

yiyesi : Yiyecek, yemek.

y. 143a/6

yi-i- : Kokmak.

y.-di 144a/4

yoğrul- : Yoğrulmak.

y.-madın 128a/2

yok(ğ) : Yok, bulunmayan, mevcut olmayan. “Var” karşıtı.

y. 111b/10, 111b/11, 111b/7, 111b/9, 112a/1, 112a/10, 112a/11, 112a/12,
112a/2, 112a/3, 112a/4, 112a/5, 112a/6, 112a/7, 112a/8, 112a/9, 112b/6,
112b/7, 128b/5.

y. + dan 139b/13

y. + dur 116a/2, 117b/2, 120a/2, 120a/2, 121a/8, 125a/9, 127b/5, 137a/6

y. + ıdı 118a/8

[= 29]

yol : Yol; adap, erkan, âdet, usul, kaide; gaye, uğur, maksat.

y. 128a/8, 149a/12

y. + a 142b/2

y. + dan 134b/7, 138a/1, 152b/1

y. + dur 155a/4

y. + ı 155a/8

y. + ına 114a/9, 119b/11, 120b/12

y. + ında 146b/6

y. + ındağı 155a/6

y. + ından 142b/13

y. + ını 114b/13

[= 15]

yoldaş : Arkadaş, dost.

y. 138a/1, 144a/13, 145a/6, 145b/12, 147b/2, 148a/6, 158b/8

y. + lar 146b/6

y. + ları 116b/7

y. + larum 120b/10

[= 10]

yön : Yön, istikamet.

y. + leri 142a/1

yu- : Yıkamak.

y.-dı 131b/6

yukarı : Yukarı.

y. 128a/8, 149a/13

[= 2]

yumşak : Yumuşak, tatlı, hoş.

y. 152b/13, 153a/3

[= 2]

Yünus : < Ar. Hz. Yunus. Yunus peygamber.

Y. 156b/1

yut(d)- : Yutmak.

y.-a 157b/2

y.-ardı 156b/10

y.-up 157a/12

[= 3]

yügür- : Koşmak, hızlı gitmek.

y.-ü 150a/1

yüri- : YürümeK. Karş. yürü-

y. 118b/13

y.-sün 149b/3

y.-ye 142b/2

[= 3]

yürü- : YürümeK. Karş. yürü-

y.-dügi 142b/2

y.-sünler 149a/11

[= 2]

yüz I : Yüz, sima.

y. döndür- 143b/8, 144a/5,

y. + i 113b/8, 126b/11, 136a/4

y. + in 129b/10, 153a/12

y. + inde 132b/11

y. + ine 121b/6, 121b/9, 126b/11, 155b/4

y. + leri 147a/2

y. + lerin 155a/7

y. + üm 131a/4, 141a/3

y. + üme 142a/10

y. + üne 152b/10

y. + üni 140b/5

[= 19]

yüz II : Yüz (sayısı)

y. yıl 145b/6, 152b/4

[=2]

yüz biç : Yüz bin (sayısı)

y. 127a/7, 140b/3

[=2]

yüz biç yigirmi dört biç : Yüz yirmi dört bin (sayısı).

y. 154a/8, 154b/3

[=2]

Z

zāhid : < Ar. Dinin yasak ettiği şeylerden sakınıp buyurdıklarını yerine getiren (kimse), zahit, sofu.

z. 130a/12

zāhiren : < Ar. Görünüşte, görünüşe göre.

z. 116a/11

zā'if : < Ar. Zayıf, güçsüz, kuvvetsiz.

z. 113b/4, 122b/11, 123a/11, 137b/8, 148a/1, 148b/7, 157b/11, 157b/13

z. + lerin 148a/2

[=9]

zā'iflik : < Ar. + T. Zayıflık, güçsüzlük.

z. + ların 148a/3

zālim : < Ar. Zalim, zulmeden, haksızlık eden.

z. 153a/4

z. + lere 112a/12

[=2]

zamān : < Ar. Zaman, devir.

z. 130b/1, 153a/8, 154b/11

[=3]

zamān-ı evvel : < Ar. Önceki devirler, bir zamanlar.

z. + de 118a/6

zamīr : < Ar. İç, iç yüz.

z. + ünden 112a/13

zāri : < Far. zārī. Ağlayıp sızlama. Karş. zārī

z. 147a/5,

zārılığ(ğ) : < Far. + T. Ağlayıp sızlamak.

z. + ıla 129a/10

z. + ın 146a/5

[=2]

zārī : < Far. zārī. Ağlayıp zılama. Karş. zārī

z. 146a/6, 146b/2, 147a/5, 147b/6

[=4]

zāt : < Ar. Kendi.

z. + ında 112a/3

z. + uñ 123b/12

[=2]

zāyi^c : < Ar. Elden çıkan, kaybolan, yitik.

z. 114a/11, 115b/10, 125b/13

[=3]

zacr : < Far. Eziyet, skıntı.

z. 118a/3

zehre : < Far. Yiğitlik, cesaret.

z. + si 148a/7

zekāt : < Ar. İslam'ın beş şartından biri olan, mal ve paranın paklığını ve helâllüğünü sağlamak üzere, kırkta birinin yer yıl sadaka olarak dağıtılması.

z. + ın 118a/10, 118a/8, 119b/10

z. + ların 120b/11

[= 4]

zerre : < Ar. Zerre, pek ufak parça, molekül.

z. + ce 129a/6

zevāl : < Ar. Zail olma, sona erme.

z. 111b/7

Zeyd : < Ar. Zeyd b. Nafi. Hadis ravisi.

Z. 137a/4

zıd(d) : < Ar. Zıt, karşıt, bir şeyin aksi.

z. + ı 112a/3

zihi : < Far. Ne güzel, ne hoş.

z. 136a/5, 139b/11, 139b/11, 139b/11, 142a/12, 142a/12, 142a/12, 142a/13,
142a/13, 145b/7, 150b/4, 150b/7

[= 12]

zıkr : < Ar. zikir, Allah'ı anma.

z. 158a/12

zıkrū'llāh : < Ar. Allah'ı zıkr etme.

z. 116b/11

zillet : < Ar. Hakirlik, horluk, alçaklık, aşağılık.

z. + i 112a/6

zindān : < Ar. Pek karanlık, sıkıntılı yer.

z. + ında 117b/3

zindigānī : < Far. Dirlik, hayat.

z. 114a/6

zinhār : < Far. Sakın, asla, olmaya, aman!

z. 120b/11, 120b/11

[= 2]

zīrā : < Far. Çünkü, şundan dolayı ki.

z. 113a/13, 113a/7, 115b/1, 115b/11, 116a/10, 116a/8, 117a/11, 120a/3,

121b/7, 123a/11, 123a/11, 127b/7, 134a/13, 135b/8, 145a/3, 158a/6

[= 16]

zīrek : < Far. Zeyrek, anlayışlı, uyanık.

z. 113a/7

ziyān : < Far. Zarar, kayıp.

z. 131b/11, 131b/12, 131b/13, 132a/2, 132a/3, 132a/5, 143a/12, 148a/7

[= 8]

ziyāret : < Ar. Ziyaret, görmeye gitme.

z. 154b/1, 154b/4

z. + ine 116b/5

[= 3]

ziyāret-gāh : < Ar. + Far. Ziyaret yeri, türbe.

z. 116a/5

z. + ı 116b/3

[= 2]

zulmet : < Ar. Karanlık.

z. + dür 132a/10, 132a/11, 132a/12, 132a/6, 132a/7, 132a/8

[=6]

zübde-i kāyināt : < Ar. Kainatın özü. *mec.* Hz. Muhammed.

z. 127b/6

zühd : < Ar. Her türlü zevke karşı koyarak kendini ibadete verme.

z. 116a/11

Zü'l-celāl : < Ar. Celal, ululuk sahibi olan Allah.

z. 124a/1

Zü'l-cemāl : < Ar. Cemâl, lütuf, rahmet ve güzellik sâhibi Allah.

z. 124a/1

zümre : < Ar. Bölük, cemaat, topluluk, sınıf, grup.

z. + sinden 123a/12

SONUÇ

Tuhfetü'l-Ebrâr dinî-didaktik bir eserdir. Eserin yazarı belli değildir. Yazılış tarihi 1430'dan sonradır. Eserde Eski Anadolu Türkçesinin dil özellikleri hâkimdir. Çalışmamızda elde ettiğimiz sonuçlar şunlardır:

1. Eser nesih yazı ile yazılmıştır. Türkçe kelimelerin yazılışında Uygur ve Arap yazı geleneğinin etkilerini görmek mümkündür. Türkçe kelimelerde eklerin tabandan ayrı yazılması (şâlih-lerden صالح لردن 120b/7), η sesi için نك grubunun kullanılması (Tanğrı تنگری 130b/1) ve kalın sıradan kelimelerdeki /s/ sesi için س kullanılması (sağlağıl سقلغل 147b/1) Uygur yazı geleneğinin; kelime sonundaki /u/, /ü/ ünlülerinin وا (vav+elif) ile yazılması (kamu قاموا 151a/7) ve Türkçe kelimelerde şedde kullanılması (issi اسی گünde 134a/2) Arap yazı geleneğinin etkileridir.

2. Metnin yazım özelliklerini belli kurallara bağlamak mümkün değildir. Aynı ünlü aynı kelimedede farklı yerlerde farklı şekillerde yazılmıştır:

kıızı قیزی 138a/11

kıızı قزی 138a/7

ölüm الوم 121a/6

ölüm اولوم 121a/11

dükeli دوکلی 149a/8

dükelisi دکلیسی 129b/7

azacuk 'ameliyle çok (جق) luğa ve çok (چوق) ni'mete iriserlerdür 148b/1

resül hazretini ziyâret itmek-içün bölük (بلوک) bölük (بلک) ve şaf şaf gelüp qarşuladılar 154b/1-2

Yukarıda iki cümlede ikişer kez geçen “çok” ve “bölük” kelimeleri iki ayrı şekilde yazılmıştır.

En çarpıcı örnek aşağıdaki paragrafta çokça geçen “budur” kelimesinin dört ayrı şekilde yazılmasıdır:

Eydürler ki: **Budur** (بدر) ‘ālemün nūri. Budur (بدر) mürseller üründüsi. Budur (بودور) ol kıyāmet güninüñ şem‘i. **Budur** (بودر) ümmet ümīzi. **Budur** (بودور) şefā‘at maqāmınun meliki. Budur (بودر) ol havz-ı kevser issi. Budur (بودور) iki kıblenün imāmı. Budur (بودور) iki harem sultānı. Budur (بدر) İbrāhīm ḥalīl’ün ciger-küşesi. **Budur** (بودور) yüz biñ yigirmi dört biñ peygāamberün serveri. Budur (بدر) ol ‘ālemlerün faḥrı. Budur (بدر) Muḥammed-i ‘Arabī. ‘a.m. 154a/3-9

Bundan dolayı metnin yazım özelliklerini belli kurallara bağlamak mümkün değildir.

3. Metinde birkaç örnekte iki tane iyelik 3. teklik şahıs eki üst üste gelmiştir:

anun nesl-i t̄āhir + i + si انك نسل طاهريسى 146b/1

Muḥammed Muştafā ‘a.m. iniler ve *anun nesl-i t̄āhirisi* ve āḥiret melikesi Fāṭıma daḥı bile zārī kıluḫ iniler. 146b/1-2

her bir + i + si هر بريسى 135b/1

her birisi dīn yolınun pīşrevleri ve şerī‘at ve meşāyih t̄arīḫinün rehrevleridür 114b/12-115a/1

Pes ferişteher *her birisi* ol mü‘mine şevābların bağışlayalar. 135b/1

mecmū‘ + i + si مجموعسى 133b/1, 137a/1

İy benüm dostum Muḥammed, sen şefā‘at kııl, ben ‘ināyet kıılayum. *Mecmū‘ısi* rahmet bulup dīzārüm ve cemālüm görmege lāyık olsunlar. 133a/13-133b/2

Pes *mecmū‘ısi* diz çöküp Ḥaḫ sübhānehü ve te‘ālānuñ emrine muṭī‘ olup tā kıyāmete degin ol mü‘min için tevbe ve istiğfār ideler. 137a/1-3

cem‘ + i + si جمعسى 146a/3

Yidi kat gökler ferişteheri *cem‘ısi* bir kezden resül ḥazretin esirgeyüp katılık inilediler, gözlerinden yaş yirine kıan dökerler. 146a/2-4

4. Metnimizde iki yerde şart 2. teklik şahıs (-señ) eki, + ene (< + e + ne) ile genişletilmiştir:

bin-señene اوسكنه 150b/13, iv-señene بنسكنه 150b/13

5. Yüz binli sayılar bugünkünden farklı yapıdadır.

Yüz biş yigirmi dört biş (yüz yirmi dört bin) 154a/8, 154b/3 örneğinde olduğu gibi önce “yüz biş” söylenir sonra “yirmi dört biş.”

Budur yüz biş yigirmi dört biş peygamberün serveri 154a/8

6. Metnimizde Türkiye Türkçesinde kullanılmayan Belirli Geçmiş Zaman ekine rastlanır: -IpdUr

gör-üpdür كورپدور 124a/6

ıtut-updurlar طوتب درلر 155a/7

7. Tuhfetü'l-Ebrâr'da gelecek zaman eki olarak -IsAr eki kullanılmıştır. Bu ek Eski Anadolu Türkçesi döneminin gelecek zaman ekidir.

bil-isersin “bileceksin” 155b/8

bil-iser “bilecek” 155b/7

peşimân ol-ısarsız “pişman olacaksınız” 116a/1 gibi.

8. Türkiye Türkçesinde gelecek zaman eki olarak kullanılan -AcAK eki metnimizde sadece sıfat-fiili (partisip) eki olarak kullanılmıştır:

ıtur-acak “duracak yer, kalacak yer, mekân”

Yâ ‘arşum, evvel aña bir ev düzedeyin kim ol ħabīb varlık tonın geyüp ıturacak ħâzır olsun, didi) 141a/5-6

di-yecek (söz)

Pâdişâh ħulı eyitdi: saña diyecek söz degüldür. 119a/3

var-acag + uñı

anuç dergāhına varaca[ğ]uñı şanmaz mısın. 117b/12

9. Metnimizde kullanılan sıfat-fiil eklerinden biri de *-mAIU* ekidir. Bu ek *-mA* fiilden isim yapım eki ile *+IU* isimden isim yapım ekinin birleşmesinden oluşmuştur. Gelecek zaman sıfat-fiil eki olarak kullanılır:

ve eger dünyā ʔolusı mālun olsa bir nefesün kıymeti degüldür. Ve eger *şatun almalu olsa* (satın alınacak olsa) bulunmaz. 117b/7-8

(ve eğer dünya dolusu malın olsa bir nefesin kadar kıymetli değildir. Ve eğer (o bir nefes) *satın alınacak olsa* bulunmaz.)

10. Tuhfetü'l-Ebrâr'da Türkiye Türkçesinden farklı olarak *-IcAK* zarf-fiil eki de kullanılır:

var-ıcağ واریجق 152b/12, di-y-icek دیجک 119b/1, gel-icek کلیجک 133b/11, gir-icek کریجک 158b/9, gör-icek کوریجک 127a/2, işid-icek اشدیجک 145b/2, ol-ıcağ اولیجاق 53a/11

Yâ Mūsâ ol Fir'avn'a *varıcağ* (varınca, vardığında) ʔatı söyleme, aña yumşaq söyle. 152b/12

Bu beşâreti *işidicek* (işitince, işittiğimde) cānum sevindi, gönlüm nūrlandı. 145b/2-3

11. Metnimizde rastladığımız günümüz Türkçesinde kullanılmayan bir ek de *-mİşA/* ekidir. Bu ek metnimizde sadece bir kez geçmiştir:

var + mış-sa < var i-miş i-se وارشسه 156a/3

“Hâzret-i ʔızzet buyurdu-kim yâ Aḥmed dünyā evinde düşmenlerümün göñline şol-ʔadar şübhe bırağdum ki eydürler kim “eger Tanğrı **varmışsa** beni bu işde bu ʔadar ʔomayaydı.” 156a/1-3.

12. Eserde bugün kullanımdan düşmüş (arkaik) kelimeler vardır:

biti “amel defteri” 158b/10

çokra- “kaynamak, fokurdamak” 134a/5

dirgür- “diriltmek” 142b/11

kındur- “teşvik etmek” 155a/1

sögult- “suyunun çekilmesine, nurunun sönmesine sebep olmak” 147a/2

üründü “seçilmiş, seçkin, güzide, mümtaz” 154a/4

viribi- “göndermek” 140b/5

yiği- “kokmak” 144a/4

yügür- “koşmak, hızlı gitmek” 150a/1

13. Çalışmamızın sonunda metindeki bütün kelimeler “Dizin”de bir araya toplanmıştır. Böylece metnin zengin söz varlığı ortaya çıkarılmıştır.

Tuhfetü'l-Ebrâr, Eski Anadolu Türkçesinin dil özelliklerinin hakim olduğu, dinî-didaktik, mensur bir eserdir.

KAYNAKÇA

- AYDINLI Abdullah, “Ebû Zer el-Gıfârî”, *DİA*, C. 10, İstanbul 1994, s. 266-269.
- AZAMAT, Nihat, “Hacı Bayrâm-ı Velî”, *DİA*, C. 14, İstanbul 1996, s. 442-447.
- BALUKEN, Necla, *Şifâü'l-Fuad Li-Hazret-i Sultan Murad (Zeynel Abidin bin Halil), Giriş-İnceleme-Metin-Dizin*, Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bingöl 2016.
- BANGUOĞLU, Tahsin, *Türkçenin Grameri*, TDK Yayınları, Ankara, 2000.
- BAŞARAN, Selman, “Fazl b. Abbas b. Abdülmuttalib”, *DİA*, C. 12, İstanbul 1995, s. 272-273.
- ÇAĞIRICI, Mustafa, “Gazzâlî”, *DİA*, C. 13, İstanbul 1996, s. 489-505.
- ÇUBUKÇU, Asri, “İbrâhim”, *DİA*, C. 21, İstanbul 2000, s. 273-274.
- DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 2014.
- DİLÇİN, Cem, *Yeni Tarama Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara, 2013.
- DOULATABADİ, Farzaneh, “Şehriyar’ın Kaşkay Şiirine Etkileri”, *Uluslararası Dilbilim ve Karşılaştırmalı Edebiyat Kongresi (UDKEK 2011), 12-13 Eylül 2011, Bildiriler*, Kültür Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2011, s. 15-20.
- ERCİLASUN, Ahmet B., *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2004.
- ERGİN, Muharrem, *Türk Dil Bilgisi*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1981.
- FAYDA, Mustafa, “Ebû Bekir”, *DİA*, C. 10, İstanbul 1994, 101, 108.
- GÜLSEVİN, Gürer, *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, TDK Yayınları, Ankara, 1997.

- GÜLSEVİN, Gürer-BOZ Erdoğan, *Eski Anadolu Türkçesi*, Gazi Kitabevi, Ankara 2004.
- KAYMAZ, Zeki, “Eski Anadolu Türkçesinde Sayı Adları ve Kullanılışları”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1991*, TDK Yayınları, Ankara 1994, s. 9-17.
- HACIEMİNOĞLU, Necmettin, *Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller*, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1991.
- HACIEMİNOĞLU, Necmettin, *Türk Dilinde Edatlar*, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1992.
- HATİPOĞLU, Vecihe, *Türkçenin Ekleri*, TDK Yayınları, Ankara 1974.
- HİSARARDILI ŞEYHİ HASAN, *Tuhfetü’l-Ebrâr*, Süleymaniye Kütüphanesi Şazeli Tekkesi 55.
- KANDEMİR, M. Yaşar, “Ebû Hüreyre”, *DİA*, C. 10, İstanbul 1994, s. 160-167.
- KANAR, Mehmet, *Örnekle Etimolojik Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Derin Yayınları, İstanbul 2013.
- KARTALLIOĞLU, Yavuz, *Klasik Osmanlı Türkçesinde Eklerin Ses Düzeni (16, 17 ve 18. Yüzyıllar)*, TDK Yayınları, Ankara, 2011.
- KOCATÜRK, Vasfi Mahir, *Türk Edebiyatı Tarihi: Başlangıçtan Bugüne Kadar Türk Edebiyatının Tarihi, Tahlili ve Tenkidi*, Edebiyat Yayınevi, Ankara 1964.
- KOCATÜRK, Vasfi Mahir, *Türk Nesri Antolojisi: Başlangıçtan Bugüne Kadar Türk Edebiyatının Nesir Alanında Yazılmış En Güzel Eserleri*, Edebiyat Yayınevi, Ankara 1963
- Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi Tarihçe Teşkilat ve Kataloğu*, Arı Basımevi, Konya 1986.

- KORKMAZ, Zeynep, *Türkiye Türkçesi Grameri: (Şekil Bilgisi)*, TDK Yayınları, Ankara, 2009.
- KORKMAZ, Zeynep, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, TDK Yayınları, c. 1, Ankara, 1995.
- KUM, Naci “Hisarardı-Yalvaç-lı Âlim ve Şair: Şeyhi Hasan ve (Tohfetül Ebrar)”, *ÜN: Isparta Halkevi Mecmuası*, Cilt 9, Sayı 106-107-108, 2. Kânun-Şubat-Mart 1943, s. 1475-1478.
- Kur’an-ı Kerim Meâli*, (Hazırlayanlar: Halil Altuntaş-Muzaffer Şahin), Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2011, 12. Baskı.
- MANSUROĞLU, Mecdut, “Eski Osmanlıca”, *Tarihi Türk Şiveleri*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1988, s. 247-267.
- ÖNLER, Zafer, *Celalüddin Hızır (Hacı Paşa): Müntahab-ı Şifa II, Sözlük*, Simurg Yayınları, İstanbul, 1999.
- ÖZ, Sibel, *Tābirname: Hazā Kitab-ı Tabir-nāme Kavı-i Cā’fer-i Şādık, Giriş-İnceleme-Metin-Dizin*, Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bingöl 2016.
- ÖZDARENDELİ, Nursel, “Türk Dilinde Geçmiş Zaman”, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Aralık 2005, c. 2, S. 7, s. 73-108.
- ÖZKAN, Mustafa, *Mahmūd b. Kādî-i Manyās: Gülistan Tercümesi, Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük*, TDK Yayınları, Ankara 1993.
- ÖZKAN, Mustafa, *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2009.
- ÖZYETGİN, A. Melek, *Ebū Hayyān, Kitābu’l-İdrāk li Lisāni’l-Etrāk, Fiil: Tarihi-Karşılaştırmalı Bir Gramer ve Sözlük Denemesi*, KÖKSAV, Ankara, 2001.
- ŞEMSEDDİN Sami, *Kamus-ı Türki*, Çağrı Yayınları, İstanbul, 2011.
- TDK, *Türkçe Sözlük*, TDK Yayınları, Ankara 2011.

TİMURTAŞ, Faruk Kadri, *Eski Türkiye Türkçesi: XV. Yüzyıl, Gramer-Metin-Sözlük*, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1989.

Tuhfetü'l-Ebrâr, Konya Yusufâğa Kütüphanesi YY8132.

Tuhfetü'l-Ebrâr, Millî Kütüphane (06 Mil) Yz A 7341.

Tuhfetü'l-Ebrâr, Millî Kütüphane Samsun İl Halk Kütüphanesi koleksiyonu (55 Hk) 450.

ULUDAĞ, Süleyman, “Ahmed el-Gazzâlî”, *DİA*, C. 2, İstanbul 1989, s. 70.

ÜSTÜNER, Ahat, *Anadolu Ağzlarında Sıfat-fiil Ekleri*, TDK Yayınları, Ankara 2000.

YILDIRIM, Ayşe, *Hacı Bayram-ı Velî ve Tasavvufî Görüşleri*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana, 2008.

YILMAZ, Mehmet, *Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözler (Ansiklopedik Sözlük)*, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1992.

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı	İdris ÇETİN
Doğum Yeri	Bingöl
Doğum Tarihi	24.06.1989

LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	Bingöl Üniversitesi
Fakülte	Fen-Edebiyat Fakültesi
Bölüm	Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

YABANCI DİL BİLGİSİ

İngilizce	KPDS (.....) ÜDS (.....) TOEFL (.....) EILTS (.....)
-----------	--

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurum	
Görevi/Pozisyonu	
Tecrübe Süresi	

KATILDIĞI

Kurslar/Projeler	
------------------	--

İLETİŞİM

Adres	
E-mail	cetin_idris@hotmail.com